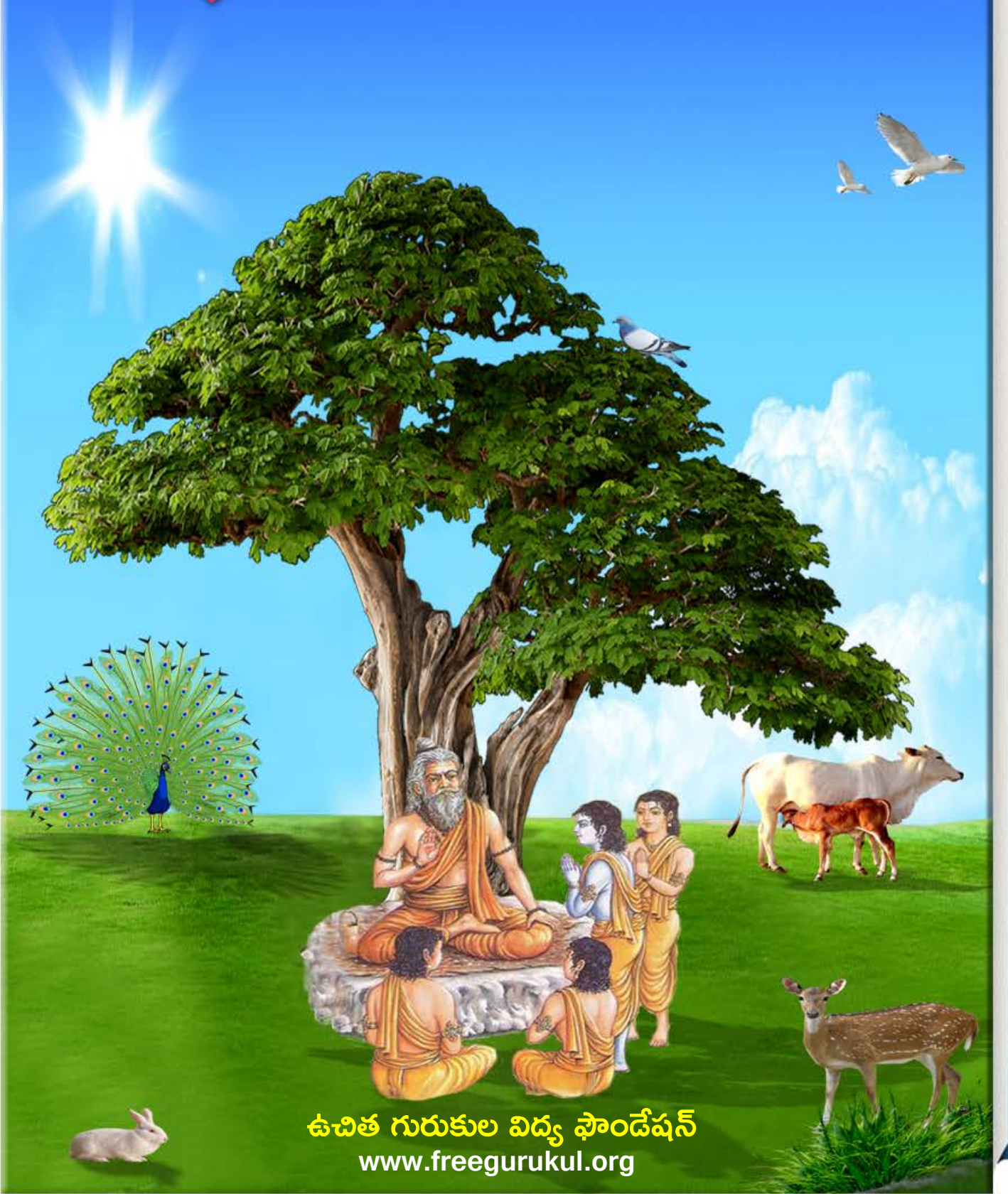

దేవిదేవతలు

హనుమచ్ఛరిత్ర

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్
www.freegurukul.org

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు కుక మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శ్రీకృష్ణ

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాలాభాజ

గురు గోతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

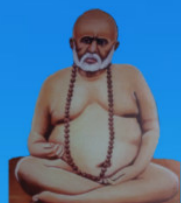

గురు వీరభక్త్యంద్ర స్వామి

యోగి బేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు వైలింగ్ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస

అమృతాచార్య దేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయీబాబా

గురు అరబింద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తవేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళ స్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

“ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్” ద్వారా విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందించే సేవా కార్యక్రమంలో భాగంగా ఈ పుస్తకాన్ని మోహన్ పబ్లికేషన్స్ వెబ్ సైట్ నుంచి సేకరించి అందిస్తున్నాము. ఇందుకు మేము వారికి కృతజ్ఞత తెలియచేసుకుంటున్నాము.

సాయి రామ్ వారి సేవల విస్తరణలో భాగంగా ఈ ఫౌండేషన్ స్థాపించబడినది. ఈ స్వచ్ఛంద సంస్థ ద్వారానే అన్ని సేవలు అందించబడును. ఇటువంటి పుస్తకాలు మీరు వ్రాసినట్లయితే (లేక) సేకరిస్తే మాకు తెలియచేయండి. మేము ప్రతి విద్యార్థికి ఉచితంగా అందేలా చేస్తాము, తద్వారా ఉన్నత విలువలు, నైపుణ్యాలు కలిగిన విద్యార్థులను మన దేశానికి అందించవచ్చు. మాతో కలిసి నవ భారత నిర్మాణ కార్యక్రమంలో పనిచేయుటకు, భాగస్వామ్యం అగుటకు ఆసక్తి ఉంటే సంప్రదించగలరు.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) మోహన్ పబ్లికేషన్స్ వారి వెబ్ సైట్: www.mohanpublications.com
- 2) ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ వెబ్ సైట్ : www.freegurukul.org
- 3) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్ : <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) మొబైల్ ఆప్: Free Gurukul

గమనిక: భక్తి, జ్ఞాన, ధర్మ ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో మోహన్ పబ్లికేషన్స్ వారి సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఇది లాభార్జన దృష్టిలేని ఉచిత సేవ. ఈ సేవలో అంతర్జాలంలోని(ఇంటర్నెట్) లైసెన్సు / కాపీరైటు అభ్యంతరాలు లేనివి అనుకొన్న పుస్తకాలను గ్రహించటం జరిగినది. అనుకోకుండా ఏవైనా అభ్యంతరకరమైనవి ఉన్నచో మాకు తెలుప మనవి, వాటిని తొలగించగలము అని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Website: www.freegurukul.org

Mobile App: Free Gurukul

email: support@freegurukul.org

Facebook: www.facebook.com/freegurukul

Helpline/Whatsapp: 9042020123

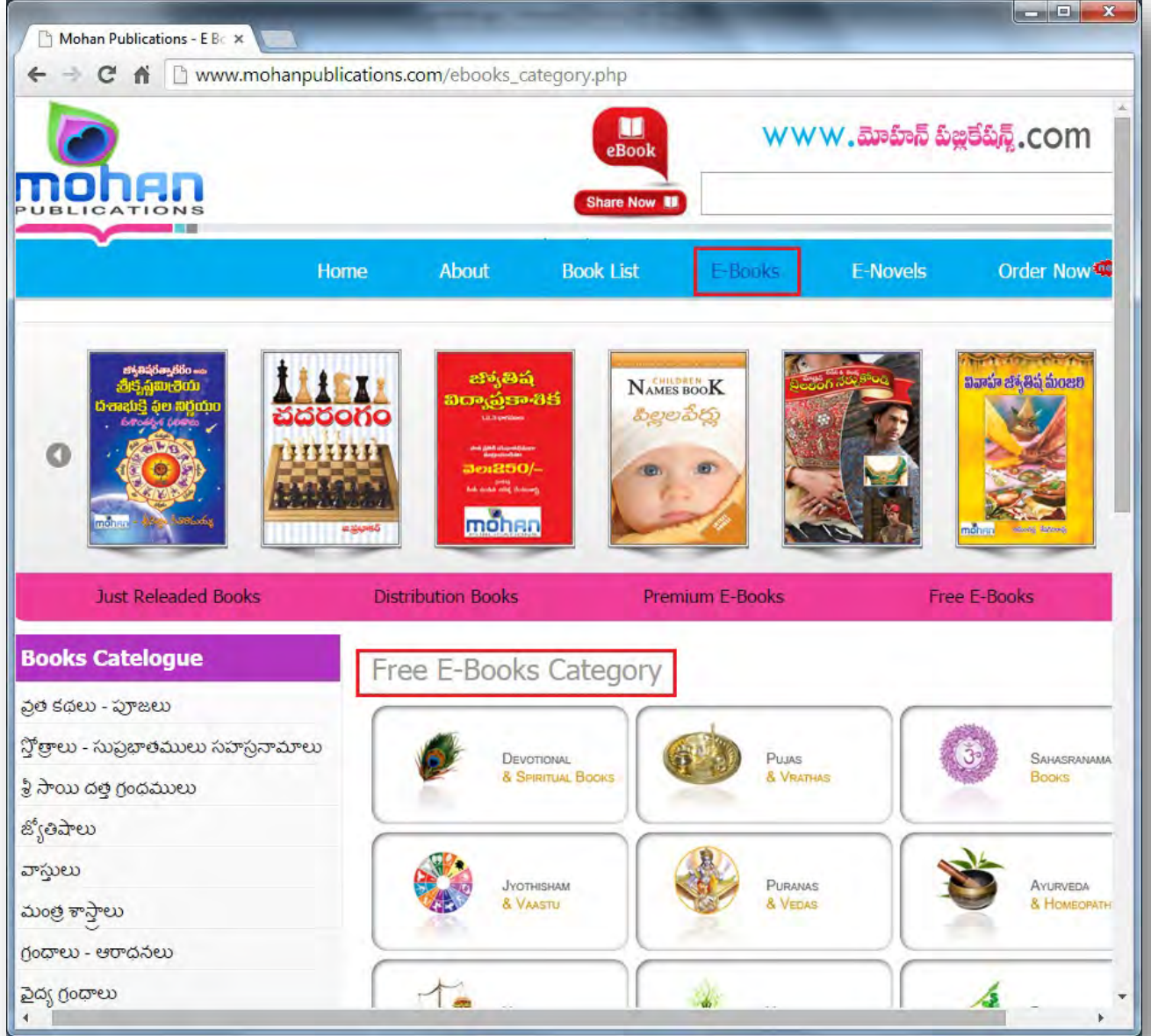
“ మన లక్ష్యం: విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య అనేది ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందరికీ అందించబడాలి “

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ – Free Gurukul Education Foundation

సర్వం పరమాత్మ పాద సమర్పణమస్తు

మోహన్ పబ్లికేషన్స్ వారి వెబ్ సైట్:

<http://www.mohanpublications.com/>

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసించజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పౌరమార్గిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. ఆనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినిచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

**సహస్రాధిక ఉచిత తెలుగు
ఇ - గ్రంథములకు
వీక్షించండి...**

**WWW. MOHAN
PUBLICATIONS.COM**

=====

**ఆధ్యాత్మిక, జ్యోతిష, వాస్తు, వైద్య,
మంత్రశాస్త్రాది గ్రంథములకు**

మోహన్ పబ్లికేషన్స్,

**కోటగుమ్మం,
అజంతాహోటల్ ఎదుట,
రాజమండ్రి - 533 101.
తూర్పుగోదావరిజిల్లా
ఆంధ్రప్రదేశ్ - ఇండియా.**

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ

మహావీరహనుమాన్

శ్రీ హనుమచ్ఛ్రిత్ర

మూలం :

పూజ్య శ్రీశ్రీశ్రీ 108

ప్రభుదత్త బ్రహ్మచారిగారు

సంకీర్తన భవన్ - ఝాన్సీ ప్రయాగ.

అనువాదకులు :

డా.కె. శివ సత్యనారాయణ M.A., Ph.D.

నర్సాపురం.

☎ 246 2565

మోహన్ పబ్లికేషన్స్

అజంతా హోటల్ ఎదురుగా,

కోటగుమ్మం, రాజమండ్రి -1

2004

సర్వహక్కులు అనువాదకులవి వెల: 99-00

మహావీరహనుమాన్

శ్రీ హనుమచ్ఛ్రిత్ర

మూలం :

పూజ్యశ్రీశ్రీశ్రీ 108

ప్రభుదత్త బ్రహ్మచారిగారు

సంకీర్తన భవన్, ఝాన్సీ ప్రయాగ.

అనువాదకులు :

డా|| కె. శివ సత్యనారాయణ M.A., Ph.D.

హిందీ శాఖాధిపతి

శ్రీ వై. యస్. కళాశాల, నర్సాపురము

ప||గో||జిల్లా - 534 275.

© సర్వహక్కులు అనువాదకులవి

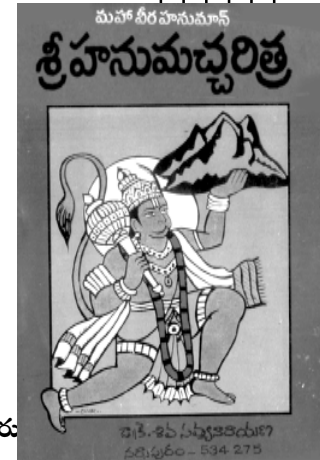
ఆధ్యాత్మిక జ్యోతిష,వాస్తు,వైద్య

మంత్రశాస్త్రాది గ్రంథములకు సంప్రదించగలరు

మోహన్ పబ్లికేషన్స్

కోటగుమ్మం, రాజమండ్రి - 533 101.

WWW.MOHANPUBLICATIONS.COM

రెండు మాటలు

బ్రా|| భూ శ్రీ సియా రఘువరదాసుగారు, తరువాత అవధూతేంద్ర సరస్వతీ స్వామివారు సంకీర్తన చక్రవర్తిగా ప్రసిద్ధి గాంచిరి. వారు ఆంధ్రప్రదేశ్ మంతటా రామనామాన్ని వెదజల్లి శ్రీ హనుమాన్ చాలీసాలను లక్షలు పంచిపెట్టి, శ్రీ చాలీసా శిలాఫలకాలను శతాధిక దేవాలయాలలో వేయించినారు. వారు 1975లో సిద్ధిబొందిరి. వారి జ్ఞాపకార్థము శ్రీ గురుస్వామి మీనాక్షిదంపతులు పాలరాతి విగ్రహమును వారియింట ప్రతిష్ఠించిరి. పూజ్యపాద శ్రీ ప్రభుదత్త బ్రహ్మచారిగారు సుందరకాండను వచన రూపంలో మహావీర హనుమ చరిత్రగా 22 అధ్యాయములలో చక్కగా వ్రాసియున్నారు. వారు తెలుగులోకి అనువదించమని ఆదేశించిరి. తొలిముద్రణ వ్యయభారాన్ని శ్రీ గురుస్వామి మీనాక్షి దంపతులు భరించి ప్రతులను భక్తులకు పంచిపెట్టిరి. ద్వితీయ ముద్రణ శ్రీ టి.టి.డివారి ద్రవ్య సహాయముతో జరిగినది. తృతీయముద్రణ ప్రతులు పూర్తి అయిపోయినవి. చతుర్థ ముద్రణ భక్తుల కోరికపై శ్రీ టి.టి.డి వారికి పుస్తకమును పంపగా అధికారులు ద్రవ్య సహాయమొనర్చిరి. వారికి నా కృతజ్ఞతలు. ఇక నుండి (ఐదవ ముద్రణ నుండి) ఈ గ్రంథమును మోహన్ పబ్లికేషన్స్, రాజమండ్రి వారికి ప్రచురణ చేసుకొనుటకు ఇవ్వడమైనది. ఇక నుండి వీరి ద్వారానే ఈ గ్రంథము వెలువడును.

ఇది వచన రూపమున వెలువడిన సుందరకాండ అనుటలో ఏమాత్రము సంశయము లేదు. దీనిని చదివిన సుందరకాండ పారాయణ ఫలితము తప్పక లభించగలదని నా విశ్వాసము.

భక్తపాదరేణువు

శివ సత్యనారాయణ

విషయసూచిక

1. మహావీర హనుమాన్ శ్రీ హనుమచ్ఛరిత్ర	10	
2. శ్రీ హనుమచ్ఛరిత్ర	16	
3. అంజనానందన హనుమాన్	19	
4. బాలహనుమాన్	27	
5. మంత్రి హనుమాన్	33	
6. బ్రహ్మచారి హనుమాన్	39	
7. శ్రీరామదూత హనుమాన్	45	
8. లంకాదాహక హనుమాన్	53	
9. రామభక్త హనుమాన్	60	
10. శ్రీరామప్రియ హనుమాన్	65	
11. సంజీవనీ మూలికను తెచ్చిన హనుమాన్	72	
12. రామరక్షక హనుమాన్	81	
13. వివిధ రూపాలలో హనుమాన్	88	
14. రామపరివారంలో హనుమాన్	93	
15. రామనామరసికుడు-సర్వప్రియుడు హనుమాన్	98	
16. కౌతకీ హనుమాన్	104	
17. అశ్వమేధీయ-అశ్వరక్షక-హనుమాన్	112	
18. రామజాపకుని రక్షణకు రామునితోనైనపోరాడు హనుమాన్	119	
19. రౌద్ర రూపుడైన హనుమాన్	127	
20. గర్వాన్ని అణచివేయుటకు ఉద్యుక్తుడైన హనుమాన్	133	
21. రామకథా సంకీర్తన ప్రియ హనుమాన్	140	
22. ఆధ్యాత్మిక తత్వవేత్త హనుమాన్	144	
23. శ్రీ అంజనేయ పూజా విధానం	149	
24. శ్రీ హనుమాన్ అష్టోత్తర శతనామావళి:	162	
25. శ్రీ సువర్చలాష్టోత్తర శతనామావళి:	164	
26. శ్రీ హనుమాన్ సహస్రనామావళి:	166	
27. శ్రీ అంజనేయ దండకం	183	
28. శ్రీ హనుమాన్ చాలీసా(హిందీ మరియు తెలుగులో)	186	
29. సుందరకాండ గానం	192	
30. శ్రీరామదూతం శిరసా నమామి	196	
31. అంజనేయ స్తోత్రమ్	198	
32. శ్రీ ఆపదుద్ధారక హనుమత్ స్తోత్రమ్	199	
33. హనుమత్ బడబాసల స్తోత్రమ్	200	

శ్రీ గురుభ్యోనమః

పూజ్యపాద శ్రీశ్రీశ్రీ ప్రభుదత్త బ్రహ్మచారిగారు

కేవలంధర్మబలంతో - దైవబలంతో జీవించడానికి ఆత్మ శక్తిని, తపశ్శక్తిని ప్రసాదించిన నైష్ఠిక బ్రహ్మచర్య దీక్షా దక్షులు, శతాధిక వృద్ధులు, అపర వ్యాసావతారులు, భాగవత సేవాపరాయణులు, ప్రయాగ వాస్తవ్యులు, ప్రస్తుతం 40 అడుగుల ఎత్తుగల శ్రీ ఆంజనేయ స్వామివారి విగ్రహాన్ని ఢిల్లీలోని ఆశ్రమంలో లక్షల వ్యయంతో ప్రతిష్ఠించుచున్నారు. శ్రీవారి ఆదేశానుసారంగా శ్రీ హనుమచరిత్రను అనువదించి - శ్రీ వారి పాద పద్మములకు సాష్టాంగ సహస్ర ప్రణామ పూర్వకంగా సమర్పిస్తున్నా...

త్వదీయం వస్తు గోవింద తుభ్యమేవ సమర్పయే.

- అనువక్త

6

శ్రీ హనుమచ్ఛలత

ఆంజనేయుని ఆరాధన

సముద్రసాన్మనంవల్ల సమస్త నదీస్నాన పుణ్యఫలం లభించినట్లు ఆంజనేయుని ఆరాధనవల్ల సర్వదేవతారాధనా ఫలం లభిస్తుంది. తొలిచూపు లోనే రామచంద్రుని వరించి జీవితాన్ని రామాంకితంచేసి వానరజాతికే కాక విశ్వమునకంతకు ఆరాధ్యుడై ప్రకాశించువాడు ఆంజనేయుడు. వైరాగ్యమనే మహోన్నత పర్వతముపై జ్ఞానమనే అరణ్యములో సతతము రామనామ మధురసారమును ధ్రావుచు, బ్రహ్మజ్ఞాన పారవశ్యరక్తిచే పారవశ్యము నొందే హనుమంతుడు సర్వులకు సర్వదా సంసేవ్యుడు. శ్రీరామ చంద్రుని రెండవ రూపమే ఆంజనేయుడు. ఆంజనేయుని వేరొక రూపమే శ్రీరామచంద్రుడు. హనుమంతునివలె వజ్రవైడూర్యములు పగులగొట్టిన వానికే రాముడు లభిస్తాడు. రామునకు కావలసింది ధర్మపరత, దైవమయత, ధర్మాకింత జీవసులకే రామాలింగనం లభిస్తుంది. హనుమత్ కృప వర్షిస్తుంది. రామరాజ్యంలో అంటే ధర్మంలో యున్నప్పుడు కోతులు కొండముచ్చులు గూడ భగవద్వైభవానికి అర్జులవుతాయి. అధర్మంలో యున్నప్పుడు దేవతలు గూడ గడ్డిపరకలతో సమానులవుతారు. కామ కాంచన దుష్టశక్తులను విడనాడంచేత వైరాగ్యభాగ్య ప్రాప్తిచేత రామ సందర్శనం లభిస్తుంది. ఆంజనేయుడు జన్మతః వానరజాతికి చెందినవాడు. ఐనను మనం గ్రహించవలసినది దేహసౌందర్యం ప్రధానం కాదని రామస్వరూప సౌందర్యానికి అర్జులమయితే ఎటు వంటి దేహమైనా దేవాలయముగా ప్రకాశిస్తుంది. మనం ఏజాతికి, ఏమతానికీ, ఏగతికి, ఏస్థితికి చెందినా మారుత్యాజుని సుమధుర మంగళారాధనలో సత్యశాంతి శ్రీలను పొందగలం.

ఆంజనేయుని అకుంఠితభక్తి ప్రభావం రామచంద్రునే దిగ్భ్రాంతుని చేసివేసింది. ఆయనభక్తి ప్రభావం అలాంటిది. జ్ఞానంచేత జీవుడు దేవుడయ్యే మాట నిజం కాని భక్తిచేత ఆదేవుడు భక్తునకు కింకరుడవుతాడు. జగన్నాథుడు తనకింకరులకు కింకరుడు హనుమంతుడు ఎంతటి భక్తుడో అంతటి జ్ఞాని. ఎంతటి జ్ఞానియో అంతటి కర్మయోగి. కర్మ, భక్తి, జ్ఞానయోగములను సమన్వయ పరచి తన జీవిత ప్రవాహాన్ని శ్రీరామసాగరంలో విలీనం చేసి

పునీతుడై విశ్వాదర్శమూర్తులలో సుప్రసిద్ధ స్థానమలంకరించాడు ఆంజనేయుడు. వైరాగ్యమనే ఆంజనేయుని ఆరాధన లేకుండగ ఎవరూ ఆనంద నిలయమైన రామ సందర్శన భాగ్యాన్ని పొందలేరు. రామసందర్శనం హనుమంతుడు సింహద్వారము నుండియే జరగాలి. ఇంతకంటే వేరు గతిలేదు. ఆంజనేయుని ఆరాధించేవారు చావుపుట్టుకలను, ఈజిప్తాధలను, ఆగామి సంచిత ప్రారబ్ధములను గణింపక మహావీరహనుమాన్వలె జీవితమనే దండకారణ్యంలో ఆచంచల భక్తిబలంతో నిలవాలి. అప్పుడే మనం ఆయన కృపకు అర్హులమయ్యేది. ఆంజనేయుని ఆరాధన సుందరకాండ పారాయణలతోను హనుమాన్చాలీసా పఠనలతోను నిలిచిపోకూడదు. జీవితగమ్యమైన పరమాత్ముని చేరేవరకు ప్రయాణం చేయవలసిందే. సుందరకాండ, ఆంజనేయదండకము, హనుమాన్చాలీసా, ఈమూడు సోపానాలను అతిక్రమించి మనం ఆ తరువాత భక్తితో హనుమద్దర్శనం చేయాలి.

హనుమంతుని దివ్యమంగళ స్వరూపధ్యానంచేత క్షణికోద్రేకమైన విషయోన్మాదం విరిగిపోవాలి సుందరకాండ పారాయణ చేత జీవితకాండలో నివాసవాసనలనే రాక్షసులు నశించి జీవితమంతా హనుమంతుడధిపనించిన మహోన్నత గంధమాదనమై ప్రకాశించాలి. హనుమాన్ చాలీసా పఠనమువల్ల మనహృదయంలో హనుమత్ చైతన్యం వెల్లివిరియాలి. అప్పుడే ఆంజనేయుని ఆరాధనకు మనం అధిగమించినట్లు, మారుతాత్మజుడైన హనుమంతుని జీవితమంతా రామభగవానుడు సర్వదా నివసించు ఒక మహాభద్రాద్రి. ఆయన పండితులకు పండితోత్తముడు, గృహస్థులకు ఆరాధ్యుడు, బ్రహ్మచారులకు ధృవతార, సన్యాసులకు చక్రవర్తి, వానప్రస్థులకు మార్గదర్శి, సమస్త కళ్యాణ గుణములకు నిలయమైన ఒక మహాసాగరమే ఆంజనేయుడు. ఈ మహాసాగర స్నానంలో మానవకోటి పునీతులు కావలసియున్నది. హనుమంతుడు నా ఆరాధ్యదైవం. హనుమాన్ మహావీరుని శీలమే నా జీవితాదర్శణం భక్తుల హృదయ సాకేత లోకంలో సర్వదా విహరించు హనుమంతుడు నాజీవిత నౌకకు చుక్కానియై నన్ను రక్షించుగాక యని నిత్యము ప్రార్థించవలయును.

హనుమదుపాసన

ఆంజనేయుడు, సర్వదేవతాస్వరూపుడు, శీఘ్రఫలప్రదాత, శక్తిని బుద్ధిని, కీర్తిని, వర్చస్సును, ధనమును సౌందర్యమును, ప్రసాదించుటయేగాక భూత, ప్రేత, పిశాచ, బ్రహ్మరాక్షస, భేతాళ, శాకినీ, డాకినీ మొదలగు దుష్టగ్రహముల నన్నింటిని భారద్రోగలడు. అతనికి మించిన దైవములేదు. అతడు తలను వంచునది ఒక్క శ్రీరాముని సన్నిధానమున మాత్రమే. మైరావణ సంహార సమయమున చివరకు కాళికాదేవిని గూడ లెక్కచేయలేదు. శీఘ్రఫలదాత, అతనిని త్రికరణ శుద్ధిగ నమ్ముకొనిన నెరవేరని పనియుండదు. స్మరణ మాత్రమున సంతృప్తుడగును. ధర్మమూర్తి, బ్రహ్మచారి, శ్రీరామునకు అనన్య భక్తుడు అతడనుతి నెరవేర్చని కార్యము లేదు. రోగభయము, సర్పభయము, శత్రుభయము, గ్రహభయము, ప్రయోగభయము కలిగినపుడు హనుమంతుని స్మరించుకొనవలెను.

మంత్రోపాసనకు ఆచారము ముఖ్యము, ఎంతటి ఆచారమును అవలంబించిన నంతటి ఫలము లభించును. మిక్కిలి విశ్వాసమును మంత్రమునందును, మంత్రార్థమునందును, మంత్ర మూర్తియందు నుంచ వలయును. ఎంతటి విశ్వాసముండిన నంతటి ఫలము లభించును. హను మదుపాసనే ననేక సిద్ధులు ప్రాప్తించుననుటలో నేవిధమగు సంశయము నుండబోదు. మంత్రమందెంతటి భక్తి విశ్వాసములుండునో మంత్రమూర్తి యందును అంతటిభక్తి విశ్వాసములుంచవలయును. అట్లే గురువునందును సాక్షాత్తు భగవంతుడను భక్తివిశ్వాసముంచవలయును. అన్నిటికంటే గురుభక్తి ప్రధానము. ప్రత్యక్ష భగవానుని ఆరాధించలేనివాడు పరోక్షభగవానుని ఎవడు. ఆరాధించగలడు? విశ్వాసముంచి, భక్తి శ్రద్ధలతో మంత్రమునుపాసించిన త్వరగసిద్ధిగలుగును. మంత్ర సిద్ధియైనవారికి మనః ప్రసన్నత, ముఖమున తేజస్సు తననోటితో బలికినది అయితీరుట స్వప్నమున ఇష్టదేవతా దర్శనమగు టయు జరుగును. అలభ్యవస్తువులు లభించును. హనుమదుపాసకులకు శత్రువులుండరు. ఒకవేళ నెవరైనా వానికి హాని కలిగింపదలచినచో అట్టివానికే హానికలుగును. హనుమదుపాసకునికడకు బూత, ప్రేత, పిశాచ, బ్రహ్మరాక్షస,

శాకినీ, డాకినీ, భైరవాది గ్రహములు సమీపించవు. ఇదివరలోనివి పట్టియుండిన నవన్నియును నీమంత్రమునుపాపించుట ప్రారంభించగనే పారిపోగలవు. ఏ దుర్మార్గుడైనను క్షుద్రప్రయోగములనొనర్చిన హనుమంతుడు పోయి వానిని నాశనమొనర్చి ప్రయోగమును ద్రిప్పికొట్టును. క్షుద్రోపాసకులు హనుమదుపాసకుల జోలికిపోయిన యెడల హతమయ్యెదరు. హనుమంతుడు ఒక్క శ్రీరామచంద్రుని మ్రోలను గాక యింకవరి మ్రోలను దలనువంచడు. అతనికి దిరుగులేదు. హనుమదుపాసకుడు నిరంతరము సర్వకాల సర్వావస్థల యందును మంత్రము ననుసంధానమొనర్చు కొనుట చాలా అవసరము. పై అధికారులను, శత్రువులును నాతనికి లొంగిపోవలసినదే. అట్లు లొంగకుండిన తనే లొంగదీయగలడు. హనుమదుపాసననెత్తి యణచునని కొందరు భయపెట్టుచుందురు. అదిచాల తప్పు. ఏమియు చేయదు. భయములేదు నిర్భయమును కలిగించువాని చెంత భయమెందు లకు? బ్రహ్మచర్య పాలనము, మనసును కామక్రోధ మోహ, మద, మాత్సర్య, అసూయ, దంభ, ద్వేషాదులవశముకాక వర్తించుట, సత్యము, శాంతము, దయ, ప్రేమ, మధురభాషణము, మిత భాషణము, ఏకాగ్రత, విషయవిముఖత గలిగియుండిన మంత్రము శీఘ్రముగ ఫలించును.

హనుమన్మంత్రమునకు శాంతి కావలయుననియు భయపెట్టు చుందురు. హనుమంతునికి భక్తి విశ్వాసములే, శాంతికి ఆయన మంత్రమునకు నిరంతరము రామ నామమును స్మరించుటయే.

హనుమదు పాసనచే మహిమలు లభించును. సిద్ధులు కలుగును. కాని దానిని వానికొరకు దుర్వినియోగించరాదు. అల్పశక్తుల కాశించిన నధికఫలమురాదు. ఈ అల్పశక్తులు లోకమును మోసముచేయుటకు, కాంచన, కీర్తులను బొందుటకు మాత్రమే వినియోగించును. నిష్కామముగ హనుమదుపాసన చేసినయెడల దుర్లభశక్తులు లభించుటయేగాక జ్ఞానము గలిగి మోక్షమును బొందవచ్చును. హనుమదుపాసనచేయువానికి అతని యనుగ్రహముచే చివరకు రామభక్తి కలిగి దుర్లభమగు మోక్షప్రాప్తించును.

మహావీరహనుమాన్

1. శ్రీహనుమచ్ఛ్లోక

రామం రామానుజం సీతాం భరతం భరతానుజమ్ ।

సుగ్రీవం వాయుసూనుంచ ప్రణమామి పునః పునః ॥

శ్రీరామచంద్రునికి-లక్ష్మణునికి సీతామాతకు భరతునకు, శత్రుఘ్నునకు సుగ్రీవునకు, హనుమంతునకు మాటిమాటికి నమస్కరిస్తాను.

మహావీర హనుమంతుని చరిత్ర పరమపావనమైనది. ఈ ప్రపంచంలో సేవకి ఇలాంటి అద్భుతమైన ఉదాహరణమరెచ్చటా కానరాదు. సేవకుడు తన సేవా ప్రభావంచేత స్వామికన్నా మిన్న అవుతాడు. అనేది ధృవసత్యము. రామునికన్నా రామునిదాసులు మాన్యులు, పూజనీయులు అవుతారు. సేవకునకు, నౌకరునకు తేడా ఏమంటే నౌకరు సేవచేసి దాని ప్రతిఫలాన్ని కోరుతాడు. సేవకుడు సేవచేయడం మినహా ఏమీకోరడు. అతనికి సేవచేయడం లోనే అలౌకికమైన ఆనందం కలుగుతుంది. సేవకుడు స్వామికి

అనన్య భక్తుడవుతాడు. స్వామిపట్ల అతనికి గాఢమైన స్నేహం వుంటుంది. సేవకువశీభూతుడై అతను సేవచేయడానికి ఎల్లవేళలా వ్యగ్రుడై వుంటాడు. స్వామి ఎడల భక్తి కుదిరితే మిగతా సద్గుణాలన్నీ స్వయంగా తమకితామే ఏప్రయాస, పరిశ్రమ చేయకుండానే వచ్చేస్తాయి. కోరికకల్గి సేవచేయువాడు సేవకుడుకాడు; వ్యాపారస్తుడు. వ్యాపారంలోనే ఇచ్చి-పుచ్చుకోవడం జరుగుతుంది. భక్తుడు గుణములకు నిధిఅవుతాడు. హనుమంతునిలో వున్న పెక్కుగుణాలను స్వయంగా శ్రీరామచంద్రులవారు తమనోట వర్ణించారు.

హనుమాన్ భయభీతుడైన సుగ్రీవుడు ఆదేశించగా ఋష్యమూక పర్వతంపైపు వస్తూ శ్రీరామునిజాడ తెలుసుకోవడానికి వెళ్ళినపుడు తన కపిరూపాన్ని మార్చుకొని భిక్షకుని వేషాన్ని ధరించారు. శ్రీరామచంద్రుని పరిచయం అడిగారు. శ్రీరాముడు స్వయంగా మాట్లాడకుండా ఆయనతో లక్ష్మణుని మాట్లాడమని ప్రేరేపించారు. శ్రీరామచంద్రుడు స్వయంగా హనుమంతునితో మాట్లాడక పోవడానికి ఎన్నో కారణాలు ఉన్నాయి.

మొదటి కారణం-హనుమాన్ తన యథార్థ రూపంలో రాకుండా మారువేషంలో వచ్చారు. భగవంతునకు కృత్రిమత నచ్చదు. వారు లోపల బయట నిర్మలమైన మనస్సు గల్గిన వారినే కోరుతారు. అలాంటి వారినే స్వీకరిస్తారు.

రెండవకారణం-ఇటు శ్రీరాముడు రాజు, లక్ష్మణుడు ఆయన మంత్రి. అటు సుగ్రీవుడు కూడా రాజేగా. హనుమాన్ ఆయన మంత్రి. ఈ కారణంగా మంత్రితో మంత్రిగారే మాట్లాడాలి.

మూడవ కారణం-హనుమాన్ భగవంతునకు నిత్య దాసుడు. దాసునకు స్వామియెడల ఎంత ఎక్కువగా ఉత్కంఠ పెరుగుతూవుంటుందో దాసునకు అంత ఎక్కువ సుఖం కలుగుతుంది. ఇందుచేత ఆయన ఉత్కంఠను పెంపొందించడానికి ఎక్కువగా సుఖాన్ని కలుగజేయడానికి గాను మాట్లాడలేదు.

నాల్గవ కారణం-భగవంతుడు తన కార్యం నిమిత్తం వెళుతున్నారు. హనుమంతునితోనే ఆయనకార్యం సిద్ధించవలసివుంది. ఆయన పిలువ కుండానే స్వయంగా పనిచేయడానికి హాజరైనారు. ఇందుచేత భగవంతుడు ఆయనపట్ల కృతజ్ఞతా భారంచేత క్రుంగిపోయి స్వయంగా మాట్లాడలేక లక్ష్మణుని ప్రేరేపించారు.

ఐదవకారణం-హనుమాన్ ఆగకుండా శుద్ధసంస్కృత భాషలో ధారా ప్రవాహంగా సులలితమైన వాక్కుతో ఉపన్యసిస్తున్నారు. ఈయన వాక్కుటత్వం, విద్యుత్తు, సహృదయత, మధురవాణి, ధైర్యము, సాహసాది గుణాలకు మోహితులై ఈయనతో ఏమిమాట్లాడాలో నిర్ణయించుకోలేక పోయారు.

ఆరవకారణం-హనుమాన్ వారిని పరిచయం అడిగారు. పరిచయం ఇవ్వడంలో కొద్దో-గొప్పో అత్యుప్రశంస నోట వెలువడుతుంది. అత్యుప్రశంస అన్నిటికన్నా పెద్దదోషం. ఈ దోషాన్నుంచి తప్పించుకొనడానికి ఎవరూ తననోటపరిచయం చేసుకోరు. ఇతరులు ఎవరైనా వారి పరిచయం చేస్తుంటారు. ఇలాంటి వెన్నో కారణాలవల్ల భగవాన్ హనుమంతునితో లక్ష్మణుని మాట్లాడమన్నారు. హనుమానుని గుణాలను కీర్తిస్తూ భగవాన్ లక్ష్మణునితో అన్నారు. లక్ష్మణా! ఈయన సుగ్రీవుని మంత్రి హనుమాన్.

ప్రభూ ! తమరు ఎలా తెలుసుకున్నారు? అని లక్ష్మణుడు అడిగాడు.

భగవాన్ అన్నారు-సోదరా! వాక్కే వ్యక్తిని పరిచయం చేస్తుంది. మానవుడు మాట్లాడటం ప్రారంభించి నప్పుడు అతని కుల, వంశ, విద్యాబుద్ధి, గుణాల పరిచయం కలుగుతుంది. ఈయన మాటలనుబట్టి ఈయన నాలుగు వేదాలపండితులు, వేదాంగములను బాగా అధ్యయనం చేసినట్లు, వ్యాకరణంలో దిట్ట అనిపించింది. ఎందుకంటే మాట్లాడటం ప్రారంభించి నప్పటి నుంచి ఒక్కవాక్యం గూడా దోషయుక్తంగా మాట్లాడటంలేదు. చాలామంది మాట్లాడుతూవుంటే ఆకారమే చెడిపోతుంది. కొందరు ముఖాన్ని తిప్పుతారు. కొందరి నేత్రాలు అదోలా అయిపోతాయి. మరికొందరి కనుబొమ్మలు నిక్క పొడుచుకుంటాయి. ఇంకొందరి అన్యాయ అంగములు వికృతమైపోతాయి. ఈయన మాట్లాడునప్పుడు వీరిలో ఏ ఒక్కటీగూడా దోషం కనుపించలేదు. చాలా మంది చిన్నవిషయాన్ని విస్తరించి చెబుతారు. చాలామంది ఆగి ఆగి అస్పష్టంగా మాట్లాడుతారు. చాలామంది శిష్టులు, సుశిక్షితులు ఆచారవంతులు మాట్లాడవలసినట్లుగా మెల్లగా మాట్లాడుతారు. ఈయన సంభాషణ మధురంగానూ, స్పష్టంగానూ, చిత్తాకర్షకంగానూ వుంది. ఈయన సంభాషణ వింటూవుంటే, ఇంకా ఇంకా వింటూనే వుండాలి అని అనిపిస్తుంది. ఈయన మాటలను వినగానే శత్రువు హృదయంగూడా మారిపోతుంది. ఈయన అస్త్రశస్త్రాలతో దెబ్బకొడుతున్నా ఆగిపోతారు. ఈయన సుగ్రీవుని సచివులు.

ఏ రాజు దగ్గర ఇలాంటి సుయోగ్యుడైన సచివులు వుంటారో ఆరాజు సకల మనోరథాలు నెరవేరుతాయి.

ఎవరి ఉపన్యాసమును విని స్వయంగా సాక్షాత్తు భగవంతుడు గూడా ఇంతగా ప్రభావితుడైనాడో, అలాంటి హనుమంతుని గుణాలను ఎలా ప్రశంసించడం ?

జానకీమాత గూడా ఈయన గుణాలకు ప్రసన్నురాలై అన్నది, హనుమాన్! నీభక్తి, భగద్విశ్వాసము, బలము, పౌరుషము, పరాక్రమము, కార్యదక్షత మొదలగు అద్భుత గుణాలను చూసి నాకుచాలా సంతోషం కలిగింది. నాయనా! నేను నిన్ను ఆశీర్వదిస్తాను, నీవు అద్వితీయ బలవుంతుడివిగా, సచ్చిలసంపన్నుడువిగా, అజాల మరుడివిగా, అమరుడు విగా, సద్గుణాలనిధివిగా, భగవానుని భక్తుడివిగా అవుగాక, రాఘవులు నీ మీద ఎల్లవేళల స్నేహం వుంచుతారు.

తనభక్తిచేత సీతారాములను వశంచేసుకున్నవారిని గురించి విశేషంగా చెప్పనవసరంలేదు. హనుమాన్ అందరిమీద దయాదృష్టి కలిగివుంటారు. కాని, కథా వాచకులపైని ఎక్కువగా స్నేహాన్ని చూపుతారు. ఒకవేళ ఎవరైనా కథావాచకులు నిష్కాములైన ఎడల హనుమాన్ అట్టివారి సమస్తభారాన్ని తానే వహిస్తారు. ఇలాంటి కథావాచకునకు ఎప్పుడూ ఏ విషయానికి లోటురారు. సకామ కథావాచకులపైన గూడా వారుకనికరించు తారు.

సకామ పురుషుడు ఈయన మంత్రాన్ని ఒక్కసారి జపించి పునశ్చరణ చేసుకున్నట్లయితే అతని కోరికలన్నీ నెరవేరుతాయి. దేవాలయంలోగాని, పవిత్ర నదీతీరమందుగాని, పుణ్యక్షేత్రములోగాని హనుమంతుని మూర్తివుంటే దానిని పూజించండి. మూర్తి లేకపోతే ఫోటోను పెట్టుకొని, అదీలేకపోతే చివరకు భూమిమీద మూర్తిని వేసికొని ముందుగా మూలమంత్రంతో వారిని పూజించండి. “హనుమతే రుద్రాత్మకాయ హుంఘట్” ఇది ఏకాదశాక్షర మంత్రం. ముందుగా చేతులను శుభ్రంచేసుకొని ప్రాణాయామం చేయాలి. తరువాత నేను ఫలానా కోరిక నెరవేరడానికి లేక నిష్కామభావంగా అని సంకల్పం చెప్పుకోవాలి. పదకొండు అక్షరాల మంత్రం గనుక పదకొండు లక్షలు లేక ఒకలక్ష మంత్ర జపంచేస్తాను అని, తిరిగి మూలమంత్రాన్ని చదువుతూ ఆవాహన చేయాలి. హనుమతే రుద్రాత్మకాయ హుంఘట్. ఆవాహయామి ఈమాదిరిగానే మంత్రాన్ని చదివి 1. ఆసనం సమర్పయామి. 2. పాద్యం సమర్పయామి 3. అర్ఘ్యం సమర్పయామి. 4. ఆచమనీయం

సమర్పయామి. 5. స్నానార్థం జలం సమర్పయామి. 6. యజ్ఞోపవీతం సమర్పయామి 7. వస్త్రం సమర్పయామి 8. చందనం సమర్పయామి 9. అక్షతాన్ సమర్పయామి. 10. పుష్పాణి -పుష్ప మాలాంసమర్పయామి. 11. ధూపం సమర్పయామి 12. దీపం సమర్పయామి. 13. నైవేద్యం సమర్పయామి. 14. ముఖశుద్ధ్యర్థ తాంబూలం సమర్పయామి 15. దక్షిణం, మంత్రపుష్పం సమర్పయామి. 16. నీరాజనం సమర్పయామి హారతియిచ్చి ప్రదక్షిణచేసి సాష్టాంగ నమస్కారం చేయాలి. హనుమంతుని ముందుగా ఈవిధంగా ధ్యానించండి.

మహాశైలంసముత్పాత్యధావస్తం రావణం ప్రతి
తిష్ఠ తిష్ఠ రణే దుష్ట ఘోర రావం సముత్పజన్
లాక్షారసారుణం రౌద్రం కాలాస్తక యమోపమమ్
జ్వలదగ్ని లసన్నేత్రం సూర్యకోటి సమప్రభమ్
అంగదాద్వైర్యహావీరై ర్వేష్టితం రుద్రరూపిణమ్
ఏవం రూపం హనుమంతంధ్యాత్వాయః ప్రజసేన్మమమ్ ||

ఈ రూపాన్ని ధ్యానిస్తూ జపంచేసుకుంటే తప్పనిసరిగా ఇష్టసిద్ధి కలుగుతుంది.

హనుమంతుని చాలామంది ప్రత్యక్షం చేసుకున్నారు. వీరిలో కొందరు కపటభక్తులు, కొందరు యదార్థమైన భక్తులు, హనుమాన్ అందరిని అనుగ్రహిస్తారు. హనుమానుని అనంత గుణాలలోనుంచి మనం జీవితంలో ఏఒక్క గుణాన్ని అలవరుచుకొన్నా మనజీవితం సార్థకమవుతుంది. వీరి సేవచేత లౌకికపార లౌకిక వాంఛలన్నీ సిద్ధిస్తాయి.

మహావీర హనుమానుని ఈ జీవితచరిత్ర వారి ప్రేరణచేతనే వ్రాశాను, ప్రియమిత్రుడు బిందుజీ ఒకరోజున హఠాత్తుగా వచ్చి మహారాణి! మీరు ఎన్నో గ్రంథాలు వ్రాశారు. ఏవిధంగా భాగవతకథవ్రాశారో, అలాగే ఒక మహావీరహనుమానుని చరిత్రగూడా వ్రాయండి. అని అన్నారు. మరల మాబంశీవట బీహారీ గిరిధారీ మందిరాన్ని చూసి, ఇక్కడ ఒక హనుమంతుని మూర్తిని గూడా ప్రతిష్ఠించాలి అని అన్నారు. వారి రెండుకోరికలు కార్యరూపాన్ని ధరించాయి. ఒకవైపున ఈ హనుమంతుని చరిత్ర వ్రాయ నారంభించాను. రెండవవైపున హనుమాన్ కోసరం చిన్న మందిర నిర్మాణం ప్రారంభమయింది. ఒకవైపున హనుమానుని మందిరం తయారైంది. రెండవవైపు కాళీకాళీగా వుంది. అక్కడ గరుడ భగవానుని స్థాపిస్తే

త్రైవిధములు శ్రీ

బాగుంటుంది అని అనిపించింది. రెండుమందిరాలు తయారుఅయ్యాయి. జయపూర్వెళ్లి మారామరాజు శ్రీ హనుమానుని, శ్రీగరుడ విగ్రహాలను తీసికొని వచ్చాడు. పుస్తకం వ్రాయడం పూర్తిఅయిపోయింది. ఒక చిన్న పుస్తకం వ్రాద్దమనుకున్నాను. కాని హనుమాన్ ముందుగా ఆలోచించుకొని వున్నదే అవుతుంది. మనం ఆలోచించడంచేత ఏమౌతుంది? పిల్లవాడు జన్మించక పూర్వమే తల్లిస్తనాలలోకి పాలువస్తాయి అతనికోసరం, మందిరం తర్వాత తయారైంది. కాని దానికి కాని దానికి కావలసిన మూర్తి ముందుగానే నిర్మించబడినది నిర్మాణానికి పూర్వమే ఇది నిర్ణయమైపోయింది. ఈ మూర్తి ఫలానా రోజున ఫలానస్థలంలో శ్రీ బృందావనంలో ప్రతిష్ఠింపబడు తుంది. ఈ విధంగా చేసేవారు, చేయించేవారు అన్నీవారే. ఎవరిచేత వారు ఎప్పుడు ఏంపని చేయించుకుంటారో అతనిచేత ఆపని అదేసమయంలో హఠాత్తుగా చేయించుకుంటారు. ఇందువలన ఓ పవన తనయా? మీరు ఏవిధంగా ప్రేరేపించారో, ఆ పని మీప్రేరణ చేతనే మీ అనుగ్రహ ఆశీర్వాదాల చేతనే పూర్తిఅయింది. ఇకమీరు ఈసంసార మాయా మోహాలలో మనస్సు రమించకుండా వుండునట్లు అన్నివేళల ప్రభు చింతనలోనే సమయం గడిచిపోయేటట్లుగా ఆశీర్వదించండి. శరీరంపట్ల అహంకారమూ సాంసారిక వస్తువులపట్ల మాయా మమకారాలు కలుగరాదు. ఇంతమాత్రంగానే వ్రాసి నా ఉపన్యాసాన్ని ముగిస్తాను. పాఠకులనుచేతులు జోడించి ప్రార్థిస్తాను. వారు శ్రీ మహా వీరహనుమానుని చరిత్రను ప్రేమతో చదివి మననం చేసుకుందురుగాక! హనుమాన్ నుంచి సేవా రహస్యాన్ని, సేవకుని ధర్మాన్ని అనుసరించవలసిన విధానాన్ని నేర్చుకొందురుగాక! హనుమంతుని భక్తులలోనుంచి ఏ ఒకరికైనా ఈ చరిత్ర చదవడంచేత సంతోషం కల్గితే నేను నాపరిశ్రమ సార్థకమయినట్లుగా భావిస్తాను. హనుమాన్ ఎలాంటి ప్రేరణ కల్గించారో, ఎలా వ్రాయించాలను కున్నారో అలానే వ్రాయించు కున్నారు. బాగా వ్రాయబడినా చెడ్డగా వ్రాయబడినా అన్నీ వారు కోరినట్లుగానే జరిగాయి. వారే దీని ఫలితాన్ని అనుభవించేవారుగూడాను.

జానామిధర్మం నచమేప్రవృత్తిః జానామ్యధర్మం నచమేనివృత్తిః
త్వయా హృషీకేత హృదిస్థితేన యాథా నియుక్తోస్మి తథాకరోమి.

సంకీర్తనభవనము
బంశీవటము, బృందావనము
జ్యేష్ఠ బహుళద్వాదశి, మంగళవారం 1978

సేవకుడు
ప్రభుదత్త

2. శ్రీహనుమచ్ఛిల్పే

వాయుపుత్రం మహావీరం అంజనానన్దవర్ధనమ్ ।

సీతారామ ప్రియం భక్తం తం కపీశం నమామ్యహం ॥

వాయుదేవుని ప్రియపుత్రుడు. మాతా అంజన ఆనందాన్ని పెంపొందించే వాడు, సీతారాములకు ప్రియుడు. భక్తుడు అగు కపీశ్వరునికి నేను నమస్కరిస్తున్నాను.

ఓ రుద్రావతారుడా! మీరు అందరికి స్వాములు. ఓ ప్రభువుకి అత్యంతప్రియుడా! మీరు రాముని ప్రతిరూపులు. ఓ సర్వగత! మీరు రాముని సేవకులు, స్నేహితులు, మిత్రులు, మంత్రులు, వాహనము, షాపుకారు, సైనికులు, సర్వస్వమూన్నూ ఓ జానకీ ప్రియపాలితుడా! మీరు శ్రీరాముని అంతఃకరణము, సేవకుడు ఎల్లప్పుడు స్వామికంటే శ్రేష్ఠంగానే వుంటాడు. అందుచేత మీరు శ్రేష్ఠతములు. ఓ అంజనామాత ఆనందాన్ని వృద్ధిజేయు అంజనేయా! మీరు అంజనామాత గర్భాన్ని సార్థకంచేశారు. ఓ కేశరితనయా! మీరు కేశరి వానరకులాన్ని వునీతం చేశారు. ఓ పవనతనయా! మీరు

వాయువేగాన్ని గూడా తిరస్కరించి పుత్రుడు తండ్రికంటే గూడా మిన్నగా వుంటాడు అనే లోకోక్తిని సార్థకం చేశారు. ఓ కపికేసరీ! మీరు చంచల వానర జాతి గౌరవాన్ని వృద్ధిచేశారు. ఓ కందమూల ఫలప్రియ కపీశా! మీరు సూర్యునిగూడా ఫలంగా భావించి దాన్ని భక్షించడానికి అద్భుతంగా ప్రయత్నించారు. ఓ హనుమాన్ ! ఇంద్రునితో గూడా యుద్ధంచేసి మీరు మీ అద్భుత పరాక్రమాన్ని పవిత్రం చేశారు. ఓ సూర్య శిష్యా! మీరు భగవాన్ సూర్యదేవునివద్ద విద్యనభ్యసించి వారికి మీబుద్ధి వైలక్ష్యాన్ని చూపి విస్మయమొందునట్లు చేశారు. ఓ నృత్యాచార్యా! మీరు మీ అతులర్యామైన నృత్య కళచేత కోసల కిశోరుని ఎల్లవేళల మీ వశపరచుకున్నారు.

ఓ సుగ్రీవ సచివుడా! మీరు మీ అమోఘ మంత్రశక్తిని చూపి సుగ్రీవుని రామునకు స్నేహితునిగానూ, సేవకునిగానూ దాసునిగానూ జేశారు, ఓ సీతాన్వేషకా! ఎవరూ చేయజాలని సీతాన్వేషణ దుష్కరకారాన్ని మీరు శతయోజన సముద్రాన్ని చేతులతో దాటివెళ్ళి సీతకు శ్రీరాముని సందేశాన్ని వినిపించారు. ఓ విదేహతనయోత్సంగలాలిత! మీ విలక్షణ బుద్ధిచేత సీతను లంకయావత్తు వెదికి ఆమెకు రఘునాథుని చరిత్ర వినిపించి ఆమెను అనుకులంగా చేసికొని రాఘవ ముద్రికను ఇచ్చి వారిశోక సంతాపాన్ని తగ్గించారు. ఓ అక్షయకుమార హంతా! అక్షుని హతమార్చి నైనికులను సంహరించి మీరు అద్వితీయమైన పరాక్రమాన్ని ప్రదర్శించారు. నాగపాశం చేత బంధించబడినప్పటికీ మీరు అద్భుతసాహసాన్ని అపూర్వ నిర్భయత్వాన్ని చూపారు. ఓలంకా భయంకర! రాక్షసులు తోకకు నిప్పు అంటించి నప్పుడు అద్భుతనాటకమాడారు. సువర్ణలంకను ధూ-ధూ- అంటూ భస్మం చేసినపని శరీరాన్ని పులకింపచేస్తుంది. మీ తండ్రి వాయువు మీకు సహాయపడ్డాడు. మీతల్లి సీతమ్మ మీకొరకు మొక్కు మొక్కింది. అగ్నిదేవుడు మీకోసం మంచుకంటే గూడా ఎక్కువగా చల్లబడ్డాడు. మీరు లంకను భస్మంచేసి అంతులేని సముద్రంలోకి దూకారు.

ఓ రామదూత! మీరు లంకను కాల్చి జగజ్జనని జానకి నుంచి అనుజ్ఞ తీసికొని గుర్తుగా చూడామణిని పుచ్చుకొని దుఃఖసాగరంలో మునిగివున్న మీ స్నేహితులను సంతోషపరిచారు. రామునకు సీతాసమాచారాన్ని వినిపించి వారిని జన్మ-జన్మాంతరాల దాకా ఎప్పటికీ మీరు ఋణపడివున్నట్లుగాచేశారు.

ఓ సేతుబంధన కార్యదక్షా! శతయోజనాల వెడల్పుగల సముద్రంమీద నలనీలులచేత సేతువుని నిర్మించి మీరు వానర సైన్యాన్నంతా దానిమీదుగా దాటించి తీసికొనివెళ్ళి అక్కడ రావణుని ఓడించారు. రాముని మీపైన ఎక్కించుకొని ద్రోణగిరి నుంచి సంజీవని మూలికలను తెచ్చి లక్ష్మణుని రక్షించి నానారాక్షస సేనాపతులను యమసదనానికి పంపి విభీషణుని శ్రీరాము నితో కలిపి సీతామాతకు తీసికొనివచ్చి శ్రీరామునితో కలిపారు. విభీషణుని బంగారులంకకు రాజుగా చేశారు. మీబలము పురుషార్థము, శక్తి భక్తి, ప్రేమ, అనురాగము అన్నీధన్యమైనాయి. అందుకేకదా మీరు రాముని కంటెగూడా లోకప్రియులైనారు. రామునికంటే రామునిదాసుడే గొప్ప వాడౌతాడుగదా. ఇందులో ఆశ్చర్యమేమున్నది?

ఓ నిజమైన సేవకుడా! మీరు చిటికవేసి ఇతర సేవకుల నందరినీ శక్తిహీనులుగా చేశారు. ఓ జానకీ ముద్దుబిడ్డా! మీరు ధరించు సింధూరాన్ని అవయవములన్నిటియందు పులుముకొని తల్లిని నవ్వించారు. ఓ శంకరుని సేవకుడా! మీరు రామేశ్వరునితో సమానంగా హనుమదేశ్వరుని ప్రతిష్ఠించి జగత్తులోని జీవులను ఆపదల బారినుంచి దూరమయే మార్గాన్ని చూపారు. మీరు అనేక అశ్వమేధపు గుర్రాల వెంట వెళ్ళి అద్భుతమైన అద్వితీయమైన పౌరుషాన్ని చూపారు.

ఓ సంకీర్తన ప్రియుడా! మీరు మీ రామకథాసురరక్తి చూపి భక్తులకు ఒక ఆదర్శవిధానాన్ని చూపించారు. రామకథ జరిగేప్రతిచోటా అశ్రు విమోచన చేస్తూ ఆకథను వింటూఉంటారు. మీరు రాముని ద్వారపాల కులు, జానకి ముద్దుబిడ్డలు, భక్తులకు ఒకే ఒక ఆసరా. భవసాగరాన్నుంచి తరింపజేసేవారు. తండ్రి కేసరికి, శివునకు వాయుదేవునకు, తల్లి అంజనకు అత్యంత ప్రియులు, మీరు ఎందరో భక్తులను దుఃఖసాగరాన్నుంచి ఒడ్డుకు చేర్చారు. మీరు దీనులకు సర్వధా రక్షకులు, మీరు మాపై కనికరించండి. అనుగ్రహించండి, అనుకంపచూపండి. మీ అగాధ చరిత్ర సాగరాన్నుంచి కొన్ని కణములను తీసొకొని కొంత నటనచేద్దామని అనుకొంటున్నాం. ఈ నటన జేయునట్లు మమ్ములను ఆశీర్వదించండి.

3. అంజనాన్దనోహనోమోహనో

అంజనాన్దనం వీరం జానకీ శోకనాశనం ।

కపీశ మక్షహస్తారం వస్తే లంకాభయంకరం ॥

ఎవరు మాతా అంజనాదేవి ఆనందాన్ని వృద్ధిచేస్తారో, వీరులో మాతా జానకి శోకాన్ని పోగొట్టుతారో, ఎవరు కపులకు ప్రభువో, రావణ తనయుడైన అక్షయకుమారుని హతమార్చారో, లంకా పురానికి భయాన్ని కలగచేశారో, అట్టి హనుమంతునికి నేను నమస్కరిస్తున్నాను.

మహావీర హనుమాన్ గొప్పబలవంతుడు, చాలా విచిత్రమైన, చాలా సరళ స్వభావంగల్గిన, సర్వసామాన్యదైవము. విష్ణుభగవానునికి వస్త్రాలు, ఆభరణాలు, పళ్లు, పూలమాలలు, గంధము, అత్తరు ఇలాంటివి ఎన్నో అలంకరణ వస్తువులు కావాలి. స్నానానికి పంచామృతాలు, గంధము, దివ్యోషధులు మహోషధులు మొదలగు పెక్కువస్తువులు కావాలి. కాని మా ఈ హనుమంతుని దర్శిస్తేచారు, లడ్డు నివేదన చేస్తేచాలు. పూజఅయిపోయి నట్టే. స్నానం చేయించే పనిలేదు. చందన ధూపదీపాల నిమిత్తంలేదు. వారా నికో పక్షానికో, మాసానికో, లేక సంవత్సరానికో, ఒక్కసారి ఎర్రని వస్త్రాన్ని

అర్పించండి. పూలమాల పలాలు మీకు అర్పించాలనివుంటే అర్పించండి కాని లడ్డూమాత్రం తప్పనిసరిగా కావాలి. అవి గూడా శనగపిండివి. పాలకోవాతో చేసినవైనాసరే. లడ్లు లేకపోతే హనుమంతుడు త్వరగా అనుగ్రహించడు. లడ్లు లభించకపోతే శ్రీరాముని ఆదేశాన్ని గూడా తారుమారు చేస్తారు. ఇందుకు సంబంధించిన ఒక కథ చెబుతాను.

జగన్నాథపురిని సముద్రుడు ఎప్పుడు తలచుకొంటే అప్పుడే ముంచే స్తుండేవాడు. ఇందువలన జగన్నాథునకు చాలాకష్టం కలుగుతుండేది. ఒకసారి జగన్నాథజీ శ్రీరామచంద్రునితో నేరారోపణ చేశారు. మహారాజ్ ! ఈ సముద్రాన్ని మీవంశస్థులైన నగరుని పుత్రులు త్రవ్వారు. ఈయన మాతో ఎప్పుడూ గొడవ పెట్టుకుంటున్నాడు. తలుచుకున్నప్పుడల్లా అదేపనిగా మాపురిని ముంచేస్తున్నాడు. ఇలా జరగుకుండా ఏదైనా ఏర్పాటుచేయాలి.

భగవంతుడు - భగవన్, ఈ సముద్రుడు జడము నాపట్ల గూడా ఈతను ఇలాగే వ్యవహరించారుడు. నేను ఎన్నో సత్యాగ్రహాలు, ఉపవాసాలు చేశాను. అప్పటికీ లొంగలేదు. నాకు కోపం వచ్చి బాణం ఎక్కుపెట్టేసరికి కానుకలు తీసికొని వచ్చి సేతువుని నిర్మించి దాటివెళ్ళమని ఉపాయంచెప్పాడు. అయితే నేను ఇతనికి నచ్చజెబుతాను.

భగవంతుడు సముద్రునితో అన్నాడు, ఓ సోదరుడా, నీవు జగన్నాథునకు కష్టాన్ని కలిగించకు.

అప్పుడయితే సముద్రుడు అలాగే అలాగే అని అన్నాడు. కాని ఎవరికి ఏలాంటి స్వభావం ఏర్పడుతుందో అదిపోదు. అప్పు డప్పుడు సరదా కల్గి నప్పుడు పట్టణాన్ని ముంచుతూనే వున్నాడు. ఇందుకుగాను శ్రీ జగన్నాథస్వామి మరల ఫిర్యాదు చేశారు.

ఈసారి శ్రీరాముడు హనుమను ఆదేశించారు-హనుమాన్ ! ఈ సముద్రుడు జడస్వరూపుడు. బొత్తిగా వినడంలేదు. నీవు జగన్నాథపురిని రక్షించడానికి సముద్రపు ఒడ్డున కూర్చొనివుండు, ముందుకి పొంగివస్తే బుద్ధివచ్చేలాగ గదతో గట్టిగా ఒక దెబ్బ కొట్టవలసినది.

రాముని హనుమాన్ ఆజ్ఞాపాలకుడుగదా, జగన్నాథపురిలో సముద్రపు ఒడ్డునకూర్చున్నాడు. సముద్రమునకు హనుమంతుని బలపరాక్రమాలు

తెలుసు. భయంచేత పట్టణాన్ని ముంచడంలేదు. కాని జగన్నాథస్వామి హను మంతునికి ఒక గొప్ప ఇబ్బంది కలిగింది. జగన్నాథస్వామి అన్నంతింటారు. అన్నమేవారికి ముఖ్యభోజనం. అచట అన్నాన్నే అందరికీ ప్రసాదరూపంలో యిస్తారు. జగన్నాథుని అన్నానికి జగత్తంతా చేతులు చాచుతుంది. వారిదగ్గర వండి వండని అంటూ, ఆచారము, ఎంగిలి, వింగిలి అలాంటివి వుండవు. జగన్నాథునకు నివేదన చేస్తేచాలు, అన్నం పవిత్రమౌతుంది. దాన్ని ఎవరుతాకినా అంటులేదు. ఎక్కడికైనా తీసికొని వెళ్ళవచ్చు, ఎవరితోనైనా కలిసి తినవచ్చు. కాని హనుమంతునికి అన్నం రుచించడంలేదు. మనస్సు విసిగిపోయింది. ఒకనాడు మెల్లగా రాత్రిపూట ఎవరికీ తెలియకుండా అయోధ్యకు వచ్చి మనసారా లడ్లను భుజించి సూర్యోదయం కాకుండా తిరిగి వచ్చాడు ఇక ఆయన రుచిమరిగి రాత్రికాగానే అయోధ్యకు వెళ్లి కడుపు నిండా లడ్లను తిని వస్తూవున్నాడు. కర్తవ్యంపట్ల విముఖుడుగా వున్నట్లు ఎక్కడ ఫిర్యాదు వస్తుందో అని శ్రీరామచంద్రుని దర్శించడంలేదు. ఇది దొంగతనంగా రావడం గదామరి.

సముద్రునకు హనుమంతుని దొంగతనం గురించి తెల్సింది. అయినా దొంగతనం ఎన్ని రోజులు దాగుతుంది ? ఒకరోజున హనుమాన్ లడ్లను తినడానికి అయోధ్యకు వెళ్లగానే సముద్రుడు తన పూర్తిబలాన్ని వినియోగించి పురిని ముంచేశాడు. జగన్నాథస్వామి వెదకించారు. కాని హనుమంతుని జాడ తెలియలేదు.

జగన్నాథస్వామి అయోధ్యలో మహారాజుగారి న్యాయస్థానంలో హనుమంతుని గురించి తిరిగి ఫిర్యాదు చేశారు. హనుమాన్ కి తాకీదువచ్చింది. ఆయన చేతులను కట్టుకొని హాజరైనాడు.

శ్రీరాముడు - హనుమా! నీవు కాపలామానేసి ఎక్కడికి వెళ్లావు? ఎందుకు వెళ్లావు? తగినకారణం చెప్పవలసినది అని అడిగాడు.

హనుమాన్ యధార్థ విషయాన్ని చెప్పాడు. మహారాజో! కొట్టండి లేక విడిచిపెట్టండి. అన్నం తిని నా మనస్సు విసిగిపోయింది. అన్నం రుచించక పోవడం చేత రుచిని మార్చుకుందామని లడ్లను తిందామని అయోధ్యకు వచ్చాను.

శ్రీరాముడు-అయితే నీవు రోజూ అయోధ్యకు వస్తున్నావా! హనుమ, అవును మహారాజ్ ! నేను నిత్యమూ వస్తున్నాను. రాముడు, అయితే నీవు నన్ను ఎందుకు కలుసుకొనడంలేదు?

మహారాజో! దొంగతనంగా దాగివస్తున్నాగదా, అలాంటప్పుడు తమ దర్శనం ఎలాచేసుకుంటాను? భయంచేత రావడంలేదు. అని హనుమాన్ అన్నాడు.

శ్రీరాముడు-ఈ మాటలు విని నవ్వి జగన్నాథునితో అన్నాడు, మహారాజ్ ! మీరు మీ మాదిరిగానే అందర్ని అన్నం తింటారని అనుకుంటారు. ఇతనికి లడ్లుకావాలి. కనుక లడ్లను ఏర్పాటుచేయించండి. ఇతన్ని పారిపోకుండా బంధించి వుంచండి.

జగన్నాథస్వామి హనుమంతునకు కావలసినట్లుగా లడ్లను ఏర్పాటు చేశారు. ఆయనచేతులకు, కాళ్లకు సంకెళ్లు వేయించి సముద్రపు ఒడ్డున బంధించి వుంచారు. జగన్నాథపురిలో నేటికీ ఆయన “బేడీ హనుమాన్” అనే పేరుతో వున్నాడు. మేము స్వయంగా ఆయన పాదాలకు సంకెళ్లు వేసి వున్నట్లు చూశాం. జగన్నాథుని దర్శించడానికి వచ్చినవారు సముద్రపు ఒడ్డున ఉన్న బేడీహనుమానుని దర్శిస్తారు. అక్కడ మాత్రం అన్నాన్ని నివేదన చేయడానికి నిషేధించారు. అందరూ లడ్లను అర్చిస్తారు. అక్కడే లడ్లు దొరకుతుంటే ఇంకొక చోటుకి వెళ్లవలసిన అవసరమేమున్నది? ఈ విధంగా లడ్లకొరకు హనుమాన్ పాదాలకు సంకెళ్లు వేయించుకున్నాడు. లడ్లరుచి అలాంటిది. పైగా మన హనుమాన్ మోదక ప్రియుడుగదా.

హనుమంతుని తల్లి అంజనా, తండ్రి కేసరి, శంకరుడు, వాయువు, ముగ్గురు తండ్రులు ఎలా అయ్యారు అని మీరు అడగవచ్చు. కాని విభిన్న పురాణాలలో విభిన్నగాథలువున్నాయి. కొన్నిటిని ఇక్కడ ముచ్చటిస్తాము. ముందుగా అంజనామాతగురించి చెబుతాను.

స్వర్గలోకంలో ఇంద్రుని దగ్గర ఎందరో అందమైన అప্সరలున్నారు. వారందరిలోనూ మిక్కిలి అందంగా “పుంజికాస్థలా” అనే ఒక అప্সరవుంది. ఆమె ఎంతటి అందకత్తో అంతటి సంచలనస్వభావము గలది. నవ్వు ఆమె పెదవులపై ఎల్లవేళలా వుట్టిపడుతూ వుంటుంది. ఒకరోజున తన చంచల స్వభావంచేత ఒకానొక మహర్షిని వేళాకోళం చేసింది. అందుకు కోపపడి

మహర్షి “నీవు కోతిమాదిరి చంచలంగా వ్యవహరిస్తున్నావు గనుక భూలోకం లోకి కెళ్లి కోతిగావుండు, అని శపించాడు.

మహర్షినోట శాపం వినగానే ఆమెకు మతిపోయి ఆయన పాదాలపై బడి మిక్కిలి వినయంగా అపరాధాన్ని మన్నించమని వేడుకున్నది. మహర్షులు సహజంగా దయకల్గి వుంటాడు. వారి క్రోధం నీటిపైని గీతలాగ ఒక్కక్షణం కనుపించి మాయమై పోతుంది. ఆయన ప్రసన్నుడై-నేను ఎప్పుడూ అసత్యం పలుకలేదు. నీవు కోతిరూపాన్ని ధరించ వలసిందే, కాని అభీష్టరూపాన్ని ధరిస్తావు. కోరినప్పుడు మానవ రూపాన్ని ధరించగలవు. వానర రూపాన్ని గూడా ధరించగలవు అని అన్నాడు.

మహర్షిశాపం సత్యమయింది. పుంజికాస్థల సుమేరుపర్వతగుహలో ఒకవానరిగా జర్మించింది. భూలోకంలో వుండే వానరజాతిమాదిరి జాతికాదు. ఇది ఉపదేవతలలోని కింపురుష జాతికి చెందినది. వీరు అభీష్ట రూపధారులు, వీరి ఆకృతి మానవాకృతి మాదిరిగానే వుంటుంది. తోకగూడా వుంటుంది. కేసరి ఒక వానరరాజు, అంజనా మిక్కిలి రూపవతి, కేసరికి ఆమెకు వివాహమయింది. వీరికి సంతానంలేదు. స్త్రీలకు సహజంగా తల్లికావా లని,పుత్రుడు కలగాలని కోరిక వుంటుంది. అంజనా పుత్రప్రాప్తికి భగవాన్ శూలపాణిని ఆరాధించింది.

శ్రీరాముడు అవతరించనున్నాడు. తనుగూడా అవనిపై అవతరించి శ్రీరామునికి సేవచేద్దామని శంకరునకు కోరికగలిగింది. శంకరుడు ఏకాదశరూద్రరూపుడు. పదకొండవ అవతారమే హనుమాన్. శంకరుని వరప్రసాదం చేత అంజనా గర్భాన్నుంచి స్వతః శంకరుడు అవతరించినందున ఇతనిని “శంకరసూనుడు” అని అంటారు. శంకర వరప్రసాదాన్ని అనురక్తితో పవనదేవుడు అంజనాగర్భంలో వుండుటచేత ఈయన పవనకుమారుడైనాడు. కేసరీపత్నికి జన్మించుటచేత కేసరీ నందనుడైనాడు. ఈయన శ్రీరాముకు సేవకుడు, స్నేహితుడు, మంత్రి గూడాను. శ్రీరాముడు ఈయనను విశేషంగా ఆదరించేవాడు. ఈ విషయాన్ని వారు తననోట భావవేశంలో వెలిబుచ్చారు -హనుమా! నీవు నాకు ఎన్నో ఉపకారాలుచేశావు. అందులో ఏ ఒక్క ఉపకారానికి నా ప్రాణాలను అర్పించినాగూడా సరిపోదు, మిగతా ఉపకారాలకు నేను నీకు ఎప్పుడూ ఋణపడేవుంటాను. ప్రత్యుపకారం సామాన్యంగా

ఆపదలోనే చేస్తావుంటారు. నీకు ఆపదలు రానేరావు గదా.”

భగవంతుని ఈమాటలకు ఎంత విలువవున్నదో మీరే తెలుసు కుంటారు. శ్రీరాముని హృదయంలో హనుమాన్ పట్ల విశేషంగా అనురాగం వుండేది.

ఒకచోట భగవాన్ హనుమంతునితో అన్నారు, నీవు నాకు సోదరుడగు భరతునితో సమానంగా ప్రియుడవు. సోదరుడవు, ఇందులకు సంబంధించిన ఒక కథ చెబుతాను.

దశరథ మహారాజునకు సంతానంలేదు. సంతతికొరకు ఆయన మహర్షి ఋష్యశృంగుని రప్పించి పుత్రకామేష్టియజ్ఞం చేశారు. ఆ యజ్ఞంలో సాక్షాత్తు అగ్నిదేవుడే చరువుపాయసపాత్రను తీసికొని ప్రత్యక్షమైనాడు. ఆ పాత్రను పశిష్ట మహర్షికిచ్చి మహారాణీలకు పంచమన్నాడు.

పశిష్టలవారు ఒకభాగాన్ని పెద్దదిగానూ, రెండవదాన్ని దానికంటే చిన్నదిగానూ మూడవదాన్ని ఇంకాచిన్నదిగానూ మూడుభాగాలుగా చేశారు. పెద్దభాగాన్ని కౌసల్యకు, రెండవదాన్నికైకకు, మూడవదాన్ని సుమిత్రకు ఇచ్చారు.

తనభాగాన్ని చిన్నదిగాచూచి కైక కుపితురాలై అన్నది. నేను మహారాజుగార్కి ఎన్నో ఉపకారాలు చేశాను. దేవాసుర సంగ్రామంలో వారిరథానికివున్న మేకు వూడిపోతే నాచేతి వ్రేలిని వుంచి వారిని రక్షించాను. అయినా నాకు చిన్నభాగం లభించింది. చేతిలో చరుపాయసం వుంచుకొని ఆమె విలపించుతూ దెబ్బలాటకు సిద్ధమయింది.

మహర్షి-అమ్మా, ఆలస్యంచేయక ప్రసాదాన్ని స్వీకరించాలి. ఆలస్యం చేస్తే ఏదైనా విఘ్నం కలుగవచ్చు అని అన్నారు.

కైకేయి ఏమీవినకుండా విలపిస్తూఉండగా ఆకాశంలో ఎగురుతూవున్న గ్రద్ధవచ్చి కైకేయిచేతిలోవున్న ఆ పాయసాన్ని నోటితో తీసికొని ఎగిరిపోయింది. కైకేయికి వున్న కొద్దిపాటి ధైర్యంగూడా పోయేసరికి బిగ్గరగా విలపించసాగింది. దశరథ మహారాజ్ కౌసల్యకు, సుమిత్రకు కంటితో ఏదో సంజ్ఞచేశాడు. వెంటనే కౌసల్య తనపాయసంలో నాల్గవభాగాన్ని, సుమిత్ర మూడవభాగాన్ని కైకేయికి ఇచ్చారు.

మువ్వరూ పాయసం పుచ్చుకొని గర్భవతులయ్యారు. కౌసల్యకు శ్రీరాముడు, కైకేయికి భరతుడు, సుమిత్రకు లక్ష్మణ, శత్రుఘ్నులు జన్మించారు.

ఇకపోతే కైకేయి చేతిలోనుంచి గద్దతీసుకుని వెళ్లిన పాయసం గురించి చెబుతాను వినండి. కేసరీ తన భార్య అంజనాతో కలిసి కిన్నరులలోకంలో సుమేరుపర్వతంపైన తిరుగుతూ వున్నాడు. అంజనపుత్రప్రాప్తికై ఏడువేల సంవత్సరాలు శివుని ఆరాధించగా ఆయన ప్రసన్నుడై ఆమెను ఏదైనా వరాన్ని కోరుకొమ్మనగా ప్రభూ ! నాకు సర్వగుణసంపన్నుడగు కుమారుని అనుగ్రహించమని అంజనా కోరింది.

శివుడు ఏకాదశ రుద్రులలో నా అంశమైన పదకొండవ రుద్రుడు నీకు పుత్రుడుగా జన్మిస్తాడు. నీవు ఈమంత్రాన్ని స్వీకరించుఅని ఒక మంత్రాన్ని ఉపదేశిస్తాడు. వాయుదేవుని అనుగ్రహించేత నీకు పుత్రుడు కలుగుతాడు, అనిచెప్పి వెళ్లిపోయినాడు. అంజనా ఆ మంత్రాన్ని చేతులు సాచి జపిస్తున్నది.

కైకేయిచేతిలోని పాయసాన్ని తీసికొని ఆకాశంలోకి గ్రద్ద ఎగిరేసరికి ఒక పెద్దగాలిదుమారం వచ్చింది. ఆ గాలికి గ్రద్ద అవయవాలు ముడుచుకు పోతున్నాయి. దానినోటినుంచి ఆ పాయసం పడిపోయింది. వాయుదేవుడు ముందునించే అంజనాపట్ల అనురక్తుడై వున్నాడు. ఆయన ఆ పాయసాన్ని అంజనాచేతిలో వుంచాడు. శివుడు ఈ రహస్యాన్ని ముందుగానే చెప్పి వెళ్ళాడు. మంత్రప్రభావానికి పాయసం లభించగానే ఆమె స్వీకరించింది. ఈ విధంగా హనుమాన్ జన్మించాడు. రామునకు భరతునితో సమానంగా హనుమ ప్రియసోదరుడైనాడు.

అయితే ఆగ్రద్ద పాయసాన్ని వెంటనే ఎందుకు తినలేదు? అని మీకు సందేహము కలుగవచ్చు. ఈ విషయానికి సంబంధించిన కథను గూడా చెబుతాను వినండి.

బ్రహ్మలోకంలో చాలామంది అప్పరలువున్నారు. వారిలో సువర్చసా అనే అప్పరస మిక్కిలి అందంగా వుంది. చంచల స్వభావంగలది. ఒకరోజున నృత్యంచేస్తుండగా చాంచల్యానికి ఆమె మనస్సులో కామేచ్ఛకలిగింది. ఆస్థితిలో ఆమె తాళాన్ని స్వరాన్ని మరచిపోయింది. బ్రహ్మగారు ఆమె మనోభావాన్ని

తెలసుకొని, ఇక్కడ గూడా నీవు ఇలాంటి చాపల్యాన్ని చూపుతున్నావు గనుక మర్త్యలోకానికి వెళ్ళిపోవలసినది. అని శపించాడు.

ఆమె బ్రహ్మగార్ని ప్రార్థించగా ప్రసన్నుడై, నీవు గ్రద్దరూపాన్ని ధరించవలసిందే, కాని కొద్ది రోజులలో దశరథ మహారాజు పుత్రేష్టిచేస్తారు. ఆ యజ్ఞంలో అగ్నిదేవుడు స్వయంగా పాయసాన్ని తీసికొని ప్రత్యక్షమవుతాడు. వశిష్ఠమహర్షి ఆపాయసాన్ని మువ్వరురాణులకు పంచుతారు. ఆ పాయస స్పర్శకి నీవు గ్రద్దశరీరాన్ని వదిలి తిరగి ఇక్కడకు చేరుతావు-అని అన్నారు.

అలాగే జరిగిందికూడాను, గ్రద్దనోటినుంచి పాయసం పడిపోగానే ఆగ్రద్ద తన దేహాన్ని వదిలి బ్రహ్మలోకానికి వెళ్ళి “సువర్చసా” అనేది దేవాంగన అయింది.

అంజనా గర్భాన్ని ధరించింది. కార్తిక బహుళ చతుర్దశి నాడు హనుమాన్ జన్మించాడు. ఒకానొక కల్పంలో ఈయనచైత్ర శుద్ధపూర్ణిమ మంగళవారంనాడు జన్మించినట్లున్నది. కొందరు శనివారం నాడు జన్మించి నట్లు భావిస్తారు. భావుకులైన భక్తులు పై రెండు తిథులందు రెండువారము లందు హనుమజ్జయంతి చేస్తారు.

ఈ విధంగా భాగ్యవంతులైన అంజనాగర్భాన్నుంచి మన చరిత్ర నాయకుడైన హనుమాన్ ప్రాదుర్భవించాడు. ఇకముందు వారికొన్ని బాల లీలలను గురించి ముచ్చటిస్తాము. గనుక పాఠకులు సావధానమనస్సులై విందురుగాక!

శ్రీ హనుమాన్ స్తుతి

హనుమానంజనా సూనుః వాయుపుత్రో మహాబలః

రామేష్టః ఫల్గున సఖః పింగాక్షోఽమితవిక్రమః ।

ఉదధి క్రమణ శ్చైవ సీతాశోకవినాశకః।

లక్ష్మణ ప్రాణదాతాచ దశగ్రీవస్యదర్పహా॥

ఏతా విద్యాదశానామానికపీండ్రస్య మహాత్మనః।

స్వాపకాలే ప్రబోధేచ యాత్రాకాలే చ యః పఠేత్ ॥

తస్యసర్వ భయంనాస్తి రణేచ విజయీ భవేత్ ।

రాజద్వారే గహ్వరేచ భయంనాస్తి కదాచన॥

4. బాల-హనుమాన్

అంజనేయ మతిపాటలాసనమ్ కాంచనాద్రి కమనీయ విగ్రహమ్ ।

పారిజాత తరుమూల వాసినమ్ భావయామి పవమాన నందనమ్ ॥

ఎవరు అంజనా పుత్రులో, ఎవరిముఖారవిందము ఎర్రగా వుందో, సువర్ణశైలము మాదిరి కమనీయ విగ్రహం ఎవరికి వున్నదో, పారిజాత తరుమూలమున ఎవరు నివసించుతారో, అట్టి పవన కుమారుడగు హనుమంతుని నేను ధ్యానిస్తున్నాను.

పుత్రునిపాదాల మెరుగులు ఊయలలోనే కనిపిస్తాయి అని అంటారు. హనుమాన్ బాల్యము నుంచే తన పరాక్రమాన్ని చూపసాగారు. ముగ్గురు మహాబలవంతులైన తండ్రులను కల్గినప్పుడు ఎందుకుచూపరు? ఆయన రుద్రుని అవతారము. దేవతలందరికీ పరమప్రియుడు. శౌర్యపరాక్రమాలలో అద్వితీయుడు. సేవ చేయుటకే జన్మించాడు. కాబట్టి ఆయన చరిత్ర అద్భుతం గానే వుండి వుండాలి.

హనుమంతుని చెవులకి విద్యుత్సదృశ కాంచన కుండలాలు పుట్టుకతోనే వున్నాయి. వారు మాతృగర్భాన్నుంచే చెవులకు కుండలాలను, మణిమండిత శిరస్త్రాణాన్ని, కౌపీనాన్ని, చేతిలో వజ్రాన్ని తీసికొని నడుముకు ముంజా మేఖలాన్నీ, సువర్ణ యజ్ఞోపవీతాన్ని ధరించి జన్మించారు. వీరి రూప సౌందర్యం చూడ ముచ్చటగా వుంది. బాల్యంలో వీరిని అందరూ ప్రేమించేవారు, తల్లి గారు వీరిని ఎంతో గారాబంగా పెంచారు.

ఒకరోజున అంజన ఈయనను ఊయలలో పరుండబెట్టి పూలను ఫలాలను తీసికొని రావడానికి అడవికి వెళ్ళింది. ఈయనకు ఆకలివేసింది. నాలుగువైపులా తినడానికి ఏమైనా దొరుకుతుందేమోనని చూశాడు. ఎక్కడా ఏమీ కనుపించలేదు. అదే సమయంలో సూర్యుడు తనబాలారూఢ కిరణాలను ప్రసరింపజేస్తూ తూర్పున ఉదయిస్తున్నాడు. ఏదో ఎర్రనిపండు మెరుస్తున్నట్లు భావించి దానిని తిని ఆకలి తీర్చుకుందామనుకున్నాడు. వాయుపుత్రుడు గదా! ఎలుకపిల్లకు బిలాన్ని త్రవ్వడం ఎవరూ నేర్పనక్కర్లేదు. అవే నేర్చుకుంటాయి. లేడిపిల్లలకు పరుగుతీయడం ఎవరు నేర్పరు, అవి తల్లి గర్భాన్నుంచి పుట్టగానే పరుగిడుతాయి.

ఈ మాదిరిగానే పవనపుత్రుడవడంచేత ప్రయాసలేకుండానే ఈయన తనకితానే ఆకాశంలో ఎగురుసాగాడు. ఆ సమయంలో కపీశ్వరుడగు కేశరి గూడాలేడు. అంజనాగూడాలేడు. అంతటా వ్యాపించివున్న తండ్రి పవన దేవుడే ఈయనను చూస్తున్నాడు. తన పుత్రుని ఆకాశంలో సూర్యనివైపు వెళ్ళడం చూసి వాయుదేవుడు మెల్లగా శీతలసుగంధాన్ని వెదజల్లుతూ ఆయన వెనుక పయనిస్తున్నాడు. ఆరోజు అమావాస్య, సూర్యగ్రహణం పట్టనున్నది. రాహువు సూర్యుని మ్రింగడానికి వచ్చాడు. హనుమాన్ సూర్యుని దగ్గరకు చేరాడు. రాహువు సూర్యుని మ్రింగుదామనుకుంటూన్నాడు. హను మాన్ ఎవడో బాలకుడు ఆ పండును తినడానికి వెళ్ళుతున్నాడను కున్నాడు, రాహువుని తన తోకకి గట్టిగా చుట్టి పెళ్ళుమని ఒక్కదెబ్బ కొట్టేసరికి రాహు వుకి మతిపోయి ఇంద్రుని దగ్గరకు వెళ్ళిరక్షించమని వేడుకున్నాడు. ఇంతటి బలవంతుడు ఎవడు వచ్చాడా అని దేవరాజు అనుకొని ఐరావతంపైన

సూర్యుని దగ్గరకు చేరాడు. ఇంద్రుడు హనుమంతుని యుద్ధానికి రమ్మన మన్నాడు. ఈయన తయారుగానే వున్నాడు. ఇరివురిమధ్య గొప్పయుద్ధం జరిగింది. హనుమాన్ ఐరావతాన్ని తనతోకుచుట్టి లాగి ఒక్కదెబ్బ కొట్టేసరికి ఇంద్రుడు ఒకచోటికి ఐరావతం మరియొకచోటికి వెళ్ళిపడ్డారు. ఆయన ఐరావతాన్ని లేవదీయడానికి వెళ్ళేసరికి ఇంద్రుడు ఈయనగడ్డాన్ని (హను) వజ్రంతో కొట్టగా ఎడమవైపు గడ్డంలోని ఎముక విరిగిపోయింది. వెంటనే మూర్ఛితుడై ఈయన భూమిమీద పడిపోయినాడు.

తనపుత్రుడు మూర్ఛనొందడంచూచి వాయుదేవుడు పుత్ర శోకంచేత విలపిస్తున్నాడు. ఆయనకు ఇంద్రునిపైన కోపంవచ్చి తనవేగాన్ని తగ్గించాడు. అప్పుడు ముల్లోకాలో సకలప్రాణుల ప్రాణ, అపానాలు ఆగిపోయాయి. దేవతలందరూ గాబరాచెంది పరుగు-పరుగున బ్రహ్మగారిదగ్గరకు చేరారు. వెంటనే బ్రహ్మ, విష్ణువు, శివుడు, సకలదేవతలుకలసి హనుమ స్పృహ కోల్పోయి పడివున్నచోటికి వచ్చారు. అక్కడవాయు దేవుడు విలపిస్తూవున్నాడు.

వాయుదేవా! ఎందుకు విలపిస్తున్నావు? అని బ్రహ్మగారు అడిగారు.

అయ్యా, ఏడవకపోతే ఏంచేయమంటారు? ఈ ప్రపంచంలో పుత్రుడు అందరికీ ప్రియుడని, పుత్రశోకం దుర్భరమని చెప్పనే చెప్పారుకదా. ఇంద్రుడు నాపుత్రుణ్ణి చంపాడు. ఇతని గడ్డం విరిగిపోయింది. అనివాయువు అన్నాడు.

విష్ణువు, ఏమయ్యా, నీవెందులకు ఇంతగా గాబరాచెందుతావు. ఇతను చనిపోలేదు. స్పృహకోల్పోయాడు. నేను ఇతన్ని వెంటనే బ్రతికిస్తాను, అని విష్ణువు హనుమను ఒడిలోకి తీసికొని తనచేతితో నిమిరేసరికి హనుమకు తెలివివచ్చింది.

అప్పుడు బ్రహ్మగారు వాయుదేవునితో ఇలా అన్నారు. సోదరా! ముల్లోకాల్లో జీవులు వ్యాకులత చెందివున్నారు. నీవు నీగమనాన్ని తగ్గించావు. తిరిగి నీవు మామూలుగా సంచరించి ముల్లోకాలకు సుఖాన్ని కలుగజేయి.

వాయుదేవుడు-అయితే మీరంతా నాపుత్రుని అజరామరునిగా సర్వత్రా విజయునిగా, బలవంతునిగా వుండునట్లు ఆశీర్వదించండి. నేను మీరు చెప్పినట్లు చేస్తాను - అని అన్నాడు.

ఇక దేవతలంతా వరుసగా హనుమను ఆశీర్వదించారు.

విష్ణువు-వాయుదేవా! నీకుమారుడు అందరికీ ప్రియుడవుతాడు. చతుర్దశ భువనాలలో ఇతనిని ఎవరూ చంపలేరు-అని ఆశీర్వదించారు.

శివుడు-ముల్లోకాల్లో ఇతనికి ఎవరూ సంతాపాన్ని కలుగజేయలేరు, నేను నా త్రిశూలాన్ని ఇస్తున్నాను. ఇతడు దీనిరహస్యముల నన్నిటినీ తెలుసుకొంటాడు అని అన్నారు.

బ్రహ్మ-ఇతనికి నాశాపంగాడా తగులదు, ఏ అస్త్రశస్త్రాలు గూడా ఇతని అవయవాలను ఛేదించజాలవు. అని అన్నారు.

ఇంద్రుడు-నావజ్రంచేత ఇతని గడ్డం విరిగింది కనుక ఇతని పేరు “హనుమాన్” అవుతుంది. నా వజ్రాన్ని మించి ఇతని శరీరం బలంగా వుంటుంది. అని అన్నాడు.

కుబేరుడు - “యక్షరాక్షసులు” గూడా ఇతన్ని పరాజితుని చేయజాలరన్నాడు.

వరుణుడు - ఇతను యుద్ధంలో సదా అజేయుడుగానూ యశస్విగానూ వుంటాడు - అని అన్నాడు.

యమధర్మరాజు - మాకాలదండం ఇతన్ని ఎప్పుడూ బాధించదు. ఇతని నామాన్ని యుద్ధంలో స్మరించువారికి కాలదండం వలన భయముండదు అని అన్నాడు.

ఈవిధంగా దేవతలందరూ ఈయనకు గొప్ప వరాలను ప్రసాదించారు. కనుకనే ఈయన మిక్కిలి బలవంతుడైనాడు. ఇతనిని తనజాగాలో పరుండబెట్టి వాయుదేవుడు వెళ్ళి మామూలుగా వీచనారంభించాడు. లోకాలన్నిటికీ తిరిగి సుఖం కలిగింది. కొద్ది నిమిషాలకి అంజనా తిరిగి వచ్చింది. పుత్రుణ్ణి సంతోషంగా ఆడుకొంటూ ఉండటం చూసి ఎంతగానో మురిసిపోయింది. మాతృ స్నేహానికి తనస్తనములనుంచి వస్తున్న పాలను యిచ్చింది. తల్లి పాలుత్రాగి ఈయన ఇంకా బలవంతుడైనాడు, కొద్దికాలానికి పెరిగి పెద్దవాడై చదువు కొనడానికి యోగ్యుడైనాడు.

ఈయన స్వయంగా ప్రజ్ఞకలవాడే అయినా సూర్యుని దగ్గరకువెళ్ళి అనతికాలంలోనే సకల శాస్త్రాలను అభ్యసించిన ప్రకాండ పండితుడు, మహా బలశాలి, రణవిజయీ, అజరామరుడు, సర్వగుణసంపన్నుడూ అయ్యాడు. అయినా వానరచాపల్యం ఎక్కడికిపోతుంది? స్వభావం దురతిక్రమమైనది. జీవులు తమ స్వభావానికి వివశులౌతారు. ఈయన ఋషులను, మునులను కష్టపెట్ట నారంభించాడు. ఒకప్పుడు ఎవరిజడ మీదనో ఎక్కి కూర్చుండేవాడు. మరి ఒకప్పుడు ఇంకొకరి గడ్డాన్ని లాగేవాడు. ఒకప్పుడు ఒకరి మృగచర్మాన్ని కప్పుకొని పారిపోతే మరిఒకప్పుడు ఒకరి కమండంలోని నీటినిత్రాగేసేవాడు. ఇలా చేస్తుంటే మహర్షులు-తనబల పరాక్రమాలను మరచివుండుగాక అని ఇతన్ని శపించారు. అయితే ఎవరైనా ఇతనికి తనబలపరాక్రమాన్ని గుర్తుచేస్తే వెంటనే జ్ఞాపకం వస్తుందని అన్నారు.

ఈకారణంగా మహర్షులశాపంచేత ఈయన తన అతులిత బలపరాక్రమాలను మరచిపోయి మిక్కిలి సరళస్వభావంకల్గిన కోతిగా మారి పోయినాడు. తరువాత ఇతని బుద్ధి కౌశల్యాన్ని చూసి వానరరాజైన సుగ్రీవుడు తనమంత్రిగా చేసుకున్నాడు. సుగ్రీవుడు ఇతని సలహాలేనిదే ఏపనీ చేసేవాడుకాదు. ఋక్షరాజుకి వాలి, సుగ్రీవులు ఇరువురు కుమారులు, ఇరువురి ఆకారము, ప్రకారము, రూపము, రంగు, లేవడమూ, కూర్చో నడమూ, మాట్లాడుట, నడచుట అన్నీ ఒకేమాదిరిగా వున్నాయి. ఇరువురి మధ్యా మిక్కిలి స్నేహం వుండేది. ఇరువురు సమానంగా తండ్రిరాజ్యాన్ని అనుభవిస్తున్నారు. తండ్రిపరలోకానికి వెళ్ళాక వాలి రాజైనాడు. సుగ్రీవుడు అన్నపట్ల మిక్కిలి స్నేహం కలిగివుండడంచేత వారిలో ఏవిధంగానూ భేదభావం కలుగలేదు.

ఒకనాడు దుందుభి అనేడి అసురుడు వారితో పోరాడటానికి వచ్చాడు. వాలి మిక్కిలి వీరాభిమాని. వెంటనే యుద్ధానికి వెళ్ళాడు. అతను ఒక గుహ లోకి ప్రవేశించాడు. వాలిగూడా అతని వెంట వెళుతూ తాను తిరిగి వచ్చేంత వరకు అక్కడే కూర్చోని ఉండమని సుగ్రీవునితో చెప్పివెళ్ళాడు.

చాలాకాలం యుద్ధం జరిగింది. చివరికి వాలి యుద్ధంలో ఆ అసురుణ్ణి చంపివేశాడు, గుహనుంచి రక్తం వెలుపలికి ప్రవహించింది. సుగ్రీవుడు

అసురుడు నాఅన్నను చంపివుంటాడు బయటకు వచ్చి నన్ను గూడా ఎక్కడ చంపుతాడో, అని అనుకొని ఒక పెద్దరాతిని తీసికొనివచ్చి గుహయొక్క ముఖాన్ని మూసివేసి తన రాజధానికి తిరిగివచ్చి హనుమాన్ మొదలగు మంత్రుల సలహాపైన రాజైనాడు. కొంతకాలానికి వాలి తిరిగివచ్చాడు. రాజ సింహాసనంపైన సుగ్రీవునిచూసి కోపగించి అతన్ని కొట్టి రాజ్యం నుంచి బహిష్కరించాడు. స్వామిభక్తుడైన హనుమాన్ సుగ్రీవుని వెంట అడవుల్లో తిరగుతూవున్నాడు.

హనుమంతుని గుణగానము

రామపూజారీ పరఉపకారి మహావీర బజరంగబలీ!
సద్ధర్మచారి, సద్బ్రహ్మచారి మహావీర బజరంగబలీ!
జ్ఞానగుణసాగర, రూపుజాగర మహావీర బజరంగబలీ!
శంకర సువనా, సంకటమోచన మహావీర బజరంగబలీ!
కేశరినందన, కలిమలభంజన మహావీర బజరంగబలీ!
రాఘవదూతా, జయహనుమంతా మహావీర బజరంగబలీ!
అంజని నందన, అసురనికందన మహావీర బజరంగబలీ!
మంగళ మారుతి, మారుతినందన మహావీర బజరంగబలీ!
జయరణధీరా, జయరణరోరా మహావీర బజరంగబలీ!
జయబలభీమా, జయబలధామా మహావీర బజరంగబలీ!

వికశ్లోకి సుందరకాండ

తీర్త్వాక్షార పయోనిధిం; క్షణమథోగత్వా శ్రియః సన్నిధిమ్;
దత్త్వారాఘవ ముద్రికా మపశుచం; కృత్వాప్రవిశ్యాటవీం;
భజ్త్వా ౧ నేతతరూం; నిహత్యబహుళాం; రక్షోగణాం స్తత్పురీమ్;
దగ్ధా ౨ దాయమణిం రఘూద్వహమగాద్వీరో హనుమాన్కపిః

5. మంత్రి హనుమంత్

సుగ్రీవ సచివాయాచ కపి శ్రేష్ఠాయ మంత్రిణే
స్వామిభక్తాయ శాంతాయ హనుమంతాయ నమోనమః ॥

ఎవరు సుగ్రీవునకు సచివులో, మంత్రియో, స్వామి భక్తులో
శాంత స్వభావులో, అట్టి హనుమంతునకు మాటి మాటికి నమస్కరిస్తాను.

స్వామి సుఖాన్ని తన సుఖంగా, స్వామి దుఃఖాన్ని తన దుఃఖంగా భావించడమే నిజమైన స్వామిభక్తుని లక్షణం, సుఖ సమయంలో సంతోషంగా వుండి దుఃఖం ప్రాప్తించగానే స్వామిని వదలి వెళ్లువారు నిజమైన సేవకులుగారు, అట్టివారు తమస్వార్థ సిద్ధికొరకు సేవకులయ్యారన్నమాట, తమస్వార్థం సిద్ధించగానే వదలివెళ్ళిపోతారు. కాని మన చరిత్రనాయకుడైన వీరహనుమాన్ తనను నిజమైన సేవకునిగా నిరూపించుకున్నారు. వారుగూడాస్వాములే. కాని ఎప్పుడు, ఎలా అభినయించినా దాన్ని యధా విధిగా నెరవేర్చుతారు.

కపిరాజైన కేసరి కవులకు యూధపతి. వారందరూ ఋక్షరాజకపి పరిపాలనలో వుండేవారు. ఋక్షరాజు తనపుత్రులైనవారి. సుగ్రీవులకు రాజ్యమును అప్పగించి పరమపదించాక జ్యేష్ఠుడు శ్రేష్ఠుడు అవడంచేత వారి

కిష్కింధకురాజై సుగ్రీవుని విశేషంగా ప్రేమిస్తూనే వున్నాడు. హనుమాన్ సుగ్రీవునకు మంత్రి అయినాడు. ఇరువురి సోదరుల మధ్య రాజ్యాన్ని గురించి కలహమేర్పడగా వారి సుగ్రీవుని కొట్టి రాజ్యంనుంచి బహిష్కరించి అతని భార్యను తన భార్యగా చేసుకున్నాడు. సుగ్రీవుడు అన్న భయంచేత కనుపించకుండా అడవులలో తిరుగుతూవుండేవాడు. నిజమైన సేవకుని మాదిరిగా హనుమాన్ ఆయనవెంట ఎల్లప్పుడూ వుండేవాడు. వారి ఎక్కడవచ్చి చంపుతాడో అనేభయం సుగ్రీవునకు వుంటూనే వుండేది. అందుకుగాను ఋష్యమూక పర్వతంపైన నివాస మేర్పరచుకొని వుంటున్నాడు. అక్కడకు వారి వచ్చిన యెడల మతంగముని శాపకారణంగా చనిపోతాడు. అక్కడకు వారిరాడు. శాపరూపకవచం వుండడంచేత సుగ్రీవుడు తన మంత్రితోనూ, అనుచరులతోనూ కలసి సుఖంగా వుంటున్నాడు.

కైకేయివరాలకి శ్రీరాముడు సీతాలక్ష్మణులతో కలసి అడవికి వచ్చాడు. చిత్రకూటంలోనూ, దండకారణ్యంలోనూ చాలా మంది మహర్షుల ఆశ్రమాల్లో శ్రీరాముడు 13 సంవత్సరాలు తిరుగుతూనే వున్నాడు. పదునాల్గవ సంవత్సరంలో వారు పంచవటి దగ్గర పర్ణకుటీరాన్ని ఏర్పరచుకొని సుఖంగా వుంటూ సీతమనోరథాన్ని సిద్ధింపజేస్తూవున్నారు. రావణుడు పంపగా మారీచుడు బంగారులేడి రూపాన్ని ధరించి పర్ణకుటీరానికి నాలుగువైపులా తిరుగుతూ వున్నాడు. జానకి ఆ లేడిని చూచి తనకు కావాలని శ్రీరామునితో అన్నది. రాముడు ఆ లేడికొరకు వెళ్ళాడు. వెంటనే రావణుడువచ్చి సీతను తీసికొని వెళ్ళి లంకలోని అశోకవనవాటికలో ఆమెను వుంచాడు.

శ్రీరాముడు లక్ష్మణునితో సీతను వెదకుతూ శబరి ఆశ్రమానికి వచ్చాడు. పంపానరోవరం దగ్గర ఋష్యమూక పర్వతంపైన కపిరాజైన సుగ్రీవుడు తన మంత్రితో కలిసివుంటున్నాడు. మీరు వెళ్ళి ఆయనను స్నేహితునిగా చేసికొంటే సీతామాత అన్వేషణ కార్యక్రమాలలో వారు సహకరిస్తారని శబరి శ్రీరామునకు తెలియజేసింది. శ్రీరాముడు ఋష్యమూక పర్వతంవైపు ప్రయాణమైనాడు. వారి స్వయంగా రాకపోయినా ఎవరినైనా పంపుతాడేమోనని భయపడుతూ వుండేవాడు. మునుల వేషంలో రామలక్ష్మణులు ధనుర్పాణాలను ధరించి తనవైపు రావడంచూచి సుగ్రీవుడు మిక్కిలి గాబరాచెందాడు. ఆతడు బుద్ధిమంతులలో అగ్రగణ్యుడైన హనుమంతుని ఆకపట వేషధారులెవరో తెలుసుకొని రమ్యనమని పంపాడు.

సుగ్రీవుడు అనుమతితో హనుమాన్ బ్రహ్మచారిరూపాన్ని ధరించి శ్రీరాముని దగ్గరకు వెళ్ళివారి పరిచయాన్ని అడుగగా శ్రీరాముడు లక్ష్మణునితో లక్ష్మణా! ఇతను గొప్ప బుద్ధిమంతుడుగా గుణవంతుడుగా, శీలసంపన్నుడుగా కనిపిస్తున్నాడు. సకలశాస్త్రాలను చదివినవానిలాగ ఇతని మాటలను బట్టి తెలుస్తున్నది. మనతో మాట్లాడుతున్నప్పటినుంచీ చూస్తున్నాను. ఒక్కశబ్దం కూడా తప్పుగా మాట్లాడలేదు. దీన్నిబట్టి ఇతను వ్యాకరణశాస్త్రాలలో గూడా పండితుడని స్పష్టమవుతున్నది. ఇతను ఎవరికో మంత్రిలాగా ఉన్నాడు. స్వామి అయివుంటే నేనేమాట్లాడుదును. మంత్రి గనుక నీవే ఇతనితో మాట్లాడుము. అని అన్నాడు.

లక్ష్మణుడు, విప్రోత్తమా! మేము దశరథ మహారాజు పుత్రులం, వీరు నాజ్యేష్ఠ సోదరులైన శ్రీరామచంద్రమూర్తి వీరు తమ ధర్మపత్ని సీతాదేవి వెంటపచ్చారు. ఎవరో ఆమెను అపహరించుకొని తీసికొని వెళ్ళారు. ప్రస్తుతం మేము ఇరువురం ఆమెను అన్వేషించే నిమిత్తం సహాయాన్ని అర్థించడానికి కపిరాజైన సుగ్రీవుని దగ్గరకు వెళ్లుతున్నాం. దయయుంచి మాకు సుగ్రీవుని జాడ తెలియచేస్తారా?

శ్రీరాములవారిని తెలియగానే హనుమాన్ తన నిజ వేషాన్ని ధరించి ప్రభువు పాదాలపైన పడ్డాడు. వెంటనే ప్రభువు అతన్ని లేపనెత్తి కౌగలించుకొని సుగ్రీవుని క్షేమసమాచారాన్ని అడిగి తెలుసుకొని-సుగ్రీవుడు మాతో స్నేహం చేస్తాడా? మా ప్రయత్నంలో సహకరిస్తాడా? అని అన్నారు.

హనుమాన్ సవినయంగా- ప్రభూ! దౌర్భాగ్యుడైన వాడే మీతోస్నేహం చేయాలనుకోడు. తమరు జీవులకు మిత్రులు, స్వాములు, దయచేయండి. తమను సుగ్రీవులవారి సమక్షమునకు తీసుకొని వెళ్లుతాను, ఈ సేవకుని సేవను స్వీకరించండి.

ఆ క్షణంలోనే హనుమ శరణాగత వత్సలుడైన శ్రీరామునకు ఆత్మార్పణ గావించి నిజమైన సేవకుడై రామలక్ష్మణులను తన భుజాలపై కూర్చుండ బెట్టికొని సుగ్రీవుని దగ్గరకు తీసుకొని వెళ్ళాడు.

మిత్రత్వం ఎప్పుడూ సమన గుణవంతుల మధ్యనే ఏర్పడుతుంది. స్వామిఎక్కడ? సేవకుడెక్కడ? జీవుడెక్కడ? బ్రహ్మఎక్కడ? అయినా గూడా పరమాత్మ జీవునకు నిజమైన స్నేహితుడే, ప్రస్తుతం ఆయన మానవ రూపంలో

నటన చేయుచున్నారు. సుగ్రీవునికి స్నేహితులవడానికి ఉత్సాహంగా వున్నారు. తనను ఆయనతో సమానంగానే నిరూపిస్తున్నారు. అయోధ్యలో రాముని రాజ్యసింహాసనం నుంచి తొలగించినట్లుగానే యిక్కడ సుగ్రీవుని గూడా తొలగించడం జరిగింది. రాముడు తన సేవకుడైన లక్ష్మణుని వెంట వనవాసంలో వుంటున్నాడు. సుగ్రీవుడు గూడా తనకుమంత్రి సేవకుడు, స్నేహితుడైన హనుమతో కలిసి వనంలో వుంటున్నాడు వీరిభార్యను రావణుడు అపహరించి తీసికొని వెళ్ళాడు అటు సుగ్రీవుడు ఒకరి సహకారం కొరకు ఎదురుచూస్తున్నాడు ఇటు రాముడు తన నిజమైన స్నేహితుల అన్వేషణకై తిరుగుతున్నాడు. వీరిరువురిమధ్య మధ్యవర్తిగా వుండటానికే హనుమ అవతరించాడు. హనుమ జీవాత్మను పరమాత్మతో కలపడానికి ప్రయత్నిస్తాడు. దూరమైపోయిన శక్తిని శక్తిమంతునిలో కలుపుతాడు. తానుస్వయంగా భార్యకు దూరంగావుండి దూరమైపోయినవారి భార్యనుదగ్గరకు చేర్చడానికి ప్రయత్నిస్తాడు.

శ్రీరామ సుగ్రీవులమధ్య హనుమాన్ మధ్యవర్తిగా వ్యవహరించి అగ్నిని ప్రజ్వలంపజేయగా అగ్నిసాక్షిగా వారిరువురికి మైత్రివిర్పడింది. హనుమాన్ పుష్పములతీగను తీసికొనిరాగా రాముడు దానిని సుగ్రీవుని మెడలోవేసి సుగ్రీవా! నీభార్యను రాజ్యాన్ని నీకు ఇప్పిస్తాను. నీవు అన్ని దిక్కులకు దూతలను పంపి నాభార్యను వెదకించు అన్నారు.

మాటఖరారైన తర్వాత శ్రీరాముడు వాలిని చంపి సుగ్రీవునకు రాజ్యాన్ని, భార్యను, వాలిభార్య అయిన తారను ఇప్పించాడు. రాముడు ఎల్లప్పుడూ చెప్పేదాని కంటే అధికంగా ఇస్తూవుంటాడు. కాని ఈజీవుడు తన ప్రతిజ్ఞను మరచిపోతూ వుంటాడు. రాజ్యాన్ని పొంది సుగ్రీవుడు ఐహికసుఖాలలో మునిగి మరచిపోయినాడు. నాలుగు మాసాలు గిరిగుహలో ఉండి శ్రీరాముడు చాతుర్మాస్యవ్రతం చేశాడు. కాని సుగ్రీవుడు ఒక్కనాడైనా ఆయన క్షేమసమాచారాన్ని తెలుసుకొనడానికి వెళ్ళలేదు. ఆయన విషయ లోలుడైనాడు. కానిహనుమాన్ జాగరూకుడై వున్నాడు. విషయ వాసనలపట్ల ఎల్లప్పుడూవిరక్తుడే. విషయవాసనలకు దూరంగా వుండువారే ప్రభువుని పొందగలుగుతారు. రాముడు వున్నచోట విషయవాసనలుండవు. విషయ వాసనలుండేచోట రాముడు వుండడు. హనుమాన్ సీతాన్వేషణగురించి ఆలోచిస్తూనేవుండేవాడు.

నాలుగుమాసాలు గడిచాక శ్రీరాముడు లక్ష్మణునితో-లక్ష్మణా! సుగ్రీవుడు తనమాటను నెరవేర్చలేదు. వాలిపయనించిన మార్గమూపున్నది. వాలిని చంపిన బాణమూపున్నది. అని వెళ్ళితెలియజేసినమన్నాడు.

లక్ష్మణుడు వెళ్ళిసుగ్రీవుని వెంటబెట్టుకొని తీసికొని వచ్చాడు. సుగ్రీవుడు తన తప్పును మన్నించమని శ్రీరాముని వేడుకున్నాడు. హనుమాన్ తన విధానాన్నంతా వినిపించాడు శ్రీరాముడు హనుమంతుని జాగరూకతకు మిక్కిలి సంతసించి ఇతను సీతజాడ తెలిసికొనిరాగలడని నిశ్చయించు కున్నాడు. ఇతరదిక్కులకు ఇతర వానరులను పంపగా దక్షిణ దిక్కున ఎక్కడ సీతవుండి వుంటుంది అని అనుమానంకలిగిందో, ఆవైపుకి చాలమంది వానరులవెంట హనుమంతుని పంపాడు. ఆ దళానికి నాయకునిగా వాలితనయుడై అంగదుని నియమించాడు. కాని ఆ దళానికి నాయకుడు హనుమంతుడే. ఈ కారణంగానే శ్రీరాముడు రహస్యంగా తన నామాంకితముద్రికను సీతకు విశ్వాసపాత్రుడు కాగలందులకు ఆయనకు ఇచ్చాడు అంగదుడు. జాంబవంతుడు, హనుమాన్ మొదలగు వానరులంతా సీతాన్వేషణ నిమిత్తం దక్షిణసముద్రపు ఒడ్డుకిచేరారు. ఎంతప్రయత్నించినా సీతజాడ తెలియలేదు. అందరూ మిక్కిలి దుఃఖించి ఇక్కడే నిరాహారప్రతంచేసి ప్రాణాలను పరిత్యజించుదామని ఏమైనాసరే కిష్కింధకు తిరిగి వెళ్ళరాదని నిశ్చయించుకొన్నారు. అందరూ తినుట, త్రాగుట మానేసి అక్కడే కాలం గడుపుతున్నారు. రోజులు గడిచినకొద్దీ దుర్బలులైపోతున్నారు. అక్కడే ఒకచెట్టుపై జటాయువు సోదరుడు, గ్రద్ధరాజగుసంపాతి కూర్చొని వున్నాడు. అతను వీరందరినితని తన ఆకలిని తీర్చుకుందామని అనుకున్నాడు. అతన్నిచూచి ఒకవానరుడు అన్నాడు-సోదరా! చూడు శ్రీరాముని కార్యం నెరవేరనేలేదు. సీతజాడ తెలియనేలేదు. దుర్బలులమని భావించి ఆ గ్రద్ధ మనలను తినడానికి వస్తున్నది. జటాయువు గూడా గ్రద్ధేకదా. శ్రీరాముని కార్యం నిమిత్తం తాను తన ప్రాణాలనే పరిత్యజించింది.

జటాయువు మరణవార్తవిని వులికిపడి సంపాతి, మీరు ఎవరు? నా సోదరుడగు జటాయువుని స్మరించుతున్నారు? అయితే నా సోదరుడు మరణించాడా? మీరు శ్రీరాముని ఏకార్యము నిమిత్తం ఇక్కడ కూర్చొని వున్నారు? అని అడిగాడు.

సమాచారాన్నంతా విని సంపాతి-నాదృష్టి చాలా తీవ్రమయింది సీతను తీసికొని వెళుతున్న రావణుని చూశాను. ఇప్పుడుగూడా లంకలో ఒక వనవాటికలో సీత కూర్చొనివున్నట్లు చూస్తున్నాను. మీలో శతయోజన సముద్రాన్ని దాటివెళ్ళే సామర్థ్యంగల వ్యక్తి సీతజాడను తెలుసుకొని రాగలడు. అని సమాధాన మిచ్చాడు.

వానరులందరు తమతమ బలాన్ని గురించి చెప్పసాగారు కొందరు పది యోజనములు, కొందరు ఇరువది యోజనములు, మరికొందరు ఏబది యోజనములు వెళ్ళగలమని అన్నారు. అంగదుడు, నేను నూరుయోజనములు వెళ్ళగలను, కాని తిరిగిరాగలనని నమ్మకంలేదు, అని అన్నాడు.

ఈ సంభాషణలనన్నింటినీ వింటూ హనుమ మౌనంగా తనకు ఏమీ తెలియనట్లుగా కూర్చొనివున్నాడు. ఇతనికి తన బలపరాక్రమాన్ని గురించి తెలియజేయనంతవరకు తనబలాన్ని మరచివుంటాడని మహర్షులు శపించారుగదా! అందుకే ఇతను సుగ్రీవుని వెంట పిరికివానిలాగ తోకముడుచుకొని తిరుగుతూ వుంటాడు. ఈ రహస్యం జాంబవంతుడికి తెలిసి హనుమాన్ ! నీవు మౌనంగా ఎందుకు కూర్చుండిపోయావు? సోదరా! నీవు వాయుపుత్రుడవు, గరుత్మంతునికంటెగూడా శక్తిశాలివి, ఈ శతయోజన సముద్రాన్ని గరుత్మంతుడు, సీతండ్రివాయువు, నీవు మాత్రమే దాటగలరు. నీవు నీ పరాక్రమాన్ని విస్మరించి ఎందుకు కూర్చొని వున్నావు? హనుమా! నీశరీరం వజ్రశరీరం. నీవు చేయాలని అనుకుంటే దేన్నైనా చేయగలవు. నీవు రుద్రుని అవతారుడవు. నీవు అంజనా పాలను త్రాగావు. నీవు మహావీరుడవు, వజ్రధారివి. దేవతలతో సహా ముల్లోకాలను జయించేశక్తి నీకువుంది.

ఇంకేముంది! హనుమంతునకు తనశక్తి జ్ఞాపకానికివచ్చింది. తొడలుకొట్టి లేచి నిలబడి తనశక్తిని గొప్పగా చెప్పుకుంటూ జాంబవాన్తాతా, మీరేమిటి అంటున్నది? నాచేత ఏమి పని చేయించాలని అనుకుంటున్నారా? అన్నాడు. జాంబవంతుడు నిద్రిస్తున్న సింహం మేల్కొన్నది అనిభావించి హనుమా! సీత జాడను నీవే తెలుసుకొని రావాలి. లంకకి నీవే వెళ్ళాలి అనిఅన్నాడు.

అయితే సరే, ఒక్కసారి గర్జించి నేను వెళ్లుతాను అని అన్నాడు.

6. బ్రహ్మచారి హనుమాన్

అంజనా గర్భసంభూతో వాయుపుత్రో మహాబలః ।

కుమారో బ్రహ్మచారీచ హనుమంతాయ నమోనమః ॥

అంజనా గర్భాన్నుంచి జన్మించిన, వాయుదేవునకు ప్రియుడైన పుత్రుడు, మహాబలవంతుడు, బ్రహ్మచారి అగు హనుమంతునకు నమస్కరిస్తున్నాను.

ప్రపంచంలో బ్రహ్మచర్యానికి మించిన శక్తి మరొకటి లేదు. దీనివలన మానవుడు ఎంతటి గొప్పకార్యమైనా సాధించగలడు. నిజమైన బ్రహ్మచారికి ఏవిషయం అసాధ్యంకాదు. మానవుని శక్తి ఇంద్రియ సుఖాలలో వ్యయమయి నప్పుడు అతడు జగత్తుకు అతీతుడు కాజాలడు. హనుమాన్ బ్రహ్మచారుల్లో అగ్రగణ్యుడు, ఆయనతన బ్రహ్మచర్యదీక్ష శమ, దమ, త్యాగ తితిక్ష ప్రజ్ఞ, విలక్షణబుద్ధి కౌశలంచేత శ్రీరాముని వశపరచుకున్నాడు. సీతాన్వేషణ సమయంలో ఆయనచూపిన బుద్ధికుశలతకి శ్రీరాముడు మిక్కిలి ప్రభావితుడై సర్వకాలానికి హనుమంతునకు అనుకూలుడై హనుమా! నేను నీ ఋణాన్నించి ఎన్నటికీ విముక్తుడనుకాజాలను. నేను నీకు ఎల్లప్పుడూ ఋణపడే వుంటాను. అని అన్నాడు.

శ్రీరాముడయ్యా శ్రీ

సరే, ఋక్షరాజైన జాంబవంతుడు గుర్తుచేయగానే హనుమాన్ తనశక్తి సామర్థ్యాల్ని తెలుసుకొని మీరు ఏమి చేయమంటే అదిచేస్తాను. ఈశత యోజన సముద్రం దాటి వెళ్ళడం గొప్పవిషయం ఏమీకాదు. నేను ఇలాంటి వందలాది సముద్రాలను దాటగలను, రావణునిమాట అలావుంచండి. అతని లంకను పెళ్ళగించి సముద్రంలో ముంచగలను. రావణుని పట్టుకొని దోమ మాదిరి నలిపేస్తాను. మీరు తీసుకొని రమ్మంటే లంకనే ఇక్కడకు తీసుకొనివస్తాను. మీరుగనుక “ఉ” అంటే లంకను, పుత్రపౌత్రులతో కలసివున్న రావణ కుటుంబాన్ని శ్రీరాముని పాదాలముందు వుంచుతాను.

హనుమాన్ అవసరాన్ని మించి ఉత్తేజితుడవుతున్నాడని భావించి జాంబవంతుడు అతనికి నచ్చజెబుతూ హనుమా! చూడు మనం శ్రీరాముని దూతలం. దూతలు ఎల్లప్పుడూ తమ పరిధిలోనే వుండాలి. దూతలకు యుద్ధం నిషేధించబడింది. దూత యుద్ధము చేయరాదు. దూత మాటలను రాజులు చెడ్డగాభావించరు. అతన్ని దండించనూగూడదు. ఎందుకంటే దూత తన స్వామి అభిప్రాయాన్ని మాత్రమే వెలిబుచ్చుతాడు. ఇందుచేత నీవు రావణుని చంపవద్దు. లంకను తీసుకొనిరావద్దు. దేనినీ బద్దలుకొట్టవద్దు. అక్కడ ఏవిధమైన ఉపద్రవముచేయక సీతమ్మజాడ తెలుసుకొని రావలసింది. సీతమ్మజాడ తెలిశాక శ్రీరాములవారు స్వయంగా సైన్యసమేతుడై వెళ్ళి తన ప్రియురాలిని కలుసుకుంటారు. ఇలా చేయడమే వారి కీర్తి ప్రతిష్ఠలకు తగినట్లుగా వుంటుంది. నీవు ప్రస్తుతం శ్రీరాముని దూతగా మాత్రమే భావించుకొనవలసినది, నామాటను అర్థంచేసుకున్నావుకదా! అనిపలికాడు.

హనుమాన్-ఓ ముసలితాతా, మీమాటను అర్థంచేసుకున్నాను. నేను సీతమ్మజాడ తెలుసుకొని వెంటనే తిరిగివస్తాను. అయితే నన్ను ఎవరైనా కొట్టితే ఆత్మరక్షాణార్థం గూడా వారితో యుద్ధం చేయవద్దంటారా?

జాంబవంతుడు నవ్వి నాయానా హనుమా! ఆత్మరక్షణ తప్పనిసరిగా చేసుకొనవలసినదే కాని ఎవరితోనూ వ్యర్థంగా దెబ్బలాట పెట్టుకొనవద్దు. అని అన్నాడు.

హనుమాన్ - బాగుంది చాలా బాగుంది అయితే నాకు సెలవు. అని పెద్దవారికి నమస్కరించి, సమాన వయస్సు వారిని కలుసుకుని, చిన్నవారి

నమస్కారాలందుకొని ఒక్కదూకుదూకి ఒక పెద్దచెట్టుఎక్కి తన శరీరాన్ని పెంచసాగాడు. చూస్తువుండగానే ఆయన పర్వతాకారుడైనాడు. ఆయన భారాన్ని సహించలేక ఆ చెట్టు సముద్రంలో విరిగిపడిపోయింది. హనుమాన్ ఒక్కగెంతుగెంతి సముద్రంలోకి దూకాడు. ఆయనతోపాటు వందలాది పూలకొమ్మలు సముద్రంలో కొట్టుకుపోతున్నాయి. ఆ కొమ్మలను తన గుండెతో చీల్చుకుంటూ కపిరాజు ముందుకు సాగిపోతున్నాడు. ఆయన సముద్రంలో ఈడుతున్నాడో లేక ఆకాశంలో ఎగురుతున్నాడో ఏమీతెలియడంలేదు. ప్రజలంతా ఇలాంటి అద్భుత పౌరుషాన్ని చూసి ఆశ్చర్యచకితులై కన్నార్పకుండా ఆయన్ని చూస్తున్నారు. సముద్రంలోని జలజంతువులు భయభీతులై దాక్కున్నాయి. పక్షులు ఆకాశంలో ఎగరడం మానేశాయి. హనుమాన్ విశ్రాంతిలేకుండా వాయువేగంతో సమానంగా సముద్రజలంపైన ఎగిరి పోతున్నాడు. సముద్రంలో దాగివున్న హిమాలయ పుత్రుడైన మైనాకుడు-హనుమా, కొంచెం విశ్రమించి వెళ్లు అన్నాడు.

హనుమాన్ అతనివైపు చూడకుండానే వెళ్లుతూ మైనాక సోదరా! నీ అనుగ్రహానికి ధన్యవాదాలు, శ్రీరామునికార్యన్ని సాధించనంతవరకు విశ్రమించను, త్వరగా ఆ ఒడ్డుకు చేరాలి. సెలవు అని అన్నాడు.

సర్పాలకుతల్లి అయిన సురసను దేవతలు హనుమంతుని బుద్ధిని పరీక్షించమని పంపగా ఆమె వచ్చి ఓయీ వానరుడా! ఆగు, ఆకలిగా వుంది, దేవతలు నిన్ను నాకు ఆహారంగా పంపారు అని అన్నది.

అమ్మా! నేను చాలా తొందరలో వున్నాను. తిరిగివచ్చాక నన్ను తిందువుగాని, అని హనుమాన్ అన్నాడు.

సురస మాటలు కట్టిపెట్టు, నీవు చాలా ఆరోగ్యవంతుడవు, బ్రహ్మ చారివి, బలవంతుడివి, నిన్ను భుజించి సంతసించుతాను, అని అన్నది.

హనుమాన్-అయితే నోరుతెరువు అని అన్నాడు. ఆమె నోరు తెరచింది. ఈయన దానికంటే రెండురెట్లు పెరిగాడు. ఈవిధంగా రెండేసిరెట్లు పెంచుకుంటూ తనముఖాన్ని ఆమె శతయోజనాల వెడల్పుగాచేయగా హనుమాన్ చిన్నరూపాన్ని ధరించి ఆమె ముఖంలో ప్రవేశించాడు. ఆమెకు

ఒకవిధంగా పుత్రుడైనాడు. ఆమెకు నమస్కరించి అమ్మా! నీగర్భంలోకి వెళ్లాను, నాకు సెలవు, అని అన్నాడు.

సురస ఇతని బుద్ధికౌశల్యాన్ని చూసి మిక్కిలి సంతసించి ఎన్నో విధాల ఆశీర్వాదించి వెళ్ళిపోయింది. హనుమాన్ ముందుకు సాగి వెళ్లాడు.

కొంతదూరం వెళ్ళేసరికి ఇంకొక అంతరాయం ఏర్పడింది. రాహువు తల్లి సింహిక సముద్రంలోవుండి ఆకాశంలో ఎగిరి వెళ్ళేవారి నీడనుచూసి వారిని ఆకర్షించి తింటూవుంటుంది. హనుమంతుని నీడను ఆకర్షించింది. ఆమె మోసాన్ని గుర్తించి హనుమాన్ గట్టిగా ఒక్కదెబ్బ కొట్టేసరికి ఆమె మరణించింది. సముద్రపు ఒడ్డుకిచేరి ఈ పర్వతాకార శరీరంతో లంకలో ప్రవేశించడం మంచిదికాదని అణిమాది సిద్ధులద్వారా చాలచిన్న రూపాన్ని ధరించాడు హనుమాన్.

లంకకు అధిష్ఠానదేవి, ఎల్లవేళలా లంకను రక్షించేది. ఏ అపరిచిత వ్యక్తిని ప్రవేశించనివ్వనిది, చాలా చిన్నరూపాన్ని ధరించిన హనుమానునిచూచి గర్జించి ఎవరునీవు? దొంగమాదిరి నన్ను లెక్కచేయక లంకలో ప్రవేశిస్తున్నావు? ముందుకు వెళ్ళకు జాగ్రత్త. అడుగుపెట్టావా తినేస్తాను అని గర్జించింది.

హనుమాన్ ఏమీ మాట్లాడక గట్టిగా ఒక్కదెబ్బ వేసేసరికి స్పృహ కోల్పోయి ఆమె ఓ కపిరాజా! నీవు నిజంగా రామదూతవు. లంకకి వినాశనం దగ్గరకు వచ్చిందన్నమాట. బ్రహ్మగారు ముందుగానే కోతిదెబ్బకి స్పృహ కోల్పోయినప్పుడు లంకావినాశం వచ్చినట్లు భావించమని చెప్పారు. నాయనా! నీవు నిశ్చితంగా లోనికివెళ్లు, అని అన్నది. తదుపరి హనుమాన్ రాత్రివేళ లంకలోకి ప్రవేశించాడు.

రామ కార్యసాధక బ్రహ్మచారిని సాత్త్విక, రాజసిక, తామసికము లనెడి మూడు మాయలు ఆక్రమించుతాయి. అతనికి పలువిధాల దురాశలు ఎదురౌతాయి. వీనికి లోనైన వారు పతితులౌతారు. వీనిపై విజయాన్ని సాధించిన వారు ముందుకి సాగిపోతారు. సాత్త్విక మాయకు నమస్కరించి మాతృ భావనతో దాన్ని స్మరించి ముందుకు వెళ్ళాలి. తామస మాయ ఎదురైతే

దాన్ని చంపి ముందుకు సాగిపోవాలి. రాజసమాయ ఎదురైనప్పుడు దాన్ని చంపక మూర్ఛనొందునట్లుచేసి ముందుకు వెళ్ళిపోవాలి. హనుమాన్ ఇదే చేశాడు.

హనుమాన్ మెల్లగా లంకలో సీతాన్వేషణ కార్యక్రమాన్ని ప్రారంభించాడు. ముందుగా గుర్రాల సావడిలో సీతాదేవిని చూశాడు. సీతమ్మ కానరాలేదు. తరువాత హస్తీశాల, గోశాల మొదలైనవి చూశాడు, ఆయన తనలో అనుకున్నాడు, ఎలాంటి పిచ్చివాడను నేను, స్త్రీని గోశాలలోనూ, గజశాలలోనూ, అశ్వశాలలోనూ వెదుకుతున్నాను. స్త్రీ స్త్రీలమధ్యనే వుంటుంది. రావణుని మహిషీశాలకు వెళ్ళి చూస్తాను, అని రావణుని అంతఃపురానికి వెళ్ళిచూశాడు. బంగారంతో నిర్మించిన పాస్పుపైన ఆయన నిద్రిస్తున్నాడు. అతనికి సమీపంలో రంగురంగుల తివాచీల పైన వేలకొలది స్త్రీలు నిద్రిస్తున్నారు. వారంతా ఎంతో అందంగా వున్నారు, కురూపులెవ్వరూలేరు. అందరూ మద్యాన్ని సేవించి వున్నారు. నిద్రిస్తున్న సమయంలో కొందరి ముఖాలనుంచి చొంగకారుతున్నది. కొందరి గుండెలమీదనుంచి వస్త్రంజారిపోయింది. కొందరు బిగ్గరగా గురకలు పెడుతున్నారు. కొందరు వాగుతున్నారు. కొందరు స్వప్నాలు చూస్తున్నారు. ఒకతె తలగడనుగట్టిగా కౌగిలించుకొనివుంది. ఇంకొకతె చేతులను వూపుతూ నృత్యం చేస్తున్నది. మరి ఒకతె పాటపాడుతూ నిద్రపోయింది. ఆమెవక్షస్థలాన బాలుడు స్తనృపానంచేస్తునట్లుగా వీణపడి వుంది. ఒకతె తాంబూలాన్ని నములుతూ నిద్రపోతూంది. తాంబూలరసం ఆమె వస్త్రాలపైన కనిపిస్తున్నది. నిద్రిస్తున్నసమయంలో వారంతా అర్థనగ్నంగా వున్నారు. వారితలనీలాలు చిందరవందరగా ఉన్నాయి. హనుమాన్ సీతమ్మను ఇంతకు పూర్వం చూచివుండలేదు. ఇందుచేత ప్రతిఒక్క అందమైన స్త్రీని చూచి ఆలోచించేవాడు. ఈమె సీతమ్మకాదు గదా? తిరిగి ఆమెకంటే అందమైన స్త్రీనిచూసి ఆమెను సీతమ్మగా భావించేవాడు. తరువాత వీరిలో సీతమ్మలేదు. సీతమ్మ రామునికి దూరమై ఇంత సుఖంగా నిద్రించనూలేదు. మద్యాన్ని సేవించనూ లేదు, పాటపాడనూలేదు. అని నిశ్చయించుకున్నాడు. అక్కడ రావణుని ప్రక్కన మిక్కిలి అందంగానూ, గంభీరంగానువున్న ఒక స్త్రీనిచూచి అనుకున్నాడు, సీతమ్మ రాముని వియోగంలో ఇంత సంతోషం

గానూ, ఇంతగా అలంకరించుకొని వుండలేదు, ఈమె రావణుని పసభావంగా భావించి నిద్రపోతున్నది. బహుశ రావణునిభార్య కావచ్చు, అయితే సీతమ్మ ఏమైనట్లు? సంపాతి-నేను సీతమ్మను లంకలో కూర్చినివున్నట్లు చూస్తున్నానని చెప్పినమాట మిథ్యకాదుగదా? చూడబోతే ఈ లంక చాలా పెద్దదిగావుంది. అయినా తిరిగి వెదుకుతాను, అంతటాతిరిగి జాడతెలియక మరల రావణుని అంతఃపురానికి చేరాడు. ఈసారి అర్థనగ్నంగావున్న స్త్రీలను చూచేసరికి అసూయకలిగి, బ్రహ్మచారి స్త్రీలచిత్రాలను కూడా చూడరాదుగదా! నేను అర్థనగ్నంగావున్న స్త్రీలను చూశాను తప్పుజరిగిపోయింది. దీనికి ఏం ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకోను?

అయితే నేను స్త్రీలను చూడాలనే ఉద్దేశ్యంతో రాలేదుగదా నేను సీతమ్మను వెదకడానికి వచ్చాను. సీతమ్మ స్త్రీలమధ్య వుంటుందని భావించి వచ్చాను. పురుషునకు తన అంతఃకరణేసాక్షిగా వుంటుందంటాడు. ఈ స్త్రీలను చూచినా నా మనస్సుకి ఏవిధమైన వికారం కలుగలేదు. పాపపుణ్యానికి భావనే ప్రధానంగా ఉంటుంది. నాభావన కలుషితంకానప్పుడు ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకోవలసిన అవసరముందా? నేను ఇక్కడకు వచ్చినపని పూర్తికాలేదు. సీతమ్మసమాచారం తెలియలేదు, నేను వెదకి తప్పక సీతమ్మజాడ తెలుసు కుంటాను. అని ఆలోచించి బాల బ్రహ్మచారి మారుతి అన్నిచోట్లా తిరిగి వెదకనారాంభించాడు.

ఏక శ్లోకి రామాయణము

ఆదౌరామ తపోవనాది గమనం - హత్వామృగంకాంచనం
వైదేహీహరణం - జటాయుమరణం - సుగ్రీవ సంభాషణం
వాలీనిగ్రహణం - సముద్రతరణం - లంకాపురీదాహనం
పశ్చాద్ద్రావణ కుంభకర్ణహాననం యేతద్ధిరామాయణమ్

7. శ్రీరామదూతహాసము

మనోజవం మారుత తుల్యవేగమ్ జితేంద్రియం బుద్ధిమతాంవరిష్టమ్।
వాతాత్మజం వానరయూథ ముఖ్యం శ్రీరామదూతం శిరసానమామి॥

ఎవరి మనోవేగము వాయువుతో సమానమో, ఎవరు జితేంద్రియులో, ఎవరు బుద్ధిమంతులో శ్రేష్ఠులో ఎవరు వాయు పుత్రులో వానరులలో అగ్రగణ్యులో అట్టి శ్రీరామదూత అగు హనుమంతునికి నమస్కరిస్తాను.

సేవకుని ధర్మము మిక్కిలి కష్టసాధ్యమైనది. యోగి తన శరీరాన్ని స్థిరంగా వుంచి మనస్సుపై విజయాన్ని సాధించవలసి వుంటుంది. కాని సేవకుడైతే తన ఇంద్రియాలను, మనస్సుని, బుద్ధిని, స్వామిమనస్సుకి, బుద్ధికి, అనుకూలంగా చేయవలసి వుంటుంది. సేవకునకు తనది అంటూ ఏమీ వుండదు. తనదిగాచేసికొనడానికి గూడా ఏమీవుండదు. ఏ కొంచెమున్నా అంతా స్వామిదే. అతనికి రాత్రింబవళ్లు స్వామిసుఖాన్ని గురించే చింతకలిగి వుంటుంది. ఇందుచేతనే సేవాధర్మాన్ని మిక్కిలి కష్టసాధ్యమని చెబుతారు.

ఇకపోతే, రావణుని అంతఃపురములో హనుమంతునికి సీత కనుపించకపోయేసరికి మిక్కిలి నిరాశచెంది ఆలోచించాడు. ఇంతగా కష్టపడి

శ్రీరామదూత హాసము

సముద్రాన్ని దాటి లంకకి వచ్చాను. ఏమీ సాధించలేకపోయాను. తిరిగి వెళ్ళినా? వెళ్ళినందున ప్రయోజనము ఏముంది? సుగ్రీవుడు ఇచ్చిన సమయంగడచిపోయింది. ఇప్పుడు వెళ్ళితే సుగ్రీవుడు చంపించేస్తాడు. సీతమ్మ కనుపించలేదని వింటే రాముడు ప్రాణాలను పరిత్యజిస్తాడు. రాముడు లేనప్పుడు లక్ష్మణుడు గూడా బ్రతికి వుండదు. ఈ విషయాన్ని వినగానే భరత, శత్రుఘ్నులు గూడా ప్రాణాలను వదిలేస్తారు. తల్లులు గూడా అదేమార్గాన్ని అనుసరిస్తారు. ఈ అనర్థానికంతటికీ నేనే మూలకారణ మవుతాను. కావున నేను తిరిగి వెళ్ళనేవెళ్ళను. ఇక్కడే అడుపుల్లో వల్కల వస్త్రాన్ని ధరించి వానప్రస్థుడనై కందమూల ఫలాదులను తింటూ జీవితాన్ని గడిపేస్తాను. అయితే రాక్షసులునన్ను గుర్తించిన యెడల పట్టుకొని తీసుకుపోతారు. కాబట్టి అడవిలోవుండే వానరవేషాన్ని ధరిస్తాను. చెట్లపైన వానరులు వుంటూనే వుంటారుగదా, లేకపోతే జుట్టుని పెంచుకొని సాధువు నౌతాను. ఒకవేళ ఎప్పుడైనా శ్రీరాముడు ఇక్కడుకువచ్చి నన్ను కపట సాధువునిగా చూచి, ఏమయ్యా ఈ కపటవేషం ఏమిటి? నాముద్రికను వుడాయించావా? అని అంటే ఏమిచెప్పాలి? ఒకవేళ ఆయన నన్ను గూడా వాలి వెళ్ళిన మార్గాన పంపితే ఎందుకూ పనికిరాని వాడనౌతాను.

ఈవిధంగా కొంతకాలం హనుమాన్ ఆలోచిస్తూ వుండి పోయాడు. అరే! నామనస్సులోకి ఏవిధమైన వికారాలు రావడం లేదుగదా, ఏదోపిచ్చి వానిలాగ విచిత్రమైన వూహలని వూహిస్తున్నాను. జీవించి వున్నంతవరకు పురుషుడు తన పురుషార్థాన్ని విడువరాదు. ఈలంక చూడడానికి చాలా పెద్దదిగదా! ఇంతకీ నేనేమి వెదికాను. ఇంకా లంక ఎంతో వెదకడానికి మిగిలివుంది. నేను ఈ విధంగా నిరాశ చెందరాదు. పురుషార్థాన్ని ఆశ్రయించాలి.

శ్వాస వున్నంతవరకు ఆశ వుంటుందికదా. నేడు తిరిగి సీతమ్మను వెదుకుతాను, అని ఆలోచించి హనుమ లంకలోని వనాల్లోనూ, ఉప వనాల్లోనూ, సీతమ్మను వెదకడానికి ప్రయాణమైనాడు. అంతటా వెదుకుతూ ఆయన అశోకవాటిక సమీపానికి చేరాడు. అచటి సౌందర్యాన్నిచూసి మిక్కిలి సంతసించి ఆలోచించాడు. ఈవాటిక చూడముచ్చటగావుంది. దీని సౌందర్యం

అద్వితీయంగావుంది. పైగా నామనస్సుని ఆకర్షిస్తున్నది. సీతమ్మ ఇక్కడవున్నట్లు నాకనిపిస్తున్నది.

ఇలా ఆలోచించి ఒక చంద్రచెట్టు ఎక్కిచూడగా ఆయనకు ఒకచెట్టుక్రింద సీతమ్మ కనిపించింది. ఆమెశరీరం కృశించిపోయింది. సంస్కారంలేక పోవడంచేత తలనీలాలుజడలు అల్లుకొనివున్నాయి. ఆమె విచారంలోమునిగి చేతిని బుగ్గమీద వుంచుకొని ఏదో ఆలోచిస్తున్నది. సీతమ్మను చూడగానే హనుమంతుడు ఎగిరి పడ్డాడు. ప్రసన్నుడై ఆలోచించాడు, నేను మిక్కిలి భాగ్యశాలిని, సీతమ్మదర్శనమయింది. నిశ్చయంగానే ఈమె శ్రీరాముని ప్రియురాలు. ఈమె వస్త్రం ఋష్యమూక పర్వతంమీద తన ఆభరణాలను కట్టివదలిన వస్త్రంతో పోలివున్నది.

అహా! నేను కృతార్థుడనైనాను, శ్రీరామచంద్రుని సాహసాన్ని ప్రశంసిస్తాను, ఎందుకనగా ఇలాంటి ప్రియురాలి వియోగంతోకూడ ఆయన జీవిస్తున్నారు. సీతమ్మ చూడముచ్చటగా వుంది. ఈమె సౌందర్యం అనవద్యంగా ఉంది. జగజ్జనని జానకితో సమానమైన స్త్రీ ముల్లోకాల్లో వుండి వుండదు.

ఇంతలో హనుమంతునకు కాగడాలు ప్రజ్వలిస్తూ కనుపించాయి. చాలామంది జనం కోలాహలంగా వస్తున్నారు. హనుమాన్-రాక్షసరాజు రావణుడు సీతమ్మదగ్గరకు వస్తున్నాడు. ఈచెట్టు ఆకులలో దాగివుండి రావణుని చూస్తాను. ఆ నీచుడు సీతమ్మతో ఏమిమాట్లాడతాడో వింటాను అని అనుకొని చెట్టుపైకి వెళ్ళికూర్చున్నాడు. రావణుడు అక్కడకువచ్చి అనేక విధాలుగా ఆమెకు నచ్చజెప్పాడు. భయపెట్టాడు, బెదరకొట్టాడు, నానారకాల దురాశలు చూపాడు. కాని సీతమ్మ అతనివైపు చూడనైన చూడలేదు? మాట్లాడనులేదు. మధ్యలో గడ్డిపోచవుంచి ఆమె- ఓ రాక్షసాధమా! నీవు నన్ను ఎంతకష్టపెట్టినానరే శ్రీరామునితప్ప ఇంకొక పురుషుణ్ణి చూడను. మనస్సులో చింతించను గూడాను, అని అన్నది.

అప్పుడు రావణుడు రాక్షసస్త్రీలను ఏవోమాటలు చెప్పి వెళ్ళిపోయినాడు. ఆ రాక్షసస్త్రీలు గూడా వెళ్ళిపోయారు. హనుమాన్ ఇదే మంచి అవకాశంగా భావించి ఎంతో తెలివిగా తన పరిచయాన్ని కలుగజేసుకొనడం

ప్రారంభించినాడు. అయోధ్యానగరంలో రఘువంశంలో దశరథమహారాజు వున్నాడు. ఆయనకి రామ, లక్ష్మణ, భరత, శత్రుఘ్నులనే నలుగురు కుమారులు కలిగారు. శ్రీరాముడు తనతమ్ముడు లక్ష్మణునితోనూ, ప్రియురాలు సీతతోనూ, తండ్రి ఆనతిని అడవికి వచ్చాడు. పంచవటి దగ్గరవున్న పర్ణశాలనుంచి దుష్టరావణుడు సీతమ్మను అపహరించి తీసికొని వచ్చాడు. శ్రీరాముడు మాయామృగ రూపంలోవున్న మారీచుని వెంటాడుతూ వెళ్ళాడు. లక్ష్మణుడు కూడా అక్కడలేడు. సీతమ్మను తీసికొని వెళ్ళడం చూచి జటాయువు రావణుని వెంబడించింది, రావణుడు జటాయువుని చంపి సీతమ్మను తీసికొని వెళ్ళాడు. సీతమ్మ మా కోతులను చూచి తన దగ్గరవున్న కొన్ని ఆభరణములను మూటకట్టి క్రిందికి వదిలింది. సీతమ్మను వెదుకుతూ రామలక్ష్మణులు ఋష్యమూక పర్వతందగ్గరకు వచ్చినపుడు ఆ ఆభరణాల మూటను వారికివి ఇచ్చాము. వారు వాటిని హృదయం దగ్గరవుంచుకొని సీతమ్మను రావణుడు అపహరించి తీసుకొని వెళ్ళాడని తెలుసుకొని మిక్కిలి విలపించారు. తరువాత సుగ్రీవునితో స్నేహం చేసుకున్నాడు. అతని అన్న వాలిని చంపి సుగ్రీవుని కిష్కంధకు రాజుగా చేశాడు. సుగ్రీవుడు సీతమ్మను వెదకడానికి అన్నిదిక్కులకు వానరులను పంపాడు. మమ్ము దక్షిణ దిక్కుకుపంపాడు. నేను వాయు పుత్రుడను, నాతల్లి అంజని, సుగ్రీవుని మంత్రిని శతయోజనాల సముద్రాన్ని దాటి లంకకు వచ్చాను. నేను మిక్కిలి భాగ్యశాలిని, సీతమ్మను వెదికి తెలుసుకున్నాను. కేసరీనందనుడైన హనుమ సీతమ్మ పాదపద్మాలకి నమస్కరిస్తున్నాడు. అని రామకథను వినిపించి మౌనంవహించాడు మారుతి.

సీతమ్మ పైకి చూచింది. కాని ఆమెకు ఎవరూ కనుపించలేదు. ఆమె అప్పుడు-నాచెవులకి ఇంతటి మధురమైన రామకథను వినిపిస్తున్నవారు నా ఎదుటకు ఎందుకు రావడంలేదు? అని అన్నది.

వెంటనే హనుమాన్ చెట్టుదిగి చేతులు జోడించి సీతమ్మ ఎదుటికి వచ్చి నిలబడ్డాడు-తన ఎదుట ఒక కోతిని చూచి సీతమ్మ ముందు భయ పడింది. కాని సోదరా! నీవు ఎవరివి? అని మెల్లగా అడిగింది.

హనుమాన్ -అమ్మా: నేను శ్రీరాముని దూతను అని వినవ్రుతతో సమాధానమిచ్చాడు.

జానకి - సోదరా! శ్రీరాముడు వానరులతో ఎలాకలుసుకున్నాడు? సవిస్తరంగా చెప్పుఅని అడిగింది.

హనుమాన్ అదినుంచి తుదిదాకా తిరిగి రామకథ వినిపించాడు. సీతమ్మకు పూర్తిగా నమ్మకం కల్గిన తరువాత శ్రీరాముని ముద్రికను ఇచ్చాడు. ముద్రికను చూచి ధైర్యాన్ని కోల్పోయి ఎక్కి ఎక్కి ఏడవసాగింది. ఆమెను చూచి హనుమ కూడా ఏడవసాగాడు. సీతమ్మ వ్యాకులత చెంది భూమిపైపడి, దీర్ఘమైన నిట్టూర్పులను విడుస్తూ హా రామా! హారఘనందనా! అంటూ విలపిస్తూ స్పృహకోల్పోయింది.

తెలివి వచ్చాక ఏడుస్తూ హనుమాన్ తో నాయనా, నీవు నాకు ఎంతగానో ఉపకారంచేశావు, ఇందుకు నేను ఏమియివ్వను? నీ ఉపకార ఋణాన్ని నేను తీర్చుకోలేను. ఈ ముద్రికను చూచేసరికి నా ప్రాణనాధుడే నా దగ్గరకు వచ్చినట్లు సుఖం కలిగింది. సోదరా! అనుజుడైన లక్ష్మణునితో ప్రభువు సుఖంగా వున్నారా? వారు నన్ను ఎప్పుడైనా స్మరిస్తున్నారా? అని అడిగింది.

కన్నీరుతుడుచుకుంటూ హనుమ అమ్మా! మీరు చక్కని ప్రశ్న అడిగారు. ఏమని చెప్పను? శ్రీరామప్రభువు 24 గంటలు మీగురించే చింతిస్తున్నారు. రాత్రులందు నిద్రించుటలేదు. శరీరంపై ఈగలు, దోమలు వాలినా తోలరు. వారికి శరీరంపట్ల స్పృహగూడాలేదు. వారు ఎల్లప్పుడూ హా జానకి! హా సీత! అని అంటూ వుంటారు. అని అన్నాడు.

జానకి ఏడుస్తూ నామరిది లక్ష్మణుడు ఎలావున్నాడు? శ్రీరామునకు అతను ధైర్యం చెప్పడంలేదా అని అన్నది.

హనుమాన్ అమ్మా! ధైర్యాన్ని చెబుతూనేవున్నాడు. ఎవరి మాటవైనా వింటేగదా! రాత్రింబవళ్ళు వారి నేత్రాలు కన్నీటితో నిండివుంటున్నాయి. మౌనంగా వుంటున్నారు. ఆహారాన్ని తీసికొనక పోవడంచేత శరీరం మిక్కిలి కృశించిపోయింది. నిరంతరమూ ఏడస్తూ వుండటంచేత వారి బుగ్గలపైన మచ్చలు పడ్డాయి. అని అన్నాడు.

జానకి నాయనా హనుమా! శ్రీరామ ప్రభువు నన్ను తీసికొని పోవుటకు ఇక్కడికి వస్తారా? సుగ్రీవుడు నాపైన కనికరిస్తాడా? నన్ను నాప్రాణ

నాధునితో ఏవరైనా కలుపుతారా, శ్రీరామచంద్రమూర్తిని నేను ఈ జీవితంలో దర్శించగలనా?

హనుమాన్-అమ్మా! శ్రీరామునకు సమాచారాన్ని అంతజేయగనే సైన్యసమేతులై సముద్రాన్ని దాటివచ్చి సకుటుంబముగా రావణుని చంపి మిమ్ము లను క్షేమంగా ఇక్కడనుంచి తీసికొని వెళ్లతారు. సుగ్రీవుడు తనశక్తిసంతా వినియోగించి మిమ్ములను వెదకిస్తున్నారు. ఆయన శ్రీరామునకు సేవకుడు, దాసుడు, అనుచరుడు గూడాను.

సీతమ్మ-శ్రీరామచంద్రమూర్తి చంద్రవదనాన్ని ఏశుభదినాన చూస్తాను? నేను వారి వియోగంలో ఎప్పుడో చనిపోయి వుండేదాన్ని కాని నాకు వారిముఖ కమలాన్ని చూడాలని కోరిక వుండటంచేత జీవిస్తున్నాను.

విశేషంగా దుఃఖిస్తున్న సీతమ్మనుచూచి హనుమాన్ అమ్మా! మీరు దుఃఖించకండి. మీరు కోరిన యెడల ఈరోజే మీకు శ్రీరామచంద్రుని చూపించుతాను. నావీపుపైన కూర్చుంటే శ్రీరామచంద్రుని దగ్గరకు మిమ్ములను చేర్చుతాను అనిపలికాడు.

ఈమాట వినేసరికి సీతమ్మకు ఇంత దుఃఖంలో గూడా నవ్వు వచ్చింది ఆమె- హనుమా! ఈ విషయంలో నీవు నీ సహజ చాపల్యాన్ని వ్యక్తంచేశావు. చూడబోతే నీశరీరం ఇంత చిన్నది. మరినన్ను తీసికొని ఈవిశాల సముద్రాన్ని ఎలా దాటగలవు? అని అన్నది.

హనుమ తనపరాక్రమాన్ని చూపడానికి మంచి అవకాశం లభించింది. వెంటనే ఆయన ఒక్క ఎగురు ఎగిరి ఒక పర్వతశిఖరంపై కూర్చోని అమ్మా! నా నిజరూపాన్ని చూడండి. అని హనుమ తన శరీరాన్ని పెంచసాగాడు. సుమేరు పర్వతంతో సమానంగా పెరిగి రెండవసుమేరు పర్వతంలాగ కనుపించాడు. పర్వతాకార రూపాన్నిచూచి జానకి భయభీతురాలై కళ్ళుమూసికొని “హనుమా! నీవు వాయుపుత్రుడవే” ఈ విశాల సముద్రాన్ని నీవు, గరుత్మంతుడు, సీతండ్రి వాయుదేవుడు మువ్వురే దాటగలరు, ఇప్పుడు నాకు పూర్తిగా విశ్వాసం కలిగింది. నీవు సర్వసమర్థుడవు, కాని నాయనా ! నీ వీపుమీద కూర్చోని శ్రీరాముని దగ్గరకు రావడం సమంజసంగాలేదు.

ఒకటి ఏమంటే నీవు వేగంగా వెళ్ళతావు. నేను నీ వేగాన్ని తట్టుకోలేను. మూర్ఖునొంది సముద్రంలో పడిపోతాను. రెండవది ఏమంటే నన్ను తీసికొని వెళ్ళిపోవడం చూచి రాక్షసులు నీతోయిద్దం చేస్తారు. నీవు వారితో యుద్ధమే చేస్తావా లేక నన్ను కాపాడుతావా? మూడవది, ఏమంటే సర్వసమర్థుడైన రామునిభార్యనై ఉండి దొంగతనంగా వెళ్ళడం నాకుగాని శ్రీరాముని మర్యాదకుగాని తగినట్లుగా వుండదు. వారు వచ్చి తమ బలపరాక్రమంతో రావణుని చంపి నన్ను తీసికొని వెళ్ళతారు. నాయనా! అసలు విషయమేమంటే నేను పతివ్రతను, స్వేచ్ఛగా పరపురుషుని స్పర్శించజాలను, రావణుడు బలవంతంగా తీసికొనివచ్చినప్పుడు వివశురాలైన వున్నాను. నీ బలాన్ని రూపాన్ని, చూచేసరికి నాకు నమ్మకం కలిగింది. హనుమా! ఒక విషయం చెప్పు నాయనా! వానరరాజు సుగ్రీవునిదగ్గర నీలాంటి బలవంతులు ఇంకావున్నారా?

హనుమాన్ అమ్మా! మీరు ఇలా అడుగుతున్నారెందులకు? నేను వానరులందరిలోనూ చిన్నవాడిని, నన్నదూతగా పంపారు. దీన్ని బట్టి మీరేపూహించుకోండి, దౌత్యకార్యం చాల చిన్నప్రసి. సామాన్యంగా సర్వ సామాన్యుడినే దూతగా పంపుతారు. తల్లీ! నాకు పెద్దపొట్టవుంది. ఆకలి తీవ్రంగా వేస్తున్నది. నేను వానరుణ్ణిగదా! ఈ తోటలో మంచి ఫలము లున్నాయి. మీరు అనుమతిస్తే పొట్టనిండాతింటాను.

సీతమ్మ - నాయనా! ఈ ఫలముల రక్షణకు చాలామంది రాక్షసులను నియమించారు. ఫలములను తింటూనిన్ను చూస్తే వారు కొడతారు. నీవు వారిని అడిగి ఫలములను తినవలసినది.

హనుమాన్ - అమ్మా! ఆ రాక్షసులవిషయం నేను చూచుకుంటాను. వానరులు ఎక్కడా ఏదీ అడిగి తీసికొనరు, పురుషార్థంతోటే సంపాదించుకొని తింటారు.

సీతమ్మ- నాయనా! తిను, కాని ఏమీ గొడవ తలపెట్టవద్దు.

అంతే, ఇంకేముంది, హనుమ ఫలములు తిననారంభించాడు, కొన్నిటిని తినేవాడు, కొన్నిటిని కొరికేవాడు, పచ్చిపండ్లను కోసి కొరికేస్తున్నాడు,

కొమ్మలను విరుస్తున్నాడు. “టక్-టక్”అని శబ్దం చేస్తున్నాడు. చెట్లమీదకి ఎక్కుతూ దిగుతువున్నాడు. తన వానర చాపల్యాన్ని పూర్తిగ ప్రదర్శిస్తున్నాడు. రాక్షసులు హనుమ ఫలములను తినడంచూచి అస్త్రశస్త్రాలతో కొట్టడానికి వచ్చారు. హనుమాన్ ఒక్కొక్క దెబ్బగట్టిగా అందరికీ తగిలించాడు. ఆయన దెబ్బకి కొందరు అక్కడే చనిపోయారు. కొందరు స్పృహకోల్పోయారు. కొందరు భయపడ్డారు, కొందరు పారిపోయారు. కొందరు సమాచారాన్ని అందజేయడానికి రావణుని శిబిరానికి చేరారు.

సమాచారాన్ని తెలుసుకొని రావణుడు సైన్యాన్ని పంపాడు. హనుమాన్ వారినిగూడా కొట్టి తరిమాడు. అప్పుడు రావణుడు తన తయుడైన అక్షయ కుమారుణ్ణి పంపాడు. అతన్ని గూడా హనుమాన్ చంపేశాడు. తరువాత ఆయన తన పెద్దకుమారుడైన ఇంద్రజిత్తును పంపాడు. అతను హను మంతునితో కొంతకాలం యుద్ధంచేసి చివరకు నాగపాశంతో కట్టేశాడు. అస్త్రాన్ని గౌరవించుటకుగాను హనుమ తనకు తానే బంధింపబడ్డాడు. ఇంద్ర జిత్తు హనుమను బంధించి రావణుని దర్బారులోకి తీసికొని వెళ్లాడు.

ప్రదక్షిణ శ్లోకము

శ్లో॥ ఆంజనేయం మహావీరం బ్రహ్మ విష్ణు శివాత్మకమ్ ।

తరుణార్క ప్రభం శాంతం రామదూతం సమామ్యహమ్ ॥

ఈ శ్లోకమును చదువుచు హనుమద్విగ్రహమునకుగాని, యంత్రము నకుగాని, ప్రదక్షిణ మొనర్చిన సకలారిష్టములు నివారణమగును. సకల వాంఛలు నెరవేరును.

౩. లంకాదేవన్ హనుమాన్

ఉల్లంఘ్యసింధోః సలిలం సలీలం యశ్శోక వహ్నిం జనకాత్మజాయాః
ఆదాయతేనైవ దదాహ లంకాం నమామి తం ప్రాంజలి రాంజనేయం॥

ఏ హనుమంతుడు సముద్రజలాన్ని అవలీలగా దాటి, జనక నందిని జానకిలోవున్న శోకాగ్నిని తీసుకొని లంకను భస్మం చేశాడో అట్టి ఆంజనేయునికి చేతులు జోడించి నమస్కరిస్తాను.

హనుమాన్ శ్రీరామునికి నిజమైన భక్తుడు, ఆయన పవన కుమారుడు, రుద్రుని అవతారుడు, విఘ్న వినాశకుడు, శోకాన్ని సశింపజేయువాడు, దీనులకు రక్షకుడు, ప్రతిపాలకుడు, అధ్యాపకుడు, ఆయన పనులన్నీ శ్రీరాముని అనుగ్రహంకొరకే జరుగుతాయి. శ్రీరామ కార్యాన్ని చేయడానికి ఈయన అన్నివేళలా సంసిద్ధుడై వుంటాడు. జగత్తులో ఉపకారం చేయడంలో ఈయనకు ఈయనేసాటి. భయపడడంగాని, వ్యాకులత చెందడంగాని ఈయనకు తెలియనే తెలియదు.

హనుమాన్ జానకితో మాట్లాడుతూ వుండగా “రావణునకు విభీషణుడు అనే సోదరుడున్నాడు. అతను మిక్కిలి సాధుస్వభావం గలవాడు. ఆయన

అర్జునాచార్యుల శ్రీ

భార్య తరుచువచ్చి నాకు ధైర్యం చెబుతుంది” అని అన్నది. హనుమంతుని మనస్సులో విభీషణుని దర్శించాలని కోరికకల్గింది. ఇంద్రజిత్తు నాగపాశంచేత బంధించి అతన్ని తీసికొని వెళ్తున్నప్పుడు ఏమీ అడ్డుచెప్పకుండా మౌనంగా రాజదర్బారులోకి వెళ్ళాడు. రావణుని సర్వసైన్య రహస్యాన్ని అతని మంత్రుల బలపరాక్రమాలను, లంకలోని ప్రతి ఇంటిగుట్టును తెలుసుకోవాలని ఆయన అనుకొని రావణుని రాజసభలోకి ఖైదీగా చేరాడు.

రావణుడు-నాసైన్యాన్ని, నా ప్రియపుత్రుని చంపేటంతటి సాహసమా ఒకకోతికి! అని హనుమంతునిపట్ల కుపితుడై ఎర్రని కళ్ళతో “ఏమిరా! కోతీ! నీవు ఎవడవు?” అని అన్నాడు.

“నేను సుగ్రీవుని మంత్రిని శ్రీరాముని దూతను” అని హనుమ జవాబిచ్చాడు.

“నీతండ్రి పేరేమిటి? నీ పేరేమిటి?” అని రావణుడు అడిగాడు.

నేను పవనతనయుడను, కేసరినందనుడను, నాపేరు హనుమాన్ అని అంటారు.

నీవు లంకలోకి ఎందుకువచ్చావు? అని రావణుడు అన్నాడు.

జనకనందిని జానకీదేవి సమాచారాన్ని తెలిసికొనడానికి వచ్చాను, అని హనుమాన్ అన్నాడు.

రావణుడు-నీవు శతయోజన సముద్రంచుట్టువున్న లంక లోకి ఎలా ప్రవేశించావు? అని అన్నాడు.

హనుమాన్- నేను నా బాహుబలంచేత, శ్రీరాముని అనుగ్రహంచేత సముద్రాన్ని దాటివచ్చాను. నారాక సార్థకమయింది.

జగజ్జనని భగవతీ జానకి జాడ తెలుసుకున్నాను. నీవు దొంగమాదిరిగా నాలంకలో ప్రవేశించావు. నీవు శిక్షకు అర్హుడవు. అని రావణుడు అన్నాడు.

హనుమాన్-వానరలు ప్రవేశించడానికి చీటి తీసికొని నగరంలో గాని గ్రామంలో గాని ప్రవేశించరు. వృక్షాలు వున్న చోటనే వానరులకు నివాసము. అశోక వాటికలోవున్న వృక్షాలలోనే కూర్చొని వున్నాను.

అయితే నీవు పండ్లను ఎందుకు తిన్నావు? చెట్లను ఎందుకు విరిచావు? అని రావణుడు అడిగాడు.

ఆకలివేసింది గనుక పండ్లను తిన్నాను? వానరస్వభావంచేత చెట్లను విరగగొట్టాను. ఆనందం కల్గినప్పుడు వానరులు చెట్లను విరుస్తారు. సీతమ్మను చూసేసరికి నాకు మిక్కిలి సంతోషం కల్గింది? ఆ సంతోషంలో చెట్లను పడగొట్టాను అని జవాబిచ్చాడు హనుమాన్.

రావణుడు - “నీవు రాముని దూతగా చెప్పుకుంటున్నావు. అయితే దూతను యుద్ధంచేయమని ఏశాస్త్రంలో వ్రాసివుంది? నీవు ఎందుకు యుద్ధం చేశావు?”

హనుమాన్ - అయ్యా! నేను ముందుగా యుద్ధం చేయలేదే! మీ సైనికులువచ్చి నన్నుకొడుతుంటే ఆత్మరక్షణార్థం నేను కొట్టాను. అంతే.

రావణుడు పళ్ళను పట పట కొరుకుతూ - “ఓయీ! వానరా! నీవు చాలా మొండివాడిగా వున్నావు. నీవు నా అక్షయ కుమారుణ్ణి ఎందుకు చంపావు? అని అన్నాడు.

హనుమ - “అతను వచ్చి నన్ను కొడుతూవుంటే నేను గూడా మెల్లగా కొట్టాను. నాచిన్ని దెబ్బలను తట్టుకోలేక చనిపోయాడు. మీ కుమారుడు ఇంత దుర్బులుడని నాకేంతెలుసు?

ఇది వినేసరికి రావణుని రోమరోమానికి క్రోధం వ్యాపించింది. తన సైనికులతో - ఈ వానరుణ్ణి తీసికొనివెళ్ళి చంపేయండి అని గర్జించాడు.

రాక్షసులు హనుమంతుని చంపడానికి తీసికొని వెళ్ళుతుంటే విభీషణుడు అన్నాడు! మీరు శాస్త్రాలలో పండితులు. ఏ శాస్త్రాలలో కూడ దూతను వధించమని చెప్పలేదే. దూత అవధ్యుడని చెబుతారు. ఎందుకనగా అతను చెప్పే విషయం స్వామిదికదా! మీకు సామర్థ్యంవుంటే ఇతని స్వామిని దండించండి.

రావణుడు - దూత అవధ్యుడని నాకు తెలుసు, కాని ఇతను దౌత్య ధర్మానికి విరుద్ధంగా వ్యవహరించాడు. ప్రాణ ప్రియుడైన నా అక్షయ కుమారుని చంపేశాడు. ఇందుచేత ఇతన్ని దండించి తీరాలి. దూతస్వయంగా

యుద్ధం చేయనారంభించినప్పుడు అతను శిక్షకు అర్హుడవుతాడు. అని అన్నాడు.

విభీషణుడు - ఒకవేళ మీరు ఇతన్ని శిక్షకు పాత్రుడనిభావిస్తే అవయవా లను విరుగగొట్టిపంపండి. కాని ప్రాణదండన విధించరాదు.

రావణుడు - సరే, ఇతనికి ప్రాణదండన ఇవ్వవద్దు. కోతులకు తోక యిష్టమని అంటారు. కావున ఇతని తోకను కాల్చి వేయండి. తోకలేకుండా వెళ్ళినప్పుడు ఇతని స్వామి ఏమంటాడో.

ఇలా అని రావణుడు ప్రత్తి, పాతగుడ్డలు, నార, తైలం, కొవ్వు, నెయ్యి, మొదలగు వస్తువులను తెప్పించి హనుమంతుని తోకకు చుట్టమని ఆదేశించాడు. రాక్షసులు నూనెలోనూ, నేతిలోనూ గుడ్డలను తడుపుతూ హనుమంతుని తోకకిచుట్టుతూ నారతో దాన్ని బిగించారు. హనుమాన్ ఏమీ మాట్లాడలేదు. రాక్షసులు తోకకు గుడ్డలు చుట్టుతున్న కొద్దీ హనుమాన్ తన తోకను పెంచాడు. ఆతోక చివరికి వాసుకి సర్పంతోసమానమైంది. లంకలోని నెయ్యి, నూనె, పాతగుడ్డలు, ప్రత్తిఅన్నీ సమాప్తమైనాయి. రాక్షసులు తోకకి నిప్పుపెట్టారు.

రావణుడు - ఈ వానరాన్ని పట్టణమంతా త్రిప్పి సముద్రపు ఒడ్డున వదిలిరండి అని అన్నాడు.

రాక్షసులు హనుమంతుణ్ణి బంధించి తీసికొని వెళ్తున్నారు. ఈయన ఏమీ అడ్డుచెప్పక పెంపుడు కోతిలాగ వారి వెంట వెళ్తున్నాడు. రాక్షసులు ఈయనను చూచినవ్వుతున్నారు. పిల్లలు హర్షధావాలు చేస్తున్నారు. కొందరు వేళాకోళం చేస్తున్నారు. మరికొందరు దుమ్ము విసురుతున్నారు. ఈయన మాత్రం వెవరిని ఏమీ అనడంలేదు. రాక్షసులు ఈయన్ని లంకలోని వీధులన్నిటిలో త్రిప్పుతున్నప్పుడు ఒక రాక్షసి వెళ్ళి సీతమ్మతో - సీతమ్మా! నీవు మాట్లాడిన కోతితోకకి నిప్పు అంటించి రాక్షసులు అన్ని సందులలో త్రిప్పుతున్నారు. పాపం ఆ అమాయకుడు వాళ్ళవెంట తిరుగుతున్నాడు అని అన్నది.

ఈ విషయం వినేసరికి సీతమ్మకు మిక్కిలి దుఃఖం కలిగింది ఎంతగానో విచారించి ఆమెచేతులను జోడించి అగ్నిదేవుణ్ణి ప్రార్థించింది. నేనే గనుక

నిజంగా పతివ్రతనైతే శ్రీరామచంద్రుని తప్ప స్వప్నంలోనైనా పరపురుషుని తలచకుండావుంటే అగ్నిదేవుడు హనుమంతునకు చల్లనవాని! అతనికి ఏవిధంగానూ అరిష్టం కలుగరాదు. జగజ్జనని ప్రార్థనకు అగ్నిమూర్తి కోసరం చల్లనైనాడు. హనుమాన్ తనలో తాను అనుకొంటున్నాడు. ఇంతగా అగ్ని జ్వాలలు లేస్తున్నా నాకు చలివేస్తున్నదేమిటి? ఈ అగ్ని నాకు హిమశీతలంలాగ ఎందులకు అనిపిస్తున్నది?

హనుమాన్ లంకలో వీధులన్నింటితో పరిచయం కలుగగానే తన తోకను త్రిప్పి రాక్షసుల ముఠాను కొట్టసాగాడు. రాక్షసుల గడ్డాలు, మీసాలు, వెంట్రుకలు తగుల బడిపోతున్నాయి, వారు అమోఘ, అయోఘ, కుయ్యో మొదలై అనికేకలు పెడుతూ హనుమంతుణ్ణి వదలి పారిపోయారు. హనుమాన్ స్వతంత్రుడై ఒక్క ఎగురు ఎగిరి ఒక ఎత్తైన మేడమీదికి ఎక్కి తన తోకతో లంకానగరమంతా భస్మంచేయ నారంభించాడు. లంక అంతటా హోహాకారం చెలరేగింది. రాక్షస స్త్రీలు పారిపోతున్నారు. పిల్లలు ఏడుస్తున్నారు. అరుస్తున్నారు. ఎవరికి ఎటు దారి దొరికితే అటే పారిపోతున్నారు. అందరి ప్రాణాలు పోతున్నాయి. లంక బంగారంతో నిర్మించబడింది. అందులోవున్న వస్త్రాలు, నెయ్యి, నూనె, అన్నీ ధూ-ధూ-అంటూ మండిపోతున్నాయి. పచ్చని చెట్లు తగులబడిపోతున్నాయి. తోటలన్నీ పాడుపడి పోతున్నాయి. ఏనుగులు, గుర్రాలు త్రాళ్ళను తెంచుకొని సముద్రంవైపు పరిగిడుతున్నాయి. హనుమాన్ అంతటా తిరుగుతూ నగరాన్ని భస్మం చేస్తూ నవ్వుతున్నాడు. ఇటు, అటు దూకుతున్నాడు. ఆయనకి తటాలున జ్ఞాపకం వచ్చింది. అరె, అశోక వాటికలో కూర్చొని వున్న సీతమ్మ తగులబడలేదుకదా! అని అనుకొని సముద్రంలోకి దూకి మంటను చల్లార్చుకొని ఒక్క పరుగున అశోకవాటికి లోనికి చేరి చెట్టుక్రింద చేతులను జోడించి చింతామగ్నుడైన భగవతి జానకిని చూశాడు. సీతమ్మను కుశలంగా చూసి హనుమంతునికి మిక్కిలి సంతోషం కలిగింది. ఆయనవెళ్ళి సీతమ్మ పాదపద్మాలకు సాష్టాంగనమస్కారం చేశాడు. సంతోషాన్ని వెలిబుచ్చుతూ సీతమ్మ-నాయనా హనుమా! నీవు కుశలంగా వచ్చావా? నీకు కష్టం కలుగలేదుగదా? అని అన్నది.

హనుమాన్-అమ్మా! మీ ఆశీస్సులు వుండగా నాకు కష్టం ఎలా కలుగుతుంది. జననీ! నేను వచ్చినపని నెరవేరింది. శతయోజన సముద్రాన్ని

దాటి వచ్చిన పని సానుకూలమయింది. లంకలోని రహస్యాల నన్నిటినీ తెలుసుకున్నాను. రాక్షసుల బలబలాలను గుర్తించాను. ఇందరితో పరిచయాన్ని చేసికొని మీ దర్శనభాగ్యం లభించింది. ఇక నాకు సెలవు యిప్పించండి.

కన్నీటితో జానకి-నాయనా! నీవు వుండడంచేత చాలా ఆనరాగా వుంది. నీవు కూడ ఇక వెళ్ళిపోతున్నావు. నాకు తిరిగి ఆ కష్టపురోజులు వస్తాయి. ఒకవేళ నీవు అలసిపోతే ఈరాత్రి ఇక్కడ విశ్రమించి రేపు వెళ్ళు అని అన్నది.

హనుమాన్-అమ్మా! శ్రీరాముని కార్యం నెరవేరనిదే విశ్రమించదను. మీ ఆశీర్వాదబలం వుంది. వేగంగా వచ్చినట్లుగా వెళ్ళిపోతాను. సకలవానర సైన్యాన్ని సమకూర్చుకొని సుగ్రీవ రామలక్ష్మణులతో కలిసి త్వరగా వస్తాను. శ్రీరాముడు రావణుని చంపి త్వరలో మిమ్ములను ఉద్ధరిస్తాడు. మీ యిరువురిని ఒకే సింహాసనం మీద కూర్చొనివుండడం చూసి మా వానరులంతా మిక్కిలి సంతోషిస్తారు.

సీతమ్మ-నాయనా! నీవు త్వరగారా, మిక్కిలి దుఃఖంతో వుండికూడా ఈ ఆశతోటే జీవించివుంటాను. నామది లక్ష్మణునకు ఆశీస్సులు చెప్పు. నేను ఆయనకి ఎంతగానో అన్యాయం చేశాను. నా అవపరాధాలను మరచి పొమ్మనమని చెప్పవలసినది. వానరరాజు అగు సుగ్రీవునకు జ్ఞాపకంచేసి నన్ను ఉద్ధరించమని చెప్పవలసినది. ముఖ్యులైన వానరులందరికి క్షేమ సమాచారాన్ని అడిగి తెలుసుకున్నట్లు చెప్పు నాయనా! నీవు మాత్రం నన్ను మరచిపోవద్దు, అనిచెప్పి జానకి చీరపయిటతో ముఖాన్ని కప్పిపుచ్చుకుని దుఃఖించసాగింది.

హనుమాన్ దుఃఖిస్తూ గద్గదస్వరంతో - అమ్మా మీరు విచారించకండి. శ్రీరాములవారు వెంటనే వచ్చేస్తారు. ఇక నాకు సెలవు. శ్రీరాములవారు నాకు తన ఉంగరాన్ని గుర్తుగా ఇచ్చినట్లు ఏదైనా గుర్తు మీరు కూడా శ్రీరామునికి యివ్వడానికి ఇవ్వండి. అని అన్నాడు.

వెంటనే శ్రీ జానకి తన శిరస్సులోని చూడామణిని తీసిఇస్తూ హనుమా! శ్రీరామునకు ఈ గుర్తునిచ్చి వెంటనే రావలసినదిగా చెప్పు, అని అన్నది.

త్రుష్టాహుతి

నతమస్తుకుడై చేతులను చాచి హనుమాన్ ఆ చూడామణిని తీసుకున్నాడు. అప్పుడు సీతమ్మ నాయనా హనుమా! ఇంతటి సముద్రాన్ని గరుత్మంతుడు, మీతండ్రి వాయువు, నీవు తప్ప మరి నాల్గవరెవ్వరూ దాటలేరుకదా? వానరులందరూ ఇక్కడికి ఎలా వస్తారు? అందరూ నీతో సమానమైన బలవంతులు కాదుకదా? అనిపలికింది.

హనుమ-అమ్మా! మీరు ఈ విషయాన్ని గురించి విచారించకండి. మా మార్గాన్ని అడ్డుపరచడానికి సముద్రానికి శక్తి ఎక్కడవుంది? అమ్మా! అవసరమైతే మేము సముద్రాన్ని ఎండబెట్టగలము. త్వరలో లంకలో అంతటా వానరులను మీరు చూస్తారు. ఇంక ఆశీర్వాదించి నాకు సెలవు ఇవ్వండి అని అన్నాడు.

జానకి-నాయనా! నీకు సదాయుద్ధంలో విజయం చేకూరుగాక! అజరామరుడవు అవుగాక! నీ సంపూర్ణ శరీరం వజ్రంతో సమానంగా వుండుగాక! నిన్ను ఎప్పుడూ ఎవరూ పరాజితుని చేయజాలరు. నీవు శ్రీరామునకు ప్రాణ ప్రియుడవు అవుగాక! జగత్తంతా నీకీర్తి వ్యాపించుగాక. సూర్యచంద్రులున్నంతవరకు నీసుకీర్తి సుస్థిరంగా వుండుగాక, వెంటనే తిరిగి వస్తావనే ఆశలో వెళ్ళమని అనుమతి ఇస్తున్నాను అని అన్నది.

సీతమ్మ దగ్గర సెలవుతీసికొని హనుమ ఆమె పాదాలకు మాటి మాటికి నమస్కరించి శ్రీరాముని చెంతకు చేరడానికి ప్రయాణమైనాడు.

సీతారామనామ సంకీర్తన ప్రియహనుమాన్

సీతారామ పదాంబుజే మధుపవతే యన్మానసంలీయతే
సీతారామ గుణావళీ నిశిదివా యజ్ఞహ్వయాపీయతే
సీతారామ విచిత్ర రూపమనిశం యచ్ఛక్తుషోర్భూషణం
సీతారామ సునామ ధామనిరతం తంవాతజాతం భజే !

౨. రామభక్తిహనుమాన్

భృత్యకార్యం హనుమతాకృతం సర్వమశేషతః ।
సుగ్రీవస్యే దృశోలోకే సభూతో నభవిష్యతి॥
అహంచ రఘువంశశ్చ లక్ష్మణశ్చ కపిశ్వరః ।
జానక్యా దర్శనేనాధ్య రక్షతః సో హనుమాతా ॥

శ్రీరాముడు అంటున్నాడు, హనుమాన్ సుగ్రీవుని సేవాకార్యాన్ని పూర్తిగా నెరవేర్చాడు. జగత్తులో ఇలాంటి సేవకుడు ఆధ్యావధి జన్మించలేదు. జన్మించడు గూడాను. జానకిని చూచి ఆమెజాడ తెలసుకొని నన్ను నావంశాన్ని, లక్ష్మణుని, సుగ్రీవుని అందర్నీ హనుమ రక్షించాడు.

జగత్తునందు సేవకులు మూడురకాలుగా వుంటారు. స్వామి అప్పగించిన కార్యంతోపాటు మిగతా కార్యములను గూడా కౌశలంగా నెరవేర్చువారు ఉత్తమ సేవకులు. స్వామి అప్పగించిన పనిని పూర్తిచేసుకొని వచ్చువారు మధ్యములు. శక్తి సామర్థ్యాలు కలిగివుండిగూడా స్వామికార్యాన్ని చక్కగా చేయక బొత్తిగా వెట్టిచాకిరి అనిభావించి త్రోసిపుచ్చుతారో అట్టివారు

అధములు. మన హనుమ శ్రీరామునకు ఉత్తమోత్తమ సేవకుడు. అందుకే శ్రీరాముడు అతనిపట్ల కృతజ్ఞత తెలుపుతూ హనుమా! నేను నీ ఉపకారాల నుంచి జన్మజన్మాంతరాలకి విముక్తుడను కాజాలను, అని అన్నాడు.

శ్రీహనుమ లంకనుకాల్చి అచటి రహస్యములనన్నిటినీ తెలుసుకొని, జానకిదగ్గర గుర్తుగా చూడామణినితీసికొని, ఆశీర్వాదాన్ని పొంది సముద్రాన్ని దాటి తిరిగి వస్తున్నాడు. సముద్రపు ఒడ్డున కూర్చొనివున్న జాంబవంతుడు మిగతా వానరలు హనుమను సంతోషంగా రావడంచూచారు. ఆయన ముఖాకృతిని చూచి కృతార్థుడై సీతమ్మను చూచి వస్తున్నట్లు భావించారు. అందరూ ఆయనకి హృదయపూర్వకంగా అభినందనలు అందజేశారు. ఆయన పెద్దవారికి నమస్కరించాడు. తోటివారిని కౌగిలించుకున్నాడు. చిన్నవారిని ఆశీర్వదించాడు. ఎంతో ఉల్లాసంగా “నేను సీతమ్మను చూచివచ్చాను. సీతమ్మ దర్శనంచేత నాజీవితం సార్థకమయింది. సీతమ్మను దర్శించని వారి జీవితం జీవితమేకాదు.” అని మొదటినుంచి చివరిదాకా తన లంకాయాన వృత్తాంతా న్నంతా వినిపించాడు. వానరులందరూ విని మిక్కిలి సంతసించి ప్రసన్న పదనాలతో శ్రీరాముని దగ్గరకు చేరడానికి ప్రయాణమైనారు. మార్గమధ్యంలో సుగ్రీవుని తోటను చెల్లాచెదురుగా చేసి శ్రీరాముని దగ్గరకు చేరి నమస్కరించి, నేను “సీతమ్మను లంకలో చూచి వచ్చాను.” అని అన్నాడు.

ఈమాటవినేసరికి శ్రీరామునినోట మాటవెలువడలేదు. నేత్రాలనుంచి ప్రేమాశ్రువులు ప్రవహించాయి. వాక్కునకు గద్గదం ఏర్పడింది. శరీరమంతా పులికితమైంది. ఎంతోకష్టం మీద “హనుమా! నిజంగానే సీతమ్మను చూచావా? ఆమె ఎలావుంది ? ఎక్కడ వుంటున్నది? కృశించి పోలేదుగదా? ఆమెకు రోజులు ఎలా గడుస్తున్నాయి? రాక్షసులమధ్య ఎలా జీవిస్తున్నది? రాక్షసులు ఆమెను కష్టపెట్టుటలేదుగా? నన్ను స్మరించుతున్నదా? నాగురించి నిన్ను ఏమి ఏమి అడిగింది? పవనతనయా! నా ప్రియురాలి సమాచారాన్ని సవిస్తారంగా వినిపించు” అని అన్నాడు.

హనుమాన్ సీతమ్మను దర్శించినప్పటి నుంచి ఆమెకు అమిత భక్తుడైనాడు. శ్రీరాముని ప్రశ్నలను విని ముందుగా సీతమ్మ నివసిస్తున్న

దిక్కునకు నమస్కరించి ప్రభూ, నేను సీతమ్మను లంకలో శింశుపావృక్షం క్రింద మలిన వస్త్రమును ధరించి వుండగా చూచాను. నిరంతరమూ ఏడుస్తూ వుండడంచేత ఆమె కమలములవంటి రెండు నేత్రాలు ఎండిపోయాయి. ఆమె అందమైన ఉంగరములు తిరిగిన నల్లని తలనీలాలు దువ్వకొనక పోవడంచేత మలినంగానూ చిక్కుబడి జడలుమాదిరిగా వున్నాయి. ఆమె నిరంతరమూ మీనామాన్ని స్మరిస్తున్నది. హృదయంలో మీ మనోహరమూర్తిని ధ్యానిస్తూవున్నది. ఆమె తపస్సుకి కరుణకు సజీవ మూర్తిలాగ కనిపిస్తున్నది. విరహానికి ప్రతిరూపంగా వుంది. ఆమె అవయవాలన్నీ మిక్కిలి కృశించి పోయాయి. ఆమె ప్రతిశ్వాసకు రామనామాన్ని జపిస్తున్నది. జగజ్జనని దర్శనంచేత కృతార్థుడనైనాను. సీతమ్మ ముందుగా నన్ను నమ్మలేదు. రామకథ వినిపించి, శవధంచేసి మీ ఉంగరాన్ని చూపించగా అప్పుడు నమ్మింది. ఆమె ఏడుస్తూ తనకథను వినిపించింది. ప్రభో! నేను సీతమ్మ ఆజ్ఞను తీసికొని ఫలాలను తిన్నాను, అశోకవాటికను చిందరవందరగా చేశాను, నన్ను చంపడానికి రావణుని సైన్యం వచ్చింది. వారితో యుద్ధం చేశాను. రావణుని కుమారుడైన అక్షయుని యుద్ధంలోచంపాను. ఇంద్ర జిత్తువచ్చి నాగపాశం చేత బంధించి రావణుని రాజసభలోనికి నన్ను తీసికొని వెళ్ళాడు. రావణుడు నన్ను చంపివేయమని ఆజ్ఞాపించాడు. కాని అతని చిన్నతమ్ముడు విభీషణుడు గొప్ప మహాత్ముడు, ధర్మాత్ముడు, మీపట్ల భక్తి భావంకలిగినవాడు. అతనిలో రాక్షసలక్షణం ఎక్కడా లేదు. అతను దూత అవధ్యుడని చెప్పగా రావణుడు నాతోకకు నిప్పు అంటించి వదలివేశాడు. నేను లంకను తగులబెట్టి సీతమ్మ పాదాలకు నమస్కరించి సెలవు తీసుకున్నాను. నా గమనాన్ని విని ఏడుస్తూ మీపాదాలకి నమస్కరించి వెంటనే వచ్చి తనను రక్షించమని కోరారు. ఈ చూడామణిని గుర్తుగా ఇచ్చారు. అని చూడామణిని రామునిచేతిలో వుంచాడు. శ్రీరాముడు ఆ చూడామణిని హృదయానికి హత్తుకొని భోరుభోరున విలపిస్తూ పలుమారులు నేత్రస్పర్శ గావించి కన్నీటితో సుగ్రీవునితో అన్నాడు. కపిరాజ్ ! ఈ రోజున ఈ చూడామణిని పొందడంచేత సాక్షాత్తు సీతమ్మను పొందినట్లుగా నాకు ప్రసన్నత కలుగుతున్నది. సుగ్రీవా ! ఈ రత్నం సముద్రాన్నుంచి వెలువడింది దేవతలు దీన్ని విదేహ రాజుకు ఇచ్చారు. ఈ

చూడామని సీతమ్మకు శిరోభూషణంగా వున్నప్పుడు ఎన్నోసార్లు స్పర్శించాను. కాని ఈ రోజు దీన్ని సీతనుండి వేరుగా స్పర్శించవలసి వచ్చింది. అని అంటూ మూర్ఛితుడైనాడు. సుగ్రీవుడు-రాఘవా! సీతమ్మజాడ తెలియక ఇంత వరకు చింతించాము, కాని ఇప్పుడు సీతమ్మజాడ తెలిసింది. మేము అసంఖ్యాకంగా వానరులం వున్నాంగదా, మేమంతా వెళ్ళి లంకను చుట్టు ముట్టి సీతమ్మను తీసికొనివస్తాము, అని ఓదార్చి ధైర్యం చెప్పాడు.

ఇదివిని శ్రీరాముడు విలపిస్తూ ఈ దుష్కరమైనకార్యాన్ని హనుమ చేశాడు హనుమతప్ప దేవతలు, యక్షులు, గంధర్వులు మొదలగువారెవ్వరూ ఈ కార్యాన్ని సాధించలేరు. శతయోజన సముద్రాన్ని దాటేశక్తి గరుత్మంతునికి, హనుమకు, వాయుదేవునకు మాత్రమే వుంది. సీతజాడ తెలుసుకుని వచ్చాక హనుమ నన్ను కొనేశాడు. ఋణగ్రస్తునిగా చేశాడు. అతనికి నేను ఎన్నటికీ ఋణవదేవుంటాను. ఉపకారం చేసినవానికి ఎప్పుడైనా ముప్పువస్తే ప్రత్యుపకారం చేయవలసిన అవసరం ఏర్పడుతుంది. హనుమకు ఏదైనా ముప్పురావాలని నేను కోరడంలేదు. అతని ఉపకారాలు నాపైన ఎప్పుడూ వుండుగాక! అతన్ని ఋణాన్నుంచి నేను ఎన్నటికీ ఋణ రహితుడను కాజాలను అని అన్నాడు.

భగవంతుని మాటలను బద్ధహస్తుడై, తలవంచుకొని మిక్కిలి సంకుచితుడై కన్నీటితో హనుమ వింటున్నాడు.

భగవాన్-హనుమ నిజంగా సీతమ్మజాడ తెలుసుకొని నా ప్రాణాలను కాపాడాడు. అతను నన్నేకాదు. మా లక్ష్మణ, భరత, శత్రుఘ్నులను, మా తల్లులను అందరినీ రక్షించాడు. అతని ఉపకారానికి ఏమి బహుమానమిచ్చినా సరిపోదు. అయినా ఇవ్వడానికి నాదగ్గర ఏముంది? ప్రస్తుతం నాదగ్గర ఒక కౌగలంత మాత్రమేవుంది. నేను ఇతనికి నా ప్రగాఢమైన కౌగిలింతనిస్తాను, అని శ్రీరాముడు హనుమను గట్టిగా తన గుండెలకు హత్తుకున్నాడు. శ్రీరాముని సుఖప్రదమైన ప్రతాపములను హరించు ఆలింగనమును పొంది హనుమ తనకు సర్వమూ లభించినట్లుగా మురిసిపోయినాడు.

తరువాత సైన్యసన్నాహాలు జరిగాయి. సైనికులంతా సముద్రపు ఒడ్డుకి చేరారు. ఈ సైన్యమంతా సముద్రాన్ని దాటి ఎలావెళ్ళడం అని దిగులు

కలిగింది. అదే సమయంలో విభీషణుడు వచ్చి భగవానుని ఆశ్రయించాడు. విభీషణుడు చెప్పగా భగవాన్ సముద్రుని ప్రార్థించాడు. సముద్రుడు సేతువు నిర్మించమని సలహా ఇచ్చాడు. వానరులు సముద్రంపైన సేతువుని నిర్మించ నారంభించారు. నల-నీలులకు వారు చేతులతో వేసిన రాళ్లు మునగవు అని మహర్షులశాపం వుంది. సముద్రుని ద్వారా ఈవిషయం తెలుసుకొని భగవాన్ నల-నీలులను వంతెన కట్టమని ఆదేశించాడు. హనుమ అందరికి మేటిగావుండి పనులు చేయిస్తున్నాడు. వానరులందరూ మిక్కిలి ఉత్సాహంతో పర్యతాలనూ చెట్లనూ తీసికొని వచ్చి సముద్రంలో వేస్తున్నారు. పని చేయునపుడు వినోదంగా వుంటే పని చురుకుగా సాగుతుంది. వానరులు తమ చాంచల్యాన్ని చూపేవారు, రాళ్ళనుతెచ్చి ఎత్తుమీద నుంచి సముద్రంలోకి విసిరేవారు. సముద్రంలోని నీరు చిందేది. చాలామంది వానరులు తడిసి పోయేవారు, ఇతరులు వారిని చూచి నవ్వుతుండేవారు అప్పుడు హనుమ వారిని మందలించి సోదరులారా! మీరు మీ స్వభావగత చాపల్యాన్ని చూప కండి. మెల్లగా రాళ్ళను తీసికొని వచ్చి వుంచండి. పనిచేయునప్పుడు ఎక్కువగా వేళాకోళం పనికిరాదు. వంతెన నిర్మాణ కార్యక్రమాన్ని ముందుకొనసాగ నివ్వండి. తరువాత మీరు ఇష్టం వచ్చినట్లు అడుక్కొందురుగాక అని అనేవాడు.

ఈవిధంగా హనుమ పర్యవేక్షణలో సేతు నిర్మాణ కార్యక్రమం కొనసాగింది.

సర్వదా జాగరూకుడైన హనుమాన్

ఐహికేషు చ కార్యేషు మహాపత్ను చ సర్వదా
నైవయోజ్యో రామమంత్రః కేవలం మోక్షసాధకః ॥
ఐహికే సమనుప్రాప్తే మా సృరే ద్రామ సేవకం ।
యోరామం సంస్మరేన్నిత్యం భక్తోమమ పరాయణః
తస్యాహమిష్టదం సిద్ధ్యై దీక్షితోస్మి మునీశ్వరాః
వాంఛితార్థం ప్రదాస్యామి భక్తానాం రాధవస్యతు
సర్వదా జాగరూకోస్మి రామకార్య ధురంధరః॥

రామరహస్యోపనిషత్తు

10. శ్రీరామోష్ఠాయో హనుమేభ్యః

ధర్మం భజస్య సతతం ప్రాణిహింసాంపరిత్యజః
సేవస్య సాధుపురుషాన్ జహి సర్వేన్ద్రియాణిచ ॥
పరిత్యజస్య సతత మన్యేషాం దోషకీర్తనం ।
శివ విష్ణోది దేవానం సేవాంకురు సదా కపే ॥

శ్రీరాముడు హనుమకు-సతతము ధర్మాన్ని ఆచరించు, ప్రాణులను హింసించకు, సాధువులను సేవించు, ఇంద్రియముల నన్నింటిని వశంచేసుకో, ఇతరుల దోషాలను కీర్తించుట మానుము. శివ విష్ణువు మొదలుగ దేవతలను పూజించుము అని ఉపదేశించాడు.

భగవంతుడు ఎల్లప్పుడూ భక్తులకు హితము చేయుటకు తత్పరుడై వుంటాడు. ఆయన భక్తులలో ఏవిధమైన దోషాన్ని ఉండనీయదు, ఆయన తన భక్తుల కొన్ని కోరికలను పూర్తిచేసి కొన్నిటిని నచ్చజెప్పి, కొన్నిటిని చూపించి, పూర్తిగ నశింప జేస్తాడు. ఇందుకే ఆయనను భక్తానుగ్రహకారకుడు అని అంటారు.

సముద్రపు ఒడ్డుకి వానర సైన్యం చేరింది. విభీషణుడు శ్రీరాముని చరణములను ఆశ్రయించాడు. విభీషణుని సలహాననుసరించి శ్రీరాముడు సముద్రుని ప్రార్థించాడు. కాని ఆయన రాలేదు. శ్రీరాముడు బాణాన్ని

శ్రీరామాయణం శ్రీ

సంధించేసరికి సముద్రుడు భయభీతుడై ప్రభువుని శరణువేడుకున్నాడు. ఆయన సలహాపైన నల-నీల వానరులద్వారా సముద్రంపైన సేతునిర్మాణ కార్యక్రమం కొనసాగుతున్నది. వానరులు మిక్కిలి ఉత్సాహంతో వున్నారు. తమలో తాము పందెములు వేసుకుంటూ ఒకరికంటే ఒకరు ముందుకు వెళ్ళడానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు. తొలిరోజున 14 యోజనాల వంతెన నిర్మించారు. హనుమ-సోదరులారా! ఇలా అయితే ఎలా? ఇంకా శ్రమ చేయాలి. అన్నాడు, వానరులు ఇంకా ఉత్సాహాన్ని చూపారు. రెండవరోజున 20యోజనము వంతెన నిర్మించారు. హనుమ సోదరులారా! శ్రమ చేశారు కాని కొద్దిగా మిగిలిపోయింది. ఇంకా కొంచెం సాహసాన్ని చూపండి అన్నాడు. ఇందుకు వానరులు ఉదయమేలేచి మూడవరోజు 21యోజనాల వంతెన నిర్మించారు. హనుమ-సోదరులారా! ఇంకాకొంచెం కష్టపడండి. అని అన్నాడు. అప్పుడు నాల్గవరోజు 22 యోజనాల వంతెన నిర్మించారు. ఐదవరోజున హనుమ - ఏమైనాసరే, ఈరోజు వంతెన పూర్తికావాలి అని పలుకగా వానరుల తమవూర్తి బలాన్ని చూపి 23 యోజనాల వంతెన నిర్మించారు. ఈ విధంగా సేతునిర్మాణ కార్యక్రమం నెరవేరింది.

సముద్రంపైన సేతువునిచూచి శ్రీరాముడు ప్రసన్నుడై అందరితో అన్నాడు-శతయోజనాల పొడవు పది యోజనాల వెడల్పుగల సముద్రంపైన సేతువుని నిర్మించడాన్ని చూచి నేను మిక్కిలి సంతసించుచున్నాను. ఈ వంతెనను ప్రారంభించడానికి ముందుగా భగవాన్ శంకరుని స్థాపించాలని నా అభిప్రాయం, మీరందరూ ఏమంటారు?

అందరూ ఒక్కమృడిగా ప్రభో! శివుని ప్రతిష్ఠచాలా పవిత్రమైనది. శివుని ప్రతిష్ఠవలన జగత్తునకు ఎంతో ఉపకారం కలుగుతుంది. శివుని దర్శించి ప్రజలు ఈ భవసాగరాన్నుంచి తరిస్తారు. ఆలస్యం చేయరాదు అని అన్నారు.

అందరి సలహాపైన శ్రీరాముడు చాలామంది మహర్షులను పిలిపించి ప్రార్థించాడు-మహర్షులారా! ఇక్కడ ఒక శివలింగాన్ని ప్రతిష్ఠించాలని నాకోరిక, మీలో కర్మకాండలో నిష్ణాతులైనవారు ఈ కార్యక్రమాన్ని నెరవేర్చండి.

మహర్షులు-భగవాన్ ! కర్మకాండలో చాలామంది పండితులున్నారు కాని ఈ ప్రతిష్ఠాకార్యాన్ని లంకేశ్వరుడైన రావణుని చేత చేయించితే బాగుంటుంది, అని అన్నారు.

శ్రీరాముడు, మునులారా! రావణునకు నాకు బద్ధవైరమున్నదిగదా! ఆయన నా ఈ కార్యక్రమానికి ఎందుకు వస్తాడు?

మునులు-వైరంవేరు, ప్రతిష్ఠాకార్యక్రమంవేరు, శత్రువైనా, మిత్రుడైనా, ఉన్నతకుటుంబీకుడైనా, నిమ్నకుటుంబీకుడైనా, రోగి చూడమనివస్తే చూడడం వైద్యుని ధర్మంకదా, ఏవిధమైన భేదభావం లేకుండా వారి ఇంటికి వెళ్ళాలి. ఈవిధంగానే ప్రతిష్ఠకొరకు కర్మకాండ చేయించేవ్యక్తి ఖాళీగావుంటే వస్తాడు. శివుని ప్రతిష్ఠ చాలా పవిత్రమైనది. రావణుడు శివభక్తుడు. మీరు కబురు చేయగానే వస్తాడు.

శ్రీరాముడు విభీషణుని సలహాతో ఒక వ్యక్తిని రావణుని దగ్గరకు పంపాడు, శివుని ప్రతిష్ఠవిని రావణుడు తన పంచాగాన్ని, ప్రతిష్ఠకు కావలసిన సామాగ్రిని, సీతమ్మను తీసుకుని హాజరైనాడు. శ్రీరాముడు ఆయనకు స్వాగతం చెప్పి ప్రతిష్ఠకు ఏమి-ఏమికావాలి, అని అడిగాడు.

ఆచార్యుడు - ముందుగా కాశీనుంచి శివలింగాన్ని తెప్పించాలి. అని అన్నాడు.

శ్రీరాముడు హనుమను కాశీనుంచి శివలింగాన్ని తీసికొని రమ్మసమని ఆదేశించాడు.

హనుమ వాయువేగంతో కాశీకి ప్రయాణమైనాడు. తను తీసికొని వచ్చిన శివలింగం సేతువు దగ్గర ప్రతిష్ఠించుతారని మిక్కిలి సంతసించాడు. కాని ప్రతిష్ఠకు ముహూర్తం సమీపిస్తున్నది.

ఆచార్యుడు ప్రతిష్ఠకు ముహూర్తం దగ్గరపడుతున్నది. ముహూర్తం దాటిపోరాదు, ఇదే సమయంలో శివుని ప్రతిష్ఠ జరగాలి. శ్రీరాముడు, ఓ ఆచార్య ప్రవరా! హనుమ కాశీనుంచి శివలింగాన్ని తీసికొనిరాలేదు. ఇప్పుడు ఏం చేయాలి?

ఆచార్యుడు-ప్రతిష్ఠ ఇదే సమయంలో జరిగిపోవాలి. అయితే ఒకపని చేయండి. సీతమ్మను స్వయంగా సైతక శివలింగాన్ని చేయమనండి. దాన్ని ప్రతిష్ఠించుదాం.

ఆచార్యుని ఆదేశాన్ననుసరించి శ్రీరాముడు అలాగేచేశాడు. సీతమ్మ సైతకలింగాన్ని చేసింది. శ్రీరాముడు యధావిధిగా ప్రతిష్ఠ చేశాడు.

ఇంతలో కాశీనుంచి హనుమాన్ శివలింగాన్ని తీసికొని వచ్చాడు. శివుని ప్రతిష్ఠజరిగిపోయింది. తను తీసికొని వచ్చిన శివలింగం వ్యర్థమయిందని, తనకు కీర్తిలభించలేదని దుఃఖితుడై శ్రీరామునితో రామా! నేను సంపూర్ణ జీవితాన్ని మీ సేవకి అర్పించాను. మీకు సేవచేయడమే నాలక్ష్యము. ప్రస్తుతం మీకు నాసేవ అంగీకారంగా లేదనిపిస్తున్నది. సేవకుని సేవను స్వీకరించనప్పుడు అతని జీవితం వ్యర్థమవుతుంది. నేను జీవించుటవలన ఏమీలాభం లేదు గనుక ప్రాణాలను వదులుతాను అని అన్నాడు.

శ్రీరాముడు నాయనా! సేవకుని పని స్వామి ఆదేశాన్ని పాటించడమే, దానికి ప్రయాజనమేమైనా వున్నదా లేదా అనే విషయాన్ని స్వామి నిర్ణయిస్తాడు.

హనుమ మహారాజ్! అయినా అందరికీ తాముచేసిన పనికి ఫలితం లభించాలని కోరిక వుంటుందిగదా! కార్యసఫలత దాని సద్వినియోగం పైన ఆధారపడి వుంటుంది.

భగవాన్-చూడునాయనా! మనం చేసిన పనికి మనకు గొప్ప కీర్తి లభించాలి అనే భావనగూడ దేహభిమానానికి సూక్ష్మరూపమే. అయితే ఒకపనిచెయ్యి, నీవు మహాబలవంతుడివిగదా, అన్ని శాస్త్రాలలో పండితుడిని, ఈ శివలింగాన్ని తీసి నీవు తీసి కొనివచ్చిన శివలింగాన్ని ప్రతిష్ఠించు, నాకు ఏవిధమైన అభ్యంతరమూలేదు.

అప్పుడు హనుమ తనతోకలి శివలింగాన్ని చుట్టితీయడానికి ప్రయత్నించాడు. కాని లింగం కొంచెం కూడా కదలలేదు. హనుమ ఎంతగానో దుఃఖించాడు. శ్రీరాముడు మెల్లగా ఇలా నచ్చజెప్పాడు. హనుమా! నాకు మూడు కాలాల విషయాలు తెలుసు. ఈ జీవుడు కర్మలకి అధీనుడై జన్మిస్తూ మరణిస్తూ వుంటాడు. ప్రారబ్ధానికి బద్ధుడై స్వర్గ నరకాలకు వెళ్ళతాడు. ఈ ప్రాపంచిక పేరు ప్రతిష్ఠలు అసత్యములైనవి. అశాశ్వతములైనవి, నీవు మాన మర్యాదలకు లోనుగాకు, సచ్చిదానంద స్వరూపమైన స్వయంప్రకాశమైన ఆత్మ యందు రమించు.

హనుమ ! అయితే ప్రభో! మా కర్తవ్యమేమిటి? మేము ఏమిచేయాలి? ఏమి చేయరాదు?

అప్పుడు భగవాన్ నీవు ఈ కార్యములను చేయవచ్చును.

1. ధర్మమే అన్నిటిని ధరించివుంది. ధర్మాన్ని రక్షించిన వారిని ఆ రక్షిత ధర్మము రక్షిస్తుంది కూడాను. ఇందుచేత ఎన్నడూ స్వధర్మాన్ని విడువ రాదు. నిరంతరమూ ధర్మాన్నే ఆచరించాలి. అనుష్ఠించాలి.

2. ఇతరులను హింసించడమే మహాపాపం, దేహాదులందు మమకార మున్నవారే హింసిస్తారు. కాన దేహాదులందు మమకారాన్ని పెంచుకొనరాదు. ఏప్రాణిని ఎట్టిస్థితిలోనూ కష్టపెట్టరాదు.

3. సాంసారిక పురుషులతో సహవాసం చేయడంచేత సంసారబంధం ప్రబలమవుతుంది. సాధువులదగ్గర ఎల్లప్పుడూ భాగవత కథలు వినబడు తాయి. కాన వాటివలన సాంసారిక బంధనములు చిన్నాభిన్నమై పోతాయి. ఇందుకుగాను ఎల్లవేళలా సాధుసజ్జన పురుషులను సేవించాలి.

4. ఈ ఇంద్రియాలే మనలను చెడుమార్గంవైపు తీసి కొని వెళ్లుతాయి. సాంసారిక విషయాలవైపుకి ఆకర్షిస్తాయి. కనుక ఇంద్రియములను వశపరచు కోవాలి.

5. తెల్లనివస్త్రంపైన ఎలాంటిరంగువేస్తే అలాగే కనిపిస్తుంది. నీవు ఇతరుల దోషాలను తలుస్తూవుంటే వాటిప్రభావం నీ మనస్సుపైన గూడా పడుతుంది. కాన ఇతరుల దోషచింతనకు దూరముగావుండు.

6. మానవుడు ఎవరిని సేవిస్తాడో, పూజిస్తాడో వారి గుణాలు అతనికి అబ్బుతాయి. శ్రద్ధకల్గినవాడికే జ్ఞానం కలుగుతుంది. కాన శ్రద్ధగా భక్తితో శివునిగాని, విష్ణువునిగాని నిత్యమూ నియమంగా పూజించు.

7. అసత్యమే మనలను అధర్మంవైపు తీసికొని వెళుతుంది. సత్యము మించిన ధర్మమేలేదు. కాన నిరంతరమూ సత్యమునే పలుకుము.

8. మానవుడు ప్రాపంచిక విషయాలకు లోనై నాకు ఇది లభించలేదు, అది లభించలేదు. అని దుఃఖిస్తాడు. విషయములను ధ్యానిస్తూ వుండడంచేత మనస్సు విషయాలకు వశమవుతుంది. విషయములను చింతించుటచేత అశాంతి కలుగుతుంది. కాన విషయచింతన వదలి నిరంతరమూ జీవాత్మ పరమాత్మల కలయిక గురించి ఆలోచించు.

అప్పుడు హనుమాన్ - ప్రభో! మాకు మా ఎదుట ప్రత్యక్షంగా కనబడుతున్న ఈ ప్రపంచమే సత్యంగా భాసిస్తున్నది. అని అన్నాడు.

భగవాన్ - నిజానికి ఈ జగత్తు నీకు భాసిస్తున్నట్లుగాలేదు. ఇదంతా భ్రమ, భ్రమచేత సర్వంకాకపోయినప్పటికీ రజ్జువునందు సర్పభ్రమ కలుగు తుంది. వెండి కాకపోయినా ముత్యపు చిప్పలో వెండి ఉన్నట్లు భ్రమకలుగు తుంది. ఈ భ్రమ మోహంచేత కలుగుతుంది.

హనుమాన్-ప్రభో! ఈ జీవుడు నానా యోనులందు ఎందుకు సంచరించుతాడు?

భగవాన్ - నాయనా ! ఇందుకు మూలకారణం భ్రమే. భ్రాంత పురుషునకు వివిధ విషయములందు అనురాగ మేర్పడుతుంది. ఒకరిపట్ల ద్వేషమేర్పడడం సహజమేగదా. ద్వంద్వమంటేనే సంసారముగదా. ఈ రాగద్వేషాలకు వశీభూతుడై ధర్మాధర్మాల సుడిగుండంలో చిక్కుకొనిపోతూ వుంటాడు. ఇందువలన ధర్మానికి ఉన్నతయోని ఆధర్మానికి నిమ్నయోని లభిస్తుంది. జీవుడు ఒకప్పుడు స్వర్గంలోకి వెళతాడు.

హనుమాన్-ప్రభో! జీవుడు ఈ శరీరంతో సుఖాన్ని ఎలాపొందగలడు?

భగవాన్ - నాయనా? అల్పంలో సుఖంలేనేలేదు. సుఖం పూర్ణంలోనే వుంది. అనిత్యంలో సుఖంలేదు. నిత్యంలోనే సుఖం వుంది. ఈ దేహం అనిత్యమైనది నీవే ఆలోచించు. ఈశరీరం దుఃఖాలయము. అశాశ్వత మైనది. దోషభూయిష్టమైనది, ఈ శరీరానికి చందన, అగరు, పన్నీరు, కస్తూరి మొదలగు సుగంధిత వస్తువులను ఉపయోగించుతాముకాని శరీరసంపర్కం కలిగినవెంటనే అవిగూడా దుర్గంధంగా మారిపోతాయి. కమలాఫలాలు, ద్రాక్ష ఎంతో సుగంధంగా వుంటాయి. కాని శరీరస్పర్శ కలుగగానే దుర్గంధ పూరిత మైన విష్టగా మారిపోతాయి. వట్టి వేళ్ళు, మొగలి, గులాబీజలం, ఎంతో సువాసనలుగా వుంటాయి. కాని శరీర స్పర్శకి దుర్గందితమైన మూత్రంగా మారిపోతాయి. అత్తరు, పన్నీరు చల్లిన, తెల్లగావున్న వస్త్రాలైనా శరీరంలోని చెమటకి దుర్వాసన చెందుతాయి. నాయనా! నీవే ఆలోచించు, ఏ శరీరసంపర్కంచేత మంచివస్తువులుగూడా చెడ్డగా మారిపోతాయో, సుగంధిత పదార్థాలు గూడా దుర్గంధితంగా మారిపోతాయో స్వచ్ఛ వస్తువులు గూడా

త్రైవిధ్యమునందు శ్రీ

మలినమవుతాయో, అట్టి శరీరం వలన సుఖం కలుగు తుందని ఎలా వూహించ గలవు? దేహధ్యాసయే బంధానికి మూలకారణము. శరీరంలో సుఖంలేదు. శరీరంతో బాలకుడుగాను, యువకుడుగాను, వృద్ధుడుగాను, చివరికి మృత్యువునుపొంది తిరిగి జన్మించడం ఇవన్నీ శరీర ధర్మాలు, మనం అజ్ఞానంచేత ఇతరులను శత్రుమిత్రులుగా భావిస్తాము, ఆత్మ ఒక్కటే అయినా బహురూపాలు కలిగివున్నది. ఒకప్పుడు స్త్రీగానూ, మరి ఒకప్పుడు యాత్రికుడుగానూ, ఇంకొకప్పుడు రాజ్యాధికారిగానూ వుంటుంది. దాని యధార్థస్వరూపాన్ని గుర్తించనివారు భ్రమకిలోనౌతారు. ఒకే వ్యక్తి నానారూపాలను ధరించి మానవులను భ్రమింపజేస్తున్నా రన్న రహస్యాన్ని గుర్తించిన వారు భ్రమకి లోనుగారు. అట్టి వారు దానిని ఒకే రూపంలో చూస్తారు. విభిన్నరూపాలలో చేసిన వారి విభిన్నమైన పనులు ఒకేవిధంగా కనుపిస్తాయి. ఇందుకుగాను ఓ కపీశ్వరా! నీవు ద్వైధీభావాన్ని వదలి అంతా ఆత్మ విస్తారమే అని భావించు ఈ శివలింగాన్ని నేను తీసికొని వచ్చాను. ఈప్రతిష్ఠ జరుగలేదని దుఃఖించవద్దు.

హనుమ- ప్రభో! నాకు కల్గిన భ్రమ తొలగిపోయినది. అయితే తమరు ఆదేశించినట్లు చేస్తాను. ఈ శివలింగాన్ని ఏమి చేయమంటారు?

భగవాన్-మేము ప్రతిష్ఠించిన శివలింగం ప్రక్కనే ఈ లింగాన్ని ప్రతిష్ఠించు, ఇది హనుమతేశ్వరుని పేరున ప్రసిద్ధిచెందుతుంది. రామేశ్వరుని తీర్థయాత్రకు వచ్చినవారు హనుమతేశ్వరుని గూడా దర్శించి యాత్రాఫలితాన్ని పొందుతారు.

భగవంతుని ఆదేశాన్ని అనుసరించి హనుమాన్ ఆ శివలింగ ప్రతిష్ఠ చేశాడు. ఆ శివలింగం ఇప్పుడు గూడా రామేశ్వర మందిరంలో శ్రీరామేశ్వరునితో సమానంగావుంది. యాత్రికులు ఆ లింగాన్ని దర్శించి శ్రీరామనకు మిక్కిలి ప్రియుడైన హనుమంతుని అనుగ్రహానికి పాత్రులవుతారు.

ఈ విధంగా శ్రీ హనుమాన్ హనుమతేశ్వరుని ప్రతిష్ఠ, శ్రీరాముడు రామేశ్వరుని ప్రతిష్ఠ జరిపారు. తరువాత శివుని పూజించి వానరసైన్యమంతా లంకకు చేరింది.

శ్రీరామ జయ రామ జయ జయ రామ

II. సోంబేటిగి మూలకొను తెచ్చిగే హనుమాన్

కృతం హనుమతా కార్యం సుమహద్భువిదుర్లభమ్
మనసాపి యదన్యేవ స్మర్తుం శక్యం సభూతలే ||

శ్రీరాముడు అన్నాడు, హనుమ చాలా గొప్ప పని చేశాడు. భూమిపైన ఇంత గొప్ప పనచేయడం చాలా కష్టమైనది. భూమండలంలో ఇతరులెవ్వరు మనస్సుతోటికూడా ఇంతటి కార్యాన్ని పూహించలేరు.

స్వామి కార్యాన్ని చేయడం నిజమైన సేవకులు తమ భాగ్యంగా భావిస్తారు. స్వామిసేవ చేయడంలో పరమానందానుభూతి కలుగని సేవకులు సేవకులుకారు. జీతంతీసికొనే దాసులుమాత్రమే. సేవకునకు దాసునకు కొంత తేడా వుంటుంది. దాసుడు స్వార్థబుద్ధితో సేవచేస్తాడు. కాని సేవకునకు సేవచేయడానికి అవకాశం లభిస్తేచాలు, అట్టివానికి సేవచేయడంలో ఒక అపూర్వమైన ఆనందానుభూతి కలుగుతుంది.

సేతువుద్వారా వానరసైన్యం లంకలోకి ప్రవేశించింది. ముందు అంగదుని సంధిదూతగా పంపారు. కాని రావణుడు అంగీకరించలేదు.

యుద్ధం ప్రారంభమయింది. ప్రధాన సేనాపతులందరూ తమకు సరియగు వారితో యుద్ధం చేస్తున్నారు. రావణ పుత్రుడైన ఇంద్రజిత్తును అంగదుడు ఎదుర్కొన్నాడు, వారిరువురిమధ్య భయంకర యుద్ధం సాగింది.

ఇంద్రజిత్తు ఆలోచించాడు, ఈ అల్ప వీర్యులగు వానరులతో యుద్ధం చేయడందేనికి? రామలక్ష్మణులను చంపినయెడల యుద్ధమే సమాప్తమవుతుందిగదా అని అనుకొని ప్రత్యక్ష యుద్ధాన్ని విరమించుకొని రాక్షస మాయను ఆశ్రయించి ఆకాశంలో దాగివుండి బాణవర్షం కురిపించాడు. అతని బాణాలు వీరులకు తగులుతున్నాయి. కాని అతడుమాత్రం కనుపించడంలేదు. రామ లక్ష్మణులను దృష్టిలో పెట్టుకొని బాణాలవర్షం కురిపించాడు. అవయవాలన్నీ బాణాలతో నిండిపోయాయి. బాణాలు తగలని చోటు అంటూ ఎక్కడా లేదు. ఇన్ని బాణాలు తగలడంచేత శ్రీరాముడు మూర్ఛను నటించాడు. లక్ష్మణుడు కూడా మూర్ఛితుడైనాడు. ఇంద్రజిత్తు వారిని నాగపాశంచేత బంధించి బిగ్గరగా గర్జిస్తూ తండ్రిగారి దగ్గరకు వెళ్ళి నాన్నగారూ! నేను మీ శత్రువులను చంపి వచ్చాను-అని అన్నాడు. రావణుడు మిక్కిలి సంతసించి అతనిని ఎన్నోవిధాల ఆశీర్వదించాడు.

శ్రీరామలక్ష్మణులు మూర్ఛితులవడంచూచి హనుమ, నల, నీల, మయేన్ద్ర, ద్వివిదాది ముఖ్యవానరలు వారిచుట్టూచేరి కూర్చున్నారు. సుగ్రీవుడు శోకవిహ్వలుడైనాడు. అతనిని చూచి మిగతా వానరులుకూడా దుఃఖితులైనారు.

ఇంతలో విభీషణుడువచ్చి అందరికీ ధైర్యం చెప్పాడు. శ్రీరామ లక్ష్మణులు జీవించేవున్నారు. వారు నరరూపంలో నటన చేస్తున్నారు.

ఇదంతా రాక్షసమాయ, నాకు ఈమాయ తెలుసు, కొద్ది క్షణాలలో వీరు మేల్కొంటారు. ముందుగా శ్రీరామునకు తెలివి వచ్చింది.

లక్ష్మణునకు తెలివిరాలేదు. శ్రీరాముడు కరుణస్వరంతో విలపించ సాగాడు. ఆయననుచూచి వానరులందరూ విలపించ సాగారు. ఈవిధంగా అందరూ విలపించుటచూచి సుషేణుడు అనే వానరుడన్నాడు, శ్రీరామా! మీరు దుఃఖించకండి, రెండు ఓషధులున్నాయి. వాటిని తీసికొని వచ్చినయెడల

లక్ష్మణుని మూర్ఛ వెంటనే తొలగిపోతుంది. దేవాసుర సంగ్రామంలో దేవతల గురువు బృహస్పతిని చూచాను, దేవతలు మూర్ఛితులైనప్పుడు ఆయన విశల్యకరణి అనే ఓషధివేసి చికిత్స చేసెడివారు, మృతినొందిన వారికి సంజీవనీ మూలికను వాసన చూపించి బ్రతికించేవారు. ఈ రెండు ఓషధులను సూర్యోదయానికి పూర్వమే తెప్పించిన లక్ష్మణుడు వెంటనే మేల్కొంటాడు. ఈ ఓషధులు మందరాచలం పైననేవున్నాయి. ఎవరైనా వెళ్ళి తీసికొనివస్తే బాగుంటుంది.

సుగ్రీవుడు-పవనతనయుడొక్కడే ఈపనిని చేయగలడు. అతనికి బలము, ధైర్యము, సాహసము, ఉత్సాహము అన్నిగుణాలున్నాయి. శ్రీరాముని పట్ల అచంచలభక్తి, శ్రద్ధ అనురాగము కలదు, ఇతను కార్యాన్ని చేసి మన అందరి దుఃఖాన్ని పోగొట్టుతాడు, అని అన్నాడు.

హనుమ-నాకు అసాధ్యమంటూ ఏదీలేదు. శ్రీరాముని అనుగ్రహ మంటావుంటే అన్నిటినిచేసేస్తాను. అయితే ఒక ఇబ్బందివుంది.

సుషేణుడు ఏమిటి ఆ ఇబ్బంది?

హనుమ-ఈ రెండు ఓషధులు నాకు తెలియవు. పొరపాటున ఒకదానికి బదులు ఇంకొకటి తీసికొనివస్తే ఇబ్బంది కలుగుతుంది గదా!

సుషేణుడు-ఇందులో గుర్తించడానికి ఏముందయ్యా ! నీవు మందరాచలంపైకివెళ్ళు, అక్కడ ఈ ఓషధులు అగ్నిజ్వాలలు మాదిరి వెలుగుతూ వుంటాయి. వాటిని తీసికొనిరా.

హనుమ - అయితే ఈ ఓషధులు ఎప్పుడూ వెలుగుతూ వుంటాయా?

సుషేణుడు అవును, వెలుగుతూనే వుంటాయి, దురాచారులకు, పాపాత్ములకు, కలియుగపురుషులకు అవి కనుపించవు, నీవు సదాచార సంపన్నుడవు, శ్రీరాముని సేవకుడవు, శాంతుడవు, తపస్సంపన్నుడవు గనుక అవి నిన్ను చూచి మిక్కిలి మురిసిపోతాయి. మెరిసిపోతాయి.

హనుమ - అయితే ఇప్పుడే వెళతాను.

హనుమ - నేను ఇప్పుడే తిరిగివస్తాను అని ఎగిరి ఒక్క క్షణంలో మందరాచలానికి చేరి చూశాడు. ఓషధులు వెలుగుతూ వున్నాయి. కొన్ని బంగారంతో సమానంగా, కొన్ని వెండితో సమానంగా మరికొన్ని అగ్నిజ్వాలల మాదిరిగా మెరుస్తూ వున్నాయి. ఆదివ్య ఓషధులను చూచి వీనిలో “విశల్య కరణి” ఏదో “సంజీవిని” ఏదో నిర్ణయించుకోలేక పోయినాడు. ఒకవేళ తీసికొని వెళతాను. సుషేణుడు కాదంటాడు తిరిగివస్తాను, రెండవ సారిగూడా సరియైనది దొరకకపోవచ్చు. నిజానికి నేను పొరపాటు చేశాను. వైద్యరాజుని వెంట తీసికొని వచ్చివుంటే ఈ ఇబ్బంది వుండేదికాదు. ఆలోచించడానికి కూడా వ్యవధిలేదు. సూర్యోదయం కానున్నది గాన ఈ పర్వతాన్నే తీసికొని వెళతాను, సుషేణుడు స్వయంగా తనకు కావలసిన ఓషధులను ఉపయోగించుకుంటాడు, అని పర్వతాన్ని తీసికొని అయోధ్యమీదుగా వస్తూవున్నాడు.

శ్రీరాముని వియోగంతో భరతునికి నిద్రపట్టక రాత్రులందు జాగరణ చేస్తూ గడుపుతున్నాడు. రాత్రి 12 గంటలకు మేల్కొని నిత్యకర్మ చేసికొని శ్రీరాముని పాదుకలసేవలో నిమగ్నతయిందేవాడు. “రావణుడు సీతను అపహరించి తీసికొని వెళ్ళాడు, శ్రీరాముడు వానరసైన్యంతో లంకకివెళ్ళి, రాక్షసులతో యుద్ధం చేస్తున్నాడు” అని విన్నాడు. భరతునిగూడా సైన్యసమేతడై యుద్ధానికి వెళ్ళాలని కోరికవుండేది. కాని శ్రీరాముని ఆజ్ఞలభించలేదు. సేవకుని ధర్మం మిక్కిలి కఠినమైనది. అడుగు, అడుగునా స్వామి ఆదేశానికై వేచి వుండవలసివుంటుంది. భరతుడు అర్థరాత్రి వేళలేచి నిత్యకర్మ చేసికొనడానికి వెళుతూవున్నాడు, అదేసమయంలో ఆకాశంలో ఎవరో పర్వతాన్ని తీసికొని వెళ్ళడం చూచి అనుకున్నాడు, ఈడు ఎవడో రాక్షసుడు వానరసైన్యంపైన పర్వతాన్ని వేయడానికి వెళుతున్నాడు, అని పదునులేని ఒక బాణాన్ని వేశాడు. బాణం తగులగానే హనుమ పర్వతంతోపాటు భూమిమీదపడ్డాడు. పర్వతాన్ని పడిపోకుండా జాగ్రత్తగా పట్టుకున్నాడు. బిగ్గరగా శ్రీ సీతారాం అని నామోచ్ఛారణ చేస్తున్నాడు.

శ్రీరాముని పావననామ సంకీర్తనముచే ప్రతిరోమము పులకితమయినది. ఆయనతనలో అనుకున్నాడు అరరె, పెద్దపొరపాటైపోయింది,

ఇతడు చూడగా రామభక్తుడుగా వున్నాడు అని అతనిదగ్గరకు వెళ్ళి సోదరా! నీవు ఎవరివి?

హనుమ-సోదరా! నేను పవనకుమారుడిని, నాపేరు హనుమాన్. శ్రీరాముని సేవకుడను, ప్రస్తుతం నేను ఎక్కడ వున్నాను? నన్ను పడగొట్టిన వారెవరు?

సోదరా! నీవు అయోధ్యానగంలో వున్నావు అని అన్నాడు.

అయోధ్యాపేరువినగానే హనుమ వులిక్కిపడి అయితే నేను నా స్వామిపురికి చేరానన్నమాట, తపస్వివేషంలోవున్న మీరు ఎవరండీ? నా స్వామి మాదిరిగా వున్నారు. నా స్వామి అనుజులైన భరతులవారు కాదుగదా?

తనపేరువినగానే భరతుడు హనుమకు నమస్కరించబోయాడు. హనుమ ఆయనను కౌగలించుకొని, ఇదేమిటీ మీరు చేస్తున్నది? నన్ను ఆశీర్వదించండి, తమపరిచయం.

ఏడుస్తూ భరతుడు - ఓ కపిరాజా ఆమందభాగ్యుడను నేనే, శ్రీరామునకు ఏవిధంగానూ సహాయం చేయడంలేదు. నావల్లనే వారు అడవికి వెళ్ళారు. వారు అడవికి వెళ్ళకుండావుంటే సీతాపహరణ జరిగేదికాదు. యుద్ధమూ జరిగేదికాదు. యుద్ధంలో సహాయం చేయకపోగా, శ్రీరాముని కార్యానికి అంతరాయాన్ని కలుగజేస్తున్నాను. నాయనా ! నీవు ధన్యుడవు. అన్ని విధాల శ్రీరామునకు ఉపకరిస్తున్నావు, అయితే నాపేరు ఎలా తెలుసు శ్రీరాముడు ఎప్పుడైనానన్ను స్మరించుతున్నాడా?

హనుమ దుఃఖంతో మీరు ధన్యులు, మీ శీలసంకోచిత గాధను గురించి విన్న దానికంటే వందరెట్లు ఎక్కువగా కనిపిస్తున్నారు. అయ్యా! ఏమనిచెప్పను? శేషనాగుని మాదిరి రెండు నాలుకలున్నా మీపట్లగల శ్రీరాముని ప్రేమను వర్ణించలేను. మీరు, స్మరిస్తున్నారా? అని అంటున్నారు. వారు అహర్నిశలు మీగురించి అనుకుంటూ వుంటారు. ఆయనకి వనవాస దుఃఖమూలేదు, సీతాపహరణ చింతకూడాలేదు. ఎల్లప్పుడూ మిమ్ములను తలచుకొని ఆయన నా సోదరుడు భరతుడు నాగురించి ఎంతో తపస్సు చేస్తున్నాడు. మీ గుణాలను

వింటున్నప్పుడు మిమ్ములను చూడాలని కోరికవుండేది. శ్రీరాముడు నా ఈ కోరికను నేడు ఈవిధంగా నెరవేర్చాడు, నేడు నాజీవితం సఫలమయింది. నా రామభక్తి సార్థకమయింది ప్రభో! నా స్వామికి అనుజులవడం చేత నాకూ స్వాములే!

భరతుడు - నాయనా! యుద్ధాన్ని గురించి వినిపించు, శ్రీరాముడు, లక్ష్మణుడు కుశలమేనా? యుద్ధంలో ఎవరి పక్షం పైచేయిగావుంది? యుద్ధంలో శ్రీరాముని ఎవరూ ఓడించలేరని నాకు నమ్మకం వుండనేవుంది.

హనుమ - అందరూ క్షేమమే. రావణపుత్రుడు ఇంద్రజిత్తు తన మాయచేత లక్ష్మణకుమారుని స్పృహలేకుండా చేశాడు, ఆయన కొరకే సంజీవవిమూలికను తీసికొని రమ్మనమన్నారు. మూలిక తెలియక పర్వతాన్నే తీసికొని పోతున్నాను.

భరతుడు - పవనకుమారా! పొరపాటైపోయింది. నిన్ను శ్రీరాముని సేవకునిగా భావించలేదు. పరిచయం లభించాక ఏదో దుఃఖమూ, ఏదో సందేహమూ కలుగుతున్నది.

హనుమ - ఏమిటి సందేహమూ?

భరతుడు - హనుమా! చూడు, రాముని సేవకుకు ఎన్నటికీ పరాజయమంటూ వుండదుగదా! మరినీవు పదునులేని బాణానికి ఎలాపడిపోయావు?

హనుమ - ప్రభూ! మీరు యదార్థమే పలుకుతున్నారు. శ్రీరాముని సేవకుని శ్రీరాముడు తప్ప మరెవ్వరూ పడగొట్టజాలరు కాని భగవాన్ తన భక్తులను ఎల్లప్పుడూ పవిత్రంగా వుంచాలని అనుకుంటారు. భక్తుని మనస్సులో అభిమానం కలుగగానే సేవక ధర్మాన్నుంచి భ్రష్టుడై పోతాడు. అభిమానమే భగవంతునికి ఆహారము. ఆయన ఇతరుల అభిమానాన్ని పెంపొందించి నాశనం చేస్తారు. కాని సేవకుని మనస్సులో కలిగిన అభిమానాన్ని ఏదో ఒక నెపంతో వెంటనే పోగొట్టుతారు. ఇది తన సేవకుని పట్ల వుండు భగవదనుగ్రహం. అనతి మనస్సులో తన గొప్పతనంపట్ల,

గుణములపట్ల, మంచి కార్యములపట్ల అభిమానం కలుగగానే భగవాన్ అతని గర్వాన్ని పూర్తిగా పోగొట్టుతాడు. భగవాన్ నాగర్వాన్ని అణచివేయడానికే నన్ను ఇక్కడకు పంపాడన్న మాట. మీ ద్వారా నాకు గర్వభంగం గావించాడు. నా మనస్సులోవున్న మాల్వ్యాన్ని పోగొట్టి నిర్మలంగా జేశాడు. నాకు బలంపట్ల గర్వమేర్పడింది.

భరతుడు అదిఎలా? రాముని సేవకునకు గర్వంకలుగదు గదా! అతను గడ్డిపోచకంటే హీనంగానూ, అందరికీ గౌరవాన్నిచ్చి అభిమానిగా వుంటాడు గదా! అందునా నీవు భక్తాగ్రగణ్యుడవుగదా!

హనుమ - ఇదే అదీనబాంధవుని మహత్కృప. యుద్ధసమయంలో మేము పోరాడుతుంటే రాక్షసులు అస్త్రశస్త్రాల వర్షం కురిపిస్తుంటే శ్రీరాముడు అంటూ వుంటాడు - నాతమ్ముడు భరతుడు వుండివుంటే అందర్నీ హతమార్చే వాడు, భరతుని ఎదుట వీళ్ళంతా గడ్డిపోచల్లాంటివాళ్లు.

నిరంతరమూ భరతుని ప్రశంసవిని మాచెవులు నిండిపోతుంటే ఆలోచించాము, మనం ఇంతగా కష్టపడి పోరాడుతున్నాం. అయినా శ్రీరాముడు మనలను పొగడకుండా భరతుని పొగడుతున్నాడు. కాని ఈ కల్మషాన్ని పోగొట్టటానికే భగవంతుడు నాకు మీదర్శన భాగ్యాన్ని కలుగజేశాడు. నామనస్సు ఇప్పుడు పవిత్రమయింది. భగవాన్ మీ గురించి పొగడిన దానికంటే ఎన్నోరెట్లు మీరు ఎక్కువగా కనుపించారు. నా భ్రమ తొలగి పోయింది.

భరతుడు హనుమ! అయితే నీవు త్వరగా నాసోదరుని కొరకు ఓషధిని తీసికొని వెళ్ళు.

ఇంతలో సమాచారాన్ని విని మాతా కౌసల్య, సుమిత్ర అక్కడకు వచ్చారు. హనుమ వారికి నమస్కరించాడు. కౌసల్య కోపంతో హనుమా? లక్ష్మణునకు మూర్ఖువచ్చిందని విన్నాను. నీవు రామునితోచెప్పు, ఒకవేళ లక్ష్మణునికి ఏమైనాఅయితే అతను నాకు ముఖం చూపించనవసరంలేదని, లక్ష్మణుడు లేని రాముని చూడగోరడంలేదని, ఇరువురు సోదరులు వెళ్ళినట్లుగా రావాలని, అయోధ్యకు ఒంటరిగా రాముని అవసరంలేదనిచెప్పు.

సుమిత్ర అన్నది, హనుమా! మా అక్కగారి సందేశాన్ని పొరపాటున గూడా రామునితో చెప్పవద్దు. ఆమె పుత్రవాత్సల్యం చేత అలా అన్నది. రాముడు రాజుగదా, లక్ష్మణుడు ఆయనకు సేవకుడు, చిన్నసైనికుడు, యుద్ధంలో అనేకమంది మంత్రులు చనిపోతారు. సేవకుని కొరకు స్వామి తన ప్రాణాలను వదిలేస్తే ఈ ప్రపంచం ఒక్కరోజుకూడా కొనసాగదు. రాముడు యుగయుగాలదాకా జీవించియుండుగాక! లక్ష్మణునిలాంటి సేవకులంటావా ఆయనకు కోకొల్లలు.

ఇదివిని గద్గద కంఠంతో హనుమ అన్నాడు అమ్మా! ఈ మాటలు లక్ష్మణుని తల్లికి తగినట్లుగానేవున్నాయి. ఆ మాటలు శ్రీరాముని తల్లికి తగినట్లుగానే వున్నాయి. మీరు ఏమాత్రము విచారించకండి. మీ పుత్రులు క్షేమంగా తిరిగివచ్చి మీ పాదాలను స్పర్శిస్తారు. నాకు ఆలస్యమవుతున్నది. అక్కడ నా కొరకు అందరూ ఎదురుచూస్తుంటారు. నాకు సెలవు ఇప్పించండి.

భరతుడు-హనుమా! ఒకవేళ నీకు ఆలస్యమవుతుందేమో, నాబాణంపైన కూర్చుంటే ఒక్కక్షణంలో లంకకుచేర్చుతాను.

హనుమ-ప్రభూ ! ఆశీర్వాదించండి. మీ అనుగ్రహంవుంటే మీ బాణంతో సమానంగా వెళ్ళిపోతాను. అని అందరికి నమస్కరించి ముందుకు సాగాడు. దారిలో గరుత్మంతుడు హనుమనుచూచి ఆలోచించాడు-నాతో సమానవేగంగా ఈపక్షి ఏదో ఎగిరిపోతున్నది. నాకు ఆకలికూడా వేస్తున్నది. పట్టుకొని తింటాను, అని పట్టుకొనడానికి పరుగుతీయగానే హనుమ గరుత్మంతుని గుర్తించి “శ్రీరామ జయరామ జయజయరామ” అని అన్నాడు. భగవన్నామాన్ని వినగానే హనుమను గుర్తించి గరుత్మంతుడు - హనుమా ! పర్వతంతో ఎవరిని చంపడానికి వెళ్ళుతున్నావు?

హనుమ-రామ రావణయుద్ధంలో లక్ష్మణుడు మూర్ఛనొందాడు. ఆయనకొరకు ఈ ఓషధిని తీసికొని వెళ్ళుతున్నాను. ఓషధిని గుర్తించ లేకపోవడంచేత పర్వతాన్నే తీసికొని పోతున్నాను. ఇంద్రజిత్తు నాగపాశంచేత వారిరువురిని బంధించాడు.

గరుత్మంతుడు-నాగములకు ఇంత సాహసమా! అయితే పద నేను గూడా వస్తాను.

ఇరువురూ ఆకాశమార్గాన ఎగిరి లక్ష్మణుడు మూర్ఛతుడై వున్నచోటుకి చేరారు. గరుత్మంతుని చూడగనే సర్పములన్నీ పారిపోయాయి. సుషేణుడు రెండు ఓషధులను తీసికొని విశల్యకరణిచేత ఇరువురిని శల్యరహితులనుగా జేశాడు. సంజీవిని మూలికను వాసనచూపించగానే లక్ష్మణుని మూర్ఛ తొలగి పోయింది. నిద్రపోయినవానిమాదిరిగా లేచినిలబడ్డాడు.

లక్ష్మణునికి తెలివిరాగానే వానరపైన్యానికి సంతోషం కలిగింది. వానరులు నవ్వుతున్నారు, పాటలు పాడుతున్నారు. ఎగురుతున్నారు. దూకుతున్నారు. ఒకడు హనుమకు జోహార్లు చెబుతున్నాడు. ఇంకొకడు పొగుడుతున్నారు, మరి ఒకడు రామలక్ష్మణులకు హనుమకు జయము! జయము! అని అంటున్నాడు. ఒకడు హనుమకు ఫలాన్ని ఇస్తున్నాడు. ఇంకొకడు ఆయన కాళ్ళుపట్టుతున్నాడు. మరి ఒకడు తోకను నిమురుతున్నాడు, వేరొకడు పేలుతీస్తున్నాడు. ఈవిధంగా హనుమంతుని బలపరాక్రమాన్ని గొప్పగా అందరూ కొనియాడారు.

సుందర హనుమాన్

సుందరే సుందరో రామః సుందరే సుందరీకథా
సుందరే సుందరీసీతా సుందరే సుందరవనం
సుందరే సుందరం కావ్యం సుందరే సుందరః కపిః
సుందరే సుందరం మంత్రం సుందరే కిం న సుందరమ్ ||

శ్రీరామ జయరామ జయజయరామ

12. రామలక్ష్మణమహానామమ్

యోహిభృత్యో నియుక్తః సన్ భర్తాకర్మణి దుష్కరే!
కర్యాత్ తదనురాగేణ తమాహుః పురపోత్తమమ్ ॥

హనుమను పాగుడుతూ శ్రీరాముడు అంటున్నాడు - ఏ సేవకుడు ఏ కార్యంకొరకు స్వామి ద్వారా నియమించబడుతాడో దానితోబాటు మిగతా దుష్కరకార్యములను గూడా చేయువానిని పురుషోత్తముడని అంటారు.

స్వామి సేవకుని గౌరవించి అతని మహిమను పెంపొందించుతాడు, అతని ద్వారా దుష్కరకార్యములను చేయించి, అతని కీర్తిని విస్తరింపజేస్తాడు. అతని గుణాలను స్తుతించి అతని పట్ల తన కృతజ్ఞతను చూపుతాడు. ఒకవేళ అతని హృదయంలో అభిమానం అంకురించినయెడల పూర్తిగానశింపజేస్తాడు. స్వామి ఎల్లప్పుడు సుయోగ్యుడు. హితైషి అయిన చికిత్సకుని మాదిరి సహకారాన్ని అందజేస్తాడు. చికిత్సకుడు రసాయనాది ఓషధులనిచ్చి ఆరోగ్యవంతునిగా చేస్తాడు. కాని శరీరంలో ఎక్కడైనా ఏదైనా భాగం కుళ్ళిపోతుంటే దాన్నికోసి తీసివేస్తాడు. శరీరంలోని మాంసాన్ని కోయడంలో

కూడా ఆయన అనంతదయ దాగి వుంటుంది. స్వామి తనసేవకునిచేత దుష్కరమైన పనులను గూడా చేయించుకుంటాడు. అతనికి కర్మత్వాభిమానం కలుగనివ్వదు, ఇది ఎంతగానో విలక్షణమైన విషయం.

లక్ష్మణుని చేతిలో ఇంద్రజిత్తు చనిపోయాడు. రావణునకు మిక్కిలి దుఃఖం కలిగింది. అదేసమయంలో శుక్రాచార్యుడువచ్చి లంకేశ్వరా! ఎందుకు దుఃఖిస్తున్నావు అన్నాడు.

రావణుడు-అయ్యా! చూస్తువుండగనే నానగరానికివచ్చి ఈ స్వల్ప పరాక్రమంకల్గిన కోతులు నాశనంచేస్తుంటే దుఃఖించకుండా ఎలా వుండగలను? నాకు ఆహారమైన ఇరువురు మానవులు మావీరులనెందరినో పరలోకానికి పంపారు. నాకు పుత్రుడైన మేఘనాథునిపట్ల ఎంతగానో అభిమానముండేది. ఇంద్రునితో సహాముల్లోకాలూ తనవశం చేసుకున్నాడు. గాన ఇతన్ని ఎవరూ చంపలేరు, అని అనుకునేవాడిని, శ్రీరామునిపైన విజయాన్ని సాధిస్తాడనే ఆశవుండేది. కాని నా ఆశ నిరాశగా మారిపోయింది. లక్ష్మణుడు నాపుత్రుని చంపాడు. ఇక ఏమి జరగనున్నదో? శ్రీరాముని జయించలేననిపిస్తున్నది. ఇంద్రజిత్తు లేడుగదా! శ్రీరాముని జయించగల్గిన వారు మాదగ్గర ఎవరూలేరే?

శుక్రాచార్యుడు-లంకేశ్వరా! నీకు తెలియదు. చాలామంది నీ పుత్రులు సముద్రంలో కొట్టుకుని పోయారు. వారిలో ఒకడుచెట్టు తొర్రలో వుండి పాతాళానికి రాజైనాడు. అతనిపేరు అహిరావణుడు కాళికాదేవిభక్తుడు. అతడు తలచుకుంటే ఈ రామలక్ష్మణులను చంపగలడు.

రావణుడు-అయితే అతను రావడం ఎలా?

శుక్రాచార్యుడు- నీవు దేవుని మందిరంలో కూర్చుని స్మరించగానే వచ్చేస్తాడు.

రావణుడు స్మరించాడు. అహిరావణుడు వచ్చి నమస్కరించి నాన్నగారూ! మీరు ఎందుకు స్మరించారు? నన్ను ఏం చేయమంటారు?

రావణుడు-నాయనా! ఈ ఇరువురు రాజకుమారులు నాకు దుఃఖం కలుగజేస్తున్నారు. వానరసైన్యంతోవచ్చి మన వీరులను చంపారు. నీ సోదరుడగు ఇంద్రజిత్తును గూడా చంపారు.

అహిరావణుడు-అయితే వారికి ఏమి అపకారంచేశావు?

రావణుడు-నేను శ్రీరాముని భార్యను అపహరించి తీసికొని వచ్చాను.

అహిరావణుడు- మీరు చేసిన ఈపని ఏమీ బాగుగాలేదు. ఒకరి భార్యను అపహరించడం అన్యాయంకదా! అందునా రాముడు సాక్షాత్తు నారాయణుడే.

రావణుడు -నాయనా! జరగవలసినది జరిగిపోయింది. నీవు ఏమైనా చేయకూడదూ !

అహిరావణుడు - మీరు ఏమి చేయమంటే అదే చేస్తాను.

రావణుడు - వీరిని తీసికొనివెళ్ళి కాళియెదుట బలిఇమ్ము.

అహిరావణుడు - సరే. నాన్నగారూ! నేను అలాగేచేస్తాను. అని అతను వానరసైన్య శిబిరంలోకి అర్థరాత్రివేళ ప్రవేశించాడు. అక్కడ శ్రీరాముని చుట్టూచేరి వానరులు హాయిగా నిద్రిస్తున్నారు. గుమ్మందగ్గర వీరాసనం వేసుకొని మహావీర హనుమ కాపలా కాస్తున్నాడు. అహిరావణుడు విభీషణుని వేషంలో శిబిరంలో అడుగుపెడుతున్నాడు.

హనుమ - ఎవరు నీవు? ఎక్కడికి వెళ్తున్నావు? అని అన్నాడు.

విభీషణుని వేషంలోవున్న అహిరావణుడు-నేను విభీషణుడను, సంధ్యావందనం చేసికొనడానికి సముద్రపు ఒడ్డుకివెళ్లాను, ఒక ముఖ్యమైన పనివల్ల రావడంలో ఆలస్యమయింది.

హనుమ ఏమీ అనలేదు. అహిరావణుడు లోనికి వెళ్ళిచూచాడు.

అక్కడ లక్ష్మణుడు, సుగ్రీవుడు, అంగదుడు, విభీషణుడు, మైంద, ద్వివిద, నల, నీల, జాంబవాన్ శ్రీరామునిచుట్టూచేరి శయనిస్తున్నారు. లక్ష్మణుడు ఇంకా నిద్రపోవడంలేదు. నిద్రావస్థలో కళ్ళుమూసికొనివున్నాడు. శ్రీరాముని ముఖసౌందర్యాన్ని తిలకించి తన్నుతానే మరచిపోయాడు. తరువాత తెలివివచ్చింది. నేను వచ్చినపనిఏమిటి? అని అనుకొని రామ లక్ష్మణులను తీసికొని ఆకాశంలోకి వెళ్ళాడు. గుమ్మంగుండా వెళ్లిన హనుమతో గొడవ జరుగవచ్చునని భావించి ఆకాశమార్గాన పాతాళానికిచేరి రామ లక్ష్మణులను ఒకచోటవుంచి నాలుగువైపులా సైన్యాన్ని కాపాలవుంచాడు.

ఇదంతా భగవానునిలీల. తనభక్తుడైన హనుమ మహిమను పెంపొందించాలని ఏమీ మాట్లాడక ప్రాకృతపురుషుల మాదిరి మౌనంగా వుండిపోయారు. అహి రావణుడు మకరధ్వజ వానరుణ్ణి ఎవరినీ లోనికిరానీయవలదని చెప్పి గుమ్మం దగ్గర వుంచాడు. ఇక తాను దేవికి బలి య్యిడానికి పూరీలు, అరిసెలు, లడ్డు, పాయసం మొదలగు పదార్థాలు పెద్దఎత్తున చేయించాడు. ధూప దీపపుష్పాలను తెప్పించాడు. బలియివ్వడానికి అన్ని ఏర్పాట్లు జరుగుతున్నాయి.

ఇకపోతే శ్రీరాముని శిబిరంలో ప్రాతఃకాలం రామలక్ష్మణులు కనుపించలేదు. హనుమ కాపలాలో ఇరువురు సోదరులను ఎవరోతీసికొని వెళ్ళారు అని అందరికీ ఆశ్చర్యం కలిగింది.

జాంబవాన్-హనుమను అడిగాడు రాత్రిలోనికి ఎవరూ రాలేదుకదా?

హనుమ- నేను రాత్రంతా మేల్కొనేవున్నాను. అపరిచితులెవ్వరూ రాలేదు. అర్థరాత్రివేళ విభీషణుడుమాత్రం వచ్చాడు.

విభీషణుడు - నేను ఎప్పుడువచ్చానయ్యా? సాయంకాలం నుంచి శ్రీరామునిదగ్గరే వున్నాను గదా!

హనుమ - అతను విభీషణుడు కాదని నాకూ అనిపించింది. కాని నేను పట్టించుకోలేదు. అయితే విభీషణుని వేషంలో ఎవరో వచ్చివుండాలి. అతనే రామలక్ష్మణులను తీసికొని వెళ్ళివుంటాడు.

విభీషణుడు ఆలోచించి - నా వేషంలో వచ్చివుంటే అతను అహిరావణుడై వుంటాడు. అతను బలవంతుడు, పాతాళానికి రాజు, అతను రామలక్ష్మణులను ఎక్కడోదాచి వుంటాడు. మనకి పెద్దచిక్కు వచ్చిందన్న మాటే-అని అన్నాడు.

హనుమ మీరు నిశ్చింతగా వుండండి. నేను పాతాళానికి వెళ్ళి రామలక్ష్మణులను వెదకి తీసికొనివస్తాను-అని హనుమ పాతాళలోకానికి నాగలోకంవైపు వెళుతూ ఒకచోట కూర్చొని ఎటువెళ్ళనా ఆలోచించుతున్నాడు. ఒకచెట్టుపైన రెండు గ్రద్దలు కూర్చుని మాట్లాడుకుంటున్నాయి. ఆడుగ్రద్ద నేను గర్భిణిని, మానవ మాంసంతినాలనివుంది. ఎక్కడనుండైనా మానవ మాంసం తీసికొని రావలసినది, అని అన్నది.

మగగ్రద్ధ తప్పుక తీసికొని వస్తాను, కొద్దిక్షణాలలో అహిరావణుడు శ్రీరామలక్ష్మణులను దేవికి బలియిస్తాడు. వెంటనే వారి మాంసాన్ని తీసికొనివస్తాను అని అన్నది.

ఈమాట వినగానే హనుమకు సంతోషం కలిగింది. సూక్ష్మరూపాన్ని ధరించి పాతాళలోకంలో ప్రవేశించాడు. గుమ్మం దగ్గర మకరధ్వజ వానరము ద్వారాన్ని రక్షిస్తూవుండడంచూచాడు. లోనికి వెళుతుంటే హనుమను ఆపుచేసి నీవు ఎవరివి? దొంగతనంగా లోనికి వెళుతున్నావు? నాపేరు మకరధ్వజుడు, నేను హనుమంతుని పుత్రుడను ఎవరూ లోపలికి వెళ్ళడానికి వీలులేదని అని అన్నాడు.

హనుమంతునకు ఆశ్చర్యము కలిగింది. తన నిజరూపాన్ని చూపి - నాయనా! నేనే హనుమంతుడను, వివాహం నేను చేసికొనలేదే? మరి నీవు నాకు ఎలా పుత్రుడవైనావు?

అతను హనుమకు నమస్కరించి భగవాన్ ? మీరు లంకను కాల్చి సముద్రంలో స్నానం చేయడానికి వెళుతున్నప్పుడు శరీరం నుంచి ఎంతో చెమటవెలువడింది. చెమటను ఒకచేప త్రాగగా ఆమెగర్భాన్నుంచి జన్మించాను.

హనుమ - భాగుంది. సరే! అహిరావణుడు రామలక్ష్మణులను ఇక్కడకు తీసికొని రాలేదా?

మకరధ్వజుడు - నాకు పేర్లు తెలియవు, ఇద్దరు రాజమారులను నా స్వామి తీసికొనవచ్చాడు, దేవి యెదుట వారిరువురని కొద్ది క్షణాలలో బలిఇవ్వనున్నాడు.

హనుమ - అయితే కొంచెం నన్ను లోపలికి వెళ్ళనివ్వ నాయనా!

మకరధ్వజుడు - ఏమండోయి, అలావీలులేదు. మీరు తండ్రిగారని పక్షపాతం చూపితే ధర్మభ్రష్టుడనౌతాను. విశ్వాస ఘాతుకపాపం చుట్టుకుంటుంది. కాన యుద్ధంలో ఓడించి లోనికి వెళ్ళండి.

హనుమకి తొందరగావుంది. ఒక్కగుడ్డు గట్టిగావేశాడు. గొప్పతండ్రి బిడ్డగదా. అతడు ఏమీ తీసిపోలేదు. ఇరువురి మధ్య కొంతకాలం యుద్ధం జరుగుతూవున్నది. మరి తండ్రి తండ్రే- కుమారుడు కుమారుడేగదా! చివరకు హనుమ అతనిని తోకతో గుమ్మానికి బంధించి లోనికి వెళ్ళాడు.

అక్కడ దేవిని కాలుతో అణగద్రొక్కి తానే స్వయంగా దేవిరూపంలో ముఖాన్ని తెరిచి నిలబడ్డాడు. దేవి ఈరోజు సాక్షాత్తు ప్రత్యక్షమయిందనే రాక్షసులు భావించారు. దేవికి బదులుగు దైవమే ప్రత్యక్షమయినట్లు వారు గుర్తించలేదు. అందరూ విధిగా దేవికి పూజచేశారు. ఈ రోజు నివేదనగా సమర్పించిన హల్వా, అరిశలు, పాయసం మొదలగు పదార్థముల నన్నింటినీ దేవి తినేసింది. రామలక్ష్మణులు దేవి ఎదుటకు తీసుకురాబడ్డారు. వారు ఏమీ తెలియని బాలురు మాదిరి హాజరైనారు.

అహిరావణుడు-మీరు మీ రక్షకులను స్మరించుకొనండి. మిమ్ములను బలి ఇస్తున్నాను అని అన్నాడు.

రాముడు -లక్ష్మణా ! ఆపదవచ్చినప్పుడు అందరూ నన్ను స్మరించు తారు. మనకు ఆపదవచ్చినప్పుడు హనుమను స్మరించుదాం.

లక్ష్మణుడు - అయితే ఇక్కడ హనుమ ఎక్కడవున్నాడు.

రాముడు - హనుమ అంతటావున్నాడు. దేవీరూపంలో నాకు హనుమంతుడే కనపించుతున్నాడు.

వెంటనే హనుమ రౌద్రరూపంలో ప్రత్యక్షమై శ్రీరామ లక్ష్మణులను తన భుజాలపైన కూర్చోబెట్టుకొని అహిరావణుని హతమార్చి వెళ్ళుతున్నాడు.

గుమ్మందగ్గర బంధించబడిన వానరాన్ని చూచి రాముడు హనుమా! ఈ వానరాన్ని ఎవరో బంధించారు. చూడు నాయనా?

హనుమ - ఇతను ద్వార రక్షకుడు, హనుమంతుని పుత్రుడు అని అంటున్నాడు. నన్ను లోనికి రానివ్వలేదు, అందుకు బంధించివచ్చాను.

భగవాన్ - అయితే వుండు, ఈపిల్ల వానిని ముద్దుపెట్టుకుంటాను అని అతణ్ణి బంధవిముక్తిణ్ణిచేసి పాతాళానికి రాజుగా చేశాడు. హనుమ రామలక్ష్మణులను తీసికొని ముందుకుసాగాడు.

మార్గంమధ్యలో హనుమ మనస్సులో అభిమానంకలిగి నేను చేరడంలో కొద్ది ఆలస్యం అయ్యివుంటే రామలక్ష్మణులను బలియిచ్చి వుండేవారు. నేను సమయానికి చేరుకొని రామలక్ష్మణులను రక్షించాను. అని అనుకున్నాడు.

భగవాన్ తనభక్తుని హృదయంలో అభిమానాన్ని వుండనివ్వడు. ఇదే ఆయన భక్తవత్సలత, భక్తుడు ఇలా ఆలోచిస్తూ వెళ్ళుతున్నాడు.

భక్తుని హృదయంలో కొంచెం అహంభావం కలిగినా తిరిగి విశాలవృక్ష మవుతుంది. అనర్థాన్ని కలుగజేస్తుంది. దాన్ని పూర్తిగా తీసివేయడానికి భగవాన్ నిశ్చయించకున్నాడు.

అదేరోజున ఒకరింట్లో శిశువు జన్మించాడు. తల్లి ఆ శిశువుని అంటున్నది-వీడు పరమ దౌర్భాగ్యుడు, వీడు జన్మించాడు. ఈ దేశపురాజు ఒక వానరుడు చంపేశాడు.

ఆశిశువు - ఆ వానరుడెక్కడా? అని అన్నాడు.

ఆతని తల్లి -అదుగోచూడు, ఎగిరిపోతున్నాడు.

రాక్షసుల పిల్లలు కామరూపులు. పుట్టగానే ఎగురుతారు, అతను ఎగిరి హనుమకాళ్ళుపట్టుకొని దభీమని కొట్టిపారిపోయినాడు. హనుమకు కనుపించలేదు. మరల వెనుకగా వచ్చి కొట్టాడు. శ్రీరాముడు నవ్వి హనుమా! నీబలమేమైంది. ఒక్క పిల్లవాడిని పట్టుకొనలేకపోతున్నావు. ఈ సారి వచ్చినపుడు దుమ్ముగొట్టు, గుడ్డివాడైపోతాడు. హనుమ అలాగేచేశాడు.

ఆపిల్ల వానిని చంపి ముందుకుసాగి వెళ్లాడు. ఈవిధంగా అతనికి కల్గిన అభిమానం కాస్తా కరిగినీరై పోయింది.

ఏమి జరిగినా అది శ్రీరాముని అనుగ్రహం వలననే జరుగుతుందని హనుమ తెలుసుకున్నాడు. కోరినవారికి కీర్తి నిచ్చినా అపకీర్తినిచ్చినా అన్నీ ఆయనే. ఆయన ఎప్పుడు ఎలాచేయదలచుకుంటే దానికి తగినట్లుగానే సాధనములు సమకూరుతాయి. ఎల్లప్పుడూ అన్ని పనులలో భగవదేచ్ఛనే ఆపేక్షించాలి. మిగతావన్నీ నిమిత్తమాత్రమే.

శ్రీరామలక్ష్మణులు తిరిగివచ్చేసరికి వానరులకు మిక్కిలి సంతోషం కలిగింది. అందరూ హనుమంతుని బలపరాక్రమ, సాహసాన్ని కొనియాడారు.

శ్రీ హనుమత్కృత శ్రీరామ స్తుతి

హానాథ! హా నరోత్తమ ! హాదయాళో !

సీతాపతే! రుచిరకుండల శోభవక్త్ర!

భక్తార్తి దాహక ! మనోహర రూపధారిన్ !

మాం బంధనాత్ సపది మోచయ మా విలంబమ్ ॥

(పద్మపురాణము)

13. వివిధదోషాలలో హనుమన్

భృత్యకార్యం హనుమతాకృతం సర్వమశేషతః ।

సుగ్రీవస్యే దృశోలోకే నభూతో నభవిష్యతి॥

భగవాన్ శ్రీరాముడు అన్నాడు-సేవకుడు చేయవలసిన కార్యములనన్నింటినీ హనుమాన్ సంపూర్ణంగా చేశాడు. సుగ్రీవ, హనుమలాంటివాళ్ళు ఈ లోకంలో అద్యావధి జన్మించలేదు. ఇక ముందు జన్మించరుగూడను.

స్వామి కార్యం నెరవేరినప్పుడు స్వామికంటే సేవకునకే మిక్కిలి సంతోషం కలుగుతుంది. సేవకునకు ఏదో ఒకరూపమంటూ వుండదు. స్వామికి ఎలావుంటే సుఖం కలుగుతుందో, ఏరూపాన్ని ధరిస్తే స్వామికార్యం సిద్ధిస్తుందో అదే రూపాన్ని సేవకుడు ధరిస్తూ వుంటాడు. భగవాన్ విష్ణువుదగ్గర గరుత్మంతుడు దాసుడుగానూ, స్నేహితుడుగానూ, వాహనముగానూ, ఆసనముగానూ, పతాకముగానూ, చామరముగానూ, ఎప్పుడు ఎలాంటి అవసరమేర్పడితే అలామారుతూవుంటాడు. ఇదే విషయం హనుమకు కూడా వర్తిస్తుంది. ఆయన దౌత్యకార్యం చేస్తాడు. యుద్ధం చేస్తాడు. అవసరమైతే వాహనంగావుంటాడు. ఇలాంటి సేవకుడు స్వామికంటే ఎక్కువగా గౌరవాన్ని పొందుతాడు.

సంజీవనీ వలన లక్ష్మణునకు తెలివివచ్చింది. తిరిగి యుద్ధం ప్రారంభమయింది. ఈసారి రావణుడు తనమంత్రి సేనాపతి అయిన ధూమ్రాక్షుని పంపాడు. ధూమ్రాక్షుడువచ్చి వానరులతో, నేను సామాన్య వానరులతో యుద్ధంచేయను. రామలక్ష్మణులను, సుగ్రీవ విభీషణులను చంపడానికి వచ్చాను. నేను లంకలో మహావీరునిగా ప్రసిద్ధిగాంచాను, గనుక మీరు వెళ్ళిపొండి-అని అన్నాడు.

హనుమ-మంత్రిగారూ! లంకలో మిమ్మల్ని మహావీరుడని అంటారన్నారు. మావానరులు నన్నుకూడా మహావీరుడని పిలుస్తుంటారు. ముందుగా నాతో రెండు పట్లుపట్టండి. తరువాత ముందుకి వెళుదురుగాని.

ఇది వినగానే ధూమ్రాక్షుడు హనుమపైన ఎన్నోబాణాలు వేశాడు. హనుమ వెంటనే ఒక పర్వత శిఖరాన్ని తీసికొని కొట్టాడు. ధూమ్రాక్షుడు తప్పించుకున్నాడు. కాని ఆతని రథము ముక్కలయింది. ధూమ్రాక్షుడు తిరిగి హనుమ తలపైన గదతో ఒక్కదెబ్బకొట్టాడు. హనుమ మరిఒక పర్వతాన్ని తీసికొని కొట్టేసరికి అతను “హుచ్-హుచ్” అంటూ చనిపోయాడు. అందరూ హనుమను మిక్కిలి కొనియాడారు.

యుద్ధంలో రావణుని సేనాపతులందరూ వరుసగా చనిపోయారు. రావణుడు స్వయంగా శ్రీరామునితో యుద్ధానికివచ్చాడు. ఎదురుగా లక్ష్మణుడు కనిపించాడు. ఇరువురి మధ్య భయంకర యుద్ధం జరిగింది. లక్ష్మణుని పరాక్రమాన్ని చూచేసరికి రావణునకు విస్మయం కలిగింది. అతను ఒక అమోఘమైన బాణాన్ని ప్రయోగించి లక్ష్మణునకు మూర్ఛకలుగునట్లు చేశాడు. వెంటనే హనుమ అతనిని శ్రీరాముని దగ్గరకు తీసికొని వెళ్ళాడు. శ్రీరాముడు అతడిని తన ఒడిలో పరుండబెట్టుకొని దుఃఖించాడు. కొద్దికాలము నకు లక్ష్మణునకు తెలివివచ్చింది. శ్రీరామునకు రావణునిపైన కోపం వచ్చింది. హనుమా! ఆ దుష్ట రావణుని దగ్గరకు నన్ను తీసికొనివెళ్లు. అతని బలాన్ని చూస్తాను. చాలాకాలంగా అతనిని చూడాలని వుంది.

హనుమ - ప్రభూ ! రావణుడు రథారూఢుడైవున్నాడు మీరు నా భుజాలపైన కూర్చుని యుద్ధంచేయండి. అని అన్నాడు. శ్రీరాముడు అంగీకరించాడు. రావణుడు హనుమ భుజాలపైన శ్రీరాముని చూచి నేను

చాలారోజులుగా వెదుకుతున్నాను. శ్రీరామునిచంపి రాక్షసులభయాన్ని పోగొట్టుతాను అని అన్నాడు.

శ్రీరాముడు - ఓయీ రాక్షసాధమా! శూరవీరులు వ్యర్థప్రలాపన చేయరు. యుద్ధంలో తమ పరాక్రమాన్ని చూపుతారు.

భయంకరయుద్ధం జరుగుతున్నది. హనుమ అతని దెబ్బలనుండి శ్రీరాముని రక్షిస్తున్నాడు. హనుమపైన మిక్కిలి కోపం వచ్చి రావణుడు తనలో అనుకున్నాడు. ఈవానరుడే అంతటికి మూలకారణం. ఎక్కడ చూచినా ఇతను ముందు వుంటాడు. ఇతనికి సిగ్గు, బిడియం బొత్తిగాలేదు. దూతగా సముద్రాన్ని దాటాడు, లంకను కాలాడు, నా అక్షయ కుమారుని చంపాడు, మంత్రి ధూమ్రాక్షుణ్ణి చంపాడు. సంజీవనీ తీసికొనివచ్చి లక్ష్మణుని బ్రతికించాడు, యుద్ధంలో నన్ను ఇతనే గాయపరిచాడు, ఇప్పుడేమో రామునికి వాహన మైనాడు. కనుక ఇతన్ని ముందుగా చంపేస్తాను, ఇతను చనిపోతే రాముడు దుర్బలుడౌతాడు. అని ఊహించుకొని హనుమను కొట్టాడు. హనుమ గాయపడ్డాడు. రామునకు మిక్కిలి కోపం వచ్చింది. రావణునితో యుద్ధం చేయసాగాడు. యుద్ధంలో రావణుడు అలసిపోయాడు.

రాముడు - రాక్షసరాజా! అలసిపోయినట్లున్నావు, అధర్మ యుద్ధం చేయరాదు. కనుక రేపు రావలసినది అని అన్నాడు.

రావణుడు నిజంగా అలసిపోవడంచేత తిరిగివెళ్ళిపోయినాడు. రెండవరోజున యుద్ధంలో శ్రీరాముడు రావణుని చంపాడు. శ్రీరామునికి విజయం లభించింది. శ్రీరాముని అనుమతితో లక్ష్మణుడు విభీషణుని లంకకు రాజుగా అభిషిక్తుని చేశాడు. విభీషణుడు రావణునకు దహనసంస్కారం చేశాడు. ఈ శుభ సమాచారాన్ని హనుమ సీతమ్మకు తెలియజేశాడు. సీతమ్మకు మిక్కిలి సంతోషం కలిగింది. హనుమ ఉపకారాలకి కృతజ్ఞతాభారంచేత క్రుంగిపోయి హనుమా! నీవు చేసిన సాహసకృత్యములను, ఉపకారాలను వర్ణించలేను, నీకు ఎప్పుడూ ఋణపడే ఉంటాను అని అన్నది.

హనుమ - అమ్మా! ఇదేమిటి మీరు అంటున్నది. పుత్రుడు ఎప్పుడూ ఋణపడేఉంటాడు. నాకు ఒకే ఒక కోరికవుంది. మీరు అనుమతిస్తే ఆ కోరికను నెరవేర్చుకుంటాను.

సీతమ్మ నాయనా! నీకోరిక ఏమిటి?

హనుమ - అమ్మా! రావణుడు ఒకరోజున మీ దగ్గరకు వచ్చాడుగదా! రాక్షస స్త్రీలను మిమ్ములను కష్టపెట్టమని ఆదేశించగా వారు ఎన్నో విధాల కష్టపెట్టారుగదా, మీరు ఒప్పుకుంటే వీరిని కొద్దిగా మరమ్మత్తు చేస్తాను.

సీతమ్మ-నాయనా! అలేచేయవద్దు. నీకు తెలియదు, అప్పుడు వీరు పరవశులు, రావణుని ఆదేశాన్ని పాటించారు, మానవుడు తను వివశుడై చేయరాని కార్యాలను కూడా చేస్తాడు. పరిస్థితులు అతనిని అలాచేయు నట్లు చేస్తాయి. వీరు నిరపరాధులు, వీరిని కొడితే ఏమివస్తుంది? వీరిని దండించిన యెడల నాకు మిక్కిలి దుఃఖం కలుగుతుంది. ఎవరికీ దుఃఖాన్ని కలుగజేయరాదు. కాలము బలీయమైనది, బలవంతులు దుర్బులులను ఎప్పుడూ కనికరించాలి. నీవు రెండు దెబ్బలు కొడతా నంటావు. వీరు నీ ఒక్క దెబ్బకే నేలకూలుతారు. రావణుడు చెప్పినట్లు చేశారు. ఇప్పుడు రావణుడు చనిపోయినాడు. వీరంతా నీ అనుగ్రహాన్ని కోరుతున్నారు. వీరికి తగిన బహుమానములిమ్ము.

హనుమ మిక్కిలి ప్రసన్నుడై అమ్మా! ఈ మాటలు శ్రీరాముని ప్రియురాలికి తగినట్లుగానే వున్నాయి.

తరువాత శ్రీ సీతారాములు కలుసుకున్నారు. పుష్పక విమానంపైన శ్రీరాముడు సీతాలక్ష్మణులతో ముఖ్యవానరులను తీసికొని అయోధ్యకు ప్రయాణమైనాడు. కిష్కింధలో కొన్ని క్షణాలు విశ్రమించి ముందుకుసాగారు. హనుమ-ప్రభా! ఇక్కడ పర్వతంపైన మా అమ్మగారు వుంటున్నారు. ఒక్కసారి వెళ్ళి చూచివస్తాను, అని అన్నాడు. శ్రీరాముడు హనుమా! మేము గూడా వస్తాం, అంజనాదేవి, నీకు ఒక్కడికే తల్లా? ఆమె మాకుమాత్రం తల్లికాదా? ఆమె జగన్మాత. నీలాంటి వీరునిగన్న తల్లిని దర్శించితే జీవితం సార్థక మౌతుంది. ఇది వినగానే హనుమంతునకు సిగ్గు కలిగింది. క్షణంలో విమానం అంజనాదేవి దగ్గర దిగింది.

ముందుగా హనుమ తల్లికి నమస్కరించాడు. అంజన హనుమను లేవనెత్తి ముద్దుపెట్టుకున్నది. ఇంతలో అక్కడికి శ్రీరాముడు, లక్ష్మణుడు,

సీతమ్మ వానరులు చేరారు. హనుమ- అమ్మా! వీరు శ్రీరామచంద్రులు, ఈయన ఆయన చిన్నసోదరుడగు లక్ష్మణుడు, ఈమె సీతమ్మ, ఈమెను రాక్షసరాజు రావణుడు అపహరించి తీసికొని వెళ్ళాడు. మేమంతా సేతువు నిర్మించి లంకకు వెళ్ళి రావణునిచంపి సీతమ్మను తీసికొని అయోధ్యకు వెళ్లు తున్నాం.

ఈ మాటలు వినేసరికి అంజనాదేవికి మిక్కిలి కోపంవచ్చి హనుమా, నీవు నాపాలను అవమానపరిచావు. ఇంత చిన్నపనికి శ్రీరాముడు కష్టపడవలసి వచ్చిందా? నీవు ఒంటరిగా వెళ్ళి రాక్షసుని పట్టుకొని తీసుకురాక పోయావా? నిజంగా నీవు నాపాలను అవమానపరిచావు, అని ఆమె తన ఒడిలో నుంచి క్రిందకు నెట్టింది. అప్పుడు శ్రీరాముడు అంజనకు నమస్కరించి అమ్మా! నీ కుమారుడు సర్వసమర్థుడు. అతను ఒంటరిగానే రావణాసురుని చంపగలడు. లంకను సముద్రంలో ముంగచలడు. అప్పుడు అతనిపేరే నిలిచిపోతుంది. మరి లోకపావనమైన రామచరిత్ర ఎలా వ్రాయ బడుతుంది? జగత్తులో నా లీలలను విస్తరింపజేయడానికి ఇలా చేశాను. మీరు హనుమను కనికరించండి అతను నా ఆదేశాన్ని ననుసరించి చేశాడు. వెనుకటి మాదిరిగానే అతనిని ప్రేమించండి.

శ్రీరాముని మాటలువిని ఆమె ప్రసన్నురాలై శ్రీరాముని పూజించి హనుమను ఎన్నోవిధాల ఆశీర్వదించింది.

లక్ష్మణునికి సందేహము కలిగింది. ఈ ముసలామె మాటిమాటికి తనపాలను పొగడుచున్నది. ఈమె పాలలో అలాంటి విశేషమేముంది? అంజన లక్ష్మణుని భావాన్ని తెలుసుకొని, చిన్న రాకుమారునకు నాపాలను గురించి సందేహం కలుగుతున్నట్లున్నది. నేను ఇప్పుడే నాపాలమహిమను చూపుతాను, అని అంజన తన స్తనాన్ని నొక్కి ఒకపాలధారను పర్వతం పైన వదిలింది. ఆపాలధారకి పర్వతం బ్రద్దలైంది. ఇదిచూచి అందరూ విస్మితులైనారు.

తరువాత అంజనాదేవి దగ్గర సెలవు తీసికొని అందరూ విమానంపైన ప్రయాణమై తీర్థరాజమైన ప్రయాగలో అడుగుపెట్టారు.

14. రామేపరివారంలలో హానుమోన్

రామం రామానుజం సీతాం భరతం భరతానుజమ్ ।

సుగ్రీవం వాయుసూనుం చ ప్రణమామి పునః పునః ॥

శ్రీరామ, లక్ష్మణ, సీత, భరత, శత్యఘ్న, సుగ్రీవ, హనుమలకు నేను మాటిమాటికి నమస్కరిస్తాను.

స్వామి కృతార్థుడై కుశలంగా తన ప్రియపరివారంలోకి వచ్చి చేరినప్పుడు సేవకునకు విశేషంగా సుఖం కలుగుతుంది. ప్రభువునుంచి పరివారం వేరుకారదు. అది స్వామికి అభిన్నమైన అంగమే. పరివారంయొక్క పరిపూర్ణత్వమే ప్రేమకు పరాకాష్ఠ అని అంటారు.

తీర్థరాజు ప్రయాగచేరి త్రివేణిలో స్నానంచేసి భరద్వాజ మహర్షి ఆశ్రమానికి చేరారు, శ్రీరాముడు మహర్షికి పాదాభివందనం చేశాడు. మహర్షి అందర్నీ ఎంతగానో ఆదరించారు.

భగవాన్ హనుమపిలిచి - నాయనా! నీవు బుద్ధిమంతుడవు; నీకు దేశకాలముల జ్ఞానము కలదు. నా వనవాసానికి ఈరోజు చివరిరోజు.

త్రైవిధములు శ్రీ

నేను రేపు సూర్యోదయానికి ముందుగా అయోధ్యకు చేరాలి. లేకపోతే నా సోదరుడు భరతుడు ప్రాణాలను వదిలేస్తాడు. నీవు వెంటనే వెళ్ళి అతనికి నారాక తెలియజేయవలసినది. దీనివలన అతనికి కొంత ధైర్యం కలుగుతుంది. పవనతనయా! ఇంకొక విషయాన్ని గూడా గమనించవలసి వున్నది. రాజ్యం చేస్తూ వుండడంచేత అతనికి రాజ్యం చేయాలనే అభిప్రాయం వున్నదేమో జాగ్రత్తగా తెలుసుకొనుము. అతనికి రాజ్యకాంక్షవుంటే నేను జీవితమంతా వనంలోనే వుండిపోతాను. కాని నాసోదరుని మనస్సులో రాజ్యం పట్ల కోరిక వుండదు.

శ్రీరాముని ఆనతిని హనుమ ఎగిరి అయోధ్యకు వెళ్లాడు. భరతుడు అత్యంత వ్యాకులతతో ఒక్కొక్కరోజు లెక్కపెట్టుతున్నాడు. ఈ 14 సంవత్సరాలు భరతుడు ఎలాగగడిపాడో అతనికే తెలుసుగ. ఒక్కొక్కక్షణం ఒకయుగంలా అనిపిస్తున్నది. నేడు రాముని వనవాసానికి చివరిరోజు, భరతుడు పదే పదే దక్షిణదిక్కువైపు చూస్తున్నాడు. చాలామంది అశ్వారోహ సైనికులను శృంగవేర పురంనుంచి అయోధ్యవరకు శ్రీరాముడు గంగ ఒడ్డుకి చేరగానే తెలియజేయ మని నియమించాడు.

ఆకుల అలజడికి ఉలిక్కిపడి భరతుడు దక్షిణదిక్కువైపు చూచేవాడు. ఎప్పుడైనా గుర్రపుగిట్టల ధ్వనివినిపిస్తే లేచి నిలబడి చూస్తూండేవాడు, ఎవరూ కనుపించకపోతే నిరాశచెంది ఆలోచించేవాడు. శృంగవేరపురం వరకు రాకపోతే రేపు సూర్యోదయానికి ఎలారాగలరు? శ్రీరాముడు నన్ను పాపాత్ము నిగా భావించి పరిత్యజించలేదుగదా! నేను అపరాధినే. నావలననే గదా ఇన్నికష్టాలు వచ్చాయి. నేను అపరాధాలపుట్టను, మరి శ్రీరాముడు వారికి కరుణాసముద్రుగదా! వారి అనుగ్రహంవల్లనే నేను ఇంత కాలం జీవించివున్నాను. రేపు సూర్యోదయానికి ముందుగా వారు రాకపోతే ప్రజ్వలిత అగ్నిలో భస్మమవుతాను.

భరతుడు ఇలా అనుకుంటూవున్నాడు. ఇంతలో హనుమ బ్రాహ్మణ వేషంలో వచ్చి జయసీతారాం అని అన్నాడు. తన స్వామిశ్రుతి మధుర ప్రియనామాన్ని వినేసరికి పులకితుడై భరతడు దయచేయండి విప్రోత్తమా! మీకు స్వాగతము! ఏమి సేవచేయను? అని అన్నాడు.

హనుమ - మీరు నిరంతరము స్మరించుతున్న శ్రీరాముడు రావణుని చంపి లక్ష్మణ వైదేహులతో వచ్చాడు.

“నా రాముడు వచ్చాడా” ఎక్కడ నారాముడు ? అని నలువైపులా వెర్రివాడులాగా భరతుడు చూచాడు. “రాముడు వచ్చాడు, రాముడు వచ్చాడు” అనెడి శబ్దాలు భరతునిచెవుల్లో ఎవరో అమృతం పోసినట్లుగా వినిపించాయి.

విప్రోత్తమా! ఇక్కడికి ఎంతదూరంలో వున్నాడు నా రాముడు? మహానుభావా! నీవు నీ కళ్ళతో చూచావుటయ్యా ? కాని నడకన వస్తున్నాడా? లేక వాహనంమీదనా? ఇప్పుడే వెళ్ళి స్వాగతం చెబుతాను. ఇలాంటి శుభ సమాచారాన్ని వినిపించి మహోపకారం చేశావు, ఇందుకు నీకు ఏమి ప్రత్యుపకారం చేయనయ్యా ? నీ పరిచయాన్ని కలుగజేయవయ్యా ?

హనుమ భరతుని ఉద్వేగాన్ని చూచి వరుసగా ఇన్ని ప్రశ్నలను విని ఉలిక్కిపడి మిక్కిలి వినమ్రుతతో ప్రభూ? నేను బ్రాహ్మణుడను కాను, నేను వాయుపుత్రుడను, శ్రీరాముడు పంపగా వచ్చాను, అని అన్నాడు.

భరతుడు - అయితే నీవు హనుమంతుడివన్నమాట? నీవే గదా ఆరోజున సంజీవనీ ఔషధి తీసికొని వెళ్ళింది?

హనుమ - ప్రభూ! అవును నేనే.

భరతుడు - నాయనా! ఆరోజున నీకు తోకవున్నదిగదా ?

హనుమ - అది నా నిజరూపం. ఇది కృత్రిమరూపం.

భరతుడు - కృత్రిమవేషంలో మిథ్యావచనములు పలకడంలేదుకదా?

హనుమ - కపటవేషమేకాని విషయం నిజమే చెబుతున్నాను. శ్రీరాముడు వచ్చాడు.

భరతుడు - మరి నాకు ఎందుకు కనిపించడంలేదు ? ఆయన ఎక్కడ!

హనుమ - ప్రస్తుతం తీర్థరాజాప్రయాగలో వున్నారు.

ప్రయాగలో వున్నారా? ప్రయాగ ఇక్కడికి చాలా దూరంలో వుందిగదా. రేపు ఉదయానికి ఎలారాగలరు? లంక నుంచి ఎలావచ్చారు? అని భరతుడు అడిగాడు.

హనుమ - వారు సపరివారంగా పుష్పక విమానంపైన వచ్చారు. దానివేగం మనోవేగంతో సమానంగా వుంటుంది. రేపు మీకు శ్రీరాముని దర్శనమవుతుంది. నేను గూడా వారి వెంట ఉండి ఇప్పుడు ఇచటకు వచ్చాను.

భరతుడు - అయితే, శ్రీరాముడు రావణుని చంపాడన్నమాట. తప్పక తన పరివారంతో కలిసి రేపువస్తాడా? నాకు వారి దర్శనభాగ్యం కలుగుతుందా?

హనుమ - తప్పక కలుగుతుంది. మరినాకు సెలవు.

భరతుడు - హనుమా! నీవు నాకు చాలా ప్రియుడవు, ఇంత కంటే సుఖప్రదమైన మనో సమాచారముండదు. రేపు సూర్యోదయానికి పూర్వము రాకపోతే ప్రజ్వలిత అగ్నిలో ప్రవేశించుతానని శ్రీరామునికిచెప్పా.

హనుమ - మీరు నామాట నమ్మండి, రేపు ఉదయం తప్పక వస్తారు. శ్రీరాముడు నాకొరకు ఎదురు చూస్తూవుంటాడు.

ఈవిధంగా చెప్పి భరతునకు నమస్కరించి హనుమ ఆకాశంలోకి ఎగిరి ప్రయాగలోవున్న భరద్వాజుని ఆశ్రమానికి చేరి భరతుని సమాచారాన్ని భగవంతునకు అందజేశాడు. భగవంతుడు దుఃఖించి భరతుని గుణాలను కొనియాడాడు.

భరతుడు శ్రీరాముని రాకను తెలుసుకొని మిక్కిలి సంతసించాడు. రాత్రంతా నిద్రపట్టలేదు.

శ్రీరాముని స్వాగత సన్నాహాలవిషయంలో సంలగ్నుడైనాడు. శ్రీరాముడు రానున్నవైపు సమస్తసైన్యాన్ని, ప్రజలను నిలబెట్టాడు. స్వయంగా శ్రీరాముని పాదుకలను శిరస్సుపైన వుంచుకొని విలపిస్తూ శ్రీరామునికి స్వాగత మివ్వడానికి బయలుదేరాడు. ఒక్కొక్కక్షణం గడపడం చాలా కష్టంగావుంది. హనుమ అసత్యము చెప్పలేదుగదా-అని ఆలోచించసాగాడు.

తూర్పున సూర్యోదయం మవుతుండగా దక్షిణ దిక్కున పుష్పకవిమానం వస్తూ కనుపించింది. శ్రీరామునకు శిరస్సున పాదుకలు పెట్టుకొని మిక్కిలి కృశించిన శరీరంతో భరతుడు కనుపించాడు. శ్రీరాముడు-చూడండి. అతడే నాసోదరుడు, రాజ్యాన్ని పాలిస్తుగూడా తపస్సుచేశాడు అని అంటూ వుండగా విమానం క్రిందకు దిగింది. శ్రీరాముడు భరతుని కలుసుకుందామనుకునే సరికి భరతుడు కర్రమాదిరిగా భూమిమీద పడిపోయినాడు. శ్రీరాముడు ఆయనను లేవనెత్తి కౌగలించుకున్నాడు. తరువాత అందరూ కలుసుకున్నారు.

ఇకపోతే మీరంతా పుష్పకారూఢుడైన శ్రీరాముని దర్శించండి. పుష్పకంలోవున్న సింహాసనంపైన శ్రీ సీతారాములు ఆసీనులైనారు. భరతుడు పాదుకలను శిరస్సున ధరించాడు. విభీషణుడు చామరాన్ని వీచుతున్నాడు. హనుమ తెల్లని గొడుగుని పట్టుకున్నాడు. సుగ్రీవుడు విననకర్రతో విసురు తున్నాడు. శత్రుఘ్నుడు ధనుర్బాణాల్ని ధరించాడు. శ్రీ జానకి తీర్థజలంకల్గిన కమండలాన్ని చేతితో పుచ్చుకొనివుంది. అంగదుడు ఖడ్గాన్ని తీసికొని వున్నాడు. భల్లూకపతిడాలుని పుచ్చుకొనివున్నాడు. ఈవిధంగా రథారూఢుడైన శ్రీరాముని దర్శించి ప్రజలందరూ సంతోషించారు. ప్రస్తుతం మీరు గూడా పుష్పకంపైన ఆసీనులైవున్న భగవానుని దర్శించండి, మిగతా కథను తర్వాత వినిపిస్తాము.

15. రామగమ్యార్థోపదేశోద్దేశ్యముడే హనుమన్

రామ ఏవం పరం బ్రహ్మ రామ ఏవం పరంతపః ।

రామ ఏవం పరంతత్త్వంచ శ్రీరామో బ్రహ్మతారకం ॥

హనుమ రామతారకోపనిషత్తులో అంటున్నాడు శ్రీరాముడే పరబ్రహ్మ, తపస్సు, పరతత్త్వము, బ్రహ్మతారకము.

శ్రీరాముని అనుగ్రహం కల్గినవారిని అందరూ ఆదరిస్తారు. రామునికి ఇష్టులైనవారు అందరికీ ఇష్టులవుతారు. రాముడు స్వీకరించిన వారిని అందరూ స్వీకరిస్తారు. రాముని ప్రసన్నమైతే జగత్తునకు ప్రసన్నత, రాముపట్ల విముఖులయినప్పుడు అందరూ విముఖులవుతారు. రాముడు సుఖధాముడు, కల్పతరువు, అందలి సుఖప్రదమైన శీతలచ్ఛాయలో శోకసంతాపములన్నీ శాంతించుతాయి.

శ్రీరాముడు రాజుఅయినాడు. అందరూ సంతోషించారు. రామ రాజ్యభిషేక సమయంలో అందరికీ కానుకలు పంచారు. శ్రీరాముడు స్వయంగా సుగ్రీవ, అంగద, విభీషణ, నల, నీల, ముఖ్యులకు కానుకలిచ్చి

గౌరవించాడు. హనుమకుమాత్రం ఏమీ ఇవ్వలేదు. ఒక విలువైన హారాన్ని సీతమ్మకిచ్చి తనకిష్టమైన వారికివ్వమన్నాడు.

సీతమ్మ - మహారాజ్ మీరు మానసపుత్రులమధ్య భేదభావాన్ని కలుగచేయదలచుకున్నారా? తల్లికి బిడ్డలందరూ సమానులే.

భగవాన్ - సమానులెలా అవుతారు? అందరూ సమానులే అయితే శాస్త్రాల్లో సుపుత్ర - కుపుత్రులని ఎందుకు వర్ణించారు?

సీతమ్మ-మహారాజ్? ఏ వ్రేలికి సూదిగుచ్చినా నొప్పి సమానంగానే కలుగుతుంది. తల్లికి పుత్రులందరూ సమానులే. కాని పనులనుబట్టి చిన్నా పెద్దా అని తారతమ్యముంటుంది. తల్లి మమత పుత్రులందరిపైనా సమానంగానే వుంటుంది. కాని సద్గుణాల కారణంగా భక్తి కారణంగా భేదభావం కలుగుతుంది. అట్టి భేదం గుణాలకు సంబంధించినదే.

భగవాన్ - నా అభిప్రాయం గూడా ఇదే. నీవు గుణాలలో ఎవరిని ఎక్కువగాభావిస్తావో అతనికి ఇమ్ము అని అన్నాడు.

జానకి - అందరూ భక్తులే, గుణవంతులే.

శ్రీరాముడు - అయినా కొద్ది తేడా వుండనే వుంటుంది. నీవు సంకోచిస్తున్నట్లున్నావు. నీవు ఇవ్వదలచినవానికి ఇవ్వవలసినది.

సీతమ్మ ఆ హారాన్ని తీసికొని ఆలోచిస్తున్నది.

అందరూ ఆమెవైపు ఎంతో ఆశతోచూస్తున్నాను. అందరికీ ఆ హారాన్ని పొందాలనివుంది. ఆమె ఎవరికి ఇస్తుందో అని చూస్తున్నారు. కాని హనుమ మాత్రం ఆమెవైపు చూడక శ్రీరాముని వైపు చూస్తూవుండిపోయాడు. సీతమ్మ హనుమను పిలిచి ఆ కానుకను యిచ్చింది. హనుమ శ్రద్ధాభక్తితో ఆ కానుకను స్వీకరించి ధరించాడు. హారమును ధరించుటచేత హనుమశోభ ద్విగుణీకృత మయింది. సభాసదులంతా మురిసిపోయారు. తేజస్సు, ధైర్యము, కీర్తి, ధక్షత, సామర్థ్యము, నీతి, వినయము, పౌరుషము, పరాక్రమము, బుద్ధి, ఈపదిగుణాలు హనుమలో పూర్తిగావున్నట్లు అందరూ భావిస్తారు. ఈయన భక్తిని గురించి వేరే చెప్పనవసరం లేదు. శత్రువులు గూడా ఈయనభక్తిని గురించి వేరేచెప్పనవసరం లేదు. శత్రువులుగూగా ఈయనభక్తికి లొంగిపోతారు. ఇందుకుగాను సీతమ్మ ఎంపికను అందరూ సర్వసమ్మతితో

అంగీకరించారు. కాని హనుమ మరోతమాషా చేయసాగాడు.

హనుమ హారాన్ని కంఠంలోధరించి నోటితో నామోచ్చారణచేస్తూ నేత్రాలతో శ్రీరాముని రూపసౌందర్యాన్ని చూస్తూ మధ్య-మధ్యహారంలోనుంచి ఒక్కొక్క మణినితీసి దంతాలతో కొరికి చూచి విసిరేస్తున్నాడు. అందరూ ఈవంతను చూస్తున్నారు. ఎవరికీ ఏమీ అనడానికి సాహసం కలగడంలేదు. చివరికి విభీషణుడు వుండలేక అల్లానికి కోతి రుచి ఎలా తెలుస్తుందని అంటారు, అని అన్నాడు.

ఈమాటకు శ్రీరాముడు నవ్వి - ఓ రాక్షసరాజా! కోతికి ఏం తెలుసు అల్లంరుచి అని అనండి అని అన్నాడు.

విభీషణుడు - అవును నేను పొరపాటుపడ్డాను, చూడండి ఈ హనుమ పని ఎలావుందో, ఎటువంటి వ్యవహారం ఎంతటి మణిపూసలు, ఈకోతి కొరికి పారేస్తున్నది.

శ్రీరాముడువిని ఏమీ మాట్లాడక నవ్వి వూరుకున్నాడు. హనుమ-ఏమీ మీరు అంటున్నది? రాక్షసులు ఎక్కువగా అల్లం తింటూవుంటారు. అందుకే వారికి అల్లం రుచి బాగుగా తెలుసు.

విభీషణుడు - తినకపోతే నీమాదిరిగా వున్నామా? ఇంతటి విలువైన హారాన్ని పాడుచేస్తున్నావు.

హనుమ - ఏమీలేదు, సీతమ్మ దీనిని మిక్కిలి విలువైనదిగా భావించే ఇచ్చిందిగదా అని చూస్తున్నాను, ఈ మణి పూసలలో నా ఇష్టదేవుడు రాముడు ఉన్నాడో లేడో అని చూస్తున్నాను. దేనియందు శ్రీరాముడు వున్నాడో అదే విలువైన వస్తువు, శ్రీరాముడు లేని వస్తువు విలువలేనిది. వీనిలో ఎక్కడా నా రాముడు కనుపించడంలేదు. కనుక వ్యర్థంగా భావించి విసిరేస్తున్నాను.

ఇందుకు కొద్దిగా కోపంవచ్చి విభీషణుడు ఈ మణులలో శ్రీరాముడు లేడు. పర్వతంమాదిరి శరీరంతో తిరుగుతున్నావు. మరి ఇందులో శ్రీరాముడు వున్నాడా?

ఈమాట వినేసరికి ఆవేశంవచ్చి ఓ రాక్షసరాజా! నా శరీరంలో శ్రీరాముడు లేకపోతే, శ్రీరామునామమే లేకపోతే నేను దీన్ని ఒక్కక్షణం గూడా ధరించివుండే వాడనుకాను, మీకు నమ్మకం లేకపోతేచూడండి-అని హనుమ

వజ్రసమానమైన గోళ్ళతో తన వక్షస్థలాన్ని చీల్చాడు. అందరూ ప్రత్యక్షంగా చూశారు. ఆయన హృదయంలో శ్రీ సీతారాములు ఆసీనులై వున్నారు. ప్రతిరోమము నుండి రామనామధ్వని వెలువడుతున్నది.

ఇది చూడగానే అందరికీ ఆశ్చర్యం కలిగింది. శ్రీరాముడు హనుమను గాఢంగా కౌగలించుకున్నాడు. భగవానుని ఆలింగనానికి హనుమ తిరిగి ఆరోగ్యవంతుడైనాడు.

ఈవిధంగా హనుమ మహిమను చూపి భగవాన్ అతనిని అందరకూ ప్రియునిగా చేశాడు. అప్పుడు హనుమ లోపలవెలుపల శ్రీరామమయుడని అందరూ అంగీకరించారు. శ్రీరామునకు ఇతను మిక్కిలి ప్రియసేవకుడు, కష్టప్రదమైన సేవను ఇతనికి అప్పగిస్తారు. ఈయనమాత్రం ఎంతో ఉత్సాహంగా చేస్తాడు. ఒక విధంగా హనుమ భగవంతునికి బాహ్యప్రాణమే. భరత, లక్ష్మణ, శత్రుఘ్నులు ఇతనిని విశేషంగా గౌరవిస్తారు. హనుమ అందరూ చెప్పేదాన్ని చేస్తూగూడా శ్రీరాముని సేవలన్నింటినీ తానేస్వయంగా చేయాలనుకుండాడు. చిన్న సేవలపట్ల గూడా ఈయనకు సంకోచముండదు. సేవకు చిన్నా పెద్దా ఏమిటి? సేవఅంటే సేవే. స్వామికి దేనివలన సుఖం కలుగుతుందో అదేసర్వోత్తమసేవ, ఇందులకే శ్రీరాముని సేవలన్నిటిలో ఈయనకు ముఖ్యమైన స్థానముంటుంది.

కౌసల్య మొదలగుతల్లు ఈయన్ని మిక్కిలి ఆదరిస్తారు. శ్రీరాముడు ప్రసాదాన్ని స్వీకరించాక మిగతా ప్రసాదానికి అధికారి ఈయనే. కౌసల్య ఇతన్ని తన ఎదుట కూర్చునబెట్టుకొని ప్రేమతో తినిపిస్తుంది.

హనుమ సీతమ్మకి ముద్దుబిడ్డ. ఇతనిపట్ల ఆమెకు పూర్ణ వాత్సల్య భావముంది. ఆమె హనుమ వచనములన్నిటినీ పాటిస్తుంది.

హనుమ అయోధ్యకు పోలీస్ ఇన్ స్పెక్టరుగా భావించేవారు. అందరినీ చూస్తూవుండేవాడు. ప్రజలు తమ ప్రాణాలకంటే మిన్నగా తలస్తారు. శ్రీరాముని వరకు వెళ్ళనవసరం లేదు. అన్నిపనులు ఈయనే చక్కబెట్టుతాడు.

రామనామాన్ని స్మరించువానిని ఈయన అన్నివేళలా కాపాడుతూ వుంటాడు. రామనామ జాతకులు ఈయనకు ప్రాణాధిక ప్రియులు, ఈ

విషయానికి సంబంధించిన ఒక సంఘటన గలదు. రామనామాన్ని శుచిగా గాని, అశుచిగాని ఎవరు ఏ స్థితిలో జపించినా, స్మరించినా అట్టివారిని ఈయన అన్నివేళలా రక్షిస్తూ వుంటాడు.

ఒక మహాత్ముడుండేవాడు, ఆయన తన భక్తునితో నాయనా! మానవజన్మ మాటి మాటికి లభించదు, అవకాశ మున్నంతవరకు రామనామాన్ని జపించు అని అన్నాడు.

అతను అయ్యా ! జపంచేసుకుందామని అనుకుంటాను, కాని ఈ సంసారం మాయాజాలంలాంటిది. ఇందులోపడి కొట్టుకుంటూ వుంటాను. బొత్తిగా అవకాశం చిక్కదు. ఉదయం గం॥ 6 నుంచి రాత్రి గం॥ 12 వరకు తన కార్యక్రమాన్ని వినిపించాడు.

మహాత్ముడు - సరే, ప్రాతఃసాయం సమయములందు తోటకు వెళ్ళినప్పుడు, మలవిసర్జన చేయునప్పుడు నిశ్చింతగా రామనామాన్ని స్మరించు.

పెద్దమనిషి-అయ్యా! మలవిసర్జన చేయునప్పుడు మాట్లాడడంకూడా నిషేధించారుకదా, మరి రామనామాన్ని స్మరించవచ్చునా?

మహాత్ముడు - నాయనా ! రామనామాన్ని స్మరించడంలో ఏమీ తప్పులేదు. శుచిగాగానీ, అశుచిగాగానీ అన్నివేళలా స్మరించవచ్చును. ఈరోజు నుండి నీవు మలవిసర్జన చేయునప్పుడు రామనామాన్ని స్మరించు.

మహాత్ముని ఆదేశానుసారం ఆ పెద్దమనిషి మలవిసర్జన చేయుకాల మున రామనామాన్ని స్మరించసాగాడు. ఒకరోజున మలవిసర్జనచేయు చుండగా హనుమ వస్తున్నాడు. అశుచిగావుండి ఎవడో మూర్ఖుడు నా స్వామి పావననామాన్ని స్మరిస్తున్నాడు, అని అనుకొని ఒక్కదెబ్బ కొట్టి వెళ్ళిపోయి నాడు. సాయంత్రం భగవంతుని శరీరానికి సేవచేయుచుండగా వీపుపైన వ్రేళ్లు పొంగి వున్నట్లుచూచాడు. ఆ భాగం నల్లబడివుంది. హనుమకు ఆశ్చర్యం కలిగి ప్రభూ ! ఏ దుష్టుడు మిమ్ములను కొట్టాడో చెప్పిండి, ఇప్పుడే వెళ్ళి అతనిని దండించివస్తాను.

భగవాన్ - నాయనా ! ఏమీలేదులే. ఈ విషయాన్ని విడిచిపెట్టు, కాని హనుమ ఒక పట్టాన ఒప్పుకుంటాడా?

త్రుష్టానాం శ్రీ

103

హనుమ - లేదు ప్రభూ ! అతని పేరుమాత్రం చెప్పండి. అని గట్టిగా పట్టుపట్టాడు. ఎంతనివారించినా వినలేదు. అప్పుడు భగవాన్ నాయనా! అతని పేరు హనుమాన్.

మిక్కిలి సంభ్రమంతో భయభీతుడై హనుమ - భగవాన్ నేను ఎప్పుడైనా ఇలాంటి దుస్సాహసం చేయగలనా?

భగవాన్ - ఇక వదలిపెట్టువోయి ఆ విషయాన్ని, నీవు అడిగావు గనుక చెప్పాను.

హనుమ - నేను తెలిసినంతవరకు ఏమీ చేయలేదే దయయుంచి చెప్పండి.

భగవాన్ - నాయనా ! తెలియక చేసిన తప్పు క్షమించ బడుతుంది.

హనుమ - నాకు ఏమీ జ్ఞాపకం రావడంలేదు. ఈ తప్పు ఎప్పుడు జరిగిపోయిందో ?

భగవాన్ - చూడు నాయనా ! ఆ పెద్దమనిషి ఎంతో ప్రేమతో నా నామాన్ని స్మరిస్తున్నాడు. అతనికి మరెప్పుడూ అవకాశం చిక్కడంలేదు. నీకు ఈ విషయం చెడ్డగా అనిపించింది. నీవు ఒకే దెబ్బకొట్టావు. నీ ఒక్క దెబ్బకి వేల ఏనుగుల బలము గలిగిన రావణుడు మూర్ఛితుడైనాడుగదా! నీదెబ్బకి పాపం అతను ఏమైవుండేవాడో! ఆ దెబ్బను నేను సహించాను.

ఈ విషయాన్ని విని హనుమ లజ్జితుడై ఆరోజునుంచి హనుమగూడా రామనామాన్ని శుచిగా లేక అశుచిగా కానిస్మరించువారిని రక్షిస్తానని ప్రతిజ్ఞ చేశాడు. ఈ కారణంగా రామనామ రసికుడగు హనుమ అందరికీ ప్రియుడైనాడు.

హనుమంతునికి వున్న మందిరాలు బహుశ శ్రీరామునకు గూడా వుండి వుండవు. ఎందుకనగా రామమందిరాలలో ఈయన ఎలాగూవుండనే వుంటాడు. భయంకర అడవులలో, గ్రామాలలో, నగరాలలో హనుమ నిర్భయంగా వుంటాడు.

16. కౌటే హనుమన్

చరిష్యతి కథా యావదేషా లోకే చ మామికా ?

తావత్తే భవితాకీర్తిః శరీరేష్యసవస్తథాః ॥

హనుమతో భగవాన్ అంటున్నాడు-హనుమా! ఈలోకంలో నాకథ వుండునంతవరకు నీవు జీవించివుంటావు. నీ కీర్తి గూడ చిరస్థాయిగా వుంటుంది.

భగవంతునకు అమాయకత అంటే చాలా ఇష్టం. అమాయకులతో వేశాకోశం చేయడం అందరికీ సరదాగా ఉంటుంది. దృష్టిలో సమానత్వం కలవారు ఎవరినీ చెడ్డగాభావించరు. నిష్కపట భావంతో అందరి మాటలను నమ్మువారు అమాయకులనబడతారు.

మాతా కౌసల్యకు హనుమ మిక్కిలి ముద్దుబిడ్డ, ఒకనాడు ఆయన పుట్టినరోజు పండుగవచ్చింది. కౌసల్య ఆ పండుగను ఎంతో వైభవంగా జరుపుతుంది. పాటలుపాడిస్తుంది. అందరికీ పిండివంటలతో భోజనం పెడుతుంది. హనుమ పుట్టినరోజు మంగళవారం, ఆయనకు భగవంతునికి సేవచేయడంలో లభించిన సంతృప్తి మరేపనిలో లభింపదు. సేవకునకు సేవచేయునపుడు అహంభావం కలగడం సహజమేగదా. హనుమ ఎవరన్నా

భయపడడు. ఒకటి ఏమంటే స్వయంగా మహావీరుడు. రెండు-రామునికి ప్రియసేవకుడు, మూడు - అమాయక హృదయం గలవాడు. పుట్టినరోజుకు ముందురోజు రాత్రి ఆయన భగవంతునికి పాదము లొత్తుతున్నాడు. సేవచేయునపుడు మిక్కిలి ఆనందం కలుగుతున్నది. సీతమ్మ మాటిమాటికి వెలుపలికి వెళ్లమంటున్నది. అర్ధరాత్రివరకు సేవచేస్తూనే వున్నాడు.

సీతమ్మ-నాయనా! ఇక వెళ్లు, విశ్రాంతి తీసికోనిస్తావా? లేదా?

హనుమ-మిమ్మిల్ని విశ్రాంతి తీసికొనవద్దని నేను ఎప్పుడు అన్నానండి. మీరు హాయిగా విశ్రమించండి. నేను ఈ రోజు రాత్రంతా సేవచేస్తాను.

సీతమ్మ మనస్సులో నవ్వుకుని-నీవు పూర్తిగా వానరుడవే! చూడు రాత్రిపూట భగవంతుని దగ్గర ఎవరూ ఉండరాదు.

హనుమ - అయితే మీరు ఎందుకు వుంటున్నారు ?

భగవంతుడు ఇద్దరి మాటలు విని తనలో తాను నవ్వుకుంటున్నాడు.

సీతమ్మ - నామాట వేరు, నాయనా !

హనుమ - మీలో ఏమి విశేషముంది.

సీతమ్మ ఏమంటుంది? చివరికి విసిగి-నీవు ఇక్కడ నుంచి లేచి వెలుపలకు పడ, చెబుతాను, అని అన్నది.

హనుమ లేచి నిలబడ్డాడు. ఉత్తర భారతదేశంలో పుణ్యస్థాలు తమ పాపడిలో మాంగళిక చిహ్నంగా సింధూరాన్ని ధరిస్తారు. దక్షిణాదిన స్త్రీలు మంగళసూత్రాన్ని ధరిస్తారు. దానిని వివాహసమయంలో భర్తకడతాడు. ఉత్తరదేశంలో భర్త సింధూరాన్ని దానం చేస్తాడు. సింధూరాన్ని పుణ్యస్థల సౌభాగ్యసూచకంగా భావిస్తారు. సీతమ్మ తన సింధూరాన్ని చూడమని-నాలో ఈ విశేషత వున్నది. గనుక నేను లోపల వుండగలను, అని అన్నది.

అప్పుడు హనుమ వెలుపలికి వెళ్ళాడు. మరుసటిరోజు బజారుకి వెళ్ళి ఒక వ్యాపారిని-నీదగ్గర సింధూరంవుందా? అని అడిగాడు.

అయోధ్యా వాసులు హనుమను మిక్కిలి ప్రేమిస్తారు. వ్యాపారి - మహారాజ్ గోనె సంచినిండా సింధూరం వుంది. మీకు కావలసినంత తీసికొని వెళ్ళండి.

హనుమ ఆ సింధూరాన్నంతా తీసికొని వచ్చి నూనెలో కలిపి తన శరీరానికి పులుముకొని రాజదర్బారులోనికి వచ్చాడు. అక్కడ సీతారాములు ఆసీనులై వున్నారు. హనుమను ఈ వింత వేషంలో చూచి సభాసదులందరూ పకపక నవ్వారు. కాని అడిగే సాహసం ఎవరికీ లేదు. శ్రీరాముడు నవ్వి హనుమా ! ఈ రోజు ఈ వికృత వేషం ఏమిటి? సింధూరాన్ని ఎందుకు పులుముకున్నావు?

హనుమ మాయామర్మం లేకుండా - మహారాజ్ ! సేవాధికారాన్ని పొందడానికి ఇలాచేశాను, సీతమ్మ కొద్ది సింధూరాన్ని ధరించి మీ సేవలో ఎల్లప్పుడూ వుండగలుగుతున్నది. నేను గోనెసంచి సింధూరాన్ని పులుము కున్నాను. కనుక అహర్నిశలు మీ సేవలో వుండే అధికారాన్ని అనుహించాలి.

సీతమ్మకు నవ్వువచ్చింది. శ్రీరాముడు నవ్వుతూ - ఈ రోజు మంగళవారం, మంగళవారం నాడు ఎవరు హనుమంతుని విగ్రహానికి నూనెతో కలిపిన సింధూరాన్ని పులుముతారో అట్టివారి కోరికలన్నీ నెరవేరు తాయి. ఆ రోజునుంచి నేటివరకు ఆయన విగ్రహానికి నూనెతో కలిపిన సింధూరాన్ని అర్పిస్తున్నారు. మన ఈ అమాయకుడైన హనుమను గురించి మరి ఒక రసవత్తరమైన కథను వినిపించుతాను శ్రద్ధగావినండి.

హనుమంతునిలో బలము, బుద్ధి, స్ఫూర్తి, శక్తి, పరాక్రమము మొదలగు గుణాలు వుండుటచేతనే శ్రీరామునికి మిక్కిలి ప్రియుడైనాడు. సేవ చేయాలని అమిత ఉత్సాహం ఉండేది, భగవంతుని సేవలన్నింటినీ తానొక్కడే చేయాలను కొనేవాడు. భగవాన్ ఏదైనాపని అప్పగించితేచాలు, శతయోజనాల దూరంలో వున్నానరే పూర్తిచేసి కొనివచ్చి మరొకసేవలో నిమగ్నుడయేవాడు. ఎవరిని సేవచేయనిచ్చేవాడుగాడు. ఇందుచేత భరత, లక్ష్మణ, శత్రుఘ్నులు సీతమ్మ ఇంకా ఇతర సేవకులు హనుమపట్ల ఈర్ష్యగలిగి ఆలోచించారు. హనుమ మనలో ఎవరినీ సేవ చేయనివ్వడంలేదు. గనుక ఏదో ఒక విధంగా ఈయనను సేవాకార్యము నుంచి తప్పించాలి అని అందరూ సమావేశమై ఉదయం నుంచి రాత్రి వరకు సేవలజాబితావ్రాసి పరస్పరం పంచుకొని శ్రీరాముని స్వీకృతి తీసుకుందామని నిశ్చయించారు. భగవంతుని స్వీకృతి గురించి ప్రశ్న వచ్చింది.

శత్రుఘ్నుడు - ఈపని లక్ష్యణనకు అప్పగించుదాం - అని అన్నాడు.

లక్ష్యణుడు - తమ్ముడూ ఇది నావలన సాధ్యపడదు. భరతుడు మనలో పెద్దవాడుగదా! ఆయనకు పంపితే బాగుంటుంది.

భరతుడు - చూడు తమ్ముడూ ! మీరు ఏ పనులు చెప్పినా చేస్తాను. ఆయనవైపు కన్నెత్తి చూచే సాహసంగూడా నాకులేదు.

సీతమ్మ - మీరంతా ఎందుకయ్యా బాధపడతారు. నేను స్వీకృతి తీసికొని ముద్రగూడా వేయిస్తాను అని ఈ కార్యక్రమాన్ని సీతమ్మ తీసికొనేసరికి అందరికీ సంతోషం కలిగింది.

రాత్రి ఏకాంతంగా ఉన్న సమయంలో సీతమ్మ ఏమండీ! మీరు ఒక కాగితంపై సంతకం చేయాలి అని అన్నది.

భగవాన్ - ఎలాంటి కాగితంపైన ?

సీతమ్మ మేమందరమూ మా విధులను పంచుకున్నాం దానికి మీ స్వీకృతి కావాలి. ఇదిగో చూడండి అని జాబితా చేతికి ఇచ్చింది.

భగవాన్ - జాబితాను జాగ్రత్తగా చూచాడు. కాని హనుమ పేరుమాత్రం ఎక్కడలేదు. తనలో తాను నవ్వుకొని ఏమీ మాట్లాడకుండా దానిపైన సంతకం చేశాడు.

సీతమ్మ - దీనిపైన కొంచెం రాజముద్రకను గూడా వేయించండి.

భగవాన్ - రాజముద్రకను ఇక్కడ ఎక్కడ? రేపు రాజసభలో వేయించాలి. రెండవరోజున జాబితా పైన ముద్రవేయించారు. సర్వ సమ్మతిన ఆ జాబితా పాసైపోయినది.

మరుసటి రోజున హనుమ ఏ సేవచేద్దామన్నా అడ్డువచ్చి ఈ సేవ నాది. ముందుకురాకు, అని అంటున్నారు. ఇతర భక్తులు సీతమ్మతో సహా.

ఇద్దరు ముగ్గురు ఈవిధంగా చెప్పేసరికి హనుమ ఇవాళ ఏమైంది? మీరంతా సేవలను పంచుకున్నారా? అని అడిగాడు.

లక్ష్యణుడు నీకు తెలియదా? అందరికీ సేవలను పంచడం జరిగింది. రాజముద్రకనుగూడా వేశారు. మహారాజు గూడా స్వీకరించి తన సంతకం చేశారు.

హనుమ - అయితే జాబితా ఎక్కడ? నేను గూడా చూస్తాను.

సేవల జాబితా ప్రతులు ఎన్నో తయారు చేశారు. అందరి దగ్గరవున్నాయి. లక్ష్యణుడు తన జాబితాను చూపించాడు. అందరూ గుమిగూడారు. హనుమ జాబితాను మొదటినుంచి చివరిదాకా ఎన్నో పర్యాయములు చూచాడు. అందులో ఎక్కడా తనపేరు కనబడలేదు.

హనుమ - ఇందులో నా సేవ ఎక్కడా ఉదహరించలేదు.

సీతమ్మ - నీవు ఆ సమయంలోలేవు. నిద్రించుతున్నావు. మేల్కొని వున్నవారికి లభించింది.

హనుమ గంభీరంగా - ఆ సమయంలో లేకపోవచ్చు మరి ఇప్పుడు వున్నానుగదా, ఏచిన్నసేవ లభించినాచాలు, అని అన్నాడు.

సీతమ్మ - నాయనా ! వ్రాతకోతలన్నీ అయిపోయాయి. రాజముద్రకను గూడా వేశారు. ఈ జాబితాలో లేని సేవ ఏదైనా వుంటే అది నీది.

హనుమ జాబితాను జాగ్రత్తగా చూచాడు. చిన్న చిన్న సేవల్నిగూడా ఉదహరించారు.

హనుమ జ్ఞానలలో అగ్రగణ్యుడుగదా, సరే, భగవంతునకు అవలింత వచ్చినప్పుడు చిటిక ఎవరువేస్తారు? ప్రభువుకు అవలింత వచ్చినప్పుడు చిటిక వేయడం ఎంతైనా అవసరం అని అన్నాడు.

ఈ విషయాన్ని విని సభాసదులంతా నవ్వారు.

సీతమ్మ సరే, చిటికవేయడం నీవంతు, ఈరోజునుంచి నీవు చిటిక దాసుడన్నమాట.

హనుమ - జాబితాలో నా సేవనుగూడా జేర్చాలి. రాజముద్రక వేయించాలి.

అందరూ అంగీకరించి జాబితాలో చేర్చి రాజముద్రక వేయించారు. వెంటనే చిటిక వేయడానికి వీలుగా శ్రీరాముని ఎడట వీరాసనం వేసుకొని కూర్చున్నాడు. రాజసభ జరుగుతున్నంతవరకు శ్రీరామునికి అభిముఖంగా చిటిక వేయడానికి ఉద్యుక్తుడై చూస్తూవున్నాడు. భగవంతుడు వెళ్ళిపోతుంటే హనుమగూడా ఆయనకు ఎదురుగా ముఖాన్నిపెట్టి ఎదుటిదిక్కుగా

నడుస్తున్నాడు. భగవంతుడు రథంఎక్కి కూర్చుంటే హనుమగూడా వచ్చి కూర్చున్నాడు. భగవాన్ బంతి ఆట ఆడుతుంటే అక్కడగూడా చూస్తూ వున్నాడు. భగవంతుడు భోజనం చేస్తుంటే అక్కడికి వచ్చి హనుమ కూర్చున్నాడు. మాతా కౌశల్య అన్నది - హనుమా! శ్రీరామునివైపు తదేకదృష్టితో చూస్తున్నావు. ఏమిటి విశేషం ?

హనుమ - అమ్మా! ప్రస్తుతం నేను నాకిచ్చిన సేవలో నిమగ్నుడనై వున్నాను. ఈరోజు భగవంతుని ప్రసాదాన్ని తీసికొనను. నాకు ఇక్కడే ఇవ్వండి. విధినిర్వహణలో వుండి ఒక చేతితో తీసికొంటాను. భగవానుని వెంట వుండాలి. అని భగవంతునితోపాటు లేచి వెళ్ళాడు. భగవాన్ శయ్యపైన పరున్నా హనుమకూడా తిప్పవేసుకొని వారి ఎదుట కూర్చోనే వున్నాడు.

సీతమ్మ - నాయనా! ఇకవెళ్ళు, విశ్రాంతి తీసుకో.

హనుమ - విశ్రాంతి తీసికోవడంఎలా? రాత్రి అంతా ఇక్కడే వుండాలి.

సీతమ్మ - నాయనా! నీవు పగలంతా వెంటాడావు, రాత్రి అయింది. ఇప్పుడైనా వదలి వెళ్ళు.

హనుమ - ఎలా వెళ్ళను? నేను నా విధి నిర్వర్తిస్తాను. మీరు మీ సేవ చేసుకోండి.

సీతమ్మ - నీవు పూర్తిగా కోతివనిపించుకున్నావు. నీవు ఇక్కడ వుండగా నేను సేవచేయడం ఎలా?

హనుమ - బాగుంది. మీరు వుండగా మేము మా సేవ చేస్తున్నప్పుడు మీరు మాత్రం మేముండగా మేసేవ ఎందుకు చేసికొనరాదు?

సీతమ్మ - కోతివైన నీకు నేను ఎలా తెలియజెప్పను. నీవు కనుక వివాహం చేసికొనివుంటే చెప్పివుండేదాన్ని చూడు. హనుమా! ఏకాంతంలో తల్లి-దండ్రులున్నచోట పుత్రులుండరాదు. నీవు ఇక వెళ్ళునాయనా! తిరిగి ఉదయమేవచ్చి సేవలో పాల్గొనుము.

హనుమ - బాగుంది. ఈరాత్రి స్వామికి ఆవలింతవస్తే ఎవరుచిటిక వేస్తారు?

సీతమ్మ వెళ్ళిపో! నీకు బదులు నేను వేస్తానులే.

హనుమ - మీ జాబితా తీసిచూపించండి. నేను మీ సేవను తీసికొననప్పుడు మీరు మాత్రం నాసేవను ఎందుకుతీసుకుంటానంటున్నారు? చివరికి విసుగుకొని సీతమ్మ నీలాంటి అడవి జంతువుకి ఎలా నచ్చజెప్పను? అంటూ హనుమను వెంటనే బయటికి గెంటి లోపలినుంచి తలుపు గడియవేసుకుంది.

హనుమ - భగవంతునకు ఎక్కడ ఆవలింత వస్తుందో అని రాత్రిఅంతా ఒక ఇంటిపిట్టగోడపైన కూర్చుని చిటికవేయ నారంభించాడు. నోటితో నిరంతరమూ రామనామాన్ని స్మరిస్తూ చేతుల్లో చట్-చట్ అని చిటిక వేస్తున్నాడు.

ఏ భక్తుడు ఏరీతిని నన్ను కొలుస్తాడో నేనుగూడా అదే రీతిని అతనిని కొలుస్తాను, అని భగవంతుని ప్రతిజ్ఞ. భక్తుడు నిరంతరమూ చిటికవేస్తున్నాడు. భగవంతుడు గూడా ఆవలిస్తున్నాడు నోరు మూత పడడంలేదు. జానకి - ఏమండీ? ఏమిటి ఇలా అంటున్నారు-అని అడిగింది. భగవంతుని ప్రాణాలు తన ప్రియభక్తుని దగ్గరే వున్నాయి. నోటితో ఏమీ అనడంలేదు. “ఖో” “ఖో” అని అంటున్నారు.

కౌసల్య శ్రీరాముని దగ్గరకువచ్చి చూచి విలపించ నారంభించింది. ఈ విషయాన్ని విని భరతుడు, లక్ష్మణుడు, శత్రుఘ్నుడు, సేవకులు, మంత్రులు, సామంతులు అందరూ వచ్చారు. శ్రీరాముని చూచి విస్మితులైనారు. కౌసల్య నాయనా! ఎవరైనా వెళ్ళి గురువుగార్ని పిలిచుకురండి. లంకలోని రాక్షసు డెవడో ఇతని శరీరంలో ప్రవేశించి వుంటాడు. గురువుగారికి కబురు అందిన వెంటనే వచ్చారు. కౌసల్య గురువుగారూ? ఏదైనా ఉపాయం చెప్పండి. నా ఈ పిల్లవాడిని రక్షించండి.

కౌసల్యమాట విని వసిష్ఠులవారు నవ్వారు, రాక్షసుడు ఏమి చేస్తాడు. ఆయన శ్రీరాముని శిరస్సును చేతితో నిమురుతూ-రామభద్రా! ఏమిలీల చేస్తున్నావు?

పరుండి, శ్రీరాముడు గురువుగారి పాదాలను స్పర్శించాడు. నోటితో మాట్లాడకుండా “ఖో” “ఖో” అని అంటున్నాడు. వసిష్ఠులవారు నలువైపులా చూచారు, కాని హనుమాన్ కనుపించలేదు. ఆయన “హనుమ ఎక్కడ” అని అడిగారు.

త్రుష్టాదాయశ్రీ

అందరూ మౌనంగా వున్నారు. సీతమ్మ - మహారాజ్ అందరూ కలిసి హనుమకు అన్యాయం చేశారు. అతన్ని సేవలో నుంచి తొలగించారు. ఇక్కడే ఎక్కడో ఏడుస్తూ వుండి వుంటాడు. అంతే. వసిష్ఠులవారికి అంతా అర్థమయింది. హనుమను తీసికొని రమ్మనమన్నారు.

హనుమ కొరకు చూచారు. గోడపైన కూర్చోని చట్-చట్ అని చిటిక వేస్తూ రామనామాన్ని స్మరిస్తున్నాడు. అందరూ వెళ్ళి హనుమా! దిగిరావయ్యా! గురువుగారు పిలుస్తున్నారు.

కళ్ళుమూసుకునే హనుమ సేవలో నిమగ్నత చెంది వున్నాడు. మీరు దయవుంచి అడ్డురాకండి అని అన్నాడు.

ఎంతపిలిచినా హనుమరాలేదు. శత్రుఘ్నుడు వెళ్ళి గురువుగారికి అన్ని విషయాలు చెప్పాడు, స్వయంగా గురువుగారు వెళ్ళి హనుమ చేతుల్ని పట్టుకొని హనుమా! చిటిక వేయడం మానవయ్యా! నీ సేవలను నీకు ఇప్పించుతాను, అని హనుమను శ్రీరాముని దగ్గరకు తీసికొని వెళ్ళారు.

హనుమ చిటిక వేయడం మానేశాడు. రాముడు ఖో ఖో అనడం ఆపుచేశాడు, హనుమ శ్రీరాముని పాదపద్మములకు నమస్కరించాడు. సీతమ్మ నాయనా! ఈరోజు నుంచి అన్ని సేవలు నీవే! నీవు ఏమి చేయదలచుకుంటే దాన్ని చెయ్యి. ఇలాంటి లీలమాత్రం మరెప్పుడూ చేయకు అన్నది.

భగవాన్ స్వస్థుడై నలువైపులా చూచాడు. గురువుగారికి నమస్కరించి ఏమీ తెలియనట్లుగా మీరంతా ఇక్కడకు ఎందుకు వచ్చారు. అమ్మగారు ఎందుకు విలపిస్తున్నారు? అని అన్నారు?

వసిష్ఠులవారు ఏమీలేదు రాఘవా! మేమంతా ఇక్కడికి మీ భక్త వత్సలత నాటకాన్ని చూడడానికి వచ్చాము. భక్తులపైన మీరు ఎందులకు అనుగ్రహించరు? ఈ విధంగా రక్షించుటచేతనే మిమ్ములను కరుణానముద్రులని పిలుస్తారు.

తరువాత వసిష్ఠులవారు శ్రీరామునిద్వారా పూజింపబడిరి, అందరూ తమ తమ స్థావరాలకు వెళ్ళారు. మన ఈ హనుమ ప్రభు పరిచర్యలో పండితుడు, సేవకాగ్రణ్యుడు.

17. అశ్వమేధీయ అశ్వేరక్షక్ హనుమాన్

సద్రూపమమలం బ్రహ్మ చింతయస్వ దివానిశం

త్వత్కృతం మత్కృతం కర్మ మత్కృతం త్వత్కృతం తథా ॥

శ్రీరాముడు హనుమతో ఇలా అన్నాడు....హనుమా! నా నిర్మలమైన బ్రహ్మరూపమైన సత్యస్వరూపాన్ని అహర్నిశలు చింతించుము. ఇలా చేయడంచేత నీవు చేసినపని నాదిగానూ నేను చేసిన పని నీదిగానూ అవుతుంది.

శ్రీరాముడు తన భక్తులకు గొప్పతనాన్ని ప్రసాదిస్తాడు. వారికి అభిమానం కలుగకుండా ఎల్లప్పుడూ చూస్తాడు. శ్రీరాముని అనుగ్రహం వలన అన్ని కార్యములు నెరవేరుతాయి. సర్వత్రా విజయమే కలుగుతుంది. ఎక్కడన్నా పరాజయం కలుగుతున్నట్లనిపిస్తే భగవాన్ మన మనస్సులో కలుగుతున్న గర్వాన్ని నాశనం చేస్తున్నట్లుగా భావించాలి. శ్రీరాముని కార్యాన్ని సుఖ-దుఃఖాల లాభ-నష్టాల జయ-పరాజయాల విచక్షణ లేకుండా చేయాలి.

శ్రీరాముడు తన సమయాన్నంతా యజ్ఞయాగాదులతో గడిపేశాడు. ఎందులకనగా ఆయనకు శత్రువనేవాడు లేడు. ఆయన రాజ్యంలో ఎక్కడా

అధర్మం లేదు. ధర్మం నాలుగు పాదాల నడిచేది. కాలమంతా ధార్మిక కార్యక్రమాలలో నడస్తూ వుండేది.

అశ్వమేధీయ యజ్ఞాశ్వ పరిరక్షణకు శత్రుఘ్ను, భరత, సుగ్రీవ, హనుమలను నియమించారు. చాలామంది రాజులతో యుద్ధం జరిగింది. హనుమ ఆ యుద్ధాలలో తన పరాక్రమాన్ని ప్రదర్శించాడు. చక్రాంక నగరంలో రాజాసుబాహుడు అశ్వాన్ని పట్టుకున్నాడు. అతనితో గూడా భయంకర యుద్ధం జరిగింది. యుద్ధకాలంలో హనుమ అతని వక్షస్థలాన్ని ఒక్కతన్ను తన్నాడు. వెంటనే సుబాహుడు మూర్ఛితుడైనాడు. మూర్ఛావస్థలో అతను శ్రీరాముని దర్శించాడు. బ్రహ్మాదిదేవతల ద్వారా శ్రీరాముడు పూజింపబడుతూ, స్తుతింపబడుతూ వుండడంచూచాడు. తెలివివచ్చిన తర్వాత అన్నాడు “శ్రీహనుమ పాదస్పర్శ ప్రభావంవలన పాపశాపవిముక్తుడనై భగవానుని దర్శించగలిగాను” అని అతను హనుమకు నమస్కరించి అశ్వాన్ని తిరిగి అప్పగించాడు. తదుపరి అయోధ్యకు వెళ్ళి శ్రీరామునకు ఎన్నో కానుకలు అర్పించారు. ఈ యజ్ఞంలో సహాయకుడుగా వున్నప్పుడు హనుమకు శంకరునకు యుద్ధం జరిగింది. విషయం ఏమంటే దేవపురానికి చెందిన రాజు వీరమణి శివభక్తాగ్రేసరుడు, అతని భక్తికి మెచ్చి శంకరుడు వరము కోరుకొనమన్నాడు. అప్పుడు అతడు ప్రభూ! నాకు ఆపదవచ్చినపుడు, నారాజుదానిపైన ఎవరైనా దాడిచేసినపుడు రక్షించండి, అని వరము కోరాడు. శంకరుడు “తథాస్తు” అని అన్నాడు. ఆ రాజు తనను అపరాజితునిగా భావించనారంభించాడు. భగవానుని అశ్వమేధ అశ్వాన్ని పట్టుకున్నాడు. యుద్ధం జరిగింది.

సాక్షాత్తు శంకరుడు తన భక్తవత్సలతను చూపడానికి వీరమణి మహారాజు తరపున యుద్ధం చేశాడు. శ్రీరాముని సైన్యంలో ముఖ్యమైన వీరులంతా మూర్ఛనొందారు. రామనామ ప్రభావంచేత హనుమ మాత్రమే మేల్కొని వున్నాడు. హనుమ శంకరునితో యుద్ధం చేయనారంభించాడు. ఇదే భగవానునిలీల. హనుమగూడా రుద్రుని అవతారమేగదా! శంకరుడు సాక్షాత్తు రుద్రుడేగదా, పరస్పరం పోరాడుతున్నారు. రెండువైపులా సమానంగా వున్నప్పుడు వేరే చెప్పవలసినదేముంది?

శంకరునితో హనుమ - భగవాన్ ! మేము శ్రీరాముని సేవకులం. సేవకుల ధర్మాన్ని నిర్వర్తించడానికి మాత్రమే యుద్ధం చేస్తున్నాం. తమరు సర్వసమర్థులు, శ్రీరాముడు తమ భక్తుడు. అలాంటప్పుడు తమరు శ్రీరామరాజ్య పాలనలో ఎందుకు అంతరాయాన్ని కల్గిస్తున్నారు?

శంకరుడు నాయనా! నీవు శ్రీరామభక్తికి పరవశుడవై యుద్ధం చేస్తున్నావు. నేను నాభక్తుని భక్తికి మెచ్చి యుద్ధం చేస్తున్నాను. భక్తునికి అభయాన్ని ఇచ్చాను.

హనుమ - అయితే సరేనండి. నేను గూడా యుద్ధాన్ని విరమించను.

ఇరువురిమధ్యా కొంతకాలం భయంకరంగా యుద్ధం జరిగింది. హనుమ పరాక్రమానికి మెచ్చి శంకరుడు - వీరాగ్రగణ్యా ! నిజానికి నీవు మహావీరుడవు. ఇలాంటి యుద్ధం నీవు మాత్రమే చేయగలవు. నా దెబ్బలను తట్టుకొంటూ నా రథాన్ని విరుగగొట్టడం నీకే సాధ్యమయింది. నీపట్ల నాకు మిక్కిలి సంతసం కల్గినది. కనుక ఏదైనా వరము కోరుకొనవలసినది.

హనుమ - తమ అనుగ్రహమే అన్ని వరాలలోకి శ్రేష్ఠమైనది.

శివుడు - నీకు ఏమీ ఆపేక్షలేదని నాకు తెలుసు, అయినా నా సంతోసానికి ఏదైనా అడుగుము.

హనుమ - అయితే నేను ద్రోణ పర్వతాన్నుంచి ఔషధిని తీసుకొని రానంతవరకు శత్రుఘ్ను, పుష్కలులకు, మిగతా మూర్ఛిత సైనికులకు ఏవిధమైన హాని కలుగకుండా రక్షిస్తూ వుంటానని వరమివ్వవలసినది. అని అడిగాడు.

శంకరుడు “తథాస్తు” నీవు తిరిగి వచ్చేవరకు నేను వీరిని కాపాడుతాను. అని అన్నాడు.

హనుమ క్షీరసాగరం దగ్గరవున్న ద్రోణాచలంపైకి వెళ్ళాడు. కాని సంజీవనీ మూలికను మరచిపోయాడు. అప్పుడు తనతోకకికట్టి ద్రోణాచలాన్ని పెళ్ళగించనారంభించాడు. ఇంతలో ఇంద్రుడు బృహస్పతి మొదలగు దేవతలతో కలిసి అక్కడికి వచ్చాడు. వజ్రాయుధంతో కొట్టుదామనుకున్నాడు.

కాని బృహస్పతి రామభక్తుని జయించుట కష్టమని చెప్పాడు. ఇతనితో ప్రేమ పూర్వకంగా సఖ్యంజేసికొనడం మందిదని - హనుమా! ఈ ద్రోణాచలాన్ని ఎందులకు పెళ్ళగించుతున్నావు? అని అన్నాడు.

హనుమ - అయ్యా ! యుద్ధంలో శంకరుడు శత్రుఘ్ను, పుష్కల, ముఖ్యులను మూర్ఛితులుగా చేశాడు. వారి కొరకు సంజీవనీ తీసికొని వెళుతున్నాను.

బృహస్పతి - అయితే ఈ పర్వతాన్ని తీసికొని వెళ్ళి ఏం చేస్తావు?

హనుమ - ఔషధిని గుర్తించలేక పోవుటచేత పర్వతాన్నే తీసికొని వెళ్ళుతున్నాను.

బృహస్పతి నీకు పర్వతం అక్కర్లేదన్నమాట, సంజీవిని నాకు తెలుసు. ఆ మూలికలను నీకు ఇస్తే చాలుగదా?

హనుమ - నాకు ఔషధి కావాలి అంతే.

బృహస్పతి ఔషధిని వెదికి తీసిఇచ్చాడు! హనుమ యుద్ధభూమికి వచ్చాడు. పుష్కల శరీరంలో ప్రాణం లేనట్లుగా అని పించింది. ఔషధిని వాసనచూపుతూ - నేను శ్రీరాముని త్రికరణ శుద్ధిగా భావిస్తూవుంటే ఈ బాలకుడు మేల్కొనాలి. అని అంటూ వుండగా పుష్కలుడు లేచాడు.

ఆపైన శత్రుఘ్నునకు వాసనచూపుతూ - నేను జీవిత పర్యంతమూ బ్రహ్మచర్య వ్రతాన్ని పాటించివుంటే ఈ శత్రుఘ్నుడు వెంటనే జీవించాలి. అని అంటూవుండగా శత్రుఘ్నుడు నిద్రిస్తున్న పురుషుని మాదిరిగాలేచాడు. మరల యుద్ధం సాగింది. కాని శంకరుని శత్రుఘ్నుడు ఎలా ఓడించగలడు? ఆయనకి మరల మూర్ఛ వస్తూవుంటే చూచి నవ్వి శంకరుడు - నాయనా? అహం భావాన్ని విడిచిపెట్టి అన్నగార్ని స్మరించు.

శత్రుఘ్నుడు రామనామాన్ని స్మరించుట మరచిపోయినాడు. రామ నామాన్ని జపించువాడు ఎల్లవేళలా నిర్భయంగా వుంటాడు. హనుమ రామ నామ ప్రభావంచేతనే మూర్ఛనొందలేదు. శంకరుడు జ్ఞాపకం చేయగనే శత్రుఘ్నుడు రామనామాన్ని స్మరించ నారంభించాడు. శ్రీరాముని స్మరించగానే,

శ్రీరాముడు ప్రత్యక్షమయినాడు. శంకరుడు శ్రీరాముని సత్కరించి పూజించాడు. శ్రీరాముడు - శంకరణి! ఏమిటీ లీల చేయుచున్నావు?

శంకరుడు - నేను భక్తాధీనుడను, నన్ను శరణువేడిన వానిని రక్షిస్తాను.

భగవంతుడు - ప్రభూ! ఇది మీకు తగినట్లుగానే వున్నది. మీలోనాలో తేడా అంటూ వుంటేకదా? మీరు ఎల్లప్పుడూ నా హృదయంలో వుంటారు. నేను మీ హృదయంలో వుంటాను. మీలో నాలో బేధభావాన్ని చూసే మూర్ఖులు నరకంలో పడుతారు. మీ భక్తులే నాభక్తులు, నాభక్తులే మీభక్తులు.

ఇలా అని భగవాన్ యుద్ధములో మూర్ఛనొందిన వీరులను స్మరించగానే అందరికి తెలివివచ్చింది. రాజా వీరమణి శ్రీరాముని పూజించి అశ్వాన్ని అప్పగించాడు. అశ్వాన్ని తీసికొని శత్రుఘ్ను, హనుమలు ముందుకు సాగారు, శ్రీరాముడు అయోధ్యకు తిరిగివచ్చాడు.

భక్తునిపైన భగవానుని అనుగ్రహం ఎల్లవేళలావుంటుంది, భక్తుల మనస్సులో అహంకారం కలిగినప్పుడు దాన్ని పోగొట్టుతాడు. శరీరము వున్నప్పుడు అహంకారం వచ్చేస్తుంది. భక్తులకు అహంకారం కొద్ది క్షణాలు మాత్రమే వుంటుంది. భగవాన్ వెంటనే దానిని పోగొట్టి భక్తుని హృదయాన్ని పవిత్రం చేస్తాడు.

అశ్వమేధం అశ్వం తిరుగుతూ మహర్షివాల్మీకి ఆశ్రమానికి చేరింది. లవకుశులు దాన్నిపట్టుకున్నారు. హనుమ వారిని చూచి నవ్వి బాలులారా! వేళాకోళం చేయకండి, ఇది మామూలు గుర్రంకాదు. దీన్ని శూరవీరులు మాత్రమే పట్టుకుంటారు. మిమ్ములను పిల్లలని భావించి క్షమిస్తున్నాను. గుర్రాన్ని విడిచి పెట్టండి, అని అన్నాడు.

లవుడు - మేముగూడా వీరులమే. మా గురువులు, కులపతి అగు మహర్షి వాల్మీకిదగ్గర అస్త్రశస్త్రాలను ప్రయోగించడం నేర్చుకున్నాం.

హనుమ-నేర్చుకొని వుండవచ్చు కాని మీరు మీ చిలిపితనాన్ని వదలండి, ఈ సైన్యానికి రక్షకుడు శత్రుఘ్నుడు. మీలాంటి శూరవీరులెందరో వారికి సహాయకులుగా వున్నారు. ఎందులకు కయ్యానికి కాలుదువ్వి ప్రాణాలను పోగొట్టుకుంటారు?

కుశుడు మీరు శూరవీరులయితే మాతో యుద్ధానికిరండి-అని వారిరువురు విల్లుపైన బాణాన్ని ఎక్కుపెట్టి యుద్ధానికి సన్నద్ధులైనారు. వారిని చూచి నవ్వి హనుమ ఆలోచించాడు. ఈ పిల్లలు నాతోయుద్ధం ఏంచేస్తారు, నేను యుద్ధంలో శంకరుని గూడా సంతోషపరిచాను.

భయంకరంగా యుద్ధం జరిగింది. హనుమ శత్రుఘ్నులను లవకుశలు మూర్ఛనొందునట్లు జేశారు. శత్రుఘ్ను, పుష్పలను మిగతా సైన్యాన్ని మృతప్రాయులుగాజేసి హనుమ, సుగ్రీవులను గుర్రంతోకకు కట్టి ఆశ్రమానికి తీసికొని వెళ్ళారు. గుర్రాన్ని ఆశ్రమంలో బంధించి తమ తల్లి దగ్గరకు వెళ్ళారు. మిక్కిలి స్నేహంతో తమ సంతోషాన్ని వెలిబుచ్చుతూ - అమ్మా ! నీవు వచ్చిచూడు, మేము ఎంతగానో అందమైన గుర్రాన్ని తీసికొనివచ్చి బంధించాం.

అమ్మా ! దాని మెడకి ఒక బంగారు పత్రం కట్టివున్నది.

జానకి - నాయనా ! మీరు ఎవరి గుర్రాన్ని పట్టుకొని తీసికొని వచ్చారు? ఎవరి వస్తువును అడగకుండా తీసికొనరాదు. మీరు కొంటేవాళ్ళు లాగ తయారవుతున్నారు.

లవకుశలు - అమ్మా! మేము దొంగిలించి తీసికొని రాలేదమ్మా, యుద్ధంచేసి విజయాన్ని పొంది తీసికొని వచ్చాం. అయోధ్యలో ఎవరో రాముడనే రాజువున్నాడట, ఈ గుర్రం ఆయనది. పుష్పల శత్రుఘ్నులు దానికి రక్షకులుగా వుండి గొప్పగా గొప్పలు పలికారు. తమను నిజమైన క్షత్రియులుగా చెప్పుకున్నారు. అప్పుడు మేము-భూమిపైన మీరేకాదు క్షత్రియులు, మేము గూడా క్షత్రియులమే, అని యుద్ధం చేశాం. యుద్ధంలో పుష్పల, శత్రుఘ్నులను చావకొట్టాం. వారి సైన్యాన్ని మూర్ఛనొందునట్లు చేసి గుర్రాన్ని తీసికొని వచ్చాం. అమ్మా ! మరొకవిషయం. మేము రెండు కోతులనుగూడా బంధించి తీసికొనివచ్చాం. అవి చాలా మంచి కోతులు, మేము వాటితో ఆడుకున్నాం, అమ్మా ! మేము మంచిపని చేశాంగదా! దీన్ని దొంగతనం అని అనరుగదా!

జానకి - అయ్యో ! నాయనలారా! మీరు గొప్ప అనర్థం చేశారు మీరు సృరించినవారే అయోధ్యా మహారాజు. మీనాన్నగారు, శత్రుఘ్నుడు

మీకు చిన్నాయనగారు, పుష్పలుడు మీచిన్న తమ్ముడైవుంటాడు, మీరు ఆలోచించకుండా గొప్ప అనర్థాన్ని తలపెట్టారు. ఆరెండు కోతులు ఎవరై వుంటారు! పదండి గుర్రాన్ని ఎక్కడకట్టేశారో చూపండి.

లవకుశలు తల్లిని వెంటపెట్టుకొని గుర్రం దగ్గరకు తీసికొని వెళ్ళారు. సుగ్రీవ హనుమలను చూచి జానకి స్తంభించి పోయింది. ఇంతలో వారి మూర్ఛ తొలగిపోయింది.

సీతమ్మ సుగ్రీవ హనుమల్లారా! ఈ పిల్లలు తొందరపడ్డారు. చెడ్డగా భావించకండి, లంకను జయించిన మీరు ఈ పిల్లలచేతిలో ఎలా ఓడి పోయారు?

హనుమ నమస్కరించి - అమ్మా! మేము ఓడిపోలేదు. పరమ పవిత్రులమయాం. “ఆత్మాతవైపుత్ర నామాసి” అన్నారు కదా! తండ్రే పత్నీ గర్భాన్నుంచి పుత్రుని రూపంలో జన్మించుతాడు. వీరు మా స్వామి పుత్రు లవడం చేత మాకూ స్వాములే. స్వామి చేతిలో సేవకుడు ఎల్లప్పుడు పరాజితు డవుతాడు. భగవాన్ మా హృదయాలను పవిత్రం చేయడానికే ఈ లీలను చేయించాడు. అమ్మా ! మీదర్శన భాగ్యంచేత మేముధన్యులమయాము. ఇక మాకు సెలవు.

అదేసమయంలో జానకి “నేను స్వప్నంలో గూడా శ్రీరాముని తప్ప మరేపురుషుని చింతించకుండా వుండివుంటే శత్రుఘ్నుడు సైన్యంతో జీవించాలి” అని ప్రతిజ్ఞ చేసింది.

సీతమ్మ ఇలా సకంల్పచేయగనే సైన్యమంతా జీవించింది. సుగ్రీవ, హనుమలు సీతమ్మపాదాలకి నమస్కరించి సెలవు తీసికొని వెళ్ళారు. శ్రీరాముని అశ్వమేధ యజ్ఞం చాలా గొప్పగా జరిగింది. అందులో హనుమ గొప్ప పరాక్రమాన్ని చూపాడు. ఇక్కడ కొద్దిగా వర్ణించాము. వాల్మీకి రామాయణంలోనూ, పద్మపురాణంలోనూ, హనుమ గురించి విస్తారంగా వర్ణించారు.

18. రామజానకీని దక్షిణకు రామునితోగొనిపోరాడు హనుమంత్

శ్రీరామ నామామృత బీజరూప సంజీవినీ చేన్మనసి ప్రవిష్టా ।
హాలాహలం వా ప్రళయానలంవా మృత్యోర్ముఖంవా విశతాంకుతోభీః॥

శ్రీరామనామామృత బీజమనెడు సంజీవనీ మూలిక రసము హృదయంలో ప్రవేశించిన ఎడల హాలాహల విషాన్ని త్రాగినా, ప్రళయార్థిలో ప్రవేశించినా, మృత్యుముఖంలోకి వెళ్ళినా భయపడ వలసిన పనిలేదు. రామనామ జపకుడు సర్వత్రా నిర్ణయంగా వుంటాడు.

రామునికంటే ఆయన నామము గొప్పది. స్వామికంటే సేవకుడు గొప్పవాడు. భగవంతునికంటే భక్తుడు గొప్పవాడు. భగవానుని ప్రతిజ్ఞ కంటే భక్తుని ప్రతిజ్ఞ గొప్పది. భక్తుని విజయంపట్ల భగవంతునికి మిక్కిలి సంతోషం కలుగుతుంది. ఎందుకనగా తన భక్తుడు తనకంటే గొప్ప వాడవుతున్నాడనగా.

ఒకనాడు శ్రీరామునితో హనుమ - ప్రభూ ! చాలాకాల మయింది. మీరు అనుజ్ఞయిస్తే వెళ్ళి మాతల్లిగార్ని దర్శించి వస్తాను, అని అన్నాడు.

భగవాన్ - హనుమా! ఇదికూడా అడగాలా? వెంటనే వెళ్ళిరా, అమ్మగారికి నా నమస్కారం చెప్పు. అయితే ఎప్పుడు వెళ్ళుతున్నావు?

హనుమ - ప్రసాదం పుచ్చుకున్న తరువాత.

భగవాన్ - సరే, వెళ్ళిరా.

హనుమ వెళ్ళడానికి తయారవుతున్నాడు. ఇంతలో కాశీనుంచి ఒకరాజుగారు శ్రీరాముని దర్శనంకొరకు వస్తూవున్నారు. దారిలో నారదుడు కనుపించాడు. నారదుడు కలహప్రియుడుగదా! ఇద్దరిమధ్య కలహాన్ని పెట్టడం ఆయనికి సరదాగా వుంటుంది. నారదుడు రాజుని-మీరు ఎక్కడకు వెళ్ళు తున్నారండీ! అని అడిగాడు.

రాజు - భగవాన్! నేను శ్రీరాముని దర్శనానికి వెళ్ళుతున్నాను.

నారదుడు - అయితే నేను ఒక మాట చెబుతాను, వింటావా? అని అన్నాడు.

రాజు నమస్కరించి - ఈ భూమండలంలో మీ మాటను ఎవరు వినరండీ? మీరు దేవతలకు, రాక్షసులకు అందరికీ పూజనీయులు, నేను ఏమి చేయవలసివుంటుందో సెలవివ్వండి.

నారదుడు సరే నీవు ఒకపనిచెయ్యి. సభలో శ్రీరాముని దర్శించు, కాని విశ్వామిత్రునకు మాత్రం నమస్కరించకు.

రాజు - ఎందులకు? భగవాన్ ఇది మర్యాదకు విరుద్ధంగా!

నారదుడు - దీనికి సమాధానం తరువాత చెబుతాను నామాట మన్నించు.

రాజు - సరే, అలాగేచేస్తాను - అని రాజసభలోకి వెళ్ళాడు. అక్కడ భగవంతునకు నమస్కరించి విశ్వామిత్రునకు నమస్కారం చేయకుండా కూర్చున్నాడు.

మనం ఎవరినుండి సన్మానితులం కావాలనుకుంటామో, వారు తెలిసి మనలను సన్మానించనియెడల, మనలను ఉపేక్షాభావంతో చూచినయెడల, అట్టివారిపట్ల క్రోధం కలగడం సహజమేగదా! విశ్వామిత్రునకు రాజప్రవర్తన చెడ్డగా అనిపించింది. సభలో అందరి ఎదుట ఆయన ఏమీ మాట్లాడలేదు. తరువాత శ్రీరామునితో - రామా! నిన్ను మర్యాదపురుషోత్తముడని అంటారు. నీ సభలోనే మర్యాదకు భంగంవాటిల్లితే ఎలా?

భగవాన్ - మహారాజా! ఏవిధంగా మర్యాదకు భంగం కలిగిందో దయచేసి చెప్పండి.

విశ్వామిత్రుడు - నీవు చూడలేదా? నిండు సభలోకిరాజు వచ్చి నీకునమస్కారం చేశాడు కాని నాకుచేయలేదు. ఇది నాకు మిక్కిలి అవమానం కాదామరి?

శ్రీరాముడు - భగవాన్! అతను ఇంతకంటే గొప్ప అపరాధం చేశాడు. మీకు అవమానం జరగడం అలావుంచండి. అన్నిటికంటే గొప్ప అవమానం నాకు జరిగింది. నా గురువుగారికి నిండుసభలో నమస్కరించకుండా ఎవరైనా నాకు నమస్కరిస్తే ఇది నాకు సవాలుగాదా?

విశ్వామిత్రుడు - ఇలాంటి సిగ్గులేనివానికి కఠినమైన శిక్ష విధించాలి.

శ్రీరాముడు - తప్పనిసరిగా ఇలాంటివ్యక్తి దండనీయుడే. ఈరోజు సూర్యాస్తమయంలోపల ఆ వ్యక్తిని చంపుతానని ప్రతిజ్ఞ చేస్తున్నాను. ఆ వ్యక్తి కొరకు మూడు బాణాలను పంపుతున్నాను. మూడు లోకాల్లోనూ అతనిని రక్షించువారెవ్వరాలేరు.

ఈమాట విని విశ్వామిత్రుడు మిక్కిలి ప్రసన్నుడైనాడు. ఒక్కక్షణంలో ఈ విషయం అంతటా వ్యాపించింది. రాజుగూడా విన్నాడు. నారదుని దగ్గరకు వచ్చి భగవాన్! భగవన్ తని నన్ను చంపుతానని ప్రతిజ్ఞచేశాడు. ఇప్పుడేమిటి చేయడం?

నారదుడు - భగవంతుని ప్రతిజ్ఞను ఎదుర్కొనేశక్తి ఎవరికివుంది? మరెవ్వరి ప్రతిజ్ఞనైనా మార్చవచ్చును.

రాజుబ్రతిమలాడుతూ - ప్రభూ! నన్ను ఏవిధంగా నైనాసరే రక్షించండి.

నారదుడు - అయితే వెంటనే వెళ్ళి అంజనామాత పాదాలను ఆశ్రయించు, అభయదానమివ్వనంతవరకు ఆమె పాదాలను విడువవద్దు.

ఆపదలో వున్నవాడు ఏదైనాచేస్తాడు. ఒక్కపరుగున వెళ్ళి అంజనామాత పాదాలపైబడి ఏడవసాగాడు. ఆమె ఎంతగానో నచ్చజెప్పింది. కాని అతను లేవలేదు. చివరికి అంజన అతనిని కష్టమేమిటో చెప్పమని అడిగింది.

రాజు - ఒకరు నన్ను చంపుతానని ప్రతిజ్ఞ చేశారు. ఆ వ్యక్తి నుంచి అభయదానమివ్వనంతవరకు నేను లేవను అని పలికాడు.

అంజనా మాతకు తనపుత్రుని బలంపట్ల పూర్వినమ్మకం వుంది. ఇందువలన ఆమె రాజుకు అభయదానమిచ్చినట్లుగా మూడుసార్లు ప్రతిజ్ఞచేసింది. అప్పుడు రాజు జరిగిన కథనంతా వినిపించాడు అంజనా అన్నది; నాయనా - ఈ కార్యము చాలా కఠినమైనది. శ్రీరాముని ప్రతిజ్ఞను ఎవరు ఎదుర్కొనగలరు? అయినా ప్రయత్నిస్తాను.

ఇంతలో హనుమవచ్చి తల్లికి నమస్కరించాడు. ఆమె హనుమను ఆశీర్వదించి నాయనా! నాపని ఒకటివుంది. చేస్తావా? అని అన్నది.

హనుమ - అమ్మా! నీవు ఆదేశించితే తప్పకచేస్తాను.

అంజనా - నాయనా! మిక్కిలి కఠినమైన కార్యము.

హనుమకు తనబలంపట్ల నమ్మకం వుండనేవుంది - అమ్మా! కార్యం ఎంత కఠినమైనాసరే నేను చేస్తాను. నాబలంపట్ల ఏమాత్ర శంకించవద్దు.

అంజన - నాకు నీబలంపట్ల నమ్మకం లేకపోలేదు. అయినా నా కార్యము మిక్కిలి కఠినమైంది. మూడుసార్లు ప్రతిజ్ఞ చేయనంత వరకు చెప్పను.

హనుమ వెంటనే ప్రతిజ్ఞ చేశాడు.

అంజన విషయమంతా చెప్పింది. హనుమవిని - అమ్మా! ఈ కార్యము చాలా కఠినమైనది. శ్రీరాముని ప్రతిజ్ఞను ఎవరు ఎదుర్కొనగలరు? శ్రీరామునితో పోరాడుశక్తి ఎవరికివుంది? అని అన్నాడు.

అంజన - ఏవిధంగానైనాసరే, శరణాగతుని రక్షించి తీరాలి.

హనుమ - సరే! ఏదైనా ఉపాయాన్ని ఆలోచిస్తాను సూర్యాస్తమయం వరకు వ్యవధి వుందిగదా! నాకు సెలవు ఇవ్వండి. అని రాజుని తీసికొని వెంటనే అయోధ్యకు చేరాడు. ఆ రాజుని సరయూనదిలో నడుంలోతు నీటిలో నిలబెట్టి - ఓరాజా! నీవు ఆపకుండా రామనామాన్ని స్మరించు, పాపం అతను భయపడిపోయి రామనామాన్ని స్మరిస్తున్నాడు.

హనుమభగవంతుని దగ్గరకు వెళ్ళి నమస్కరించి ప్రభూ! నాకు ఒక వాగ్దానం చేయండి. అని అన్నాడు.

భగవాన్ - హనుమా! నీకు ఏమి కావాలో చెప్పు.

హనుమ - భగవాన్! మీనామాన్ని నిరంతరమూ స్మరించు వానినిరక్షించ మని కోరుతున్నాను. మీనామాన్ని స్మరించువానిని ఎవరూ దండించ రాదు.

భగవాన్ - నా నామాన్ని స్మరించువానిని రక్షించుటలో నీవు నిరంతరము సమర్థుడవవుతావు అని ఆశీర్వాదించాడు. అంతే ఇంకేముంది? హనుమ తనగదను తీసికొని సరయూనది ఒడ్డున నిలబడి రాజుతో “రామ నామాన్ని ఆపకుండా స్మరించు” అని పలికాడు.

ఈ విషయం అంతటా వ్యాపించింది. శ్రీరాముడు చంపుతానని ప్రతిజ్ఞచేసి వ్యక్తిని హనుమ రక్షిస్తున్నాడు. నగరంలో స్త్రీపురుషులందరూ ఈ అద్భుత దృశ్యాన్ని చూడడానికి తండోప తండాలుగా వస్తున్నారు. అంతటా కోలాహలంగా వుంది. ప్రజలు తమలోతాము అనుకొంటున్నారు. భక్తుడు, భగవంతుడు ప్రతిజ్ఞలో ఎవరు విజయాన్ని సాధిస్తారో చూడాలి. శ్రీరాముడు సూర్యాస్తమయంలోపల రాజుని చంపుతానని ప్రతిజ్ఞచేశాడు. అతనిని హనుమ రక్షిస్తున్నాడని కూడా విన్నాడు. అయినా భగవాన్ తన బాణాన్ని ప్రయోగించాడు. హనుమ రాజుని కాపాడుతూవున్నాడు. రాజు నిరంతరము రామ నామాన్ని బిగ్గరగా స్మరిస్తున్నాడు.

బాణంరానేవచ్చింది. కాని రామనామాన్ని స్మరించువానిని ఏ అస్త్ర శస్త్రమూ ఏమీ చేయజాలదని శ్రీరాముడు ప్రతిజ్ఞచేసి వున్నాడు. రాజు నిరంతరము రామా, రామా, అని అంటున్నాడు. బాణం అతను రామనామాన్ని ఎప్పుడు ఆపుతాడా, వధించుదామని చూస్తుంది. రాజు మానకుండా రామనామాన్ని స్మరిస్తూ వుండడంచేత బాణం తిరిగి శ్రీరాముని దగ్గరకు వెళ్ళి - ప్రభూ! ఆ రాజుని హనుమాన్ రక్షిస్తున్నాడు. నేను ఏమీ చేయలేక తిరిగి వచ్చాను అని తెలిపింది.

ఈ విషయం వినగానే శ్రీరామునకు మిక్కిలి కోపం వచ్చింది. ఆయన దానికంటే తీవ్రమైన బాణాన్ని ప్రయోగించాడు. హనుమ రాజుతో - చూడవయ్యా, ఇక “సీతారాం సీతారం” అని బిగ్గరగా స్మరించు. అని అన్నాడు. ఇంకేముంది? నామానికి రెండురెట్లు శక్తి వచ్చింది. నామాన్ని ఎప్పుడు ఆపుతాడా చంపుదామని బాణం చూచింది. హనుమ చూస్తూనే వున్నాడు. బాణం ఏమీ చేయలేక తిరిగి వెళ్ళిపోయింది. శ్రీరామునకు విశేషంగా క్రోధము వచ్చింది. మూడవ బాణాన్ని తీసికొని రాముడు సరయూతటానికి వెళ్ళి ఆ రాజుని, హనుమనుగూడా చంపుతాను అని బాణాన్ని ఎక్కుపెట్టి సరయూనది వైపుకి వెళ్ళాడు. హనుమ ఆలోచించి రాజుతో - “జయ సీతారామ్ జయ

హనుమాన్” అని బిగ్గరగా స్మరించమన్నాడు. సీతా, రామ, హనుమ మూడు నామాలు కలియడంచేత మూడురెట్లు శక్తివచ్చింది. శ్రీరాముడు హనుమను చంపడానికి వెళ్ళుతున్నాడు అని విని వసిష్ఠులవారు ఎక్కడ అనర్థం జరిగిపోతుందో అని భావించి ఒక్కపరుగున హనుమ దగ్గరకు వెళ్ళి - నాయనా! నీవు ప్రతిరోజూ ఏదో ఒక గొడవ తెచ్చిపెడుతుంటావు. ఈ రాజును విడచిపెట్టు, శ్రీరాముని ప్రతిజ్ఞ నెరవేర్చుకొననిమ్ము. ఒక రాజు చనిపోతే ఏమవుతుంది. అతను విశ్వామిత్రుని అవమానపరిచి గొప్ప తప్పుచేశాడు. ఇతన్ని సూర్యాస్తమయంలో పల చంపుతానని రాముడు ప్రతిజ్ఞ చేసాడు. సూర్యాస్తమయం కానున్నది. అందుచేత శ్రీరామునకు మిక్కిలి కోపం వస్తున్నది - అని అన్నారు.

అప్పుడు హనుమ - గురువుగారూ! మీరు అంటున్న దేమిటి? శ్రీరాముడు ఆ రాజుని చంపుతానని ప్రతిజ్ఞచేశాడు. రామనామాన్ని స్మరించు వానిని రక్షిస్తానని నేను ప్రతిజ్ఞచేశాను. ప్రతిజ్ఞకొరకు నేను నా ప్రాణాలను గూడా అర్పిస్తాను. శ్రీరాముడు నన్ను వధించినాసరే అని అన్నాడు.

నిరంతరము రామనామాన్ని స్మరించడంచేత రాజు కంఠం ఎండిపోయింది. అప్పుడు హనుమ రాజు కంఠంలో స్వయంగా ప్రవేశించి రామనామాన్ని జపిస్తున్నాడు. అందరూ గుమిగూడారు. శ్రీరాముడు హనుమను ఎలా చంపుతాడో చూడడానికి విశ్వామిత్రుడు గూడా వచ్చాడు. అప్పుడు వసిష్ఠుడు రాజుతో ఏమాయ్యా! నీవు విశ్వామిత్రుని పాదాలను పట్టుకోవయ్యా! నీకు అభయదానమివ్వనంతవరకు విడిచి పెట్టకు అని అన్నాడు.

వసిష్ఠులవారు చెప్పినట్లుగా రాజు “జయసీతారం జయ హనుమాన్” అంటూ విశ్వామిత్రుని పాదాలపైన పడ్డాడు. అతనిపట్ల మహర్షికి దయకలిగి అభయదానమిచ్చాడు. మహర్షి శ్రీరామునితో - రామా! ప్రాయశ్చిత్తమై పోయింది. ఇతన్ని క్షమించి హనుమకు అభయదాన మొసంగవలసినది అని అన్నాడు.

గురువుగారి ఆదేశాన్ననుసరించి శ్రీరాముడు రాజును క్షమించాడు. హనుమకు విజయం కలిగింది. అందరూ బిగ్గరగా “హనుమాన్ కీహుం” “జయ హనుమాన్” అని గర్జించారు.

ఈ విషయాన్ని విని అంజనాదేవి మిక్కిలి ప్రసన్నురాలై వెంటనే శ్రీరాముని దర్శించడానికి అయోధ్యకు వచ్చింది. అంజనామాతను చూచి శ్రీరాముడులేచి ఆమెకు నమస్కరించి క్షేమాన్ని అడిగి నవ్వుతూ అమ్మా ! నీ పుత్రుడు మహావీరుడు, అతనితో సమానమైన బలవంతుడు ఈ జగత్తులోనే లేడు. నన్ను గూడా జయించాడు.

ఈమాట వినేసరికి అంజనా మనస్సులో కొద్దిగ అభిమానం కలిగింది. ఆమె రామా! నీకు ఎల్లప్పుడూ దిగ్విజయం చేకూరుగాక! అని అంతఃపురంలోకి వెళ్ళింది. కౌసల్య అంజనామాతను ఎంతగానో నత్కరించింది. అదేసమయంలో అగస్త్యుని తల్లి గూడా వచ్చింది. ఇప్పుడు మువ్వరు తల్లుల మధ్య చర్చసాగింది.

వివాహ యోగ్యులైన ఆడపిల్లలు కలుసుకున్నప్పుడు తమలోతాము తమ భావిపరుణ్ణి గురించి నాకు ఇలాంటి వరుడు లభించాలి. అలాంటి వరుడు కావాలి అని చర్చించుకుంటారు. తల్లులు కలుసుకున్నప్పుడు తమ తమ భర్తలగురించి మాట్లాడుకుంటారు. వారు అలాంటివారు. ఒకనాడు ఆయన నాతో ఇలా అన్నారు. నేనుగూడా గట్టిగాఅన్నాను, ఆయనకు ఫలానావస్తువు ఇష్టము, ఫలానా రంగుబట్టలునచ్చుతాయి. మొదలగు విషయాలు.

ముదుసలి తల్లులు కలుసుకున్నప్పుడు తమ తమ పుత్రుల బలపరాక్రమాలను పొగడుతారు. నాకుమారుడు ఫలానా సభలో దిగ్విజాయాన్ని సాధించాడు. ఫలానా పనిచేశాడు. పుత్రుల పొగడ్తను వింటుంటే వారికి సుఖం కలుగుతుంది. ఈ తల్లులు మువ్వరు ముసలివారు. కనుక మువ్వరు తమ పుత్రులను గురించి చర్చించుకుంటున్నారు. కౌసల్య అన్నది - నా రాముడు అమాయకుడు కాని అతను మహాపరాక్రమశాలి, శతయోజనాల సముద్రం పైన వంతెనను నిర్మించాడు. సైన్యాన్ని తీసికొని లంకానగరానికి వెళ్ళాడు. ఇది సామాన్యమైన కార్యమా?

అంజనామాత వుండబట్టలేక- సముద్ర విషయమంటారా, రాముడు వంతెనమీదుగా లంకకు చేరాడు. నా హనుమ వున్నాడే ఒక్కదూకుదూకి సముద్రాన్ని దాటివెళ్ళాడు.

అగస్త్యుని తల్లి - నా కుమారుడు వున్నాడే సముద్రాన్ని ఒక్కదోసెట్లోనే త్రాగేశాడు గనుక అతనే గొప్పవాడు.

కౌసల్య అన్నది - నా రాముడు గొప్పవాడు, కనుకనే రావణుని చంపాడు.

అంజనా - రాముణ్ణి గూడా నాకుమారుడు ఓడించాడు.

అగస్త్యునితల్లి - రామునకు అస్త్రశస్త్రాలన్నీ నా కుమారుడేకదా ఇచ్చింది.

ఈ విధంగా మువ్వరు తల్లులమధ్య వివాదం కొనసాగుతున్నది. శ్రీరాముడు అక్కడకువచ్చి నవ్వి - ఏమిటి విశేషం అని అన్నాడు.

కౌసల్య అన్నది - ఒక విషయాన్ని గురించి వాదించు కొంటున్నాం. ఎవరు గొప్పవారో - నీవు నిర్ణయించిచెప్పాలి. శ్రీరాముడు నిష్పక్షపాతంగా నిర్ణయించుతాడని నమ్మకంవుంది. శ్రీరాముణ్ణి న్యాయమూర్తిగా మువ్వరు స్వీకరించారు.

మువ్వరి విషయాన్ని విని శ్రీరాముడు అన్నాడు. తల్లులారా, చూడండి, నేనుగానీ, హనుమగానీ, అగస్త్యుడుగానీ ఎవరూ గొప్పవారుకాదు. అందరి కంటే నా పేరు గొప్పది. రామనామ ప్రభావంచేతనే గొప్పతనం వస్తుంది. హనుమకు రామనామంవల్లనే విజయంప్రాప్తించింది. ఈ మాట వినగానే మువ్వరు తల్లులకు మిక్కిలి సంతోషం కలిగింది.

ప్రదక్షిణ శ్లోకము

అంజనేయం మహావీరం బ్రహ్మవిష్ణు శివాత్మకమ్ ।

తరుణార్క ప్రభం శాంతం రామదూతం నమామ్యహమ్ ॥

ఇది చదువుచు హనుమద్విగ్రహమునకు గాని, యంత్రమునకుగాని ప్రదక్షిణ మొనర్చిన సకలారిష్టములు నివారణన మగును. సకలవాంఛలు నెరవేరును.

19. రౌద్రరూపాన్ని హనుమాన్

మహాశైలం సముత్పాట్యధావంతం రావణం ప్రతి
తిష్ఠతిష్ఠరణే దుష్టహారారావం సముత్పజన్
లాక్షారసారుణం రౌద్రం కాలాంతకయ మోపమం
జ్వలదగ్ని లసన్నేత్రం సూర్యకోటి సమప్రభం
అంగదాద్వైరహావీరై ర్వేష్టితం రుద్రరూపిణం
ఏవంరూపం హనుమంతం ధ్యాత్వా యః ప్రజపేన్మనుం॥

పెద్దపర్వతాన్ని పెళ్లగించి రావణుని చంపడానికి బిగ్గరగా కేకలు పెడుతూ వెళ్తుతూ ఓరి దుష్టుడా! ఆగు, ఆగు, లక్కమాదిరి ఎర్రనిరంగుగల్గిన కాలాంతకయమునితో సమానుడు, రౌద్రరూపుడు, అగ్నిమాదిరి జాజ్వల్మమాన నేత్రములు గల్గిన, కోటి సూర్యులకాంతి కల్గిన రుద్రరూపుడు అగు హనుమను అంగదుడు మొదలగు మహా వీరులు చుట్టూజేలివున్నారు. ఇలాంటి హనుమ రూపాన్ని ధ్యానించిన తప్పక కోరిక నెరవేరును.

హనుమ ఏకాదశ రుద్రుడ ఆయనలోను రుద్రునిరూపంలోను ఏమీ తేడలేదు. ఈయన ఎల్లప్పుడూ తన రౌద్రరూపాన్ని త్యజించి దాసభావంలో

సౌమ్యంగానూ శాంతంగానూ వుంటాడు. ఒక్కొక్కప్పుడు తన రుద్రరూపాన్ని కూడా చూపుతాడు. భక్తుల ప్రసన్నతకొరకే ఈయన ఇలా చేస్తూవుంటాడు.

ఒకసారి శని - హనుమాన్ ! నిన్ను బాధిస్తాను. అని అన్నాడు.

హనుమ - ఇంతటి పెద్ద జగత్తు ఉండగా నన్ను ఎందుకు బాధిస్తావు?

శని - నేను అందర్ని బాధిస్తూవుంటాను. నిన్ను గూడా బాధిస్తాను.

హనుమ - ఏ అవయావాన్ని బాధిస్తావు ?

శని - శిరస్సును.

హనుమ - అయితే నాశిరస్సుపైన కూర్చొనుము.

శని హనుమా శిరస్సుపైన ఎక్కి కూర్చున్నాడు. వెంటనే హనుమ ఒక పెద్దపర్వతం శిఖరాన్ని తీసికొని తన తలపైన బాదుకున్నాడు. శని అణగిపోయి మహారాజీ! మీరే స్వయంగా తలను బాదుకుంటుంటే నేను ఏం చేయగలను? మీరు సాక్షాత్తు రుద్రుని స్వరూపులు అని అన్నాడు.

ఒకనాడు సీతమ్మకు హనుమ తన రౌద్రరూపాన్ని చూపించాడు. సీతమ్మ శ్రీరామునితో నేను హనుమను భోజనానికి ఆహ్వానించాలని అనుకుంటున్నాను అని అన్నది.

శ్రీరాముడు - ప్రియే ! నీవు భోజనానికి పిలవవద్దు. హనుమకు భోజనం పెట్టడం సామాన్య విషయంకాదు. మంగళవారంనాడు కాని లేక శనివారంనాడు కాని లడ్లుతినిపించావంటే హనుమ సంతృప్తి చెందుతాడు.

సీతమ్మ లేదండి, నేను హనుమకు కడుపునిండా భోజనం పెట్టాలను కున్నాను అని అన్నది.

భగవాన్ - నీవు ఇతని కడుపు నింపలేవు, అని అన్నాడు.

సీతమ్మ - మీరు ఏమిటి అంటున్నది? నాదగ్గర వేలమంది దాసదాసీలు, సేవకులు ఉన్నారు. హనుమ ఏమితిన్నాసరే పెడతాను.

భగవాన్ - అయితే సరే, నీకు యిష్టమువచ్చినట్లు చేయుము, సీతమ్మ హనుమను భోజనానికి పిలిచింది. అంతే, హనుమ తన రుద్రరూపాన్ని ధరించి భోజనం చేయడం ప్రారంభించాడు. వడ్డన చేస్తున్న పదార్థాల నన్నింటినీ స్వాహాచేస్తున్నాడు. లడ్లుగంపలు ఖాలీ అయిపోయాయి.

పాయసాన్ని త్రాగేశాడు. సీతమ్మగాబరాపడి శ్రీరాముని స్మరించింది. భగవాన్ ప్రత్యక్షమై చూచాడు. హనుమ రుద్రుని రూపంలో భోజనం చేస్తున్నాడు. అతని శిరస్సుపైన వెనుకనుంచి “ఓం నమశ్శివాయ” అని వ్రాసి మహారాజీ! ఇక తృప్తిచెందు అన్నాడు. వెంటనే హనుమ తృప్తి చెందాడు.

హనుమ రుద్రుని రూపంలో అర్జునుని రథంపైన వున్నాడని శ్రీకృష్ణు నకు తెలుసు. పాండవసైన్య పరాజయాన్ని చూచినప్పుడు హనుమ ఒక్కసారి గర్జించేవాడు. ఈయన గర్జనకి కౌరవసైన్యం యోజనాల దూరం వెనుకకు పారిపోయేవారు.

ఒకసారి కర్ణుడు అర్జునుని రథాన్ని వెనుకకు గెంటాడు. భగవాన్ కర్ణుని పొగడుతూ-సూర్యనందనా! నీవు చాలా గొప్పపని చేశావు. నీవు తప్ప ఇలా ఎవరు చేయలేరు. అని అన్నాడు.

అర్జునుడు - భగవాన్ ! నేను ఇంతగా కష్టపడుతున్నాను. ఎన్నోసార్లు కర్ణుని రథాన్ని పడగొట్టాను. కాని మీరు ఎప్పుడూ పొగడలేదు. ఇతన్ని పొగిడేస్తున్నారు! ఏమిటి విశేషం? అని అన్నాడు.

భగవాన్ -అర్జునా! నీకు తెలియదు. నీ రథంపైన హనుమ సాక్షాత్తు వుండడంచేత నీరథం సురక్షితంగా వుంది. లేకుంటే దివ్యబాణాలకి ఇది ఎప్పుడో భస్మమైపోయేది. ఎవని రథంపైన రుద్రరూపుడైన హనుమ వుంటాడో అతని రథాన్ని ఎవరూ కదల్చలేరు, అని అన్నాడు. అప్పుడు అర్జుననకు కలిగిన భ్రమ తొలగిపోయింది.

ఒకసారి భీమునకు గూడా హనుమ తన రౌద్రరూపాన్ని చూపాడు. ద్రౌపదికి ఒక శతదశపద్మం దొరికింది. ఆమె అలాంటి పద్మాలనే కావాలని కోరింది. భీముడు ఆమె కోర్కెను తీర్చటానికి గంధమాదన పర్వతం వైపుకి వెళ్ళాడు. హనుమ ఆలోచించాడు. ఈ భీముడు ముందుకి వెళ్ళిచిక్కలో పడిపోతాడు. ఇతను నా చిన్నసోదరుడు, ఇతన్ని ఆపుచేయాలి. అని ఒక సామాన్య ముదుసలి రోగిష్టి కోతివేషాన్ని ధరించి మార్గానికి అడ్డుగా పరున్నాడు. భీముడు దారిలోనుంచి తొలగమన్నాడు.

హనుమ -నాయనా ! ఎక్కడికి వెళ్ళుతావు? ముందుదారి లేనేలేదు. మానవులు ముందుకు వెళ్ళరాదు. అని అన్నాడు.

భీముడు - మార్గముందో లేదో నాకు తెలుసు, నాకు అడ్డు తొలగుము, అని అన్నాడు.

హనుమ - నాయనా! నీవు చూడడం లేదా? నేను ముసలివాడిని, రోగగ్రస్తుని, నేను లేవలేను, కూర్చోనలేను, నీవు వెళ్ళాలంటే నాతోకను దాటి వెళ్ళు అని అన్నాడు.

భీముడు -నాయనా ! నీకు తెలియదు. సర్వేశ్వరుడు అందరిలో నివసిస్తున్నాడు. శక్తివున్నంతవరకు ఎవరిని దాటి పోరాడు, అని అన్నాడు.

హనుమ - నీకు బలముంటే నాతోకను ప్రక్కకు తొలగించి వెళ్ళిపో- అని అన్నాడు.

భీముడు ఎడమచేతితో తోకను కదిపాడు. కదలలేదు. రెండుచేతులతో కదిపాడు, కాని లాభం లేకపోయింది. తన బలాన్నంతా ప్రయోగించి ప్రయత్నించాడు, నోట రక్తం పడనారంభించింది. చివరకు నమస్కరించి, మీరు చూడబోతే సామాన్యవాసరులనిపించడంలేదు. ఇంతటి బలాన్ని నేను ఎక్కడా చూడలేదు అని అన్నాడు.

హనుమ నవ్వి నేను మీ పెద్ద అన్నగారిని, హనుమను.

హనుమ పేరు వినగానే భీముడు నమస్కరించి, నేను అనుకుంటూనే వున్నాను. చాలాకాలాన్నుంచి మిమ్ములను దర్శించాలనుకున్నాను. ఈవిధంగా దర్శనభాగ్యాన్ని కలుగజేశారు, ధన్యుడనైతిని.

హనుమ-భీమసేనా! ధృతరాష్ట్రుని పుత్రులు మీకు దుఃఖాన్ని కలుగు జేశారని విన్నాను. దుర్యోధనుని దుర్బుద్ధికి మీ సోదరులంతా వనాల్లో తిరుగు తున్నారట. ఈనాడు మిమ్ములను ఇలాంటి పని చేయడం చూచి అడ్డువచ్చాను, అని అన్నాడు.

భీముడు-మహారాజ్ ! మీరు దారిలో ఎందుకు అడ్డుగా పడుకున్నారు?

హనుమ - ఇలాపరుండకపోతే మీరు మామూలుగా ఒప్పుకుంటారా! యుద్ధానికి సన్నద్ధులయేవారు. మన మీరువురం పవన పుత్రులమే, సోదరుల మధ్య యుద్ధం జరుగడం ఏమంతమంచిపని కాదుగదా! అందుకని పరున్నాను.

భీముడు - నాకు ఇంకొక సందేహముంది. శతయోజనాల సముద్రాన్ని దాటారని విన్నాను, ఇంతటి చిన్నరూపంలో ఎలా దాటారు?

హనుమ నవ్వి - చూడుసోదరా! యుగాలనుబట్టి నా రూపాలు వుంటాయి. సత్యయుగంలో, త్రేతాయుగంలో, ద్వాపరయుగంలో, కలియుగంలో నారూపం వేరువేరుగా వున్నది. సముద్రాన్ని దాటి వెళ్ళిన నా రూపం వేరుగావుంది.

భీముడు-భగవాన్! మీరు ధరించిన రూపాన్ని చూడాలని నా కోరిక.

హనుమ-సోదరా! అది నా రౌద్రరూపం, ఆ రూపాన్ని చూచి మీరు ఏంచేస్తారు?

భీముడు-ఏమీలేదు! ఒక్కసారి మీ ఆభయంకరరూపాన్నిచూడాలని వుంది.

హనుమ-అది నా రుద్రరూపం, దాన్ని మీరు చూడలేరు, మీరు భయపడతారు.

భీముడు - నాకు భయంలేదు, నేను చూస్తాను.

హనుమ వెంటనే ఒక విశాలమైన పర్వత శిఖరంపైకి వెళ్ళి తన భయంకరం రూపాన్ని చూపాడు. ఆ రూపాన్ని చూచి భీముడు గజగజ వణికిపోయి కళ్ళుమూసుకొని-సోదరా! మీ రూపాన్ని చూచాను, చాలు, చాలు మీరు చిన్నరూపాన్ని ధరించండి అని అన్నాడు.

భీముడు -భగవాన్? మీ ఈ రూపాన్ని చూచిన తరువాత నాకు ఒక సందేహము కలుగుతున్నది.

హనుమ - ఏమిటి ఆ సందేహం ?

భీముడు - మీరూపం ఇంత భయంకరమైనప్పుడు మీరే ఒంటరిగా రావణుని చంపగలరుగదా, మరి రాముడు సేతువుని ఎందుకు నిర్మించాడు? ఇంతమంది వానరులను ఎందుకు పోగుచేశాడు? ఇన్ని రోజులు యుద్ధం ఎందులకు చేశాడు? సంజీవిని ఎందులకు తెప్పించాడు? అని అన్నాడు.

హనుమ - భీమసేనా! మీరు చెబుతున్నది యధార్థమే. ఒక్క రావణుడే ఖర్చు. అలాంటి చాలామంది రావణులను వధించగలను. నేను ఒంటరిగానే వెళ్ళి రావణుని హతమార్చేవాడిని, లంకను సముద్రంలో ముంచేవాడిని, నాకు అసాధ్యమంటూ ఏదీలేదు, కాని సోదరా! ఈ రామచరిత్ర ఎలా

రచించబడేది. శ్రీరాముని కీర్తి ఎలా విస్తరించబడేది. రామాయణము సేతువు ఎలా నిర్మించబడేది? ఈ రామచరిత్రను ఆశ్రయించే నేను జీవిస్తున్నాను. రామచరిత్ర లేకపోతే నేను ఒక్కరోజుకాదు ఒక్కక్షణం గూడా జీవించేవాడనుకాను అని అన్నాడు.

భీముడు మీరు నిజం చెబుతున్నారు. నా సందేహానికి సమాధానం లభించింది.

హనుమ-సోదరా! దుష్టదుర్యోధనునిపైన నాకు మిక్కిలి కోపం వస్తున్నది. ఇతను జూదంలో మిమ్ములను మోసంచేసి వనవాసాన్ని కలుగజేశాడు. మీరు చెప్పినచో నేను ఇప్పుడే వెళ్ళి హస్తినాపురంపై రాళ్ళవర్షం కురిపిస్తాను. ధృతరాష్ట్రుని పుత్రుల నందరిని చంపివస్తాను. అన్యాయానికి అధర్మానికి, అత్యాచారినికి, మోసాని ఫలితం ఎలావుంటుందో వారికి చూపించి వస్తాను అని అన్నాడు.

ఇది విని భీముడు హనుమ పాదాలు పట్టుకొని - ప్రభూ మీరు ఆ ధృతరాష్ట్రుని పుత్రులపైన క్రోధాన్ని చూపకండి. దోమను చంపడానికి ఇంత పెద్ద ప్రయత్నం చేయనవసరంలేదు. మీ దెబ్బను సహించే సామర్థ్యమెవరికి వుంది? మీరు నన్ను ఆశీర్వదించండి. మీ ఆశీర్వాదంవలన యుద్ధంలో ధృతరాష్ట్రుని నూర్గురు పుత్రులను చంపగలను అని అన్నాడు.

హనుమ - నేను మనసారా ఆశీర్వదించుతున్నాను. నేను అర్జునుని రథంపైన వుండి మీకు సహాయంచేస్తాను. అర్జునుడు చాలాకాలం నన్ను ఆరాదించాడు సదా అతనికి సహాయంచేస్తానని వరమిచ్చాను. మీరు ఏవిధం గానూ చింతించకండి. యుద్ధంలో మీకు తప్పక విజయం చేకూరుతుంది. మీరు దుష్టకౌరవులను చంపి అఖండ భూమండలానికి రాజులవుతారు అన్నాడు.

ఆపైన భీముడు హనుమకు నమస్కరించి కౌగలించుకున్నాడు. హనుమ ఎన్నోవిధాల ఆశీర్వదించి పద్మములు లభించు మార్గాన్ని చూపాడు.

హనుమ చెప్పిన మార్గాన వెళ్ళి భీముడు ఎన్నో పద్మములను తీసికొని తిరిగివచ్చాడు. భీముడు జరిగిన కథనంతా ధర్మరాజుకు వినిపించాడు. ధర్మరాజు హనుమ దర్శనము కలిగి నందులకు సంతసించి ఇలాంటి సాహస కార్యములను చేయవద్దని హెచ్చరిక చేశాడు.

ఈవిధంగా రామకథా రసికుడైన హనుమకు ఎన్నోరూపాలు వున్నాయి.

౨౦. గోర్యాన్ని అణచి వేయటం ఉద్యోక్తుడైన హనుమాన్

లోకవాసనయాజ్ఞోః శాస్త్రవాసన యాపిచ ।

దేహవాసనయా జ్ఞానం యాధావన్నైవజాయతే ॥

శ్రీరాముడు హనుమతో-చూడు హనుమ! లోకవాసనా, శాస్త్రవాసనా, దేహవాసనా ఈవిధంగా మూడు వాసనలున్నాయి. వీటి వల్లనే ప్రాణికి యధార్థజ్ఞానం కలుగదు అని తెలియజేశాడు.

ఒక్కొక్కప్పుడు భక్తులకుగూడా పరాభవం జరుగుతున్నట్లుగా కనబడుతుంది. భగవద్భక్తులకు ఎన్నటికీ పరాభవం కలుగదు. పరాభవంచేత వారి మనస్సుని భగవాన్ ఎంతగానో పవిత్రం చేస్తాడు. అన్ని అనర్థాలకు అభిమానమే మూలకారణము. భక్తుని మనస్సులో ఏ కొంచెం అభిమానం కల్గినా భగవాన్ దానిని వెంటనే పోగొట్టడానికి ప్రయత్నిస్తాడు. భక్తుని హృదయంలో అభిమానం స్థిరంగా నిలిచిపోకుండా చూస్తాడు. ఆవు తన దూడ శరీరమును నాలుకతో నాకి - నాకి దాన్ని స్వచ్ఛంగా చేసినట్లుగా భగవాన్ తన భక్తుని మనస్సులో ఉదయించిన అభిమానాన్ని పరాభవ నాటకాన్ని చూపి అతన్ని నిరభిమానునిగాచేస్తాడు. ఇందువలన భక్తునకు

ప్రతిభాపాదాశ్రయే

ఎక్కడైనా అవమానంగాని లేక పరాభవంగాని జరుగుతున్నట్లుగా కనపడితే భగవాన్ అతని మనస్సులో సూక్ష్మరూపంగావున్న అభిమానాన్ని వెంటనే తొలగించడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడని మాత్రమే భావించాలి.

రామకృష్ణులలో ఏమీ భేదంలేదు. రాముడే ద్వారకలో కృష్ణుని రూపంలో ఆవిర్భవించాడు. జానకి విదర్భ రాజకుమారిగా జన్మించింది. హనుమకి ఈ విషయమంతా తెలుసు, ఆయన వారిని శ్రీసీతారాముల రూపంలో చూడాలనుకుంటాడు. ఆయన నేత్రాలలో సీతారాముల సౌమ్యశాంతిమూర్తి నిండివుంటుంది, భగవంతునకు ఈ విషయం తెలుసు, అయినా భక్తుల అభిమానాన్ని పోగొట్టడానికి ఆయన క్రొత్త క్రొత్త వింతలు చేస్తూవుంటాడు.

సత్యభామ స్వభావం చాలా సున్నితమైంది. ఆమెకు తన రూపంపట్ల మిక్కిలి అభిమానంవుండేది. కృష్ణుడు గూడ ఆమె మాటలను సహించేవాడు. ఈ కారణంగా తనను అందరికంటే అధికంగా భావించనారంభించింది. భగవాన్ స్వర్గాన్నుంచి కల్పవృక్షాన్ని తీసికొనివచ్చు ఆమె ముంగిలిలో వేసినప్పటి నుంచి ఆమెకు అభిమానం మరీ ఎక్కువ అయింది. అప్పుడు గర్వభంగం చేయాలనుకున్నాడు భగవాన్.

ఒకసారి సుదర్శన చక్రానికి గూడా తనశక్తిపట్ల అభిమానం కలిగింది. నేను ఇంద్రుని వజ్రాన్ని ఓడించాను, దుర్వాసుని హతమార్చాను, లోకాలోక పర్వతగర్వాన్ని అణచివేశాను. భగవంతునికి కష్టాలు వచ్చినప్పుడు నన్నే పిలుస్తూవుంటాడు అని సుదర్శన చక్రానికి కలిగిన గర్వాన్ని పోగొట్టాలనుకున్నాడు భగవాన్.

గరుత్మంతునికిగూడా ఒకసారి అభిమానం కలిగింది-నాతో సమాన బలవంతుడు వేగంగా వెళ్ళువాడు మరొకడులేదు. యుద్ధంలో భగవంతునికి గూడా సహాయముచేశాను. ఇందులకే భగవాన్ తనకంటే ఎత్తైన ధ్వజంపైన నాకు చోటు ఇచ్చాడు. భగవానుని గరుడధ్వజుడని అంటారు. భగవానునికి నేను స్నేహితుడను, ఆసనాన్ని, వాహనాన్ని, ధ్వజాన్ని, ఛత్రచామరాన్ని గూడాను.

భగవాన్ ఈ ముగ్గురి గర్వాన్ని హనుమద్వారా అణచి వేయాలనుకున్నాడు. హనుమను మనస్సులో తలచుకున్నాడు. హనుమ వానరరూపంలో ద్వారకకువచ్చాడు. శ్రీకృష్ణుని ఉద్యానవనంలో ఫలాలను తింటున్నాడు. చెట్ల కొమ్మలను విరుగగొట్టుతున్నాడు, రక్షకులు ఎంతగానో ప్రయత్నించారు. లాభం లేకపోయింది. శ్రీకృష్ణునికి తెలియజేశారు. ఆయన వెంటనే గరుత్మంతుని పిలిచి గరుత్మంతా! ఎవడో వానరుడు మన ఉద్యానవనాన్ని నాశనం చేస్తున్నాడట. నీవు అతన్ని ఏవిధంగానైనా పట్టుకొనిరమ్ము, అని అన్నాడు.

గరుత్మంతుడు - మహారాజ్! పిచ్చుకపైన బ్రహ్మాస్త్రం వదులుతున్నారా? ఇప్పుడే పట్టుకొని తీసుకువస్తాను.

భగవాన్ - అలాగే తీసుకొనిరా!

గరుత్మంతుడు వెళ్ళి చూచాడు. హనుమ ఫలాలను తింటున్నాడు. అక్కడక్కడ కొమ్మలను విరుస్తున్నాడు.

గరుత్మంతుడు మందలిస్తూ ఒరేయి కోతీ! ఏమిటి చేస్తున్నావు?

హనుమ మౌనంగా వున్నాడు.

గరుత్మంతుడు - ఓ చెవిటివాడా! నీకే చెబుతున్నది!

ఏం చేస్తున్నావు?

హనుమ నవ్వి - ఫలాలను తింటున్నాను. నీకు కనుపించడంలేదా?

గరుత్మంతుడు అయితే ఫలాలను ఎందుకు తింటున్నావు?

హనుమ - ఆకలి వేస్తున్నది గనుక,

గరుత్మంతుడు ఈ తోట నీ అబ్బదనుకున్నావా?

హనుమ - మరి నీ అబ్బదేమో! నాకు తోటలన్నీ మాస్వామివే, ఎక్కడ తినాలకుంటే అక్కడ తింటావుంటాను. గరుత్మంతుడు - ఈ తోట ద్వారాకా ధీశునిధి, శ్రీకృష్ణుడు నిన్ను పిలుస్తున్నాడు.

హనుమ - ద్వారకాధీశుడు నీకు స్వామికావచ్చు. నా స్వామి అయోధ్యాధిపతి. నేను శ్రీ సీతారాముల దాసుడను.

గరుత్మంతుడు-అందుకే అంటున్నాను. నీవుపూర్తిగా వానరుడవని, అయోధ్యా నాథుడు, ద్వారకానాథుడు ఇరువురూ శ్రీమన్నారాయణ స్వరూపాలేగదా.

హనుమ-నేను వేరు-వేరు అని ఎప్పుడన్నానయ్యా? కాని నాకు శ్రీ సీతారాములపైన నిష్ఠగలదు. నా నేత్రాలలో వారు మూర్తీభవించివుంటారు.

గరుత్మంతుడు- సరే పద, వారికే చెప్పుకొందువుగాని.

హనుమ - నేను శ్రీరాముని ఆజ్ఞను తప్ప మరెవ్వరి ఆజ్ఞను పాటించను నాకు రావలసిన పనిలేదు.

గరుత్మంతుడు - నీవు రాకపోతే బలవంతంగా తీసికొని వెళతాను.

హనుమ-నీకు శక్తివుంటే తీసికొనివెళ్ళు, చూస్తాను. అనేసరికి గరుత్మంతునకు కోపంవచ్చి హనుమతో ముష్టియుద్ధం చేయసాగాడు. హనుమ తన తోకకిచుట్టి మెల్లగా విసిరేసరికి వెళ్ళి సముద్రంలోపడ్డాడు. హనుమ మలయాచలంపైకి వెళ్లాడు. గరుత్మంతుడు తరువాత భగవంతుని దగ్గరకు వెళ్లాడు.

భగవాన్ - గరుత్మన్! సముద్రసాన్నమయిందా!

గరుత్మంతుడు భగవన్ ! ఆ వానరుడు మహాతుంటరి, నేను ఎంతచెప్పినారాలేదు. నన్ను సముద్రంలోకి విసిరాడు.

భగవాన్ - అతను సామాన్య వానరుడుకాదు. పవన తనయుడు. అతను నీకంటే బలవంతుడు.

గరుత్మంతుడు-అవును, అవునండీ, ఈవిషయం నాకు అతనితో పోరాడినప్పుడే తెల్సింది. కాని నాతో వేగంలో మాత్రం సమానంగా ఎగురలేదు, నేను పక్షిని, అతను పశువు. అని అన్నాడు. వెంటనే గరుత్మంతుడు మలయా నిన్ను శ్రీ సీతారాములు పిలుస్తున్నారు అని అన్నాడు.

భగవాన్ - సరే అతను ఇప్పుడు మలయాచలంపైన వున్నాడు. నాపేరు చెప్పకుండా శ్రీ సీతారాముల పిలుస్తున్నారని చెప్పు. అని అన్నాడు.

హనుమ- నీవు పద, నేను వస్తున్నాను అని అన్నాడు.

గరుత్మంతుడు విసుగుజెంది-హనుమా! నీవు శాఖామృగానివి. నేను

గగన విహారంచేయు పక్షులరాజుని, నీవు నాతో సమానంగా ఎలా ఎగుర గలవు? మా మహారాజుగారు నిన్ను త్వరగా రమ్మనమన్నారు, అని అన్నాడు.

హనుమ - నీవుపద, నేను వస్తున్నానని తిరిగి అన్నాడు.

గరుత్మంతుడు - హనుమా! నీవు బలవంతుడవే కాని నాతో సమా నంగా వెళ్లజాలవు. నావీపుపైన కూర్చుంటే క్షణంలో స్వామిదగ్గరకు చేర్చు తాను, అని తన వీపుపైన కూర్చొనబెట్టుటకు ప్రయత్నించాడు.

హనుమ - స్వామి కూర్చుండు వాహనంపైన కూర్చొనిరాను, నీవుపద, వస్తున్నాని అన్నాడు.

గరుత్మంతుడు మొండిపట్టుపట్టాడు. ఏమైనాసరే, తీసుకు వెళ్లతా నంటున్నాడు, హనుమ చివరకు గరుత్మంతుని తన తోకకు చుట్టి ఒక్క విసురు విసిరాడు. అతను ద్వారక దగ్గరకు వచ్చి పడ్డాడు.

భగవంతుడు ఎవరిని లోనికి రానీయవలదని సుదర్శన చక్రానికి ఆదేశించాడు. సుదర్శన చక్రం గర్వంతో రొమ్మువిరుచుకుంటూ ముఖ్యద్వారం దగ్గరకు చేరి నిలబడింది.

హనుమలోనికి ప్రవేశించుచుండగా సుదర్శన చక్రం చూచి జాగ్రత్త! ఈరోజు లోనికి ఎవ్వరూ వెళ్ళరాదు. అని అన్నాడు.

హనుమ - సోదరా! ప్రభువు కబురుచేశారు. లోనికి వెళ్ళనివ్వ.

సుదర్శనుడు - భగవంతుని ఆదేశంపైన నేను ఇక్కడ వున్నాను. లోనికి వెళ్లడానికి వీలులేదు.

హనుమ వాదాన్ని పెంచుకొనడం బాగుగాలేదని సుర్యునాన్ని నోట్లోపెట్టుకుని లోనికి వెళ్ళాడు.

భగవాన్ సత్యభామతో - హనుమ! సీతారామ రూపాన్ని చూడడానికి వస్తున్నాడు! రుక్మిణినిపంపు. సీతరూపంలో నాదగ్గరకూర్చుంటుంది.

సత్యభామకు కోపంవచ్చి - ఏమండీ! నేను మాత్రం అందంగాలేనా? సీత నాకంటే అందంగా వుందా? రూపంమార్పు కోవడమేగదా! నేనే మార్పుచుకొని కూర్చుంటాను, అని అన్నది.

ఆమె గర్వాన్ని పోగొట్టడమే ఆయన లక్ష్యము. అలాగే కూర్చొన మన్నాడు. సీతరూపంలో సత్యభామ ప్రక్కనే కూర్చున్నది. హనుమలోనికివచ్చి శ్రీరాముని రూపంలోవున్న శ్రీకృష్ణుని పాదాలకు నమస్కరించాడు. కాని సీతరూపంలోవున్న సత్యభామవైపు చూడనైనా చూడలేదు.

భగవాన్ - హనుమా! నిన్ను తీసికొని రమ్మనమని గరుత్మంతుని పంపాను, అతను ఇంకా రాలేదేమిటి?

కొన్ని క్షణాలు గడిచిన తరువాత గరుత్మంతుడు రొప్పుతూ వచ్చాడు. హనుమను ప్రభువు ఎదుటచూచి మిక్కిలి లజ్జితుడైనాడు. హనుమ భగవంతునితో - మహారాజే! ఈపక్షికి మిక్కిలి గర్వంవుంది. ఎప్పుడు చూచినా యుద్ధానికి తయారవుతాడు. తన వేగంపట్ల గొప్ప అభిమానం కలదు. నేను ద్వారక దగ్గరకు విసిరాను గనుక ఇప్పటికైనా రాగలిగాడు అని అన్నాడు. ఈ మాటవినగానే గరుత్మంతుని గర్వంకాస్తా కరిగిపోయింది.

భగవాన్ - అయితే నిన్ను గుమ్మందగ్గర ఎవరూ ఆపలేదా? అని ప్రశ్నించాడు.

హనుమ - గరుత్మంతుడెంతో ఆసుదర్శనచక్రమూ అంతే. ఎంతగానో ప్రార్థించాను, వినలేదు, నోట్లోపెట్టుకొని వచ్చాను. అని నోట్లోనుంచి వెలుపలకు తీసి ప్రభువు ఎదుటవుంచాడు. అప్పుడు సుదర్శన చక్రానికి వున్న అభిమనం కాస్తాపోయింది.

హనుమ - సీతమ్మగారు కనుపించడంలేదేమిటి? సీతమ్మ గారి స్థానంలో ఈమె ఎవరో కూర్చుని వున్నది. అని అన్నాడు.

ఈ మాట వినగానే సత్యభామకు తన సౌందర్యంపట్ల వున్న గర్వంకాస్తా మాయమైపోయింది.

ఈ విధంగా మువ్వరి గర్వాన్ని పోగొట్టి హనుమభగవంతునికి నమస్కరించి మలయాచలంపైకి తిరిగి వెళ్ళాడు.

ఇదే మాదిరిగా అర్జునునికి తన ధనుర్బాణాలపైన అభిమానం కల్గి భగవంతునితో ప్రభూ! లంకకు వెళ్ళడానికి సేతువుని నిర్మించారు. వానరులను పోగుచేశారు. చెట్లను పర్వతాలను తీసికొనివచ్చారు. ఎందుకు ఇంతగా పరిశ్రమ చేశారు? బాణాలతో వంతెన కట్టితే బాగుండేదికదా ! అని అన్నాడు.

భగవాన్ అతని గర్వాన్ని పోగొట్టడానికి అయితే నీవు కొద్దిగా వంతెనకట్టి చూపించు అని అన్నాడు.

భగవంతుడు చెప్పినట్లు అర్జునుడు సముద్రంపైన కొద్దిదూరం వంతెన కట్టి హనుమతో ఎలావున్నదో, చూడమని అన్నాడు.

హనుమ రెండు అడుగులు వేశాడు. వంతెన చర - చర అన్నది.

భగవాన్ - హనుమా! తప్పుకో! లేకపోతే వంతెన విరిగి పోతుంది. అని అన్నాడు.

హనుమ తప్పుకున్నాడు అప్పుడు భగవాన్ తన వీపు చూపాడు. రక్తం ప్రవహిస్తున్నది. అర్జునుడితో - పార్థా! నీవు నిర్మించిన వంతెనను నావీపుపైన మోశాను. లేకుంటే హనుమ బరువుకి వంతెన విరిగి సముద్రంలోకి పడిపోయేది. ఇలాంటివానరులెందరో ఆ సేతువు మీదుగా వెళ్ళారు. ఈ మాట వినినప్పుడు అర్జునుని గర్వం పూర్తిగా నశించింది. ఈ విధంగా భగవంతుడు తనపరమ భక్తాగ్రేసరుడగు హనుమద్వారా ఎందరి అభిమానాన్నో పోగొట్టాడు. పోగొడుతూ వుంటాడు.

నిత్యము భగవత్సన్నిధిని చదువదగిన శ్లోకము

యావదా వర్తతే చక్రం యావతీచ వసుంధరా ।

తావత్సమిహ సర్వస్యస్మామిత్య మనువర్తయ ॥

ఈ కాలచక్రము ఎంతకాలము సాగుచుండునో, ఈభూమి ఎంతకాలము నిలిచియుండునో, అంతకాలము నీవీ సర్వవిశ్వమునకు స్వామివై యుండువుగాక!

21. రామకథా సంగీర్తన ప్రియ హనుమాన్

యత్ర యత్ర రఘునాథ కీర్తనం తత్ర తత్ర కృతమస్తకాంజలిమ్।
బాష్పవారి పరిపూర్ణ లోచనం మారుతిం నమత రాక్షసంతకమ్ ॥

శ్రీ రఘునాథుని కథాసంగీర్తన జరిగెడు ప్రతిచోటా శిరస్సున అంజలిమోపి, ప్రేమాశ్రువులను గింపి రాక్షసులను అంతమునలించు హనుమ శోభాయమానుడై వుంటాడు. ఇలాంటి మారుతికి నమస్కరించుము.

జీవుడు ఆహారం లేకుండా జీవించలేడు. జీవులందరూ తమ తమ ఆహారాన్ని పొంది ప్రసన్నులౌతారు. ఎవనికి ఎట్టి వస్తువు పట్ల వ్యసనమేర్పడు తుందో అతను ఆ వ్యసనాన్ని విడిచిపెట్టి వుండలేడు. చేప ఏవిధంగా నీరు లేకుండా జీవించలేదో అదే విధంగా నిజమైన భక్తుడు భగవంతుని కథాసంగీర్తన లేకుండా జీవించలేడు. మన కథానాయకుడు హనుమ నిజమైన రామభక్తుడు. రామకథా కీర్తన లేనిదీ ఒక్క క్షణం గూడా వుండదు.

భగవాన్ శిష్టరక్షణకు, దుష్టశిక్షణకు ధర్మసంస్థాపనకు అవతరిస్తూ వుంటాడు, భూభారం, తగ్గిపోయిన తరువాత ఆయన తనతేజస్సును తనభక్తుల యందు ప్రవేశపెట్టి అదృశ్యుడవుతాడు.

శ్రీకృష్ణుడు అవతారము చాలించుతూ ఉద్ధవునితో - ఉద్ధవా నీవు గొప్ప గుణవంతుడవు గనుక ఇక్కడేవుండి నాభక్తులకు మేలు చేకూర్చవలసినది అని అన్నాడు. ఈవిధంగానే శ్రీరాముడు తన ప్రేమపాత్రుడైన హనుమకి చెప్పాడు. పవన కుమారునిపట్ల భగవంతునికి గల అనురాగాన్ని, భగవంతుని పట్ల హనుమకు గల కృతజ్ఞతను వర్ణించలేము.

భగవాన్ ఒకరోజున కృతజ్ఞతను తెలుపుతూ - హనుమా! ఈ జగత్తులో నాకధ వుండునంతవరకు నీకీర్తి చిరస్థాయిగా వుంటుంది. నీవు శరీరంతో జీవించి వుంటావు. నీవు నిజంగా నాకు గొప్పగొప్ప ఉపకారాలుచేశావు అని అన్నాడు.

హనుమ - ప్రభూ! ఉపకారం చేసేశక్తి నాకెక్కడిది. మీరుశక్తి సామర్థ్యాన్ని ప్రసాదిస్తే చేయగల్గుతున్నాను అని అన్నాడు.

భగవాన్ - హనుమా! నాకు నీవు చేసిన ఉపకారాలను లెక్కించలేను. నేను ఒకవేళ నీ ఒక్కొక్క ఉపకారానికి నా ప్రాణాలను ఒక్కొక్కటి అర్పించినా ఎన్నో ఉపకారాలకి ఇంకా ఋణపడేవుంటాను. ఈ ఉపకారాలన్నింటికీ నేను ప్రత్యుపకారం చేయలేను నాకు చేయాలని గూడాలేదు. ఉపకారాలకు ప్రత్యుపకారం సామాన్యంగా అపదలు వచ్చినప్పుడు చేయడం జరుగుతుంది. నీకు అపదలు రావాలని నేను కోరడంలేదు. నేను నీకు ఎల్లప్పుడు ఋణపడి వుండాలనుకొంటున్నాను. ఈ కారణంగా నీవు సదా ఈ భూమండలంపైన వుండాలి. నీవు ఎప్పుడు స్మరించినా నేను హాజరవుతాను. అని అన్నాడు.

హనుమ - ప్రభూ! సేవకునకు తన కోరిక అంటూవుండదు, స్వామి నియమించిన కార్యమును నెరవేర్చడమే తన కర్తవ్యముగా భావిస్తాడు. నేను మీ ఆజ్ఞప్రకారము ఇక్కడ వుంటాను. కాని నాకొక వరాన్ని అనుగ్రహించండి. “తమకథా సంకీర్తన జరిగెడి ప్రతిచోటా అన్ని రూపాలలో వుండగలగాలి.”

భగవాన్ - “తథాస్తు” నాకథాసంకీర్తన జరిగే ప్రతిచోటా నీవు తప్పక వుంటావు అని అన్నాడు. ఈ కారణంచేతనే రామకథ జరిగేచోట అందరికంటె ముందు హనుమనకు జాగా కేటాయిస్తారు. హనుమ ఏ రూపంలో వస్తాడో,

ఎవరూ చెప్పలేరు. కాని ఆయన తప్పకవస్తాడు. తన భక్తుల కోరికలను నెరవేర్చుతాడు. ఎందుకంటే భగవాన్ ఆయన ఆధీనంలోనే వున్నాడుగదా! భగవంతుని, దర్శించకోరువారు హనుమను తప్పక ఆశ్రయించాలి, తులసీదాసుకి హనుమంతుడు భగవంతుని దర్శనం కలుగజేశాడు.

ఉత్తరభారతదేశంలో ఒక కథ ప్రచారంలో కలదు. తులసీదాసు చిత్రకూటంలో వుండేరోజులలో ప్రతిరోజూ ఉదయం మలమూత్ర విసర్జనకు బహిర్భూమికి వెళ్ళుతూ వుండేవాడు. తన దగ్గర మిగిలిపోయిన నీటిని ఒక జమ్మిచెట్టు మీద పోస్తూవుండే వాడు. చెట్టుపైన ఒక ప్రేతాత్మ వుండేది. ప్రేతాత్మలకి ఇలాంటి అపవిత్రమైన పదార్థమే ఆహారంగా వుంటుంది. ఆ నీటితో ప్రేతాత్మత్వప్తి చెందసాగింది. భూత ప్రేతాత్మలయోని మిక్కిలి నికృష్ట మైనది. ఆ యోనిలో గూడా మంచి చెడ్డా అన్నిరకాల ప్రేతాత్మలుంటాయి. ఆ ప్రేతాత్మ తృప్తిచెంది తులసీదాసు ఎదుట ప్రత్యక్షమై ఏదైనా వరాన్ని కోరుకొన మని అన్నది. తులసీ-నాకు ఏమి అక్కరలేదు. నీవు చేయించగలిగితే భగవంతుని దర్శనం చేయించు అని కోరారు.

ప్రేతాత్మ - మహారాజా! నాలో అంత సామర్థ్యముంటే ఈ అధమ యోనిలో ఎందుకు వుంటాను, నేను భగవంతుని దర్శనం చేయించలేను, కాని ఉపాయం చెప్పగలను.

తులసీ అయితే ఉపాయం చెప్పు.

ప్రేతాత్మ - చూడండి! రామకథ జరిగే ప్రతిచోటా హనుమ ఏదో రూపంలో వినడానికి వస్తూవుంటాడు. ఫలానాచోట నిత్యమూ రామకథ జరుగుతూ వుంటుంది. అక్కడికి హనుమ కుఱ్ఱవాని రూపంలో వస్తాడు. మీరు ఆయన పాదాలను పట్టు కొనండి, ఆయన ఎంతగానో ముట్టుకోవద్దని అంటాడు. కాని మీరు మాత్రం విడిచిపెట్టకండి. ఆయన మీకు భగవంతుని దర్శనం తప్పక చేయిస్తాడు, అని చెప్పింది.

తులసీదాసు మిక్కిలి ప్రసన్నుడైనాడు. కథ జరుగుతున్న చోటికి వెళ్ళాడు. అక్కడ అందరికి దూరంగా ఒక కుఱ్ఱవానిని చూశాడు. అతని

త్రైవిధములు శ్రీ

నేత్రాలనుండి కన్నీరు ప్రవహిస్తున్నది. కథను వింటున్నాడు. కథ పూర్తి అవగానే ఆయనకాళ్ళు పట్టుకొనడానికి ముందుకు వెళ్ళాడు. ఆయన పాదాలను ముట్టుకోవద్దు. నేను కుష్టువాడినని చెప్పాడు. కాని తులసీదాసు పట్టినపట్టు వదలలేదు. చివరికి ఆయన భగవంతుని దర్శనం చేయించుతానని వాగ్దానం చేశాడు. ఎన్నోపర్యాయములు దర్శనం చేయించాడు గూడాను ఒకసారి దర్శనం అయింది. కాని తులసీదాసు గుర్తించలేదు ఒకనాడు తులసీదాసు గంధాన్ని తీస్తున్నడు. భగవాన్ బాలకుని రూపంలోవచ్చి గంధం అడిగి పూసుకుంటున్నాడు. కాని తులసీ గుర్తించలేదు. అప్పుడు చిలుక రూపంలో వచ్చి హనుమ ఈ ద్విపద చదివాడు.

చిత్రకూటకే ఘాటకై భయినంతనకీ భీర్ ।

తులసిదాస చందనఘ్నినై తిలకదేత రఘువీర్ ॥

భక్తులకు ఆపదలు వచ్చినపుడు స్మరించగానే హనుమ వచ్చి వారి ఆపదలను పోగొట్టి వారికోరికలను నెరవేర్చుతాడు. రామకథారసీకులు రామసంకీర్తనా పరులు అసంఖ్యాకులు, రామకథను విన్నంతగానూ, రామ సంకీర్తన చేసినంతగానూ, మరెవరి కథను, నామాన్ని చేయరు. హనుమ ఫోటోను నేలపైన వేసినా కాగితంపైన చిత్రించినా, గోడపైనవేసినా, రాతిపైన చెక్కినా అచట ప్రత్యక్షమవుతాడు. హనుమను ప్రసన్నునిగా చేసుకొన గోరు వారు ఆయన్ని సింహాసనంపైన ప్రతిష్ఠించి రామకథ వినిపించ నారంభించితే ఆయన అతని కోరికలన్నటినీ నెరవేర్చుతాడు. అతనికి ఎప్పుడూ ఏవిధమైన లోటు రానీయదు. హనుమ ఈ లోకంలో సకలసంపదలను ఇస్తాడు. భూత, ప్రేత, పిశాచ, గ్రహబాధలనుంచి రక్షిస్తాడు. పరలోకంలోగూడా సహాయం చేస్తాడు. భగవంతుని దర్శనంకూడా కలుగజేస్తాడు. ఇలాంటి ప్రత్యక్షదైవాన్ని ఎవరు ఆరాధించరు? ఏవిధంగా ఈయన ప్రత్యక్షదైవమో, అనన్యసేవకుడో, అదేవిధంగా ఆధ్యాత్మతత్వవేత్త కూడాను.

రామదూత హనుమ సకల అశుభములను పోగొట్టి శుభములను కలుగజేస్తాడు. కరుణాసముద్రుడైన శ్రీమారుతినందనుని పాదపద్మాలకి మనసారా నమస్కరించుతున్నాను.

౭౭. ఆధ్యాత్మిక తత్త్వవేత్త హనుమోస్

దేహదృష్ట్యాతు దాసోఽహం, జీవదృష్ట్యాత్వదంశకః

ఆత్మదృష్ట్యాత్వమేవాహం, ఇతిమేనిశ్చితామతిః

హనుమ భగవంతునితో - ప్రభూ! దేహదృష్టితో నేను మీకుదాసుడను, జీవదృష్టితో మీ అంశాన్ని ఆత్మదృష్టితో మీరే నేను, ఇది నా నిశ్చితమైన అభిప్రాయము అని అన్నాడు.

భక్త భగవంతులలో, సేవక స్వాములలో, శిష్య గురువులలో, మిత్రులలో, తండ్రి కుమారులలో భార్యభర్తలలో ఏమీతేడా వుండదు. రసాస్వాదన చేయుటకు ఇరువురుగా వుంటారు. ద్వైధీభావం వున్నచోట, ఒకరు మరి ఒకరిని తననుంచి వేరుగా భావించేచోట రసానుభూతి కలుగదు. దైత్యభావము నశించినప్పుడు మాత్రమే రసాస్వాదన కలుగుతుంది. రస మంటూ వేరేఏమీవుండదు. “రసోవైసః” ఆ సర్వేశ్వరుడే రస స్వరూపుడు. మోహమే బంధనము. మోహరహితతత్వమే మోక్షము. భక్తుడు సదాముక్తుడే, అతనికి ఎప్పుడూ బంధనములేదు. అయినా వ్యవహారిక దృష్ట్యా భక్తుడు భగవంతునినుంచి తాత్విక విషయాలను తెలుసుకోవాలనుకుంటాడు. మోక్ష

మార్గాన్ని తెలుసుకుంటాడు. తన గురించికాదు, తనకుతాము ముక్తుడే, అతని ప్రశ్న ప్రజాశ్రేయస్సు కొరకు, లోకకళ్యాణ నిమిత్తమే. శ్రీ హనుమగూడా లోకకళ్యాణముకొరకు తన స్వామి అయిన శ్రీరామచంద్రుని ముక్తి మార్గాన్ని గురించి, ఆధ్యాత్మికతత్వవేత్త రహస్యాన్ని గురించి తెలుపమని కోరాడు.

హనుమభగవానుని ప్రశ్నించాడు, ప్రభూ! నాకు మోక్షతత్వాన్ని గురించి ప్రభోదించండి.

శ్రీరాముడు - హనుమా! తత్వజ్ఞానం కొరకు వేదాంత శాస్త్రాన్ని ఆశ్రయించు అన్నాడు.

హనుమ - వేదాంత మనగానేమి ?

శ్రీరాముడు - నువ్వులలో నూనెపున్నట్లు వేదాలలో సారరూపంగా వేదాంతముంది. అని అన్నాడు.

హనుమ వేదాలు, ఉపనిషత్తులు, వేదాలసంఖ్య వాని పేర్లు అడిగి తెలుసుకున్నాడు. తదుపరి హనుమ ముక్తి కలగడానికి విభిన్న మార్గాలను గురించి తెలియజేయమని కోరాడు.

శ్రీరాముడు-సాలోక్య, సారూప్య సామీప్య, సాయుజ్యము అవి ముక్తి నాలుగువిధాలు-అని అన్నాడు.

హనుమ - ప్రభూ ! కైవల్యముక్తి అంటే ఏమిటి? దానికి ఎన్ని భేదాలున్నాయి?

శ్రీరాముడు - కైవల్యముక్తి ఒక్కటే, అదిపరమార్థస్వరూపమే. దీనికి నాలుగు భేదాలున్నాయి. అని చెప్పాడు.

హనుమ - సాలోక్యముక్తి అంటే దేన్ని అంటారు ?

శ్రీరాముడు - నాలోకంలో వుండేదానిని సాలోక్యముక్తి అంటారు. ఇదినానామ సంకీర్తన నాది ముక్తి అంటే ఏమిటి. శ్రీరాముడు నాతో సారూప్యముక్తి అంటారు. ఈ విధమైన ముక్తి కాశీక్షేత్రంలో నా తారక మంత్రాన్ని వింటూ చనిపోవడంచేత లభిస్తుంది.

హనుమ - సామీప్యముక్తి అనగానేమి?

శ్రీరాముడు నా సామీప్యాన్ని పొందడాన్ని సామీప్య ముక్తి అంటారు. సదాచార పరాయణులై నా రూపాన్ని నిరంతరమూ ధ్యానిస్తూవుండేవారికి ఈ ముక్తి లభిస్తుంది.

హనుమ-సామీప్యముక్తి అనగానేమి ?

శ్రీరాముడు - నా సామీప్యాన్ని పొందడాన్ని సామీప్యముక్తి అంటారు. సదాచార పరాయణులై నారూపాన్ని నిరంతరమూ ధ్యానిస్తూవుండేవారికి ఈ ముక్తి లభిస్తుంది.

హనుమ - సాయుజ్యముక్తి అంటే ఏమిటి?

శ్రీరాముడు - గురూపదిష్ట మార్గాన ఎవరు నన్నే ధ్యానిస్తూవుంటారో, అట్టివారు భ్రమరకీట న్యాయంచేత నా రూపాన్నే పొందుతారు. దానిని సాయుజ్యముక్తి అంటారు. అది నిత్యమూ నన్ను ఆరాధించుటవలన లభిస్తుంది. ముక్తి సాధనగురించి ఉపనిషత్తులలో చక్కగా బోధించారు. ఉపనిషత్తులలో బోధించిన మార్గాన పయనించిన తప్పక ముక్తి కలుగును.

హనుమ-ఉపనిషత్తుల సంఖ్య. ఏ ఉపనిషత్తులు ఏవేదానికి చెందినవి? అని ప్రశ్నించాడు.

భగవాన్ 108 ఉపనిషత్తుల పేర్లను ఏది ఏ వేదానికి చెందినదో కూడా చెప్పాడు.

హనుమ-కైవల్యముక్తి ఏవిధంగా లభిస్తుంది? అని అడిగాడు.

శ్రీరాముడు సాధనచతుష్టయ సంపన్న పురుషునకు జ్ఞానంవలన కైవల్యముక్తి లభిస్తుంది. అని అన్నాడు.

హనుమ-జీవన్ముక్తి, విదేహముక్తి, అని దేన్ని అంటారు? దీనికి గల ప్రమాణమేమి? దీనికిగల సిద్ధిని, అట్టి సిద్ధికి గల ప్రయోజనమేమిటి? అని ప్రశ్నించాడు.

శ్రీరాముడు ప్రాపంచిక జ్ఞానమే బంధనము. తత్వజ్ఞానమే జీవన్ముక్తి, ప్రారబ్ధరూపమైన ఉపాధి నశించడమే విదేహముక్తి. వీటికి వేదాలు

ఉపనిషత్తులే ప్రమాణాలు. దుఃఖనివృత్తి నిత్యానంద ప్రాప్తి ఇందుకు ప్రయోజనము. ఆనందోపలబ్ధి పురుషార్థసాధ్యము. వాసనలన్నీ నశించిపోవడమే జీవన్ముక్తి స్వరూపము అని అన్నాడు.

హనుమ - భగవన్ ! పురుషార్థమంటే ఏమిటి?

శ్రీరాముడు - పురుషార్థము రెండు విధాలు. ఒకటి శాస్త్రవిరుద్ధము, రెండవది శాస్త్రానుకూలము. శాస్త్రవిరుద్ధపురుషార్థము బంధనమునకు కారణము. శాస్త్రానుకూల పురుషార్థము మెల్లమెల్లగా మనలను పరమార్థం వైపుకి మరలిస్తుంది. ముందుగా అశుభప్రదమైన వాసనలను తొలగించి శుభప్రదమైన వాసనలను మనస్సుని లగ్నంచేయాలి. తిరిగి శుభప్రదమైన వాసనలను పరిత్యజించి వాసన అంటాలేకుండునట్లుగా మనస్సుని వశపరుచుకోవాలి. వాసనలతోవున్నవాడు బద్ధుడు. వాసనరహితుడు ముక్తుడు.

హనుమ - భగవాన్ ! వాసన స్వరూపం ఏమిటి?

శ్రీరాముడు - చిరపరిచితమైన పదార్థాలను ఏ మనస్సు నిరంతరమూ చింతిస్తూ వుంటుందో అవే వాసనలు. వాటివల్లనే జనన-మరణములు కలుగుతూ వుంటాయి. వాసనవల్లనే ప్రాణాలలో స్పందన వుంటుంది. ఆ స్పందనకే వాసనలు పుట్టుతూవుంటాయి. ఇందులకే మాటి మాటికి పుట్టుట చచ్చుట జరుగుతూ వుంటుంది. ఇందుకే ముందు అశుభప్రదమైన వాసనలను పరిత్యజించి తిరిగి మంచి వాసనలను త్యజించాలి. ఆ విధంగా మనస్సుని వశపరచుకోవాలి.

హనుమ - మనస్సుని వశం చేసుకొనడం ఎలా?

శ్రీరాముడు ఆధ్యాత్మవిద్య, సాధుసంగము, వాసనా త్యాగము, ప్రాణాయామము, ఈ నాలుగు మనస్సుని వశం చేసుకొనడానికి మంచి సాధనములు, చంచలమైన మనస్సే మనలను జగత్తులో త్రిప్పుతుంది. మనస్సుచాంచల్యాన్ని వదలి ఏకాగ్రత చెందినవెంటనే జ్ఞానోపలబ్ధి కలుగుతుంది. జ్ఞానం వలన ముక్తి లభిస్తుంది. ధ్యానంవలన మనస్సు ఏకాగ్రత

చెందుతుంది. ఇందుకుగాను చిదానంద స్వరూపాన్ని ధ్యానించాలి. కొంత కాలం ధ్యానాభ్యాసం జరిగినప్పుడు అహంకారం నశిస్తుంది. మనోవృత్తి బ్రహ్మతత్వమందు లగ్నమవుతుంది. ఆ వృత్తిని సంప్రజ్ఞజ్ఞాన సమాధి అంటారు. మనస్సులోని సకలవృత్తులు నశించినప్పుడు దాన్ని ఆసంప్రజ్ఞాన సమాధి అంటారు. వాసనలు నశించినంత వరకు పరమానంద ప్రాప్తికలుగదు. మలినవాసనలు మనలను ప్రాపంచిక జనన - మరణాలకు వశీభూతులను చేస్తాయి. విశుద్ధమైన వాసన మనలను

జనన-మరణాలనుంచి ముక్తులనుగా చేస్తుంది. ఇందుచేత వాసనలు నశించనంతవరకు బ్రహ్మనందప్రాప్తి కలుగదు. సమస్త వాసనలకు ఈ అపవిత్రమైన శరీరమే నిలయము, విషయవాసనలను వదలి మోక్షవాసనను అలవరుచుకోవాలి. తరువాత సత్స్వరూపాన్ని సాధించాలి. హనుమా! నీవు ముందు శుద్ధ స్వరూపునిగా భావించుకొనుము. ఇలా అభ్యాసం చేస్తూవుండగా దేహముకన్నా జీవన్ముక్తుడవుతాడు, చివరికి దేహమువదలిన తరువాత జీవన్ముక్తపదవిని కూడా పరిత్యజించి విదేహముక్తిని పొందుతాడు. ఇదే వైకుంఠము. ఇది నిష్కామ ఉపాసకులకే లభిస్తుంది. ఆధ్యాత్మతత్వ విద్యలోని నిగూఢతత్వము. దీనినే మహాఉపనిషద్ అని అంటారు.

హనుమకు శ్రీరామునిద్వారా ఈవిధంగా ముక్తితత్వము లభించింది. హనుమ సనకాది మహర్షులకు రామరహస్యోపనిషత్ రామోపనిషత్, మొదలగు వానిలో ఈ తత్వాన్నే బోధించాడు. హనుమ తత్వవేత్తలలో అగ్రగణ్యుడు. ఈయన అనుగ్రహంవలన ఎందరో తరించారు. తరించ బడతారుగూడాను. హనుమంతుని అనుగ్రహంవలననే రామభక్తి కలుగుతుంది. ఇందుకుగాను పరతత్వాన్ని తెలిసికొనగోరువారు హనుమను ఆశ్రయించాలి. హనుమంతుని చరిత్ర చాలా గొప్పది. పురాణాలలో విస్తారముగా వర్ణించబడినది. ఇక్కడ చాలా సంక్షిప్తముగా వ్రాయుట జరిగినది. శ్రీ పవనతనయుడు తన నిర్మలమైన భక్తిని అనుగ్రహాన్ని మన అందరికీ ప్రసాదించవలసినదిగా మాటి మాటికి కోరుతున్నాము.

శ్రీ సీతారామాంజనేయార్పణమస్తు

సంపూర్ణము

శ్రీ ఆంజనేయ పూజా విధానం

సకల దేవతా స్వరూపుడైన ఆంజనేయస్వామిని ప్రతిదినము లేక మంగళ, శనివారములందున యింకను విశేష పర్వములు అనగా హనుమ జ్ఞయంతి, శ్రీరామనవమి మొదలగు దినములందు పూజించుట విశేష ఫల ప్రదము. పూజామందిరమునందు ఆంజనేయస్వామి విగ్రహము లేక పటము నుంచి ఈశాన్య, ఆగ్నేయభాగములందుగానీ, స్వామివారి కభిముఖముగా గానీ దీపారాధన గావించవలెను. ఈ దీపారాధనకు అలంకార మొనర్చి, నైవేద్యమిడి నమస్కరించిన పిమ్మట గణపతిని ప్రార్థనా పూర్వకముగా ఈ క్రింద తెలుపబడిన విధముగా షోడశోపచారపూజలు గావించవలెను.

గణపతి ప్రార్థన

- శ్లో॥ వక్రతుండం మహాకాయ కోటిసూర్య సమప్రభ
నిర్విఘ్నం కురుమే దేవ సర్వ కార్యేషు సర్వదా ॥
- శ్లో॥ గజాననం భూతగణాధి సేవితం కపిత్థ జంబూ ఫలసార భక్షణం ।
ఉమాసుతం శోక వినాశ కారణం నమామి విఘ్నేశ్వరం పాదపంకజమ్ ॥
- శ్లో॥ లంబోదరం పరమ సుందర మేకదంతం
రక్తాంత దీర్ఘనయనం పరమం పవిత్రం
ఉద్యద్ధివాకరం తపోజ్జ్వల కాంతికాంతం
విఘ్నేశ్వరం సకల విఘ్నహరం నమామి ॥
- శ్లో॥ శుక్లాంబరధరం విష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజం
ప్రసన్నవదనం ధ్యాయేత్సర్వ విఘ్నోపశాంతయే ॥
శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః నమస్కారం సమర్పయామి !
ఆయం ముహూర్త స్సుముహూర్తోస్తు!
- శ్లో॥ యశ్శివోనామ రూపాభ్యాం యాదేవీ సర్వమంగళా
తయోస్సం స్మరణాత్పుంసాం సర్వతో జయమంగళం
ఆపదామప హర్తారం దాతారం సర్వసంపదాం
లోకాభిరామం శ్రీరామం భూయో భూయో నమామ్యహం ॥

అతులిత బలధామం స్వర్ణ శైలాభదేహం
దనుజవన కృశానుం జ్ఞానినా మగ్రగణ్యం
సకల గుణ నిధానం వానరాణామధీశం
రఘుపతి ప్రియభక్తం వాతజాతం నమామి ॥
అంజనా నందనం వీరం జానకీ శోక నాశనం
కపీశమక్ష హంతారం వందే లంకాభయంకరమ్ ॥

ఆంజనేయ మతిపాట లాననం కాంచనాద్రి కమనీయ విగ్రహమ్
పారిజాత తరుమూలవాసినం భావయామి పవమాన నందనం ॥
యత్ర యత్ర రఘునాథకీర్తనం తత్ర తత్ర కృతమస్త కాంజలిం
బాష్పవారి పరిపూర్ణలోచనం మారుతిం నమత రాక్షసాంతకమ్ ॥

శ్లో॥ సర్వమంగళ మాంగళ్యే శివే సర్వార్థసాధకే
శరణ్యేత్ర్యంబకేదేవీ నారాయణి నమోస్తుతే ॥

శ్రీలక్ష్మీనారాయణాభ్యాం నమః, ఉమామహేశ్వరాభ్యాం నమః, వాణి
హిరణ్య గర్భాభ్యాం నమః, శచీపురందరాభ్యాం నమః, అరుంధతీ వశిష్టాభ్యాం
నమః, సీతారామాభ్యాం నమః (పీఠమునందుగల ఇతర దేవతలపై అక్షతలు
చల్లి నమస్కరించవలెను.)

సంకల్పము

ఆచమ్య! ఓం కేశవాయస్వాహా, ఓం నారాయణాయస్వాహా, ఓం
మాధవాయస్వాహా, ఓం గోవిందాయనమః, ఓం విష్ణవేనమః, ఓం మధు
సూదనాయనమః, ఓం త్రివిక్రమాయనమః, ఓం వామనాయనమః, ఓం
శ్రీధరాయనమః, ఓం హృషీకేశాయనమః, ఓం పద్మనాభాయనమః, ఓం
దామోదరాయనమః, ఓం సంకర్షణాయనమః, ఓం వాసుదేవాయనమః,
ఓం ప్రద్యుమ్నాయనమః, ఓం అనిరుద్ధాయనమః, ఓం పురుషోత్తమాయనమః
, ఓం అధోక్షాయనమః, ఓం జనార్ధనాయనమః, ఓం ఉపేంద్రాయనమః
, ఓం హరయేనమః, ఓం శ్రీకృష్ణాయనమః॥ (కేశవ, నారాయణ, మాధవ,

అనేనామములు పరింపుచూ ముమ్మారు కొలదినిరు లోపలికి పుచ్చుకొని-
గోవిందా, మొదలుగా గల కృష్ణాయనమః అనునామముల వరకుగల నామ
ములు పరింపవలెను.)

శ్లో॥ పృథ్వీత్వయాధృతాలోకా దేవత్వం విష్ణునాధృతా
త్వంచ ధారయ మాందేవీ పవిత్రం కురుశాసనమ్ ॥
(భూమికి నమస్కరించవలెను.)

శ్లో॥ అపసర్పంతుయేభూతాః యేభూతాభూమిసంస్థితాః
యేభూతావిఘ్నకర్తారో తేనశ్యంతి శివాజ్ఞయా
అపక్రామంతు భూతాద్యా సర్వేషాభూమిభారకాః
సర్వేషా మవిరోధేన దైవకర్మ సమారభే ॥
ఈ విధముగా పరించి ఉదకమును-భూమిపైన, పరిసరాలలోను
చల్ల వలెను.

శ్లో॥ అపవిత్రః పవిత్రోవా సర్వావస్థాన గతోఽపివా
యస్మైరేత్పుండరీకాక్షం స బాహ్యభ్యంతరశ్శుచిః ॥
పుండరీకాక్ష! పుండరీకాక్ష! పుండరీకాక్షాయనమః ॥ అని తనపై జల
ములు చల్లుకొనవలెను.

ఉత్తిష్టంతు భూతపిశాచాః ఏతే భూమిభారకాః ఏతేసా మవిరోధేన
బ్రహ్మకర్మ సమారభే! దైవీగాయత్రి ఛందః ప్రాణయామే వినియోగః ॥

ఓం భూః ఓంభువః, ఓంగ్ం సువః, ఓంమహః, ఓంజనః, ఓంతపః
ఓంగ్ం సత్యం, ఓం తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గోదేవస్య ధీమహి ధియోయోనః
ప్రచోదయాత్ ఓమాపోజ్యోతీ రసోఽమృతం బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోమ్
(ఈ మంత్రముచే ముమ్మారు ప్రాణాయామము నొనర్చవలెను.)

సంకల్పము :

మమోపాత్త దురితక్షయ ద్వారా, శ్రీ పరమేశ్వర ముద్దిశ్య శ్రీపరమేశ్వర
ప్రీత్యర్థం, శుభేశోభనేముహూర్తే, శ్రీమహావిష్ణోరాజ్ఞేయ, ప్రవర్త మానస్య,

ఆద్యబ్రాహ్మణః, ద్వితీయ పరార్థే శ్వేతవరాహకల్పే, వైవస్వత మన్వంతరే,
కలియుగే, ప్రథమపాదే, జంబూద్వీపే, భరతవర్షే, భరతఖండే,
మేరోర్దక్షిణదిగ్భాగే, శ్రీశైలస్య...దిక్ప్రదేశే, కృష్ణా కావేరీ (లేక గోదావరి) మధ్య
దేశే, శోభనేగృహే, సమస్త దేవతా బ్రాహ్మణ హరిహరగురు చరణసన్నిధౌ,
అస్మిన్వర్తమానవ్యావహారిక చాంద్రమాన.....సంవత్సరే.....అయనే.....
ఋతౌ... మాసే...పక్షే.....తిథౌ.....వాసరే.....శుభనక్షత్ర శుభయోగ
శుభకరణః ఏవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభతిథౌ, శ్రీమాన్గోత్రః...
నామధేయః శ్రీమతః.....గోత్రస్య.....నామధేయస్య... మమ ధర్మపత్ని
సమే తస్య సహకుటుంబానాం ధర్మార్థ కామమోక్ష చతుర్విధ ఫలపురుషార్థ
సిద్ధ్యర్థం, జన్మలగ్న వశాత్, జన్మరాశి వశాత్, ఏవిగ్రహాః అరిష్టస్థానేషు స్థితాః
తేషాం గ్రహాణాంత తత్తదరిష్ట స్థానం పరిత్యజ్య శుభస్థానస్థిత అత్యంత
అతిశయ శుభఫలావాప్యర్థం, మమ సహకుటుంబానాం పశు శిశు ఆశ్రిత
బంధుమిత్రై స్సహ సకల దుష్టగ్రహబాధా నివారణార్థం, భూమ్యాంతరిక్ష
దివ్యమహోత్పాత దుర్నిమిత్తాద్భుత దర్శనాది సర్వారిష్ట శమన పూర్వక,
వరకీయ మంత్ర - యంత్ర - తంత్ర విషశల్యమూలికాచూర్ణ
ప్రయోగాద్యాభిచార దోషశాంత్యర్థః, మమశరీరే అస్తిగత, మాంసగత, రక్తగత,
రోమగతాది బాధీకృత సర్వరోగప్రశమన ద్వారా శీఘ్రమేవ సంపూర్ణ
రోగ్యసిద్ధ్యర్థం, శత్రుబాధా నిరహరణార్థం, రాజద్వారే రాజగృహే, రాజముఖే
అస్మత్ సంచరాస్థ సర్వత్ర సర్వస్థలేషు నిర్విఘ్నతా పూర్వక ఆచరిత సకల
కార్యసాధనేన అఖండ దిగ్విజయ సిద్ధ్యర్థం, క్షేమ స్థైర్య విజయాభయ
ఆయురారోగ్య మహదైశ్వర్య సంప్రాప్త్యర్థం శ్రీవీరహనుమ ద్దేవతా
సంపూర్ణానుగ్రహ ప్రాప్త్యర్థం, శ్రీవీరహనుమద్దేవతా ముద్దిశ్య వీరహను
మద్దేవతా ప్రీత్యర్థం మమ సంభవద్భిర్దైవ్యైః సంభవద్భిర్బుద్ధాః సంభవిద్భి
రుపచారై ॥ సంభవితా నియమేన యావచ్ఛక్తి ధ్యానావహనాది షోడశోప
చార పూజాం కరిష్యే ॥

(అక్షతలు నీళ్ళు పళ్ళెములో వదలవలెను.)

తదంగ కలశారాధనం కరిష్యే ॥ (నీళ్ళు తాకవలెను.)

“కలశం గంధపుష్పాక్షతైరభ్యర్చ”

(వెండి, రాగి, కంచుపాత్రల యందు పరిశుభ్రమగు నీరుపోసి కలశమును అలంకరించి ఆ నీటియందు పుష్పాక్షతలు వేసి, కొనగల ఆకుతో అభిమంత్రించి చాలి.)

శ్లో॥ కలశస్య ముఖే విష్ణు కంఠే రుద్రసమాశ్రితాః
మూలే తత్రస్థితో బ్రహ్మ మధ్యే మాతృగణా స్మృతాః ॥
కుక్షౌతు సాగరా స్సర్వే సప్తద్వీపా వసుంధరా ।
ఋగ్వేదోఽథ యజుర్వేద స్సామవేదో హ్యధ్వరణః ॥
అంగైశ్చ సహితా స్సర్వే కలశాంబు సమాశ్రితాః ॥

మం॥ ఆపోవా ఇదగ్ం సర్వం విశ్వాభూతాన్యాపః ప్రాణావా ఆపః
పశవ ఆపోఽన్న మాపోఽమృతమావస్స ప్రూడాపో విరాడాప స్సర్వాడాప
శ్చందాగ్ం హ్యపో జ్యోతిగ్ం హ్యపో యజూగ్ం ప్యాపస్సత్యమాప స్సర్వాదేవతా
ఆపో భూర్భు వస్సు వరాప ఓమ్ ॥

శ్లో॥ గంగేచ యమునేచ కృష్ణా గోదావరి సరస్వతీ ।
నర్మదా సింధు కావేరి జలేఽస్మిన్ తస్మిన్నిధింకురు ॥

కలశోదకేన శంఖమాపూర్వ, అలంకృత్య వామహస్త మధ్యే నిధాయ,
దక్షిణ హస్తేన అంకుశముద్రయా తీర్థానావాహ్య॥ (కలశము నందలి
జలములు శంఖమునిండా పోసి ఆ శంఖమును అలంకరించి యెడమ
అరచేతియందు పెట్టుకొని కుడిచేతి అంగుష్ఠ, మధ్యమ, అనామికలు పైకి
నిలిపిన అంకుశముద్రతో ఆకాశమునందలి తీర్థశక్తిని శంఖమునందా వాహన
మొనర్పవలెను.)

శ్లో॥ బ్రహ్మాండోదర తీర్థాని కరైస్స ప్రాప్తానితేరవే
తేన సత్యేన మే దేవ, తీర్థం దేహీ దివాకర ॥

(తదుపరి శంఖమును పూజింపవలెను.)

ఓం శంఖపీఠే బ్రహ్మణమావాహయామి, శంఖమధ్యే ఆదిత్య మావాహ
యామి. శంఖవృధయే చంద్రమావాహయామి. శంఖాగ్రే గంగా సరస్వతీ
మావాహయామి.

శ్లో॥ శంఖం చంద్రార్కం దైవత్వం వరుణం చాధిదైవతం ।
పృష్ఠే ప్రజాపతిం విద్యా దగ్రే గంగాసరస్వతీ ॥

శ్లో॥ పృథివ్యాం యాని తీర్థాని వాసుదేవస్య చాజ్ఞయా ।
శంఖేతిష్ఠంతి సర్వాణి తస్మభ్యుంఖం ప్రపూజయేత్ ॥

శ్లో॥ త్వంపురా సాగరోత్పన్నో విష్ణునా విదృతః కరే ।
సర్వదేవా హితార్థాయ పాంచజన్య నమోస్తుతే ॥

మం॥ ఓం భూర్భువస్సువః, తత్సవితుర్వరేణ్యం, భర్గో దేవస్య
ధీమహి, ధియో యోనః ప్రచోదయాత్ ॥ ఓం క్రోం శంఖాయనమః ॥
శంఖోదకేన పూజాద్రవ్యాణి, దేవమాత్మానాం చ సంప్రోక్ష్య॥

శంఖంలోని జలములు పూజాద్రవ్యాలమీద, దైవముల మీద తన
మీద చల్లుకొనవలెను. తిరగి శంఖమునందు నీరుపోసి కూర్మ
పీఠమునందుంచ వలెను.

తతః పీఠార్చనం కరిష్యే ॥

(దేవతా మూర్తులుగల పీఠములు పూజింపవలెను.)

ఓం ప్రీం ఆధారశక్త్యేనమః, ఓం మూలప్రకృత్యై నమః, ఓం
మత్స్యాయ నమః, ఓం కూర్మాయ నమః, ఓం అనంతాయ నమః, ఓం
శేషాయనమః, ఓం గరుడాయ నమః, (పూర్వద్వారే). ఓం ద్వారశ్రియై నమః
, ఓం ధాత్రే నమః, ఓం విధాత్రే నమః, (దక్షిణేద్వారే). ఓం ద్వారశ్రియై
నమః, ఓం చండాయై నమః, ఓం ప్రచండాయ నమః, (పశ్చిమద్వారే). ఓం
ద్వారశ్రియై నమః, ఓం జయాయ నమః, ఓం విజయాయ నమః,
(ఉత్తరద్వారే). ఓం ద్వారశ్రియై నమః, ఓం బలాయ నమః, ఓం ప్రబలాయై
నమః, (మధ్యే). ఓం చిచ్ఛక్త్యై నమః, ఓం మాయాయ నమః, ఓం

గంగాయ నమః, ఓం యమునాయ నమః, ఓం దిగ్విజేభ్యో నమః, ఓం కేసరేభ్యో నమః, (తన్మధ్యే) ఓం శ్వేతద్వీపాయ నమః (ద్వీపమధ్యే), ఓం వేదికాయ నమః, (వేదిక మధ్యే) ఓం కల్పవృక్షాయనమః, (కల్పవృక్షస్యాధస్తాత్) ఓం రత్నసింహాసనాయ నమః, (తన్మధ్యే). ఓం శ్రీవీరహనుమతే నమః ॥

ఏవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభతిథౌ వీరహనుమద్దేవతా ప్రాణ ప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే ॥ (నీరు తాకవలెను.)

అంజనేయస్వామివారిపైన పుష్పసహితమైన అరచేతిని ఎత్తిపెట్టి ఈదిగువ మంత్రమును ఉచ్చరించవలెను.

మం॥ ఓం ఆ సునీతే పునరస్మాసు చక్షుః పునః ప్రాణమిహీరో దేహి భోగం జ్యోక్తశ్చేమ సూర్యముచ్చరంత మనుమతే మృడయాన స్వస్తి!
అమృతం వైప్రాణా అమృతమాపః ప్రాణానేవ యథాస్థాన ముపహ్వయతే ॥

శ్లో॥ స్వామిన్ సర్వజగన్నాథ యావత్పూజావ సానకం
తావత్త్వం ప్రీతిభావేన బింబేస్మిన్ సన్నిధిం కురు ॥
వీరహనుమద్దేవతాభ్యో నమః ప్రాణిభిః ప్రాణిజీవ ఇహైవాగత్య స్థిరో భవ వరదోభవ సుముఖోభవ సుప్రసన్నో భవ స్థిరాసనం కురు. (అని అక్ష తలు చల్లాలి)

ధ్యానము

శ్లో॥ ధ్యాయేద్బాల దివాకర ద్యుతినిభం దేవారి దర్శావహమ్ ।
దేవేంద్ర ప్రముఖ ప్రశస్తయశసం దేదీప్యమానం రుచా ।
సుగ్రీవాది సమస్తవానరయుతం సువృక్ష తత్త్వప్రియమ్ ।
సంరక్తారుణ లోచనం పవనజం పీతాంబరా లంకృతమ్ ॥

శ్లో॥ ఉద్యన్తారాండ కోటి ప్రకట రుచికరం చారు వీరాసనస్థమ్
బిభ్రాణాం హేమమౌంజీకర ధృతకమలం నాగ యజ్ఞోపవీతమ్ ।
ధీరం నర్పేందు మౌళీం వరమణి మకుటం కుండలా భాసిగండం ।
భీమాకారం త్రినేత్రం మమ శుభఫలదం వాయుపుత్రం నమామి॥

శ్లో॥ మర్మభేద మహోత్సాహ సర్వరోగ వినాశన
శత్రూన్ సంహర మాంరక్ష శ్రియం దాపయ దేహిమే ॥
శ్రీవీర హనుమద్దేవతాభ్యో నమః ధ్యానం సమర్పయామి॥
(పుష్పాక్షతలు స్వామివారికి సమర్పించి నమస్కరించవలెను.)

ఆవాహనం

మం॥ ఓం సహస్ర శీర్షా పురుషః సహస్రాక్ష స్సహస్రపాత్ ।
సభూమిం విశ్వతోవృత్వా అత్యతిష్ఠ ద్దశాంగ్ లం ॥
మం॥ ఓం యస్తే మన్యోవిధ ద్వజ సాయక సహోజః పుష్పతి విశ్వమానుషక్ ।
సమ్యా మదానమార్య స్త్వయాయుజా సమస్కృతేన సహసా సహస్సతా॥

శ్లో॥ హ్రీంకారస్య సమానాభం వర్తనీయ గుణోత్తరం ।
అరుణాస్యం మనోవేగం తూర్ణం ధ్యాయామి మారుతిం ॥
శ్రీవీర హనుమద్దేవతాభ్యో నమః ఆవాహనం సమర్పయామి॥
(అక్షతలు చల్లవలెను.)

సింహాసనం

మం॥ పురుష ఏ వేదగ్ం సర్వం, యద్భూతం యచ్ఛభవ్యం ।
ఉతాఽమృతత్వ స్వేశానః యదన్నే నాతిరోహతి ॥
మన్యురిన్ద్రో మన్యురేవా నదేవో మన్యుర్హౌతావరుణో జాతవేదాః ।
మమ్యం విశ ఈళతే మానుషీర్యాః పాహినో మన్యో తపసాప జోషాః

శ్లో॥ ఆసనం పరమం దివ్యం నవరత్న సమన్వితం
సౌర్ణ ప్రభయాయుక్తం ముక్తా ప్రాలంబిత శోభితం ॥
శ్రీవీర హనుమద్దేవతాభ్యో నమః రత్నఖచిత సింహాసనం సమర్పయామి॥
(పుష్పం ఉంచాలి)

పాద్యం

మం॥ ఏతావానస్య మహిమ అతోజ్యాయాంగ్శ్చ పూరుషః
పాదోస్య విశ్వాభూతాని త్రిపాదస్యామృతం దివి ॥

అభిహిమన్యో తవస్తవీయా స్తవసాయుజా విజహిశత్రూన్ ।
అమిత్రహ వృత్రహ దన్యుహ చ విశ్వావసూన్యా భరాత్వన్నః ॥

శ్లో॥ గంగాది సర్వతీర్థేభ్యః అనీ తైర్నిలైర్జలైః
పాద్యం గృహాణ కపీశా సర్వాభీష్ట ఫలప్రద ॥
శ్రీవీర హనుమద్దేవతాభ్యో నమః పాద్యం సమర్పయామి॥
(నీళ్లు దేవునికి చూపించి ప్రక్కన వదలాలి)

అర్ఘ్యం

మం॥ త్రిపాదూర్ధ్వ ఉదైత్పురుషః పాదోఽస్యేహ భవా
త్పునః తతో విష్వజ్విక్రమత్, సాశనానశనో అభి ॥
త్వంహిమన్యో అభిభూత్యోజా స్వయంభూర్భామో అభిమాతి షాహా
విశ్వచర్షణి స్సహురి స్సహవా సస్మాస్వోజః పృతనాసుధేహి
శ్లో॥ గంగాజలం సమానీతం దివ్యగంధై స్సుసంస్థితమ్
అర్ఘ్యం గృహాణ భగవన్ సర్వపాపవ్యపోహకృత్ ॥
శ్రీవీర హనుమద్దేవతాభ్యో నమః అర్ఘ్యం సమర్పయామి॥
(నీళ్లు ముమ్మారు చూపించి పళ్ళెంలో వదలాలి)

ఆచమనీయం

మం॥ తస్మాద్విరాడ జాయత విరాజో అధిపూరుషః సజాతో
అచ్యురిచ్యుత పశ్చాద్భూమి మధోపురః ।
అభాగ సన్నప పరేతో అస్మి తవక్రత్వా తవిషస్య ప్రచేతః ॥
తన్వా మన్యో అక్రతుర్జి హిళాహం స్వా తసూర్బల దేయాయ మేహి॥
శ్లో॥ ఆచమ్యతాం మయాదత్తం కృష్ణాగోదావరీ జలమ్ ।
గృహీష్వాచమనం దేవ సర్వపాప నికృంతన ॥
శ్రీవీర హనుమద్దేవతాభ్యో నమః ఆచమనీయం సమర్పయామి॥
(నీళ్లు మూడు మార్లు చూపించి వదలాలి)

మధుపర్కం

మం॥ యత్పురుషేణ హవిషా, దేవా యజ్ఞమవతస్వత, వసంతో
అస్యాసీదాజ్యం గ్రీష్మ ఇదృ శ్వరధ్వః
ఆయన్తే అస్మృప మేహ్యర్వా జృతీచీన స్సహారే విశ్వధాయః ।
మన్యోవజ్రి న్నభిమా మావృత్స్వహనా వదస్యూ రుతబోధ్యాపేః ॥
శ్లో॥ దధ్వాజ్య మధుసంయుక్తం మధుపర్కమిదం ప్రభో
అహం దాస్యామి దేవేశ గృహాణకపిసత్తమ ॥
శ్రీవీర హనుమద్దేవతాభ్యో నమః మధుపర్కం సమర్పయామి॥
(పెరుగు, నెయ్యి, తేనె కలిపి స్వామివారికి చూపించాలి.)

స్నానం

మం॥ సప్తాప్యాస స్పరిధయః, త్రిస్సప్త స్సమిధఃకృతా
దేవాయద్యజ్ఞం తన్వానాః, అబధ్నస్సురుషం పశుమ్ ॥
అభిప్రేహి దక్షిణతో భవామేధా వృత్రాణి జంఘునావభూరి ।
జుహోమితే ధరుణమ్మధ్వో ఆగ్రముభా ఉపాంశు ప్రథమాపి బావ ॥
శ్లో॥ గంగా గోదావరీ పుణ్యా తుంగభద్రా సరస్వతీ ।
అతిపుణ్యా భోగవతీ సర్వయోః సర్వపావనా ॥
శ్రీవీర హనుమద్దేవతాభ్యో నమః స్నానం సమర్పయామి॥
(పుష్పంతో నీరు చల్లాలి)

పంచామృత స్నానం

మం॥ దధి నర్పి మధుక్షీరైః శ్వర్కరేణ ఫలైస్సహ
ప్రక్షాళనం ప్రకుర్వీత ఆంజనేయ నమోస్తుతే ॥
శ్రీవీర హనుమద్దేవతాభ్యో నమః పంచామృత స్నానం సమర్పయామి॥
(ఆవుపాలు, పెరుగు, నెయ్యి, తేనె, పంచదార, కొబ్బరి నీరు కలిపి స్వామివారి
అభిషేకించాలి.)

మలాపకర్షణ స్నానం

శ్లో॥ గంగా గోదావరీ కృష్ణా యమునా నర్మదా జలైః
కావేరీ సింధుజలశ్చైవ స్నానం కురు మహామతే ॥

శుద్ధోదక స్నానం సమర్పయామి॥

(తిరిగి కలశంలో నీరు చల్లాలి.)

వస్త్రం

మం॥ యజ్ఞం బర్హిషి ప్రోక్షన్, పురుషం జాతమగ్రతః,
తేనదేవా అయజంత, సాధ్యాఋషయశ్చయే ॥

త్యయామన్యో పరధమారు జన్తో హర్ష మాణాసోధృషితా మరుత్సః।

తిగ్మేషవ ఆయుధా సంశిశానా అభిప్రయస్తు సరోఅగ్ని రూపాః ॥

శ్లో॥ వస్త్ర యుగ్మం సదా శుభ్రం రక్తవర్ణం సమప్రభమ్ ।
దదామి దేవ దేవేశ భక్త్యాహం ప్రతిగృహ్యతామ్ ॥

శ్రీవీర హనుమద్దేవతాభ్యో నమః వస్త్రయుగ్మం సమర్పయామి॥

(గ్రహములకు వస్త్రద్వయం గానీ అక్షతలుగానీ యివ్వాలి.)

యజ్ఞోపవీతం

మం॥ తస్మాద్యజ్ఞా త్వర్వహుతః సంభృతం వృషదాజ్యమ్
పశూగ్ స్తాగ్శక్రే వాయువ్యాన్ అరణ్యాన్ గ్రామ్యాశ్చయే ॥

అగ్నిరివ మన్యో త్విషిత స్సహస్వ సేనానీర్న స్సహరే హూతవిధి।

హత్వాయ శత్రూన్విభజస్వ వేద ఓజో మిమానో విమృధోనుదన్వ ॥

శ్లో॥ రాజితం బ్రహ్మసూత్రంచ స్వర్ణరత్న సమన్వితం
ఉపవీతాని దాస్యామి గృహ్యతాం కపినాయక ॥

శ్రీవీర హనుమద్దేవతాభ్యో నమః యజ్ఞోపవీతం సమర్పయామి॥

(యజ్ఞోపవీతం లేక అక్షతలు యివ్వాలి)

గంధం

మం॥ తస్మాద్యజ్ఞా త్వర్వహుతః ఋచ స్సామానిజిజ్జిరే ।
ఛందాగ్ంసి జిజ్ఞి రేతస్మాత్ యజు స్త దజాయతః ॥

సమస్వమన్యో అభిమాతిమస్మే రుజన్మృణస్ర మృణన్వేహి శత్రూన్।

ఉగ్రన్తేపాజో నన్వారు రుధ్రే వశీవశన్న యస ఏకజత్వమ్ ॥

శ్లో॥ గంధం కర్పూర సంయుక్తం కుంకుమాగరు సంయుతం
విలేపనం మయాదత్తం ప్రీత్యర్థం ప్రతిగృహ్యతాం ॥

శ్రీవీర హనుమద్దేవతాభ్యో నమః శ్రీగంధం సమర్పయామి॥

(గంధం చిలకరించాలి)

పుష్పాక్షతలు

మం॥ తస్మాదస్వా అజాయంత యేకేచోభయాదతః ।

గావోహజిజ్జిరే తస్మాత్ తస్మాజ్జాతా అజావయః ॥

ఏకో బహూనా మసి మన్య ప్రీతితో విశంవిశం యుధయే సంశిశాధి।
అకృత్త రుక్ష్వయా యుజావయం ద్యుమన్తజ్ఞోషం విజయాయ కృణ్మమే॥

శ్లో॥ మనోహరాణి దివ్యాని శాలియాన్ తందులైశ్శుభైః
రక్తాక్షతాన్ ప్రదాస్యామి వానరేశ నమోస్తుతే ॥

శ్లో॥ మల్లికా మాలతీపుష్పై శృంపకై ర్వకుశైః శుభైః
విశేష రక్తపుష్పాణి యుష్మత్పూజాం కరోమ్యహం ॥

శ్రీవీర హనుమద్దేవతాభ్యో నమః పుష్పాక్షతాని సమర్పయామి॥

(పుష్పాక్షతలు చల్లవలెను.)

నవరత్నాలు

శ్లో॥ కేయూరకటకేచైవ హస్తే చిత్రాంగుళీయకం

మాణిక్యోల్లాసి మకుటం కుండలేహార శోభితం

నాభోనాయక రత్నంచ నూపురే పాదపద్మయోః

అంగుళీముద్రికా త్వైవ గృహ్యంతా మన్మదర్పితా ॥

శ్రీవీర హనుమద్దేవతాభ్యో నమః నానాభరణాని సమర్పయామి॥
(నవరత్నములు సమర్పించాలి.) శ్రీవీర హనుమదంగం పూజాం కరిష్యే

అంగపూజ

ఓం సుగ్రీవమిత్రాయనమః	పాదౌ పూజయామి
ఓం అంగదసఖ్యేనమః	గుల్ఫౌ పూజయామి
ఓం రామసాయకాయనమః	జంఘే పూజయామి
ఓం అక్షమాలకాయనమః	కటిం పూజయామి
ఓం లంకారయేనమః	వాలం పూజయామి
ఓం రామప్రియాయనమః	గుహ్యం పూజయామి
ఓం సాగరలంఘనాయనమః	నాభిం పూజయామి
ఓం లంకిణీ దర్పఘ్నాయనమః	మధ్యమం పూజయామి
ఓం సంజీనగాహరైనమః	వశీః పూజయామి
ఓం కుంఠితదశకంఠాయనమః	వక్షః పూజయామి
ఓం రామదూతాయనమః	కంఠం పూజయామి
ఓం జితకామాయనమః	హస్తౌ పూజయామి
ఓం ప్రసన్నవదనాయనమః	వక్త్రం పూజయామి
ఓం శ్రుతిపారగాయనమః	ముఖం పూజయామి
ఓం పింగనేత్రాయనమః	నేత్రే పూజయామి
ఓం ఊర్ధ్వపుండ్రధారిణ్యేనమః	శ్రోత్రే పూజయామి
ఓం మణికంఠమాలినేనమః	లలాటం పూజయామి
ఓం దశకంఠమదాపహరాయనమః	శిరః పూజయామి
ఓం సర్వాభీష్ట ప్రదాయనమః	సర్వాణ్యంగాని పూజయామి

శ్రీవీర హనుమత్ప్రీతయే అష్టోత్తర శతనామాపూజాం కరిష్యే ॥

(అవకాశముగలవారు సహస్రనామపూజ కూడా జరుపవచ్చును.)

శ్రీ హనుమాన్ అష్టోత్తర శతనామావళిః

(ప్రతి నామమునకు ముందు “ఓం” అనియు చివర “నమః” అనియు చేర్చి చదువుకొన ప్రార్థన.)

ఓం ఆంజనేయాయ నమః	సర్వరోగహరాయ
మహావీరాయ	ప్రభవే
హనుమతే	బలసిద్ధికరాయ
మారుతాత్మజాయ	సర్వవిద్యాసంపత్ప్రదాయకాయ
తత్త్వజ్ఞాన ప్రదాయ	కపిసేనానాయకాయ
సీతాదేవీ ముద్రాప్రదాయ	భవిష్యచ్చ తురాననాయ
అశోకవనికాచ్ఛేత్రే	కుమార బ్రహ్మచారిణే
సర్వమాయావిభంజనాయ	రత్నకుండల దీప్తిమతే
సర్వబంధ విమోక్షే	సంచలద్వాప సన్నద్ధలంబ
రక్షోవిధ్వంసకారకాయ	మానశిఖోజ్జ్వలాయ
పరవిద్యాపరీహరాయ	గంధర్వ విద్యాతత్త్వజ్ఞాయ
పరశౌర్య వినాశనాయ	మహాబలపరాక్రమాయ
పరమంత్ర నిరాకర్త్రే	కారాగృహ విమోక్షే
పరయంత్ర ప్రభేదకాయ	శృంఖలాబంధవిమోచకాయ
సర్వగ్రహ వినాశినే	ప్రాజ్ఞాయ
భీమసేన సహాయకృతే	రామదూతాయ
సర్వదుఃఖహరాయ	ప్రతాపవతే
సర్వలోకచారిణే	వానరాయ
మనోజవాయ	కేసరిసుతాయ
పారిజాతద్రుమూలస్థాయ	సీతాశోక నివారకాయ
సర్వమంత్ర స్వరూపవతే	అంజనాగర్భ సంభూతాయ
సర్వతంత్ర స్వరూపిణే	బాలార్క సదృశాననాయ
సర్వయంత్రాత్మికాయ	విభీషణ ప్రియకరాయ
కపీశ్వరాయ	దశగ్రీవ కులాంతకాయ
మహాకాయాయ	లక్ష్మణ ప్రాణదాత్రే

వజ్రకాయాయ
మహాద్యుతయే
చిరంజీవినే
రామభక్తాయ
దైత్యకార్య విఘాతకాయ
అక్షహంత్రే
కాంచనాభాయ
పంచవక్త్రాయ
మహాతపసే
లంకిణీ భంజనాయ
శ్రీమతే
సింహికా ప్రాణభంజనాయ
గంధమాదన శైలస్థాయ
లంకాపుర విదాహకాయ
సుగ్రీవ సచివాయ
ధీరాయ
శూరాయ
దైత్యకులాంతకాయ
సురార్చితాయ
మహాతేజసే
రామచూడామణి ప్రదాయ
కామరూపిణే
పింగళాక్షాయ
వార్ధిమైనాక పూజితాయ
కబళీకృతమార్తాండ మండలాయ
విజితేంద్రియాయ
రామసుగ్రీవ సంధాత్రే
మహారావణ మర్దనాయ
స్ఫటికాభాయ
వాగధీశాయ

నవవ్యాకృతి పండితాయ
చతుర్భాహవే
దీనబంధవే
మహాత్మనే
భక్తవత్సలాయ
సంజీవన నగాహరే
శుచయే
అగ్నయే
దృఢవ్రతాయ
కాలనేమి ప్రమథనాయ
హరిమర్కట మర్కటాయ
దాంతాయ
శాంతాయ
ప్రసన్నాత్మనే
శతకంఠమదాహృతే
యోగినే
రామకథాలోలాయ
సీతాన్వేషణ పండితాయ
వజ్రదండస్థాయ
వజ్రనఖాయ
రుద్రవీర్యసముద్భూతాయ
ఇంద్రజిత్ప్రహితామోఘ
- బ్రహ్మాస్త్ర నివారకాయ
పార్థ ధ్వజాగ్రసంవాసినే
శరపంజర భేదకాయ
దశబాహవే
లోకపూజ్యాయ
జాంబవత్ప్రీతి వర్ధనాయ
సీతాసమేత శ్రీరామ పాద
సేవాధురంరాయ 108

శ్రీ సువర్చలాష్టోత్తర శతనామావళి:

ఓం సువర్చలాయై నమః	ఓం సంసారభయనాశిన్యై నమః
ఓం ఆంజనేయపత్న్యై నమః	ఓం పరమకలాయై నమః
ఓం లక్ష్మ్యై నమః	ఓం నిత్యకళ్యాణ్యై నమః
ఓం సూర్యపుత్ర్యై నమః	ఓం శ్వేతవాహనపుత్రికాయై నమః
ఓం నిష్కళంకాయై నమః	ఓం అక్షయధనధాన్యదాయై నమః
ఓం శక్త్యై	ఓం వంశవృద్ధికరాయై నమః
ఓం నిత్యాయై నమః	ఓం దివ్యపీతాంబరధరాయై నమః
ఓం నిర్మలాయై నమః	ఓం మృత్యుభయనాశిన్యై నమః
ఓం స్థిరాయై నమః	ఓం నిత్యానందాయై నమః
ఓం సరస్వత్యై నమః	ఓం ఛాయాపుత్రికాయై నమః
ఓం నిరంజనాయై నమః	ఓం కనకసువర్చలాయై నమః
ఓం శాశ్వతాయై నమః	ఓం శ్రీరామభక్తాగ్రగణ్యాయై నమః
ఓం నిర్మలహృదయాయై నమః	ఓం నిర్మలహృదయాయై నమః
ఓం సకలహృదయాయై నమః	ఓం సర్వకార్యసాధనాయై నమః
ఓం సకలవిద్యాప్రదాయిన్యై నమః	ఓం పతిసేవాధురంధరాయై నమః
ఓం అమృత ప్రదాయిన్యై నమః	ఓం త్రైలోక్యసుందర్యై నమః
ఓం కిష్కింధాపురవాసిన్యై నమః	ఓం వంశవృద్ధికరాయై నమః
ఓం సకలమనోరథపూర్ణ్యై నమః	ఓం సకలపాపహరాయై నమః
ఓం అంజనాప్రియాయై నమః	ఓం కామరూపిణ్యై నమః
ఓం పతిసేవానిరంతరాయై నమః	ఓం వంశోద్ధారికాయై నమః
ఓం రత్నకిరీటాయై నమః	ఓం శంఖచక్రహస్తాయై నమః
ఓం జరామరణవర్జితాయై నమః	ఓం పద్మశోభితాయై నమః
ఓం కామదాయై నమః	ఓం పద్మగర్భాయై నమః
ఓం సర్వశక్తిముక్తి ఫలదాయై నమః	ఓం సర్వదుష్టగ్రహనాశిన్యై నమః
ఓం భక్తాభీష్టదాయై నమః	ఓం ఆనందాయై నమః
ఓం సకలవిద్యాప్రదానాయై నమః	ఓం విచిత్రరత్నమకుటాయై నమః
ఓం మహానందాయై నమః	ఓం ఆదిత్యవర్ణాయై నమః

ఆధ్యాత్మిక, జ్యోతిష, వాస్తు, వైద్య, మంత్రశాస్త్రాది గ్రంథములకు మోహన్ పబ్లికేషన్స్, రాజమండ్రి

శ్రీ హనుమచ్ఛలత

165

ఓం దుస్స్వప్నదోష -హరాయై నమః
ఓం కళాతీతాయై నమః
ఓం శోకనాశిన్యై నమః
ఓం పుత్రపౌత్రదాయికాయై నమః
ఓం సంకల్పసిద్ధికాయై నమః
ఓం మహాజ్వాలాయై నమః
ఓం ధర్మార్థమోక్షదాయిన్యై నమః
ఓం నిర్మలహృదయాయై నమః
ఓం సర్వభూతవశీకరాయై నమః
ఓం నిత్యాయై నమః
ఓం ధర్మార్థధర్మపరిపాలనాయై నమః
ఓం వాయునందనసత్యై నమః
ఓం మహాబలశాలిన్యై నమః
ఓం సత్యసంధాయై నమః
ఓం సత్యవ్రతాయై నమః
ఓం విజ్ఞానస్వరూపిణ్యై నమః
ఓం లలితాయై నమః
ఓం శాంతిదాయిన్యై నమః
ఓం శాంతి స్వరూపిణ్యై నమః
ఓం లక్ష్మ్యై నమః
ఓం శక్తయై నమః
ఓం వరదాయై నమః
ఓం అకాలమృత్యుహరాయై నమః
ఓం సత్యదేవతాయై నమః
ఓం ఐశ్వర్యప్రదాయై నమః
ఓం హేమభూషణ-భూషితాయై నమః
ఓం సకలమనోవాంఛిత ప్రదాయై నమః

ఓం కనకవర్ణాయై నమః
ఓం ధర్మపరివర్తనాయై నమః
ఓం మోక్షప్రదాయిన్యై నమః
ఓం కామరూపిణ్యై నమః
ఓం ధర్మశీలాయై నమః
ఓం గానవిశారదాయై నమః
ఓం వీణావాదనసం సేవితాయై నమః
ఓం ఆంజనేయప్రియాయై నమః
ఓం విశాలనేత్రాయై నమః
ఓం వజ్రవిగ్రహాయై నమః
ఓం విశాలవక్షఃస్థలాయై నమః
ఓం ధర్మపరిపాలనాయై నమః
ఓం ప్రత్యక్షపరదేవతాయై నమః
ఓం జనానందకరాయై నమః
ఓం హంసతూలికాశయాయై నమః
ఓం గంధమాదనవాసిన్యై నమః
ఓం నిత్యాయై నమః
ఓం బ్రహ్మచారిణ్యై నమః
ఓం భూతాంతరాత్మనే నమః
ఓం కామచారిణ్యై నమః
ఓం సర్వకార్యసాధనాయై నమః
ఓం రామభక్తాయై నమః
ఓం శక్తిరూపిణ్యై నమః
ఓం కామితార్థప్రదాయై నమః
ఓం భక్తకల్పలతాయై నమః
ఓం భుక్తి ముక్తి ఫలదాయై నమః
ఓం శ్రీరామపాదసేవా
ధురంధరాయై నమః

166

శ్రీ హనుమచ్ఛలత

శ్రీ హనుమోన్ సహస్రనామావళిః

(ప్రతి నామమునకు ముందు “ఓం” అనియు చివర “నమః” అనియు చేర్చి చదువుకొన ప్రార్థన.)

ఓం హనుమతే నమః	పింగకేశాయ	రవయే
శ్రీ ప్రదాయ	పింగరోష్ణే	విశ్వచేష్టాయ
వాయుపుత్రాయ	శ్రుతిగమ్యాయ	విశ్వగమ్యాయ
రుద్రాయ	సనాతనాయ	విశ్వధ్యేయాయ
అనఘాయ	అనాధయే	కలాధరాయ
అజరాయ	భగవతే	ప్లవంగమాయ
అమృత్యవే	దేవాయ	కపిశ్రేష్ఠాయ
వీరవీరాయ	విశ్వహేతవే	జ్యేష్ఠాయ
గ్రామవాసాయ	జనాశ్రయాయ	విద్యావనేచరాయ
జనాశ్రయాయ	ఆరోగ్యకర్త్రే	బాలాయ
ధనదాయ	విశ్వేశాయ	వృద్ధాయ
నిర్గుణాయ	విశ్వనాథాయ	యువాయ
శూరాయ	హరిశ్చరాయ	తత్త్వాగమ్యాయ
వీరాయ	భర్తాయ	సుఖాయ
నిధిపతయే	రామాయ	అజాయ
మునయే	రామభక్తాయ	అంజనాసూనవే
పింగాక్షాయ	కల్యాణాయ	అవ్యగ్రాయ
వరదాయ	ప్రకృతిస్థిరాయ	గ్రామశాంతాయ
వాగ్మినే	విశ్వంభరాయ	ధరాధరాయ
సీతాశోకవినాశకాయ	విశ్వమూర్తయే	భూర్భువస్స్వర్లోకాయ
శివాయ	విశ్వాకారాయ	మహర్లోకాయ
శర్వాయ	విశ్వపాయ	జనలోకాయ
పరస్మై	విశ్వాత్మనే	తపసే
అవ్యక్తాయ	విశ్వసేవ్యాయ	అవ్యయాయ
వ్యక్తావ్యక్తాయ	విశ్వాయ	సత్యాయ
ధరాధరాయ	విశ్వహరాయ	ఓంకారగమ్యాయ

ఆధ్యాత్మిక, జ్యోతిష, వాస్తు, వైద్య, మంత్రశాస్త్రాది గ్రంథములకు మోహన్ పబ్లికేషన్స్, రాజమండ్రి

ఆధ్యాత్మిక, జ్యోతిష, వాస్తు, వైద్య, మంత్రశాస్త్రాది గ్రంథములకు మోహన్ పబ్లికేషన్స్, రాజమండ్రి

శ్రీ హనుమచ్ఛలత

167

ప్రణవాయ	80	జగత్తాత్రే	సముద్రాయ
వ్యాపకాయ		జగన్నాథాయ	శ్రీప్రదాయ
అమలాయ		జగదీశాయ	శివాయ
శివాయ		జనేశ్వరాయ	ఉదధిక్రమణాయ
ధర్మప్రతిష్ఠాత్రే		జగత్పిత్రే	దేవాయ
రామేష్ఠాయ		హరయే	సంసారభయనాశనాయ
ఫల్గుణప్రియాయ		శ్రీశాయ	వార్ధిబంధనకృతే
గోష్పదీకృతవారాశయే		గరుడస్మయభంజనాయ	విశ్వజేత్రే
పూర్ణకామాయ		పార్థధ్వజాయ	విశ్వప్రతిష్ఠితాయ
ధరాపతయే		వాయుపుత్రాయ	లంకారయే
రక్షోఘ్నాయ	90	అమితపుచ్చాయ	కాలపురుషాయ
పుండరీకాక్షాయ		అమితప్రభాయ	లంకేశ గృహభంజనాయ
శరణాగతవత్సలాయ		బ్రహ్మపుచ్చాయ	భూతావాసాయ
జానకీప్రాణదాత్రే		పరబ్రహ్మణే	వాసుదేవాయ
రక్షప్రాణాపహరకాయ		పుచ్చాయ	వసవే
పూర్ణసత్వాయ		రామేష్ఠాయ	త్రిభువనేశ్వరాయ
పీతవాససే		సుగ్రీవాదియుతాయ	శ్రీరామదూతాయ
దివాకరసమప్రభాయ		జ్ఞానినే	లంకాప్రాసాదభంజనాయ
ద్రోణహర్ద్రే		వానరాయ	కృష్ణాయ
శక్తినేత్రే		వానరేశ్వరాయ	కృష్ణస్తుతాయ
శక్త్యై	100	130	శాంతాయ
రాక్షసమారకాయ		కల్పస్థాయినే	శాంతిదాయ
రక్షోఘ్నాయ		చిరంజీవినే	విశ్వరూపాయ
రామదూతాయ		ప్రసన్నాయ	విశ్వభోక్త్రే
శాకినీజీవహరకాయ		సదాశివాయ	మారీచఘ్నాయ
భుభుక్కారహతారాతిగర్వాయ		సన్నతయే	బ్రహ్మచారిణే
పర్వతభేదనాయ		సద్గతయే	జితేంద్రియాయ
హేతుమతే		భుక్తిముక్తిదాయ	ఊర్ధ్వాయ
ప్రాంశుబీజాయ		కీర్తిదాయకాయ	లాంగూలినే
విశ్వభద్రే		కీర్త్యై	మాలినే
జగద్గురవే		కీర్తిప్రదాయ	140

168

శ్రీ హనుమచ్ఛలత

సమీరతనూజాయ	లంకేశనిధనాయ	నిరంతరాయ
వీరాయ	స్థాయినే	నిరంజనాయ
వీరమారాయ	లంకాదాహకాయ	నిర్వికల్పాయ
జయప్రదాయ	ఈశ్వరాయ	గుణాతీతాయ
జగన్మంగళదాయ	చంద్రసూర్యాగ్నినేత్రాయ	భయంకరాయ
పుణ్యాయ	కాలాగ్నియే	హనుమతే
పుణ్యశ్రవణకీర్తనాయ	ప్రళయాంతకాయ	దురారాధ్యాయ
పుణ్యకీర్తయే	210	తపస్సాధ్యాయ
పుణ్యగతయే	కపిలాయ	అమరేశ్వరాయ
జగత్పావనపావనాయ	కపీశాయ	జానకీఘనశోకోత్థాపహర్ద్రే
దేవేశాయ	పుణ్యరాశయే	పరాత్పరాయ
జితరోధాయ	ద్వాదశరాశిగాయ	వాఙ్మయాయ
రామభక్తివిధాయకాయ	సర్వాశ్రయాయ	సదసద్రూపాయ
ధ్యాత్రే	అప్రమేయాత్మనే	కారణాయ
ధ్యేయాయ	రేవత్యాదినివారకాయ	ప్రకృతేపరాయ
భగాయ	లక్ష్మణప్రాణదాత్రే	భాగ్యదాయ
సాక్షిణే	సీతాజీవనహేతుకాయ	నిర్మలాయ
చేతసే	రామధ్యేయాయ	నేత్రే
చైతన్యవిగ్రహాయ	220	పుచ్చలంకావిదాహకాయ
జ్ఞానదాయ	హృషీకేశాయ	పుచ్చబద్ధయాతుధానాయ
ప్రాణదాయ	విష్ణుభక్తాయ	యాతుధానరిపుప్రియాయ
ప్రాణాయ	జటినే	ఛాయాపహారిణే
జగత్ప్రాణాయ	బలినే	భూతేశాయ
సమీరణాయ	దేవాదిదర్శహర్ద్రే	లోకేశాయ
విభీషణప్రియాయ	హోత్రే	సద్గతి ప్రదాయ
శూరాయ	కర్త్రే	ప్లవంగ మేశ్వరాయ
పిష్పలాశ్రయసిద్ధికాయ	హర్త్రే	క్రోధాయ
సుహృదే	జగత్ప్రభవే	క్రోధాసంరక్తలోచనాయ
సిద్ధాశ్రయాయ	నగర గ్రామపాలాయ	క్రోధాహర్ద్రే
కాలాయ	230	తాపహర్ద్రే
కాలభక్షకభర్జితాయ	శుద్ధాయ, బుద్ధాయ	భక్తాభయవరప్రదాయ

ఆధ్యాత్మిక, జ్యోతిష, వాస్తు, వైద్య, మంత్రశాస్త్రాది గ్రంథములకు మోహన్ పబ్లికేషన్స్, రాజమండ్రి

ఆధ్యాత్మిక, జ్యోతిష, వాస్తు, వైద్య, మంత్రశాస్త్రాది గ్రంథములకు మోహన్ పబ్లికేషన్స్, రాజమండ్రి

శ్రీ హనుమచ్ఛ్రిత్ర

169

భక్తానుకంపినే	కామాయ	క్షేత్రజ్ఞాయ
విశ్వేశాయ	కవయే	క్షేత్రపాలాయ
పురుషాతాయ	కామపాలాయ	పల్కులీకృతసాగరాయ 330
పురందరాయ	కపిలాయ	హిరణ్యాయ
అగ్నేయే	విశ్వజీవనాయ	పురాణాయ
విభావనవే	భాగీరథీపదాంభోజాయ 300	ఖేచరాయ
భాస్వతే	సేతుబంధవిశారదాయ	భూచరాయ
యమాయ	స్వాహాయ, స్వధాయ	మనవే
నిర్ బుతయే	హవిషే కవ్యాయ	హిరణ్యగర్భాయ
వరుణాయ	హవ్యకవ్యప్రకాశకాయ	సూత్రాత్మనే
వాయుగతిమతే	స్వప్రకాశాయ	రాజరాజాయ
వాయవే	మహావీరాయ	విశంపతయే
కౌబేరాయ	లఘవే	వేదాంతవేద్యాయ
ఈశ్వరాయ	అమితవిక్రమాయ 310	ఉద్ధీధాయ
రవయే	ప్రక్షీణోద్ధీనగతిమతయే	వేదవేదాంగపారగయ
చంద్రాయ	సద్గతయే	ప్రతిగ్రామస్థితాయ
కుజాయ	పురుషోత్తమాయ	సాధ్యాయ
సౌమ్యాయ	జగదాత్మనే	స్మృతిదాత్రే
గురవే	జగద్యోనయే	గుణాకరాయ
కావ్యాయ	జగదంతాయ	నక్షత్రమాలినే
శనైశ్చరాయ	అనంతకాయ	భూతాత్మనే
రాహవే	విషాఘనే	సురభయే
కేతవే	నిష్కలంకాయ	కల్పపాదపాయ 350
మనేతే	మహతే 320	చింతామణయే
హోత్రే	మహదహంకృతయే	గుణనిధయే
ధాత్రే	ఖాయ	ప్రజాపతయే
హర్త్రే	వాయవే	అనుత్తమాయ
సమీరజాయ	పృథ్వివై	పుణ్యశ్లోకాయ
మశకీకృతదేవారయే	ఆద్యో	పురాతనయే
దైత్యారయే	వహ్నయే	జ్యోతిష్మతే
మధుసూదనాయ	దిక్పాలాయ	కిలికిల్యా

170

శ్రీ హనుమచ్ఛ్రిత్ర

రవత్రస్థభూతప్రేతపిశాచకాయ	గుణమయాయ	శ్రీదాయ
ఋణత్రయహరాయ 360	బృహత్పాయ	దివ్యోపద్రవశాయ
సూక్ష్మాయ	బృహద్యశసే	ఖగాయ
స్థూలాయ	బృహద్ధనవే	శాకామృగాయ
సర్వగతయే	బృహత్పాదాయ	కపీంద్రాయ 430
పుంసే	బృహన్మూర్త్యే	పురాణాయ
అపస్మారహరాయ	బృహత్స్వనాయ 400	శ్రుతిసంచారాయ
స్మర్త్రే, శ్రుతయే	బృహత్పర్వాయ	చతురాయ
మనవే 370	బృహన్నాసాయ	బ్రాహ్మణాయ
స్వర్గదావరాయ	బృహన్నేత్రాయ	యోగినే
ప్రజాద్వారాయ	బృహద్గళాయ	యోగగమ్యాయ
మోక్షద్వారాయ	బృహద్యత్నాయ	పరాత్పరాయ
కపీశ్వరాయ	బృహష్టాయ	అనాదినిధనాయ
నాదరూపాయ	బృహత్పూర్ణాయ	వ్యాసాయ
పరబ్రహ్మణే	బృహత్పరాయ	వైకుంఠాయ 440
పురాతనాయ	బృహద్గతయే	పృథివీపతయే
ఏకస్మై (కాయ)	బృహత్సేవ్యాయ 410	పరాజితాయ
వైకస్మై (కాయ) 380	బృహత్లోక ఫలప్రదాయ	సదానందయే
జనాయ	బృహచ్ఛక్తయే	ఈశిత్రే, గోపాలాయ
శుక్లాయ	బృహద్వాంఛాఫలదాయ	గోపతయే
స్వయంజ్యోతిషే	బృహదీశ్వరాయ	గోప్త్రే
అనాకులాయ	బృహత్లోకసుతాయ	కలయే
జ్యోతిర్జ్యోతిషే	ద్రష్ట్రేయ, విద్యాదాత్రే	కాలాయ 450
అనాధయే	జగద్గురవే	పరాత్పరాయ
సాత్వికాయ	దేవాచార్యాయ	మనోవేగినే
రాజసాయ	సత్యవాదినే 420	సదాయోగినే
తమోహర్త్రే	బ్రహ్మవాదినే	సంసారభయనాశనాయ
నిరాలంబాయ 390	కళాధరాయ	తత్త్వదాత్రే, తత్త్వజ్ఞాయ
నిరాకారాయ	సప్తపాతాళగామినే	తత్త్వాయ
గుణాకరాయ	మలయాచలసంక్రమాయ	తత్త్వప్రకాశాయ
గుణాశ్రయాయ	ఉత్తరాశాస్థితాయ	శుద్ధాయ, బుద్ధాయ 460

ఆధ్యాత్మిక, జ్యోతిష, వాస్తు, వైద్య, మంత్రశాస్త్రాది గ్రంథములకు మోహన్ పబ్లికేషన్స్, రాజమండ్రి

ఆధ్యాత్మిక, జ్యోతిష, వాస్తు, వైద్య, మంత్రశాస్త్రాది గ్రంథములకు మోహన్ పబ్లికేషన్స్, రాజమండ్రి

శ్రీ హనుమచ్ఛ్రిత్ర

171

నిత్యముక్తాయ	మానదాయ	కంఠమాలినే
యుక్తాకారాయ	నేతినేతీతిగమ్యాయ	సంసారసారథయే
జయప్రదాయ	వైకుంఠభజనప్రియాయ	నిత్యాయ
ప్రళయాయ	గిరిశాయ	సంపూర్ణకామాయ
అమితమాయాయ	గిరిజాకాంతాయ	భక్తకామదుహే
మాయాతీతాయ	దుర్వాససే	ఉత్తమాయ
విమత్సరాయ	కవయే	గణపాయ
మాయానిర్జితరక్షసే	అంగిరసే	కీశపాయ 530
మాయానిర్జితవిష్టపాయ	భృగవే 500	భాత్రే
మాయాశ్రయాయ 470	వశిష్ఠాయ	పిత్రే
నిర్దేపాయ	చ్యవనాయ	మాత్రే
మాయా నిర్వంచకాయ	తుంబురవే	మారుతయే
సుఖాయ	నారదాయ	సహస్రశీర్షాయ
సుఖినే	అమలాయ	పురుషాయ
సుఖప్రదాయ	విశ్వక్షేత్రాయ	సహస్రాక్షాయ
నాగాయ	విశ్వభీజాయ	సహస్రపదే
మహేశ్వరసంస్తవాయ	విశ్వనేత్రాయ	కామజితే
మహేశ్వరాయ	విశ్వపాయ	కామదహనాయ 540
సత్యసంధాయ	యాజకాయ 510	కామాయ
శరభాయ 480	యజమానాయ	కామ్యఫలప్రదాయ
కలిపావనాయ	పావకాయ	ముద్రాపహారిణే
రసాయ	పితృభ్యో	రక్షోఘ్నాయ
రసజ్ఞాయ	శ్రద్ధాయ	క్షితిభారహరాయ
సమ్మానాయ	బుద్ధయే	బలాయ
తపశ్చక్ష్మపే	క్షమాయ	సఖదంష్ట్రామయాయుధాయ
భైరవాయ	తంద్రాయ	విష్ణుభక్తాయ
ఘ్రాణాయ	మంత్రాయ	అభయవరప్రదాయ
గంధాయ	మంత్రయుతాయ	దర్శుఘ్నే 550
స్పర్శనాయ	స్వరాయ 520	దర్శదాయ
స్పర్శాయ 490	రాజేంద్రాయ	దృష్టాయ
అహంకారాయ	భూపతయే	శతమూర్తయే

172

శ్రీ హనుమచ్ఛ్రిత్ర

అమూర్తిమతే	జీవదాత్రే	దుష్టచిత్తప్రసాదనాయ
మహానిధయే	సహస్రాంశవే	పరాభిచారశమనాయ
మహాభోగినే	ముకుందాయ	దుఃఖఘ్నాయ
మహాభాగాయ	భూరిదక్షిణాయ	బంధమోక్షణాయ 620
మహార్థదాయ	సిద్ధార్థాయ	నవద్వారపురాధారాయ
మహాకారాయ	సిద్ధిదాయ 590	నవద్వారనికేతనాయ
మహాయోగినే 560	సిద్ధసంకల్పాయ	సరనారాయణస్తుత్యాయ
మహాతేజసే	సిద్ధిహేదుకే	సరనాథాయ
మహాద్యుతయే	సప్తపాతాళభరణాయ	మహేశ్వరాయ
మహాకర్మణే	సప్తర్షిగణవందితే	మేఖలినే
మహానాదాయ	సప్తాబ్ధిలంఘనాయ	కవచినే
మహామంత్రాయ	వీరాయ	ఖడ్గినే
మహామతయే	సప్తద్వీపొరుమండలాయ	బ్రాహ్మిణ్యే
మహాశయాయ	సప్తాంగరాజ్యసుఖదాయ	విష్ణుసారథయే 630
మహోదరాయ	సప్తమాతృనిషేవితాయ	బహుయోజనవిస్తీర్ణ
మహాదేవాత్మకాయ	సప్తలోకైకమకుటాయ 600	పుచ్చాయ
విభవే 570	సప్తహోత్రే	పుచ్చహతాసురాయ
రుద్రకర్మణే	సప్తస్వరాశ్రయాయ	దుష్టగ్రహనిహంత్రే
క్రూరకర్మణే	సప్తచ్ఛందోనిధయే	పిశాచగ్రహ ఘాతుకాయ
రత్ననాభాయ	సప్తచ్ఛందసే	బాలగ్రహవినాశినే
కృతాగమాయ	సప్తజనాశ్రయాయ	ధర్మాయ
అంభోధిలంఘనాయ	సప్తపాతాళసంశ్రయాయ	నేత్రే
సింహాయ	మేధావినే	కృపాకరాయ
నిత్యాయ	కీర్తిదాయ	ఉగ్రకృత్యాయ
ధర్మాయ	శోకహారిణే 610	ఉగ్రవేగాయ 640
ప్రమోదనాయ	దౌర్భాగ్యనాశనాయ	ఉగ్రనేత్రాయ
జితామిత్రాయ 580	సర్వవశ్యకరాయ	శతకృతవే
జయాయ	భర్గాయ	శతమన్యవే, స్తుత్యాయ
సామాయ	దోషఘ్నాయ	స్తుతాయ
విజయయా	పుత్రపౌత్రదాయ	స్తుతయే
వాయువాహనాయ	ప్రతివాదిముఖస్తంభాయ	స్తోత్రే

ఆధ్యాత్మిక, జ్యోతిష, వాస్తు, వైద్య, మంత్రశాస్త్రాది గ్రంథములకు మోహన్ పబ్లికేషన్స్, రాజమండ్రి

ఆధ్యాత్మిక, జ్యోతిష, వాస్తు, వైద్య, మంత్రశాస్త్రాది గ్రంథములకు మోహన్ పబ్లికేషన్స్, రాజమండ్రి

శ్రీ హనుమచ్ఛ్రిత

173

మహాబలాయ	విద్యారాశయే	విశ్రమాయ	710
సమగ్రగుణశాలినే	680	జగతాంపతయే	
అవ్యగ్రాయ	650	జగన్నాథాయ	
రక్షోవినాశకాయ	అచలోద్ధారకాయ	కపిశ్రేష్ఠాయ	
రక్షోవృష్టినివారకాయ	నిత్యాయ	సర్వావాసాయ	
బ్రహ్మేశాయ	సేతుకృతే	సదాశ్రయాయ	
శ్రీధరాయ	రామసారథయే	సుగ్రీవాదిస్తుతాయ	
భక్తవత్సలాయ	ఆనందాయ	శాంతాయ	
మేఘనాదాయ	పరమానందాయ	సర్వకర్మణే	
మేఘరూపాయ	మత్స్యాయ	ప్లవంగమాయ	
మేఘజీవనహేతవే	కూర్మాయ	సఖదారితరక్షసే	720
మేఘశ్యామాయ	660	నిధయే	690
పరాత్మకాయ	శమాయ	సఖాయుధవిశారదాయ	
సమీరతనయాయ	వరాహాయ	కుశలాయ	
బోధ్యే	నారసింహాయ	సుధనాయ	
తత్వవిద్యావిశారదాయ	వామనాయ	శేషాయ	
అమోఘాయ	జమదగ్నిజాయ	వాసుకయే	
అమోఘవృద్ధయే	రామాయ	తక్షకాయ	
ఇష్టదాయ	కృష్ణాయ	సర్వాయ	
అనిష్టనాశకాయ	శివాయ	స్వర్ణపర్ణాయ	
అర్థాయ	బుద్ధాయ	బలాధ్యాయ	
అనర్థాపహారిణే	670	రామపూజ్యాయ	730
సమర్థాయ	కల్కినే	అఘనాశనాయ	
రామసేవకాయ	రామాశ్రయాయ	కైవల్యదీపాయ	
అర్ధినే	హరాయ	కైవల్యాయ	
ధన్యాయ	నందినే	గరుడాయ	
అసురారాతయే	భృంగినే	పన్నగాయ	
పుండరీకాక్షాయ	చండినే	గురవే	
ఆత్మభువే	గణేశాయ	కిల్యారావహతారాతిగర్వాయ	
సంకర్షణాయ	గణసేవితాయ	పర్వతభేదనాయ	
విశుద్ధాత్మనే	కర్మాధ్యక్షాయ	వజ్రాంగాయ	
	సురాధ్యక్షాయ	వజ్రవేగాయ	740

174

శ్రీ హనుమచ్ఛ్రిత

భక్తాయ	శితికంఠాయ	జయాయ
వజ్రనివారకాయ	సహాయాయ	క్రాంతదిబ్బుండలాయ
సఖాయుధాయ	సహనాయకాయ	రుద్రాయ
మణిగ్రీవాయ	అస్థులాయ	ప్రకటికృతవిక్రమాయ
జ్వాలాలినే	అణవే	కంబుకంఠాయ
భాస్కరాయ	భర్గాయ	ప్రసన్నాత్మనే
ప్రౌఢప్రతాపాయ	దేవాయ	ప్రాస్వనాసాయ
తపనాయ	సంసృతినాశనాయ	వృకోదరాయ
భక్తాపనివారకాయ	అధ్యాత్మవిద్యాసారాయ	లంబోష్ఠాయ
శరణాయ	750	కుండలినే
జీవనాయ	అధ్యాత్మకుశలాయ	810
భోక్తే	సుధయే	చిత్రమాలినే
నానాచేష్టాయ	అకల్మషాయ	యోగవిదాంవరాయ
అచంచలాయ	సత్యహేతవే	విపశ్చితే
సుస్వస్థాయ	సత్యగాయ	కవయే
అష్టాస్త్వే	సత్యగోచరాయ	ఆనంద విగ్రహాయ
దుఃఖశమనాయ	సత్యగర్భాయ	అనన్యశాసనాయ
పవనాత్మజాయ	సత్యరూపాయ	ఫల్గునీసూనవే
పావనాయ	సత్యాయ	అవ్యగ్రాయ
పవనాయ	760	యోగాత్మనే
కాంతాయ	సత్యపరాక్రమాయ	820
భక్తాఘస్పహనాయ	790	యోగతత్పరాయ
బలాయ	అంజనాప్రాణలింగాయ	యోగవేద్యాయ
మేఘనాదరిపవే	వాయువంశోద్భవాయ	యోగకర్త్రే
మేఘనాదసంహృతరాక్షసాయ	సుధయే	యోగయోనయే
క్షరాయ	భద్రరూపాయ	దిగంబరాయ
అక్షరాయ	రుద్రరూపాయ	అకారాదిక్షకారాంత
వాసరేశాయ	సురూపాయ	వర్ణనిర్మిత విగ్రహాయ
వినీతాత్మనే	చిత్రరూపధృతే	ఉలూఖలముఖాయ
సతాంగతయే	మైనాకవందితాయ	సింహాయ
శ్రీకంఠాయ	770	సంస్తుతాయ
	సూక్ష్మదర్శనాయ	పరమేశ్వరాయ
	విజయాయ	800
		శ్లిష్టజంఘాయ
		830

ఆధ్యాత్మిక, జ్యోతిష, వాస్తు, వైద్య, మంత్రశాస్త్రాది గ్రంథములకు మోహన్ పబ్లికేషన్స్, రాజమండ్రి

ఆధ్యాత్మిక, జ్యోతిష, వాస్తు, వైద్య, మంత్రశాస్త్రాది గ్రంథములకు మోహన్ పబ్లికేషన్స్, రాజమండ్రి

శ్రీ హనుమచ్ఛలత

175

శిష్టజానవే	దృఢాయ	మానదాయ	
శిష్టపాణయే	అష్టాంగయోగఫలభుజే	అమదాయ	
శిఖాధరాయ	సత్యసంధాయ	సర్వపశ్యకరాయ	
సుశర్మణే	పురుష్టుతాయ	శక్తయే	
అమితశర్మణే	ర్మశానస్థాననిలయాయ	నేత్రే	
నారాయణపరాయణాయ	ప్రేతవిద్రావణక్షమాయ	అనంతమంగళాయ	
జిష్టవే	పంచాక్షరపరాయ	అష్టమూర్తిధరాయ	
భవిష్టవే	పంచమాత్మకాయ	నేత్రే	
రోచిష్టవే	రంజనధ్వజాయ	విరూపాయ	
గ్రసిష్టవే	యోగీనీబృందమంద్యాయ	సర్వసుందరాయ	900
స్థాణవే	శత్రుఘ్నాయ	ధూమకేతవే	
హరయే	అనంతవిక్రమాయ	సత్యకేతవే	
రుద్రాసుకృతే	బ్రహ్మచారిణే	మహారథాయ	
వృక్షకంపనాయ	ఇంద్రియరిపవే	నందిప్రియాయ	
భూమికంపనాయ	ధృతదండాయ	స్వతంత్రాయ	
గుణప్రవాహాయ	దశాత్మకాయ	మేఖలినే	
సూత్రాత్మనే	అప్రపంచాయ	సమరప్రియాయ	
వీతరాగాయ	సదాచారాయ	లోహంగాయ	
స్తుతిప్రియాయ	శూరసేనవిదారకాయ	సర్వవిదే	910
నాగకన్యాభయద్వంసినే	వృద్ధాయ	ధన్వినే	880
రుక్మవర్ణాయ	ప్రమోదాయ	షట్కలాయ	
కపాలభృతే	ఆనందాయ	శర్వాయ	
అనాకులాయ	సప్తజిహ్వపతయే	ఈశ్వరాయ	
భవోపాయాయ	ధరాయ	ఫలభుజే	
అనపాయాయ	నవద్వారపురాధారాయ	ఫలహస్తాయ	
వేదపారాయ	ప్రత్యగ్రాయ	సర్వకర్మఫలప్రదాయ	
అక్షరాయ	సామగాయకాయ	ధర్మాధ్యక్షాయ	
పురుషాయ	షట్చక్రధామ్యే	ధర్మఫలాయ	
లోకనాథాయ	స్వర్లోకాయ	ధర్మాయ	920
రక్షప్రభవే	భయహృతే	ధర్మప్రదాయ	

860

890

176

శ్రీ హనుమచ్ఛలత

అర్థదాయ	జ్ఞానమూర్తయే	సుహృదే
పంచవింశతితత్త్వజ్ఞాయ	యశస్కరాయ	రామదూతాయ
తారకబ్రహ్మతత్పరాయ	950	లోకబంధవే
త్రిమూర్తగతయే	శంభుతేజసే	అంతరాత్మనే
భీమాయ	సార్వభౌమాయ	మనోరమాయ
సర్వదుఃఖనిబర్హణాయ	విష్ణుభక్తాయ	శ్రీమద్రామధ్యానకృతే
ఊర్జస్వతే	ప్లవంగమాయ	980
నిర్గళాయ	చతుర్వతి మంత్రజ్ఞాయ	వీరాయ
శూలినే	పౌలస్త్యబలదర్పఘ్నే	సదాకింపురుషస్తుతాయ
మాలినే	సర్వలక్ష్మీప్రదాయ	రామకార్యంతరంగాయ
గర్భాయ	శ్రీమతే	శుద్ధయే
నిశాచరాయ	అంగద ప్రియాయ	గతయే
రక్తాంబరధరాయ	ఈడితాయ	అనామయాయ
రక్తాయ	960	పుణ్యశ్లోకాయ
రక్తమాలావిభూషణాయ	స్మృత్యై	పరానందాయ
వనమాలినే	బీజాయ	పరేశాయ
శుభాంగాయ	సురేశానాయ	ప్రియసారథయే
శ్వేతాయ	సంసారభయనాశనాయ	990
శ్వేతాంబరాయ	940	లోకస్వామినే
యువకాయ	ఉత్తమాయ	ముక్తిదాత్రే
జయాయ	శ్రీ పరీవరాయ	సర్వకారణకారణాయ
జయపరీవరాయ	శ్రీ భూదుర్గాయై	మహాబలాయ
సహస్రపదనాయ	కామదృశే	మహావీరాయ
గవయే	సదాగతయే	పారావారగతయే
శాకినీధాకినీయక్షరక్షో	మాతరిశ్వనే	970
భూతౌఘభంజనాయ	రామపాదాబ్జషట్పదాయ	గురవే
సద్యోజాతాయ	నీలప్రియాయ	సమస్తలోకసాక్షిణే
కామగతయే	నీలవర్ణాయ	సమస్త సురవందితాయ
	నీలవర్ణప్రియాయ	సీతాసమేత శ్రీరామపాద
		సేవాధురంధరాయ

సహస్రనామావళిః సమాప్తమ్ శ్రీవీర హనుమద్దేవతాభ్యో నమః

నానావిధ పరిమళపత్ర పుష్పాక్షతాని సమర్పయామి॥

ఆధ్యాత్మిక, జ్యోతిష, వాస్తు, వైద్య, మంత్రశాస్త్రాది గ్రంథములకు మోహన్ పబ్లికేషన్స్, రాజమండ్రి

ధూపం

- మం॥ యత్పురుషం వ్యదదుః, కతిథావ్య కల్పయన్
ముఖం కీమస్య కౌబాహు, కాపూరుపాద పుచ్చతే ॥
- మం॥ విజేషకద్విస్త్ర ఇవానవబ్రవో స్మాకం మన్యో అధిపాభవేహ ।
ప్రియస్తే నామస్సహురే గృణీమసి విద్మాత మాత్మం యతఅబభూధ॥
- శ్లో॥ వనస్పరతి రస్థైర్దివ్యై ర్నానాగంధై స్ససంయుతం
అప్రేయః కపిదేవేశం ధూపోయం ప్రతిగృహ్యతామ్ ॥
వీర హనుమద్దేవతాభ్యో నమః ధూపం ఆఘ్రూపయామి॥
(ధూపంచేసి చూపించాలి.)

దీపం

- మం॥ బ్రాహ్మణోఽస్య ముఖమాసిత్, బాహూరాజస్యకృతః,
ఊరూ తదస్య యదైశ్యః పద్భ్యాంగం శూద్రో అజాయత ॥
- మం॥ అభూత్వా సహజా వజ్రసాయక సహోభి భర్షభిభూత ఉత్తరమ్।
క్రత్వానో మన్యో సహమేధ్యేధి మహాధనస్య పురుహూత సంసృజి॥
- శ్లో॥ ఘృతార్తి వర్తిసంయుక్తం గోఘృతేన సమన్వితం
దీపం గృహాణ హరీశం భక్తానామం జ్ఞానదాయక॥
వీర హనుమద్దేవతాభ్యో నమః దీపం దర్శయామి॥
(5వత్తులు వెలిగించి చూపించాలి.)

నైవేద్యం

- మం॥ చంద్రమా మనసోజాతః, చక్షోస్సూర్యో అజాయత
ముఖా దింద్రశ్చా గ్నిశ్చ ప్రాణాద్వాయు రజాయతః ॥
- మం॥ సంసృష్టం ధనముభయం సమాకృత మన్మభ్యస్తత్తాం వరుణశ్చమన్యుః
భియస్తదానా హృనయేషు శత్రవః పరాజితాసో అపనిలయంతామ్॥

- శ్లో॥ దధిక్షీరఘృతైర్ముక్తం సువనీత సమన్వితం
శర్మరైలా సమాయుక్తం మోదకం సుమనోహరం ॥
- రాజమాషాధకయుతం జీరకైరధివాసితం ।
స్నానం ససూపం సగుడం నైవేద్యం ప్రతిగృహ్యతామ్ ॥
- వీర హనుమద్దేవతాభ్యో నమః సువక్ష్వఫలనారికేల ముద్గనూప
గుడోదకాది ఔసరనైవేద్యం సమర్పయామి॥
(కొబ్బరి, బాగాపండిన పండ్లు, పాయసం మొ॥నవి స్వామికి నివేదించాలి.)

తాంబూలం

- మం॥ నాభ్యాఅశీదంతరిక్షం, శీర్షోద్వ్యా స్సమవర్తత,
పద్భ్యాం భూమిర్దిశ శ్రోత్రాత్, తథాలోకాగ్ం అకల్పయన్
- మం॥ ధన్వనాగాధన్వనా జింజయేమ ధన్వనాతీవ్రా స్సమదోజయేమ
ధనుశ్చత్రో రపకామం కృణోతి ధన్వనాస్సర్వాః ప్రదిశోజయేమ॥
- శ్లో॥ పూగీఫలైశ్చ కర్పూరైర్నాగవల్లీదళైర్ముతం ।
ముక్తామార్ణ సమాయుక్తం తాంబూలం ప్రతిగృహ్యతామ్ ॥
- వీర హనుమద్దేవతాభ్యో నమః సుగంధ తాంబూలం సమర్పయామి॥
(5తమలపాకులలో 5వక్కులు పెట్టి తాంబూలమివ్వవలెను.)

కర్పూరహారతి

- మం॥ వేదహమేతం పురుషం మహంతం, ఆదిత్యవర్ణం తమనస్తు పారే,
సర్వాణిరూపాణి విచిత్త్యధీరః నామానికృత్వాభివదన్ యదాస్తే॥
- శ్లో॥ చంద్రాదిత్వ ఋభుక్షాణో విద్యుదగ్నిస్తద్దేవచ
త్వమేవ సర్వజ్యోతీంషి వార్తిక్యం ప్రతిగృహ్యతామ్ ॥
- వీర హనుమద్దేవతాభ్యో నమః కర్పూరనీరాజనం సమర్పయామి॥
(కర్పూరహారతి నివ్వవలెను.)

మంత్రపుష్పం

ఓం ధాతాపురస్తాద్యముదాజహర, శక్రః ప్రవిద్వాన్ ప్రదిశ శ్చతస్త్రః।
తమేవం విద్వా నమృత ఇహభవతి। నాన్యః పంథా అయనాయ విద్యతే॥

సహస్రశీర్షం దేవం విశ్వాక్షం విశ్వశంభువమ్, విశ్వం నారాయణం
దేవమక్షరం పరమంపదం (ప్రభుమ్), విశ్వతః పరమాం నిత్యం విశ్వం
నారాయణగ్ం హరిం, విశ్వమేవేదం పురుషస్తద్విశ్వముపజీవతీ, పతింవిశ్వ
స్యాత్మేశ్వరగ్ం శాశ్వతగ్ం శివమచ్యుతం, నారాయణం మహాజ్ఞేయం విశ్వా
త్మానం పరాయణమ్, నారాయణ పరోజ్యోతీరాత్మా నారాయణః పరః, నారా
యణ పరంబ్రహ్మ తత్త్వం నారాయణః పరః, నారాయణపరో ధ్యాతా ధ్యానం
నారాయణః పరః, యచ్చకించి, జ్ఞగధ్గుర్వం దృశ్యతే శ్రూయతేపివా, అంతర్భ
హీశ్చతధ్గుర్వం వ్యాప్యనారాయణః స్థితః, అనంతమవ్యయం కవిగ్ం
సముద్రేంతం విశ్వశం భువమ్, పద్మకోశ ప్రతీకాశగ్ం హృదయం చాప్యధో
ముఖమ్, అధోనిష్ఠ్యా వితస్తాంతే నాభ్యా ముపరితిష్ఠతి, జ్వాలామాలా
కులంబాతీ విశ్వస్యాయ తనంమహత్, సంతతగ్ం శిలాభిస్తులంభత్వా కోశ
సన్నిభమ్, తస్మాంతే సుషిరగ్ం సూక్ష్మం తస్మిన్ త్గుర్వం ప్రతిష్ఠితమ్, తస్యమధ్యే
మహానగ్నిర్వి శ్వాప్సిర్విశ్వతో ముఖః, సోగ్రభుగ్విభజన్ తిష్ఠన్నాహర మజరకవిః
, తిర్యగూర్ధ్వ మధశ్చాయీ రశ్మయస్తస్య సంతతా, సంతాపయతి స్వం
దేహమాపా దతలమస్తకః, తస్యమధ్యే వహ్నిశిఖా అణియోర్ద్వా వ్యవస్థితః,
నీలతో యద మధ్యస్థా ద్విద్యుర్దేఖే వభాస్వరా, నీవారశూకవత్తనీ
పీతాభాస్వత్పణాపమా, తస్యాశ్చి ఖాయా మధ్యే పరమాత్మా వ్యవస్థితః, సబ్రహ్మ
నశివస్సహరి స్సేంద్ర సోక్షరః పరమం స్వరాట్ ॥

రాజాధిరాజాయ ప్రసహ్య సాహినే, నమో వయం వైశ్రవణాయ
కుర్మహే, సమే కామా న్కామకామాయ మహ్యం, కామేశ్వరో వై శ్రవణోదదాతు,
కుబేరాయ వై శ్రవణాయ, మహారాజాయనమః, ఓం తద్రుహ్మ, ఓం తద్వాయు.
ఓం తదాత్మా, ఓం తత్సర్వం, ఓం తత్పురోర్వమః, అంతశ్చరతి భూతేషు
గుహాయాం విశ్వమూర్తిషు, త్వం యజ్ఞస్త్యం వషట్కారస్త్య మింద్ర స్త్వగ్ం

రుద్రస్త్వం విఘ్నస్త్వం బ్రహ్మత్వం ప్రజాపతిః త్వంతదాప ఆపో జ్యోతిరసోఽ
మృతం బ్రహ్మ భూర్భువస్సువరోమ్ ॥

అదైతం విష్ణవే చరుంనిర్వపతి, యజ్ఞోవైవిష్ణుః యజ్ఞ ఏవాన్రతి ప్తతి,
శ్రోత్రజుహోతి, విష్ణవేస్వాహా, యజ్ఞాయస్వామా, ప్రతిష్ఠాయైస్వాహేతి.

నారాయణాయ విద్యహే వాసుదేవాయ ధీమహి తన్నోవిష్ణుః ప్రచో
దయాత్ ॥

శ్లో॥ దాశరథాయ విద్యహే సీతావల్లభాయ ధీమహి
తన్నోరామః ప్రచోదయాత్ ॥

అంజనీసుతాయ విద్యహే వాయుపుత్రాయ ధీమహి ।
తన్నో హనుమత్ప్రచోదయాత్ ॥

శ్లో॥ లక్ష్మీం క్షీరసముద్ర రాజతనయాం శ్రీరంగధామేశ్వరీం
దాసీభూతసమస్త దేవవనితాం లోకైక దీపాంకురాం
శ్రీమన్మంద కటాక్ష లబ్ధవిభవ ద్రుహ్మాంద్ర గంగాధరాం
త్వాం త్రైలోక్యకుటుంబినీం సరిసిజాం వందే ముకుందప్రియామ్॥
సిద్ధలక్ష్మీ ర్మోక్షలక్ష్మీ ర్మయలక్ష్మీ సరస్వతీ శ్రీరక్ష్మీ ర్వరలక్ష్మీశ్చ
ప్రసన్న మమ సర్వదా, వరాంక్రశౌ పాశమభీతిముద్రాం
కరైర్వహంతీం కమలాసనస్థానం, బాలార్కకోటి ప్రతిభాం
త్రినేత్రాం భజేఽహమంబాం జగధీశ్వర్యంతాం ॥

సర్వమంగళ మాంగళ్యేశివే సర్వార్థసాధికే
శరణ్యే త్ర్యంబికే దేవీ నారాయణి నమోస్తుతే॥

శతంజీవం శరదో వర్ధమాన ఇత్యపినిగమో భవతి, శతమితి శతం
దీర్ఘమాయుః

వీర హనుమద్దేవతాభ్యో నమః
చరణారవిందయో సువర్ణదివ్య మంత్రపుష్పం సమర్పయామి॥

(దక్షిణ సహితముగా పుష్పములు సమర్పించాలి.)

శ్లో॥ నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయ గోబ్రాహ్మణహితాయ చ
జగద్ధితాయ కృష్ణాయ గోవిందాయ నమోనమః ॥

యానికానిచ పాపాని జన్మాంతర కృతానిచ, తాని తాని ప్రణశ్యంతి
ప్రదక్షిణ పదే పదే, పాపోఽహం పాపకర్మాహం పాపాత్మా పాపసంభవః
త్రాహిమాంకృపయా దేవ శరణాగతవత్సల అన్యథా శరణం నాస్తిత్వమేవ
శరణం మమ తస్మా త్కారుణభావేన రక్షరక్ష కపిశ్వరా ॥

వీర హనుమద్దేవతాభ్యో నమః ప్రదక్షిణ నమస్కారం సమర్పయామి॥

(3సార్లు ప్రదక్షిణములు చేసి స్వామికి సాష్టాంగప్రణామము చెయ్యాలి.)

1. ఛత్రమాచ్ఛానమామి 2. చామరం వీజయామి 3. నృత్యందర్శన
యామి 4. గీతం శ్రావయామి 5. అశ్వానారోహయామి 6. గజానారోహ
యామి 7. ఆందోళికా నావాహయామి 8. సమస్తదైవోపచార, రాజోపచార,
శక్తోపచార పూజాం సమర్పయామి (పుష్పాక్షతలు చల్లాలి.)

యస్యస్మత్పాచనా మోక్షాతపః పూజాక్రియాదిషున్యూనం సంపూర్ణతాం
యాంతి సద్యోవందే త్వమచ్యుతం మంత్రహీనం, క్రియాహీనం, భక్తిహీనం
పరమేశ్వర, యదర్చనంతు మయాదేవ పరిపూర్ణం తదస్తుతే॥ అనయాధ్యాన,
ఆవాహనాది కల్పోక్త ప్రకారపూజనేన భగవాన్ సర్వాత్మకంః వీరహనుమద్దేవతా
సుప్రీత సుప్రసన్నో వరదోభవన్తు॥

(చేతిలో నీళ్ళు పళ్ళెములో వదలవలెను.)

ఓం కాయేనవాచా మనసేంద్రియైర్వా బుధ్యాత్మనావా ప్రకృతేః
స్వభావాత్ కరోమిద్యత్సకలం పరస్మై శ్రీమన్నారాయణాయేతి సమర్పయామి.

హరిః ఓం తత్సత్. (సమస్కరించాలి.)

హనుమేగ్మంగళాష్టకమ్

శ్లో॥ వైశాఖేమాసి కృష్ణపక్షేవై దశమీ మందవాసరే ।
పూర్వాభాద్ర ప్రసూతాయ మంగళం శ్రీ హనుమతే ॥

శ్లో॥ కరుణారసపూర్ణాయ ఫలపుష్ప ప్రియాయ చ
నానామాణిక్యహారాయ మంగళం శ్రీహనుమతే॥
సువర్చలా కళత్రాయ చతుర్భుజ ధరాయచ
ఉష్ణారూఢాయ వీరాయ మంగళం శ్రీహనుమతే ॥

దివ్యమంగళదేహీయ పీతాంబరధరాయ చ
తప్తకాంచనవర్ణాయ మంగళం శ్రీహనుమతే ॥

భక్తరక్షణ శీలాయ జానకీ శోకహరిణే
జ్వలత్పావకనేత్రాయ మంగళం శ్రీహనుమతే ॥

పంపాతీర విహారాయ సౌమిత్రి ప్రాణదాయినే
సృష్టికారణభూతాయ మంగళం శ్రీహనుమతే ॥

రంభావనవిహారాయ గంధమాదన వాసినే
సర్వలోకైకనాథాయ మంగళం శ్రీహనుమతే ॥

పంచాననాయ ధీరాయ కాలనేమి హరాయ చ
కౌండిన్య గోత్రజాతాయ మంగళం శ్రీహనుమతే ॥

ధన్వోఽహం కృత కృత్యోఽహం పుణ్యోఽహం వాయునందన
అద్యమే సఫలంజన్మ తవత్పాదాబ్జ వందనాత్ ॥

కాయేన వాచామనసేంద్రియైర్వా బుధ్యాత్మనావాప్రకృతేః

స్వభావాత్ కరోమియద్యత్సర్వం పరస్మై

శ్రీమన్నారాయణాయేతి సమర్పయామి ॥ హరిః ఓం తత్సత్ః

ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః !!

శ్రీ ఆంజనేయ దండకం

అపదామపహర్తారం దాతారం సర్వసంపదాం!

లోకాభిరామం శ్రీరామం భూయోభూయోనమామ్యహం॥

ఆంజనేయం మహావీరం బ్రహ్మ విష్ణుశివాత్మకం

బాలార్క సదృశాభావం రామదూతం నమామ్యహం॥

శ్రీ ఆంజనేయం ప్రసన్నాంజనేయం ప్రభాదివ్య కాయం ప్రకీర్తి ప్రదాయం
భజేవాయుపుత్రం భజేవాలగాత్రం భజేఽహంపవిత్రం భజేసూర్యమిత్రం
భజేరుద్రరూపం భజేబ్రహ్మతేజంబటంచున్ ప్రభాతంబు సాయంత్రమున్నీ
నామ సంకీర్తనల్ జేసి నీరూపువర్ణించి నీ మీదనే దండకంబొక్కటిన్ జేయ
నూహించి నీమూర్తి గావించి నీ నుందరం బెంచి నీదాసదాసుండనై రామ
భక్తుండనై నిన్ను నేగాల్చెదన్ నీ కటాక్షంబునన్ జూచితే వేడుకల్ జేసితే
నామొరాలించితే నన్ను రక్షించితే అంజనాదేవి గర్భాన్వయా దేవ నిన్నెంచ
నేనెంతవాడన్ దయాశాలివై జూచితే దాతవై బ్రోచితే దగ్గరం బిల్చితే తొల్లి
సుగ్రీవుకు నృత్రివై స్వామి కార్యంబు నందుండి శ్రీ రామ సౌమిత్రులం
జూచి వారిన్విచారించి సర్వేషు పూజించి యబ్బానుజం బంటుగావించి
యవ్వాలినిన్ జంపి కాకుత్స్థుతిలకుం దయాదృష్టి వీక్షించి కిష్కింధ కేతించి శ్రీ
రామ కార్యార్థమై లంకకేతించి యున్ లంకిణిన్ జంపియున్ లంకయుం
గాల్చియున్ భూమిజన్ జూచి యానందముఘ్నింగ యా యుంగరంబిచ్చి
యారత్నమున్దెచ్చి శ్రీ రాముకున్నిచ్చి సంతోషునిన్ జేసి సుగ్రీవునిన్ యంగదున్
జాంబవంతాది నీలాదులంగూడి యాసేతువున్ దాటి వానరులూకలై దైత్యులం
ద్రుంచగా రావణుండంత కాలాగ్ని యుగ్రుండవైకోరి బ్రహ్మాండమైనట్టి

యాశక్తినిన్వేసి యాలక్ష్మణున్ మూర్ఖునొందింపగా నప్పుడేబోయి సంజీవినిన్
దెచ్చి సౌమిత్రికిన్నిచ్చి ప్రాణంబు రక్షింపగా కుంభకర్ణాది వీరాళితో పోరి
చెండాడి శ్రీరామ బాణాగ్ని వారందరిన్ రావణున్ జంపగా సంత
లోకంబులానందమైయుండ నవ్వేళలన్ సవ్వీ భీషణున్వేడుకన్ దెచ్చి
పట్టాభిషేకంబు చేయించి, సీతామహాదేవినిన్ దెచ్చి శ్రీరాముకున్నిచ్చి నయోధ్యకున్
వచ్చి పట్టాభిషేకంబు సంరంభమై యున్న నీకన్న నాకెప్పుడున్ గూర్చి లేరంచు
మన్నించినన్ రామభక్తి ప్రశస్థంబుగా నిన్ను నీనామ సంకీర్తనల్జేసితే పాపము
ల్భాయవే నాభయముల్దీరవే భాగ్యముల్గల్గవే! సకల సామ్రాజ్యముల్పు కల
సంపత్తులన్ గల్గవే వానరాకార యోభక్తమందార యోపుణ్య సంచార యోవీర
యోశూర నీవే సమస్తంబు నీవే మహాఫలమ్ముగా వెలసి యాతారక బ్రహ్మ
మంత్రంబు పఠించుచున్ స్థిరమ్ముగా వజ్రదేహ హంబునుం దాల్చి శ్రీరామ
శ్రీరామయంచున్ మనః పూర్తిమై ఎప్పుడున్ తప్పకన్ తలతు నా జిహ్వయందుండి
నీ దీర్ఘదేహంబు త్రొక్కి సంచారివై రామ నామాంకిత ధ్యానివై బ్రహ్మవై తేజంబునన్
రౌద్రనీజ్వాల కల్లోల హావీర హన్మంత ఓంకార హ్రీంకార శబ్దంబులన్
భూతప్రేతంబులన్బెన్ పిశాచంబులన్ శాకినీధాకినీ త్యాదులన్ గాలి దయ్యంబులన్
నీదువాలంబునన్ జుట్టి నేలం బడంగొట్టి నీ ముష్టిఘాతంబులం బాహు
దండంబులం రోమ ఖండంబులం ద్రుంచి కాలాగ్ని రుద్రుండవై బ్రహ్మ ప్రభాసితంబైన
నీ దివ్య తేజంబునుజూచి రారా నా ముద్దు నరసింహ యంచున్ దయాదృష్టి
వీక్షించి నన్నేలు నా స్వామి నమస్తే యాంజనేయా నమస్తే సదా బ్రహ్మచారి
నమస్తే వాయుపుత్రా నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమోనమః

ప్రా ర్థన

అతులితబలధామంస్వర్ణశైలాభద్రహం
 దనుజవనకృశానుం జ్ఞానినామగ్రగణ్యమ్
 సకల గుణనిధానం వానారాణా మధీశం
 రఘుపతి ప్రియభక్తం వాతజాతం నమామి
 గోష్ఠదీకృత వారాశిం మశకీకృత రాక్షసమ్
 రామాయణ మహామాలా రత్నం వందేఽనిలాత్మజమ్

యత్ర యత్ర రఘునాథ కీర్తనం
 తత్ర తత్ర కృతమస్తకాంజలిమ్
 బాష్పవారి పరిపూర్ణలోచనం
 మారుతిం నమత రాక్షసాంతకమ్

శ్రీ గోస్వామి తులసీదాసకృత శ్రీ హనుమాన్ చాలీసా (హిందీ)

శ్రీ గురుచరణ సరోజరజ నిజమన ముకుర సుధారి
 వరణౌ రఘువర విమల యశ జోదాయక ఫలచారి
 బుద్ధిహీన తను జానికై సుమిరౌఁ పవనకుమార్
 బలబుద్ధి విద్యాదేవు మోహి హరహు కలేశ వికార్
 చౌపాయి

1. జయ హనుమాన జ్ఞాన గుణసాగర జయ కపీశ తిహుఁలోక ఉజాగర
2. రామదూత అతులిత బలధామా అంజనిపుత్రపవనసుతనామా
3. మహావీర విక్రమ భజరంగీ కుమతినీవార సుమతికే సంగీ
4. కాంచనవరణ విరాజ సువేశా కానన కుండల కుంచిత కేశా
5. హాథ వజ్ర ఔధ్వజా విరాజై కాంధే మూంజ జనేవూ ఛాజై
6. శంకరసువన కేసరీ నందన తేజప్రతాప మహాజగవందన
7. విద్యావాన గుణీ అతి చాతుర రామకాజ కరివేకో ఆతుర
8. ప్రభు చరిత్ర సువివేకో రసియా రామలఖన సీతా మనబసియా
9. సూక్ష్మరూపధారి సియహిఁధిఖావా వికటరూప ధరి లంక జరావా
10. భీమ రూప ధరి అసుర సంహారే రామచంద్రకే కాజఁ సఁవారే

11. లాయ సజీవన లఖన జియాయే శ్రీ రఘువీర హరషి ఉరలాయే
12. రఘుపతి కిన్హీ బహుత బడాయీ తుమ్మమప్రియభరతహి సమభాయీ
13. సహస్రవదన తుమ్హరో యశగావైఁ అసకహి శ్రీపతి కంఠలాగావేఁ
14. సనకాదిక బ్రహ్మాది మునీశా నారద శారద సహిత అహీశా
15. యమ కుబేర దిగపాల జహేఁతే కవి కోవిద కహి సక్తై కహేఁతే
16. తుమ ఉపకార సుగ్రీవ హిక్మీన్దారామ మిలాయ రాజపద దీన్దా
17. తుమ్హరో మంత్ర విభీషణ మానా లంకేశ్వర భయే సబ్ జగ జానా.
18. యుగ సహస్ర యోజన పర భానూ లీలోత్సాహి మధుర ఫలజానూ
19. ప్రభు ముద్రికా మేలిముఖ మాహేఁ జలధి లాంఘ గయే అచరజ నాహీ
20. దుర్గమ కాజ జగతకే జేతే సుగమ అనుగ్రహతుమ్హరో తేతే
21. రామ దుఆరే తుమరఖవారే హోత న ఆజ్ఞా బినుపైసారే
22. సబ సుఖ లహై తుమ్హరీ శరనా తుమరక్షక కాహుకో డరనా
23. ఆపన తేజ తుమ్హరో ఆపై తీనోఁలోక హంకతే కాంపై
24. భూత పిశాచ నికట నహిఁ ఆవై మహావీర జబ నామ సునావై
25. నాసై రోగహరై సబ పీరా జపత నిరంతర హనుమత వీరా
26. సంకట సే హనుమాన ఛుడావై మన క్రమ వచన ధ్యాన జో లావై
27. సబ పర రామ తపస్వీ రాజా తినకే కాజ సకల తుమ సాజా
28. ఔర మనోరథ జో కోయిలావై తాసు అమిత జీవన ఫలపావై
29. చారోఁ యుగ పరతాప తుమ్హరా హై పరసిద్ధ జగత ఉజియారా
30. సాధు సంతకే తుమ రఖవారే అసుర నికందన రామ దులారే
31. అష్టసిద్ధి నౌనిధి కే దాతా అసవర దీన జానకీమాతా
32. రామ రసాయన తుమ్హరే పాసా సాదర తుమ రఘుపతికే దాసా
33. తుమ్హరే భజన రామకో పావై జన్మ జన్మకే దుఃఖ బసరావై
34. అంతకాల రఘువర పుర జాయీ జహేఁ జన్మ హరిభక్త కహాయీ
35. ఔర దేవతాచిత్త న ధరయీ హనుమత సేయి సర్వసుఖ కరయీ
36. సంకట కటై మిటై సబపీరా జో సుమిరై హనుమత బలవీరా
37. జైజైజై హనుమాన గోసాయీఁ కృపాకరో గురుదేవ కీ నాయీ
38. జో శతబారపార కర కోయీ చూటహి బంది మహాసుఖ హోయీ
39. జో యిహ పడై హనుమాన చాలీసా హోయసిద్ధి సాఖీ గౌరీశా
40. తులసీదాస సదాహరిచేరా కీ జై నాథ హృదయ మహాదేరా

దోహా

పవన తనయ సంకట హరణ మంగళ మూరతి రూప్
రామలఖన సీతాసహిత హృదయ బసహసురభూప్

హనుమాన్ జీకి హా

ఆరతి జై హనుమాన్ లలాకీ దుష్టదలన రఘునాథ కలాకీ
జాకే బలసే గిరివర కాంపై రోగదోష జాకే వికటన రూంపై 1
అంజని పుత్ర మహాబల దాయీఁ సంతనకే ప్రభు సదా సహాయీ 2
దేబీరా రఘునాథ పరాయే లంకాజాలి సీయ సుధిలాయే 3
లంకా సోకాటోసముద్రసీఖాయీ జాత పవనసుత భారన లాయీ 4
లంకా జాలీ అసుర సంహారే సియా రామజీ కే రాజ సవారే 5
లక్ష్మణ మూర్తిత పడే సకారే ఆని సజీవన ప్రాణ ఉబారే 6
ఫైలి పతాల తోలి జమ కారే అహి రావణకీ భుజా ఉఖారే 7
బాఁ యే భుజా అసుర దల మారే దాహినే భుజా సంతజన తారే 8
సుర నరముని ఆరతీ ఉతారే జైజైజై హనుమాన ఉచారే 9
కంచన ధార కపూరలౌ ఛాయీ ఆరతి కరత అంజనా మాయీ 10
జో హనుమాన (జీ)కి ఆరతి గావై బసివైకుంఠ పరమ పదపావై 11

(తెలుగు) శ్రీ హనుమన్ చాలీసా గానం

- సి.వి.వి. సత్యనారాయణమూర్తి

శ్రీహనుమంత గురు చరణములు మనోదర్పణశుచి భూతములు
రామభక్తుని చరణ కమలములు స్వామికార్యసాధక శరణములు ॥శ్రీహను॥
బుద్ధిమాంద్యముచే కల్గిన జన్మను ఉద్ధరింపుమని ప్రార్థింతును నేను
విద్యాబుద్ధులు ప్రాసాదితములు కేసరినందను శుభనామములు ॥శ్రీహను॥

చాపాయి

1. జయ హనుమాన జ్ఞాన గుణసాగర జయకపీశ త్రిలోక వందిత
2. రామదూత అతులిత బలధామా అంజనిపుత్రా పవన సుతనామా
3. మహావీర విక్రమ స్వరూపా వజ్రదేహ రుద్రావతారా
4. కాంచన వర్ణము నీ దేహము కవచ కుండల శుభనిలయమ్మా
5. వజ్రాయుధమునుచేత బట్టితివి దుష్టరాక్షసుల సంహరించితివి ॥శ్రీహను॥
6. శంకర కుమారా కేసరి నందన తేజ ప్రతాప సుందర రూపా
7. విద్వాంసుడవూ అతి చతురుడవూ రామభక్తులలో అగ్రగణ్యుడవు
8. రామసేవకా ప్రణవ స్వరూపా ప్రభుచరిత్ర అక్షర రూపా
9. సూక్ష్మరూపమున సీతను జూచి రుద్రరూపమున లంకను గాల్చి
10. కాలరూపమున అసురుల జంపి శివుని రూపమున భక్తులబ్రోచి ॥శ్రీహనుమ॥
11. సంజీవీని తెచ్చి లక్ష్మణుని బ్రోచిన దీనదయాశో అతి బలవంతా

12. రామ హృదయమును దోచుకున్న భాగ్యశాలివీ శ్రీ అంజనేయ
13. వేయినోళ్ళతో నిను కొనియాడి కౌగిలించుకొనె శ్రీరామచంద్రుడు
14. సనకాది మునులు బ్రహ్మాది దేవతలు ప్రణమిల్లిరి నీకు దివ్యస్వరూపా
15. నారద సహిత యమకుబేరులు కీర్తించ గలరే ! నీ దివ్య లీలలు? ॥శ్రీహనుమ॥
16. రామ సుగ్రీవులకు మైత్రిని గూర్చి కిష్కింధనేతగ సుగ్రీవుని జేసె
17. నిన్ను నమ్మిన విభీషణుడూ లంకారాజ్యము చేకొనెను గదా !
18. బాలభానుని మధుర ఫలముగభక్షింపసెంచిన భాగ్యశాలివీ
19. రామముద్రికను ప్రీతిగ గొనుచు అవలీలగ లంకను చేరి
20. కష్టమైన ఏకార్యమైనను సులభమగును నీకృపాచేత ॥శ్రీహనుమ॥
21. సాకేతమునకు కావలివైన నీ ఆన లేక చొరబడతరమా!
22. నిను శరణువేడిన కలుగు శుభములూ నిన్ను స్మరించిన తొలగు భయములూ
23. నీ తేజమును వారించు నెవ్వరు ? నీ హంకారము నెదిరించు నెవ్వరు ?
24. భూత ప్రేత పిశాచ గణములూ నీ నామ జపమును పరిగెత్తునులే ?
25. రోగములన్నియు వదలిపోవునూ నిరతము నిన్నే స్మరించువారికి ॥శ్రీహనుమ॥
26. త్రికరణ శుద్ధిగ నిన్ను ధ్యానించిన తరింపజేతువు శ్రీరామదూత
27. పురుషోత్తముడూ నీ స్వామి రాముడు చేతువు సఫలం ప్రభుకార్యమును
28. భక్తుల కోర్కెల దీర్చిన హనుమా నీవే దిక్కువు కలియుగమందున
29. ఓ హనుమంత నీ దివ్య లీలలు నాల్గయుగాల బహు ప్రసిద్ధమూ
30. సాధు సంతతుల రక్షణ జేతువు నిరతము శ్రీరామ నామలోలుడవు ॥శ్రీహనుమ॥
31. అష్ట సిద్ధులకు నవనిధులకు నిను ప్రభువుగ జేసెను జానకిమాత
32. రామనామామృతమును గ్రోలువాడా ! దివ్యస్వరూపా శ్రీ హనుమంతా
33. నిను ప్రార్థించు శ్రీరామచంద్రుడు సంతసించును ఎల్లవేళలను
34. రాముని జేరును అంత్యకాలమున నీ భక్తులెల్లరు చిత్తశుద్ధులై
35. హనుమానుని సేవించు వారలకు పనియేమి వేరొక ధైర్యముతోదా? ॥శ్రీహనుమ॥
36. విజయ రథముపై ధ్వజమును నిలిచి విజయమును గూర్చిన వీరాంజనేయా
37. ధన్యుడయ్యెను తులసీదాసూ నీ చరితమును మా కందించి
38. కనకదుర్గమ్మ క్షేత్రపాలకా శ్రీ అంజనేయ నమోస్తుతే
39. శివ పార్వతుల సాక్షిగా కూర్చువు సర్వసిద్ధులను నీ భక్తులకూ
40. తప్పిదములను లెక్కను గొనక మన్నించుమమ్మా శ్రీగురుదేవా ॥శ్రీహనుమ॥

దోహరి

మంగళరూపా జయ హనుమంతా వాయు సందనా శ్రీరామదూతా
నిరతము నీవు శ్రీ రాముతోడ వశియింపుమయ్యా నాహృదయమున

శ్రీరామ రక్షసర్వజగద్రక్ష

శ్లో॥ అంజనేయం మహావీరం బ్రహ్మవిష్ణు శివాత్మకం
బాలార్క సదృశాకారం రామదూతం సమామ్యహం॥

హనుమంతుని ద్వాదశనామములు

హనుమా నంజనాసూనో వాయుపుత్రో మహాబలః
రామేష్టః ఫల్గుణ సఖః పింగాక్షోఽమిత విక్రమః
ఉధధిక్రమణశ్చైవ సీతాశోక వినాశకః
లక్ష్మణప్రాణాదాతా చ దశగ్రీవస్య దర్పహా
ద్వాదశైతాని నామాని కపింద్రస్య మహాత్మనః స్వాపకాలే పరేన్నిత్యం
యాత్రాకాలే విశేషతః తస్య మృత్యు భయంనాస్తి సర్వత్ర విజయాభవేత్
హనుమంతుని ఈ పన్నెండు నామాలు పఠుండ బోవునపుడు ప్రయాణ
సమయమున పఠించిన మృత్యు భయం వుండదు, సర్వత్రా విజయం
కలుగును.

శ్లో॥ అపదాపహర్తారందాతారం సర్వసంపదాం
లోకాభిరామం శ్రీరామం భూయోభూయో సమామ్యహం

సుందరకాండ గానం

- "శాంతిశ్రీ" విద్యారణ్యస్వామి

(కథా ప్రారంభము)

శ్రీరామదూత మా గురుదేవుడు నామది పలికిన రామకథా
తెలిపెద సుందరి సీతకథా! సీతాచరితము తెలిసికొనంగా ॥శ్రీరామ॥
శ్రీ హనుమంతుడు జలధిలంఘనా జేయ. వాయువుని, సూర్యదేవునీ
ఇంద్ర బ్రహ్మలా ప్రార్థన జేసెను రామనామ సత్వమున మించెనూ ॥శ్రీరామ॥
మైనాకుని ప్రేమను తలదాల్చి, దేవదూత సురసను మన్నించీ!
సింహిక ఛాయాశక్తిని గెలిచి లంకను జేరెను శ్రీ హనుమా! ॥శ్రీరామ॥
సాలవిశాల రసాల భూజములు పద్మోత్పల సౌగంధ సుమమ్ములు
కలకల రవమిడు జలవిహంగములు రావణు పాలిత లంకను జూచెను! ॥శ్రీరామ॥
లంకాధిదేవత లంకిణి పలుకుల నులికి దానినీ పడమోదె హనుమా
భయమున లంకిణి వానరవీరా! లంకను లంకేశ్వరుని గెలుతువనే! ॥శ్రీరామ॥
రావణుపాలిత లంకను జూచి ఆశ్చర్యమందెను శ్రీ హనుమా!
మయ వినిర్మితము సర్వ శిల్పమూ కనులకు చిత్రముగాగనుచూ! ॥శ్రీరామ॥
సురసిద్ధ సాధ్య విద్యాధరులను బోలిన రాక్షస మదవతులను
మద్యపానమున మైమరపందిన వారిలోన సీతను గనడాయే! ॥శ్రీరామ॥

బంగరు మేడలు శృంగార వసులూ! నాట్య నృత్య రంగస్థలంబులూ!
పరమ శివుని పూజా మందిరములు వేయికుసులతో పరికించెహనుమాచ! శ్రీరామ॥
విశ్వకర్మ బహు చిత్ర వినిర్మిత పుష్పక విమానమును గాంచె హనుమ
రావణ ఐశ్వర్యమును మెచ్చెను సీతను గానక చింత జెందెను! శ్రీరామ॥
నానారకములు మధువులు గలిగి సుగంధ సుమనోహర భరితములయి
లంకేశ్వరు ఘన ప్రేమమందిరము లన్నియు గాలించెను హనుమన్నా! శ్రీరామ॥
రకరకాల మధుమదయువతులను త్రాగిన మత్తున పరవశులగుచూ
శరీర స్పృహలేకున్న వారిగని సీతను గానక చింతించె హనుమా! శ్రీరామ॥
ఉన్నతోన్నతమయి స్వర్గ నిర్మితము సూర్యకాంతి విరజిమ్ము దానిని
రంగనాయకు దివ్య నయనమును మండోదరిని గని సీతని భ్రమించే! శ్రీరామ॥
భ్రాంతినివిడి శ్రీ సీతను గానక క్రూరరాక్షసులు చంపి తినిరాకో!
విననిసీత రావణుడే చంపెనొ అనుచు వెతుకసాగెను హనుమన్నా! శ్రీరామ॥
మాయదారులూ క్రూరరాక్షసులు సీతను మాయల క్రుంగదీసిరో!
ఎంతవెతల పాలయ్యెనొ జానకి అనుచు మనమున చింతించె హనుమా! శ్రీరామ॥
సీత లేదనిన శ్రీ రామచంద్రుడు అసువులు బాయును “హా! సీతా” యని
లక్ష్మణుడును, సుగ్రీవుడు, కవులూ ప్రాణాల్విడుచునని చింతించెహనుమా! శ్రీరామ॥
అశోక చంపక సువర్ణ కురవక నారికేళ ఖర్జూర కరవీర
అతి సుందర తరుయుతాశోకవనినీ సీతను వెతికెను హనుమన్నా! శ్రీరామ॥
అందచందముల అశోకవనమున క్రూరరాక్షసుల మధ్య శింశుపా
వృక్షము క్రిందను క్రుశాంగి సీతను జూచి దుఃఖించె శ్రీ హనుమన్నా! శ్రీరామ॥
లంకాధీశు డలంకారముతో మంగళ తూర్య సుమంగళులను గొని
అర్ధరాత్రి జనె నశోకవనికిని సీతను జూడగలట్టి ప్రేముడిని శ్రీరామ॥
సీతా! నిను నా హృదయ పీఠమున ఆరాధించితి నా దేవివనీ
జనకు డనుతనని నశించు మానవు పరించనేలనే భూజాతా! శ్రీరామ॥
అన గడ్డిపోచ యడ్డముగా నిడి రావణుతో ననెసీతమ్మా!
“మాయదారీ!” సన్యాసిరూపమున మోసము జేసిన ద్రోహివిరా! శ్రీరామ॥
పొమ్మావలకును మూర్ఖుండా యన లంకేశ్వరు డాగ్రహమున లేచి
కరవాలమున గొని జంపుమన్న తరి సీతను గాచిన రాక్షస స్త్రీలూ! శ్రీరామ॥

అడ్డుపడుచు రావణు నంపించెను! గర్జించియు భర్జించి సీతగని
రావణు ప్రభావమంతయు జెప్పిరి భక్షించెదమని భయ మందించిరి! శ్రీరామ॥
అంత త్రిజట యను వృద్ధిప్రబుద్ధా! యోగమువిడి రాక్షస కాంతలకనె
యీమె గాయత్రి రాముని యర్థము రాముడు రావణుజయించి యీమెగొను! శ్రీరామ॥
అని పల్కుచు వారించె నందరను సీతకు దుఃఖంబుపశమింపగా
అదరెను సీతకు వామనేత్రమది వృక్షముపై హనుమన్న పల్కెనిటు! శ్రీరామ॥
దశరథ తనయుడు శ్రీ రాముండూ తమ్ముని సతిగొని దండకాటవిని
వసించ రావణుండా సీతనుగొని లంకను నిల్పుట, వెదకుచునూ! శ్రీరామ॥
రామలక్ష్మణులు కిష్కింధకు జని కపివీరుడు సుగ్రీవు మైత్రినీ
సీతను వెతకగ మమ్ములనూ నలుదెసలకంప నేనిట్లా! శ్రీరామ॥
అనుచు రామకథ మారుతి తెలుపా ఆనందముతో సీతమ్మా
నమ్మలేక మరి నమ్మి వానరుని రాముని గుణములు దెలుపుమనే! శ్రీరామ॥
శ్రీ రాముని సాముద్రిక శాస్త్రము సర్వము వినిచెను సీతకునూ!
ముద్రిక నిదె భూజాతకు హనుమా ! నమ్మెను సీతా హనుమ వాక్యములు! శ్రీరామ॥
పరస్పరము సీతా హనుమన్నలు ఎదల పొదల ముదమున భాషించిరి
హనుమ హస్తమున శిరోరత్నమిడి జానకి రామునకును దెల్పె శుభము! శ్రీరామ॥
అశోకవన విధ్వంస కారియౌ వాయు కుమారుని బంధించా
వచ్చు జంబుమాలిని జంపె హనుమా మంత్రికుమారుల మడియించే! శ్రీరామ॥
అంత మండిపడి అమరేశ్వరుడూ సేనాపతులను అక్షకుమారుని
హనుమను ద్రుంపా నంపించె అందర నంతము గావించె హనుమ! శ్రీరామ॥
క్రోధాగ్నిని గురిపించు తండ్రిగని ఇంద్రజిత్తు హనుమంతుని గొనిరా
వేసే బ్రహ్మాస్త్ర మావాయుతనయుపై హనుమయు దానికి కట్టుపడే! శ్రీరామ॥
తెచ్చి వానరుని నిల్ప సభాస్థలి హనుమను జూచిన రావణుడూ
“భగవాన్ నంది” యటంచు భ్రాంతిగొన లంకేశ్వరు గని హనుమన్నా! శ్రీరామ॥
ఓరి రావణా! శివభక్తుడవా! రామశక్తిగొని కుల్కుడువే!
తారకనామము జపించు శివుడే! గాన రావణా సీత విడుపుముర! శ్రీరామ॥
అనుచు బల్కు హనుమన్న వాక్యములు రావణుడు విని సుల్కిపడే
“యీ వింతకోతి వాలము గాల్చుచు లంకాపురిలో ద్రిపుమనే!” శ్రీరామ॥

వాలము కాలిన హనుమద్వీరుడు ఆ యగ్నినె లంకాపురినీ
గాల్చసాగె శ్రీ రాముని పతికి హారతి నిడుగతి హర్షమునా! ॥శ్రీరామ॥
లంకను గాల్చిన సంతోషముతో సీతను జూచెను హనుమన్నా!
జానకి క్షేమముదెల్పు రామునకు జలధిదాటి గెనె వన చరులా! ॥శ్రీరామ॥
లంకాయానము వింత చరిత్రము కవులకు వినిచెను హనుమన్నా!
హనుమద్వీరుడు ముందు నడువగా కిష్కింధకు జనె వానరులూ! ॥శ్రీరామ॥
మధువనమంతా కవులు విరువగా వనపాలుడు సుగ్రీవునకూ
తెలియజేయ సంతసమున నాతడు “సీతను” గనె హనుమన్న యనే! ॥శ్రీరామ॥
రామ సుగ్రీవు లానందముగని శిరోమణిని హనుమన్నుడా
హనుమన్ను గని “నాయనుజుండవు హనుమాయనె” శ్రీ రామపతి! ॥శ్రీరామ॥
సీతామణి గని శ్రీరాముండు ఆనందాశ్రులు రాల్చెనుగా
హనుమద్వీరుని పొగడెను నెంతో హర్షభరములో రామపతి! ॥శ్రీరామ॥
అనుచు బల్కు హనుమద్వీరునిగని పరవశుడయి రాముడు పల్కె
వాయునందనా! హనుమద్వీరా మా రఘువంశము నిల్పతిటూ! ॥శ్రీరామ॥
తమ్ములలోనా నీవొక తమ్ముడు వౌచునొప్పితివి శ్రీహనుమన్నా
సీతా శుభమును దెల్పినాడవని రాముడు కౌగిట హనుమనిడే! ॥శ్రీరామ॥
శుభముహూర్తమున వానరసేనతో లంకను జయించి రాముండూ
చని రావణుని యవనిలో గూల్చెను సబంధమిత్రయు తమ్ముగ రాముడు ॥శ్రీరామ॥

ఫలశ్చతి

ఆనందముతో ఆలపించినా ఆనందముగా వ్రాసిననూ ఆనందముతో విన్నవారికీ
సీతా, రాములు, శ్రీ రామదూతయు సాక్షిగ శుభములు నిడునుధరా! ॥శ్రీరామ॥
వాల్మీకి కోకిల పలికిన పల్కులు తేటతెల్లముగ పల్కితినీ
శ్రీ రామదూతా గురు చరణమ్ములు శరణుగ పలికిన పల్కులివీ! ॥శ్రీరామ॥

మంగళహారతి

మంగళహారతి గొను హనుమన్నా శ్రీ రామదూతా! మంగళమూ
సీతా, రామా లక్ష్మణ సహితా శ్రీ రామదూత! మంగళమూ ॥శ్రీరామ॥

శ్రీరామదూతం శిరసా నమామి

మిత్రవాపుతాళము

మకుటరత్నకాంతి మధితమిస్రం “శ్రీరామదూతం శిరసా నమామి”

(ప్రతి సగంలైనకుపైమెదిరిగాశ్రీరామదూతం శిరసా నమామి కలిపి ఉచ్చరించవలెను)

అరుణోదయ రుచిరాననకమలం / స్వర్ణపింగళభాస్వర నేత్రయుగళం
చలితమకరకుండల గండభాగం / నవమణిమయ రసనామధ్యభాగం
తరుణరుచిర శుభతరవరహారం / సమలంకృతదివ్య స్వర్ణోపవీతం
కటితట విలసిత కాంచనచేలం / మంజుమంజీర మహితపదాబ్జం
దినమణితలనిభ దివ్యప్రకాశం / సకల సద్గుణబృంద సారపయోధిం
దాసముఖామృత దశశతభానుం / వాల్మీకికృత కావ్య వరసరోహంసం
శ్రీతజనకువలయ శీతమయూఖం / రామలావణ్యాభ్ర రాగమయూరం
రామచంద్రపదరాజీవ మధుపం / తరుణాయత దోస్తంభ గంభీరం
సుగ్రీవ శ్రీరామ సంధానహేతుం / సుగ్రీవ వేదిత శ్రీరామవృత్తాంతం
అగ్నిసాక్షీకృత అర్కజరామం / సీతాభూషణ సమర్పితరామం
శ్రీరామ సుగ్రీవ సఖ్యోల్లాసం / వాలివధోపాయ వరమృదువాక్యం
సుగ్రీవ పట్టాభిషేక ప్రవీణం / వానర సేనా సమాహుతధీరం
సకలదేశాగత శాఖామృగాళిం / రామచంద్రదత్త రమణీయభూషం
స్వయం ప్రభాదత్త సుఫలాతిభోజ్యం / లంకాగమన సమలంకృతదేహం
సాగరోల్లంఘన సంపూర్ణకాయం / అబ్ధిమధ్యమిత్ర నగపతిపూజ్యం
సురస మాయాధ్వాన్త సూర్యప్రకాశం / ఛాయాగ్రహచ్ఛేద శమనస్వరూపం
దీవ్యద్వేగకృత గోష్పాద జలధిం / సువేలా శిఖరాగ్ర శ్రమితాభిగమనం
లంకిణీభంజన లావణ్యహారం / లంకావరోధ నిశ్చంకిత హృదయం
సీతాన్వేషణ సురశత్రుసదనం / వాయుప్రేరిత వరవనగమనం
సీతాదర్శన చింతాపహరణం / రావణదుర్వాక్య అక్షీణకోపం
సీతానివేదిత శ్రీరామకుశలం / రాఘవీయకథా రంజితరామం
రామాంగుళీయక రామనివేదం / వసుధాతృజాదత్త నరశిరోభూషం
అతిశయబలదర్ప అశోకభంగం / దనుజ నివహవన - దహన - దావాగ్నిం
వజ్రాయుధ ఘోరవాలకరాళం / సప్తమిత్ర కృతశలభకృశానుం
జంబుమాలివధ చండప్రతాపం / అక్షకుమార సంహరణ ప్రవీణం
బ్రహ్మాస్త్రబంధిత బ్రహ్మవరదానం / చతుర్భాగసైన్య చండితరూపం

వాయుప్రేరిత వాలాగ్ని జ్వాలం / సీతా ప్రసాదిత శీతలవాలం
వరరాక్షసగృహ వహ్ని సందగ్ధం / కపిదృక్పక్షిర సంగత చంద్రబిమ్బం
తారాచందనాది తరుచరయుక్తం / మధువన మధుపాన మత్తకపీస్త్రం
కౌసలేయకార్య కరణసమర్థం / రామనివేదిత రామవృత్తాంతం
వరవిభీషణరక్ష వాక్యనైపుణ్యం / రామసంవర్దిత రాక్షససఖ్యం
అభిబంధనకార్య అమితోత్సాహం / ప్రబల జలధిసేతు బంధన నిపుణం
ధూమాక్షాఽకంపన త్రిశిరసంహారం / రామనామాస్త్రేణ రాక్షసనాశం
రణకర్మశఘోర రాజితవేషం / రావణఘనయుద్ధ రామతురంగం
మేఘనాథసైన్య మృత్యుస్వరూపం / రక్షేన్ద్రజిద్యుద్ధ లక్ష్మణతురంగం
లక్ష్మణమూర్త్యా సంరక్షణ హృదయం / సంజీవాద్రిగమన సంతోషం
స్వాంతకాలనేమిక్రత ఘనమాయాయుక్తం / మకరబందీకృత మహితపదాబ్జం
ధాన్యమాలినిశాప దర్శితరూపం / కాలనేమిదనుజ ఖండితధీరం
ధిక్పూతాద్ర్యధీశ తీవ్రప్రకోపం / గంధర్వసైన్య సంక్షోభప్రతాపం
స్రవకిక్రతద్భుత సంజీవనాద్రిం / భరతసంబోధిత ప్రశమితబాణం
మాల్యవదాది మహోదధిహరణం / లక్ష్మణప్రాణ సంరక్షణ నిలయం
సౌమిత్రి సమ్మోహ జలదసమీరం / అభిమధ్య మథిత రాక్షసవారం
స్థూలజంఘానుర తుములసంహరణం / సింధూల్లంఘన జలజసమీరం
వాలప్రాకార సంవేష్టితధీరం / పాతాళలంకా ప్రవేశితధీరం
మత్స్యవల్లభధీర మహనీయభీతం / మైత్రీకృత ధీరమత్స్యాధిపత్యం
దోర్దండీ కృతమంత్ర దైర్యప్రతాపం / భిన్న తులాయస్త్ర భీమస్వరూపం
బలరాక్షసకోటి భంజితసత్త్వం / శ్రుతివాక్య శ్రవణ సంతోషితస్వాంతం
మైరావణకృత మర్మసంవేద్యం / మైరావణసైన్య మర్దితశూరం
మహనీయాతి ఘోర మైరావణాజితం / దోర్దండీ వాఖ్యాతి ఖండితదైత్యం
నీలమేఘకృత నిస్ఫులరాజ్యం / రామలక్ష్మణ పూర్వ లంకాభిగమనం
సకల వానరస్తుతి సంతోష హృదయం / ప్రబలమూలబల ప్రళయకాలాగ్నిం
రామరావణయుద్ధ రామతురంగం / దశకంఠకంఠ విలుంఠనదీక్షం
రాక్షసానుజదత్త లంకాభిషేకం / పుష్పకాధిరూఢ పృథ్వీజసహితం
సాకేతపురవాస సబలసంయుక్తం / భక్త పాపతిమిర భాస్కరరూపం
శతకంఠపథోపాయ చాతుర్యయుక్తం / ఏకైక రాక్షస ఏకైకరూపం
శతకంఠచ్చేదక సీతాప్రబోధం / అవనిజాధిపయుక్త రాజ్యప్రవేశం
అశ్వమేధయాగ అమితోత్సాహం / దశశత శిరచ్ఛేద దీక్ష ప్రతాపం

దశశత శిరోధార్య భాష్యాతిరిక్తం / రాక్షస సైన్యజితభయదస్వరూపం
దశశత శిరచ్ఛేద దశరథసూనుం / సకల సైన్యావృత సాకేతవాసం
బోధితకపివర్య పూర్ణస్వరూపం / ఝంకారోచ్ఛాటిత ధాకినీసైన్యం
చలితవాల సంవేష్టితకాయం / యజితరామపాద యజురాదివాక్యం
శ్రీకాకుళేశాశ్రిత మందారం / భక్తజనకాంక్షా ముక్తివిధానం
లీలావిరోధిత దాసస్వరూపం / పరిపాలితభక్షా పాదపకల్పం
బుధజనవేదిత పూర్ణస్వరూపం / మోహనఘన “పెదముక్తివి” నివాసం
భద్రాచలరామ భద్రసమేతం / వరసుందర రామ దాసానుపాలం
మంగళ మంజనామారుతి పుత్రం శ్రీరామదూతం శిరసా నమామి

ఆంజనేయ స్తోత్రమ్

- శ్లో॥ రం రం రం రక్తవర్ణం దినకర వదనం తీక్ష్ణదంష్ట్రా కరాళం
రం రం రం రమ్యతేజం గిరిచలనకరం కీర్తిపంచాద్రివక్త్రం ।
రం రం రం రాజయోగం సకల శుభనిధిం సప్తభేతాళ భేద్యం
రం రం రం రాక్షసాంతం సకల దిశ యశం రామదూతం నమామి॥ 1
- శ్లో॥ ఖం ఖం ఖం ఖడ్గహస్తం విషజ్వరహరణం వేదవేదాంగ దీపం
ఖం ఖం ఖం ఖడ్గరూపం త్రిభువన నిలయం దేవతా సుప్రకాశం ।
ఖం ఖం ఖం కల్పవృక్షం మణిమయ మకుటం మాయ మాయా స్వరూపం
ఖం ఖం ఖం కాలచక్రం సకల దిశయశం రామదూతం నమామి॥ 2
- శ్లో॥ ఇం ఇం ఇం ఇంద్రవంద్యం జలనిధికలనం సౌమ్యసామ్రాజ్య లాభం
ఇం ఇం ఇం సిద్ధియోగం సతజనదయం ఆర్యపూజ్యార్చితాంగం ।
ఇం ఇం ఇం సింహనాదం అమృతకరతలం ఆదిరంత్య ప్రకాశం
ఇం ఇం ఇం చిత్స్వరూపం సకల దిశయశం రామదూతం నమామి॥ 3
- శ్లో॥ సం సం సం సాక్షిభూతం వికసిత వదనం పింగళాక్షం సురక్షం
సం సం సం సత్కగీతం సకల మునినుతం శాస్త్రసంపత్కరీయం ।
సం సం సం సామవేదం నిపుణసులలితం నిఖిలతత్త్వ స్వరూపం
సం సం సం సావధానం సకల దిశయశం రామదూతం నమామి॥ 4
- శ్లో॥ హం హం హం హంసరూపం స్ఫుటవికటముఖం సూక్ష్మ సూక్ష్మావతారం
హం హం హం అంతరాత్మం రవి శశినయనం రమ్యగంభీరభీమం ।
హం హం హం అట్టహాసం సురవరనిలయం ఊర్ధ్వరోమం కరాళం
హం హం హం హంస హంసం సకల దిశయశం రామదూతం నమామి॥ 5

శ్రీ ఆపదుద్ధారక హనుమత్ స్తోత్రమ్

ఓం అస్యశ్రీ మదాపదుద్ధారక హనుమత్ స్తోత్రస్య విభీషణ ఋషిః -
హనుమాన్ దేవతా - సర్వాపదుద్ధారక శ్రీ హనుమత్ప్రసాదేన మమ
సర్వాపన్నివృత్త్యర్థే - సర్వకార్యానుకూల్య సిద్ధ్యర్థే జపేవినియోగః

ధ్యానమ్

- వామే కరే వైరిభద్రం వహన్తం । శైలం పరే శృంగలహరిటంకం ।
దధాన మచ్చచ్ఛవియజ్ఞ సూత్రం । భజే జ్వలత్కుండల మాంజనేయమ్॥ 1
సంవీతకాపీన ముదంచితాంగుళిం । సముజ్జ్వలన్మాంజిమథోపవీతినం ।
సకుండలం లంబిశిఖాసమావృతం । త మాంజనేయం శరణం ప్రపద్యే॥ 2
ఆపన్నాఖిలలోకార్తి - హరిణే శ్రీ హనుమతే ।
అకస్మాదాగతోత్పాత - నాశనాయ నమో నమః ॥ 3
సీతావియుక్త శ్రీరామ - శోకదుఃఖ భయాపహ ।
తాపత్రితయసంహారిన్ - ఆంజనేయ నమోఽస్తుతే ॥ 4
అధివ్యాధి మహామారి - గ్రహపీడాపహరిణే ।
ప్రాణాపహర్తే దైత్యానాం - రామప్రాణాత్మనే నమః ॥ 5
సంసార సాగరావర్త - కర్తవ్యభ్రాంతచేతసామ్ ।
సంసారసాగర్మానాం - శరణ్యాయ నమో ఽస్తుతే॥ 6
వజ్రదేహాయ కాలాగ్ని - రుద్రా యాఽమిత తేజసే ।
బ్రహ్మాస్త్ర స్తంభనా యాఽస్మై - నమః శ్రీ రుద్రమూర్తయే ॥ 7
రామేష్టం కరుణాపూర్ణం - హనుమన్తం భయాపహమ్ ।
శత్రునాశకరం భీమం - సర్వాఽభీష్టప్రదాయకమ్॥ 8
కారాగృహే ప్రయాణే వా - సంగ్రామే శత్రుసంకటే ।
జలేస్థలే తథాఽపి కాశే - వాహనేషు చతుష్పథే ॥ 9
గజసింహమహావ్యాఘ్ర - చోరభీషణకాననే ।
యే స్మరంతి హనుమంతం - తేషాం నాస్తి విపత్ క్వచిత్॥ 10
సర్వపానరముఖ్యానాం - ప్రాణభూతాత్మనే నమః ।
శరణ్యాయ వరేణ్యాయ - వాయుపుత్రాయ తే నమః ॥ 11
ప్రదోషే వా ప్రభాతే వా - యే స్మరం త్యంజనాసుతమ్ ।
అర్ధసిద్ధిం జయం కీర్తిం - ప్రాప్నువంతి న సంశయః ॥ 12
జప్త్వా స్తోత్ర మిదం మంత్రం - ప్రతివారం పఠేన్నరః ।
రాజస్థానే సభాస్థానే - ప్రాప్తే వాదే లభే జ్ఞయమ్॥ 13

200

శ్రీ హనుమచ్ఛలత

- విభీషణకృతం స్తోత్రం - యఃపఠేత్ ప్రయతో నరః ।
సర్వాపద్భ్యో విముచ్ఛేత - నాఽత్ర కార్యా విచారణా॥ 14
మర్మతేజ మహోత్సాహ - సర్వశోకనివారక ।
శత్రూన్ సంహర మాం రక్ష - శ్రియం దాపయ భో హరే॥ 15

హనుమత్ బడబానల స్తోత్రమ్

ఓం అస్యశ్రీ హనుమద్బడబానల స్తోత్రమంత్రస్య శ్రీరామచంద్ర ఋషిః
శ్రీబడబానల హనుమాన్ దేవతా మమ సమస్త రోగప్రళమనార్థం ఆయురారోగ్య
ఐశ్వర్యాభివృద్ధ్యర్థం సమస్త పాపక్షయార్థం సీతారామచంద్ర ప్రీత్యర్థం
హనుమద్బడబానలస్తోత్ర జపమహం కరిష్యే.

ఓం హ్రోం హ్రీం ఓం నమోభగవతే శ్రీమహా హనుమతే ప్రకటపరాక్రమ సకల
దిబ్బుండల యశోవితాన ధవళీకృత జగత్త్రయ వజ్రదేహ రుద్రావతార లంకాపురీ
దహన ఉమా అనలమంత్ర ఉదధి బంధన దశశిరః కృతాంతక సీతాశ్వాసన
వాయుపుత్ర అంజనీ గర్భసంభూత శ్రీరామ లక్ష్మణానందకర కపిసైన్య ప్రాకార
సుగ్రీవ సాహాయ్య కరణ పర్వతోత్పాటన కుమార బ్రహ్మచారిన్ గంభీరనాద సర్వపాప
వారణ సర్వజ్వరోచ్ఛాటన డాకినీ విధ్వంసన ఓం హ్రోం హ్రీం ఓం నమో భగవతే
మహావీరాయ సర్వదుఃఖ నివారణాయ గ్రహమండల సర్వభూతమండల సర్వపిశాచ
మండలోచ్ఛాటన భూతజ్వరైకాహిక జ్వర ద్వ్యాహిక జ్వర త్ర్యాహిక జ్వర చాతుర్ధిక
జ్వర సంతాప జ్వర విషము జ్వర తాపజ్వర మహేశ్వర వైష్ణవజ్వరాన్ చింధి చింధి
భింధి భింధి యక్షరాక్షస భూత ప్రేత పిశాచాన్ ఉచ్ఛాటయ ఉచ్ఛాటయ ఓం హ్రోం
హ్రీం నమో భగవతే శ్రీమహా హనుమతే ఓం హ్రోం హ్రీం హ్రూం హ్రౌం హ్రౌం హ్రాః
అం హం హం హం ఔం సౌం ఏహి ఓం హం ఓం హం ఓం హం ఓం నమోభగవతే
శ్రీమహా హనుమతే శ్రవణ చక్షుర్భూతానాం శాకినీ డాకినీ విషమ దుష్టానాం సర్వవిషం
హరహర ఆకాశ, భువనం భేదయ భేదయ భేదయ భేదయ మారయ మారయ శోషయ
శోషయ మోహయ మోహయ జ్వాలయ జ్వాలయ ప్రహరయ ప్రహరయ సకల మాయాం
భేదయ భేదయ ఓం హ్రోం హ్రీం ఓం నమో భగవతే మహా హనుమతే సర్వగ్రహోచ్ఛాటన
పరబలం క్షోభయ క్షోభయ సకల బంధన మోక్షణం కురు శిరఃశూల గుల్మశూల
సర్వశూలాన్ నిర్మూలయ నిర్మూలయ నాగపాశానంత వాసుకి తక్షక కర్కోటక కాళియాన్
యక్షకుల జలగత బిలగత రాత్రించర దివాచర సర్పాన్నిర్విషం కురుకురు స్వాహా.
రాజభయ చోరభయ పరయంత్ర పరమంత్ర పరతంత్ర పరవిద్యా ఛేదయ ఛేదయ
స్వమంత్ర స్వయంత్ర స్వవిద్యా ప్రకటయ ప్రకటయ సర్వార్పిష్టాన్నాశయ నాశయ
సర్వశత్రూన్నాశయ నాశయ అసాధ్యం సాధయ సాధయ హుంఘట్ స్వాహా.

మావద్ద లభించు గ్రంథములు

1. ప్రతకథలు - పూజలు

శ్రీ వినాయక ప్రతం	వెల రూ. 5	నాగేంద్ర స్వామి పూజ	9
శ్రీ విఘ్నేశ్వరపూజా-పుణ్యాహవాచనం	20	సుబ్రహ్మణ్య నిత్యపూజ	9
శ్రీ విఘ్నేశ్వరపూజ (కాశీపాకక్షేత్రమాహాత్మ్యంతో)	9	రామదేవుని కథ	9
లక్ష్మీగణపతి పూజాకల్పం	...	శివదేవుని కథ	9
వరలక్ష్మీ ప్రతం	5	విష్ణుపూజ (విష్ణుసహస్రనామస్తోత్రసహితం)	9
కేదారేశ్వర ప్రతం	5	శ్రీకృష్ణ పూజ, గోపూజ	9
త్రినాథ ప్రతం(కలర్)	5	లక్ష్మీనరసింహపూజ	9
త్రినాథప్రతం(సాదా)	3	రాఘవేంద్రపూజ	9
క్షీరాబ్ధి ప్రతం	5	విశ్వకర్మపూజ	9
మంగళ గౌరీప్రతం	9	శనైశ్వరపూజ	9
వైభవలక్ష్మీ ప్రతం ఫోటో యంత్రంతో	15	వేంకటేశ్వరపూజ	9
శ్రీలక్ష్మీ కుబేర ప్రతం (ఫోటో యంత్రంతో)	15	బ్రహ్మంగారి నిత్యపూజ	9
కనకమహాలక్ష్మీ ప్రతం (కామేశ్వరీపాటతో)	15	సూర్య నిత్యపూజ	9
సంతోషిమాతా ప్రతం	15	సపగ్రహ నిత్యపూజ	9
ఏదు శనివారాల ప్రతం	15	సకలదేవతా అష్టోత్తర శతనామావళీపూజ	9
సత్యనారాయణప్రతం	15	పంచాయతన పూజ	45
శ్రీ సువర్చలాహనుమద్దీక్ష	15	రుక్మిణీ కల్యాణం	15
శివదీక్ష	9	అష్టనాగపూజ	30
మార్గశిర లక్ష్మీనారాలప్రతం	...	ఏ దేవునికి ఏవుష్ణాలతో పూజించాలి?	30
శ్రీ వేంకటేశ్వర (దీక్ష) గోవిందమాల	...	ఏ దేవునికి ఏప్రసాదం నైవేద్యం పెట్టాలి?	30
కాత్యాయనీ ప్రతం	15	ఏదేవునికి ఏవిధముగాదీపారాధనచెయ్యాలి?	30
సౌభాగ్య గౌరీప్రతం	15	ఏదేవునికి ఎన్ని ప్రదక్షిణలుచేయాలి ?	30
తిరుప్పావై (ధన్యుసప్రతం)	30	సంకష్టహరచతుర్థి శ్రీమహాగణపతి ప్రతం	20
స్త్రీల ప్రతకథలు	25	పంచముఖ ఆంజనేయనిత్యపూజ	15
స్త్రీలప్రతకథలు:స్థూలాక్షరి(నేదుసూరింగంగాధరరావుగారి)	45	హనుమద్ ప్రతం	30
స్త్రీలపాటలు (కామేశ్వరీపాటతో)	27	28 ప్రతములు	99
సర్వదేవతా పూజావిధానం	15	పూజలు ఎందుకుచేయాలి ?	30
ఆరువ్రతాలు	25	కలశపూజలు (9ఒకేసారి)	150
ధన్వంతరీ ప్రతకల్పం	9	కలశపూజలు (విడివిడిగా)	150
రాహుకాలంలోదుర్గాదేవీపూజా	9	ఉమామహేశ్వర ప్రతం	30
పార్వతీ నిత్యపూజ	9	2. స్తోత్రాలు-సుప్రభాతములు సహస్రనామములు	
తులసి నిత్యపూజ, తులసీఉపయోగాలు	9	శ్రీ లలితా విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రాలు	31
శ్రీ చక్రపూజ	9	సర్వదేవతా స్తోత్రమంజరి	99
శ్రీ చక్ర రహస్య విజ్ఞానమ్	30	సకలదేవతా అష్టోత్తరశతనామావళి: (63)	20
శ్రీచక్ర పూజావిధానం(పెద్దది)	30	విష్ణుసహస్రనామస్తోత్రమ్ (క్రొన్)	20
లక్ష్మీ - గౌరీ నిత్యపూజ	9	లలితా సహస్రనామ స్తోత్రమ్(క్రొన్)	30
శ్రీలలితా నిత్యపూజ(లలితాసహస్రనామస్తోత్రంతో)	9	లలితా సహస్రనామములు	18
శ్రీ గాయత్రీ నిత్యపూజ	9	లక్ష్మీ సహస్రనామములు	18
అన్నపూర్ణ నిత్యపూజ	9	దుర్గా సహస్రనామములు	18
శ్రీ బాలాత్రిపురసుందరీ నిత్యపూజ	9	ఆంజనేయ సహస్రనామములు	18
శ్రీ సరస్వతీ నిత్యపూజ	9	శివ సహస్రనామములు	18
మహిషాసుర మర్ధినీపూజ	9	విష్ణు సహస్రనామములు	18
రాజరాజేశ్వరీ నిత్యపూజ	9	గణపతి సహస్రనామములు	18
శ్రీ దుర్గానిత్యపూజ	9	సుబ్రహ్మణ్య సహస్రనామములు	18
కాలభైరవ నిత్యపూజ	9	గాయత్రీ సహస్రనామములు	18
శివపూజ	9	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రాలు	18
వీరభద్ర పూజ	9	శ్రీరామా సహస్రనామములు	18
ఆంజనేయ నిత్యపూజ	9	లక్ష్మీనృసింహసహస్రనామములు	18
		సరస్వతి సహస్రనామములు	18

ఈ ధరలు నికరముకాదు, ఎప్పటికప్పుడు మారుచుండవచ్చును.

లక్ష్మీగణపతి సహస్రనామములు	18	హయగ్రీవ స్తోత్రమాల	9
సూర్యసహస్రనామములు & ఆదిత్యహృదయం	18	దక్షిణామూర్తి స్తోత్రమాల	9
శ్రీవేంకటేశ్వరసహస్రనామములు	18	పంచముఖఆంజనేయస్తోత్రమ్	9
మణిద్వీపవర్ణన (పెద్దది)	18	దండక రత్నాలు	9
సంద్యాపందనం	18	ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగాలు-పంచారామాలతో	9
మంత్రపుష్పమ్	18	శ్రీసూక్తం పురుష సూక్తం	9
హనుమాన్ చాలీసా	7	పంచ అధర్వణ శీర్షములు	9
(పాకెట్) మణిద్వీపవర్ణన	7	ప్రార్థనా శ్లోకములు	9
ఆరు చాలీసాలు	9	గణపతి స్తోత్రమాల	9
శివారాధన (శివస్తోత్రాలు)	7	శ్రీ గురుగీత	9
వేంకటేశ్వర సుప్రభాతం (పాకెట్)	7	సర్వదేవతా కవచములు	9
ఆరుదండకాలు	5	సర్వదేవతా అష్టకములు	9
వేంకటేశ్వర గోవిందనామములు	5	హిందూ సంస్కృతినంప్రదాయాలు	9
అష్టలక్ష్మీ స్తోత్రమ్ కనకధారాస్తోత్రమ్	7	విష్ణు స్తోత్రమాల	9
దేవిఖడ్గ మాలాస్తోత్రమ్ (మహిషాసురమర్ధినీ స్తోత్రంతో)	7	దేవీ స్తోత్రమాల	9
నమశ్శివాయ గేయామృతం	5	శివస్తోత్రమాల	9
బాలాత్రిపుర సుందరీ స్తోత్రకదంబం	81	విష్ణు స్తోత్రములు	9
సుందరకాండ (పాకెట్)	9	భర్తృలహరి సుభాషితాలు	9
భగవద్గీత మూలం	18	నవవిధ భక్తిమార్గాలు	9
రామరక్షాస్తోత్రమ్	18	నవదుర్గులు	9
స్తోత్ర రత్నావళి	30	దశమహావిద్యలు	9
పురాణపందలలితా-విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రమ్ (మినీ)	8	తిరుపతి వెళదాం	9
పురాణపంద లలితాసహస్రనామస్తోత్రమ్ (మినీ)	8	నవగ్రహస్తోత్రమాల	30
పురాణపంద విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రమ్	8	మహాన్యాసమ్	30
పురాణపంద ఆదిత్య హృదయం	8	సుందరకాండ గానామృతం	30
మంత్రపుష్పం (మినీ)	8	సంధ్యా వందనం (పెద్దది)	30
శివానందలహరి-సౌందర్యలహరి	30	పురాణపంద రాధాకృష్ణమూర్తిగారి సంకలనం	
కుజదోషం	9	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రములు (హిందీ) ,,	36
కాలసర్ప దోషం	9	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రములు (ఇంగ్లీషు) ,,	36
మీ అప్పులు తీరాలా?	9	స్థూలాక్షరిలలితావిష్ణుసహస్రనామస్తోత్రములు(పత్రికస్టైల్)	81
దృష్టిదోషాలు నివారణ	9	మూకపంచశతీ	81
సర్వదేవతా ధ్యానశ్లోకములు	9	పురాణపందవారి సౌందర్యలహరి	
పంచసూక్తములు	9	(శ్లోకతాత్పర్యసహిత విపులవ్యాఖ్యతో)	108
సంధ్యావందనం	9	గోమాతపూజావిధానము	7
శ్రీరామదూతంశిరసానమామి(తాత్పర్యంతో)	9	ఆనందసిద్ధి - శ్రీదేవీ స్తోత్రమాల	108
రుద్రసమకమ్-చమకమ్	9	3. శ్రీ సాయి దత్త గ్రంథములు	
మన్యుసూక్త-మంత్రపారాయణం	9	శ్రీ సాయిబాబా సచ్చరిత్ర	99
గాయత్రీమంత్రాలు	9	సంపూర్ణ శ్రీ గురు చరిత్ర	99
పంచరత్న స్తోత్రాలు	9	బొమ్మల గురుచరిత్ర	...
కరాచలంబ స్తోత్రాలు	9	బొమ్మల సాయిచరిత్ర	...
దశావతార స్తోత్రాలు	9	బాలలబాబా శ్రీ సాయిచరితం	9
అష్టోత్తర శతనామస్తోత్రాలు	9	శ్రీ సాయిఆరాధన-పిడ్డివైభవం	99
భుజంగ స్తోత్రాలు	9	శ్రీసాయిసన్నిధిద్వారకామాయిలీలలు	
ప్రాతఃస్మరణాలు	9	శ్రీ సాయిబాబా జీవిత చరిత్ర (క్రాస్)	50
జపమంత్రాలు	9	శ్రీ గురుచరిత్ర (క్రాస్)	50
సర్వదేవతా సుప్రభాతములు	9	దాసగణకృత శ్రీసాయి చరిత్ర	30
ద్వాదశ నామస్తోత్రాలు	9	నవనాథ చరిత్ర	90
కుమారస్వామి స్తోత్రమాల	9	శ్రీ సాయిచరిత్ర(బైందు)ప్రయాణపుపారాయణగ్రంథం	50
సుదర్శన స్తోత్రమాల	9	శ్రీ గురుచరిత్ర (బైందు) ప్రయాణపుపారాయణగ్రంథం	50

సత్యదత్తప్రతం దత్తాత్రేయ		4. జ్యోతిషాలు	
పూజాకల్పం,సహస్రంతో	15	'శుభసమయ' గంటల పంచాంగం	30
అనఘాదేవీ ప్రతం	15	సనాతన వైదిక బ్రాహ్మణ పంచాంగం	
శ్రీ సాయిసచ్చరిత్ర గానామృతం	15	(పంగిపురపువారి పత్రికసైజ్జపంచాంగం)	69
శ్రీ గురుచరిత్ర గానామృతం	45	'కాలచక్రం' గంటలపంచాంగం (గార్గేయ)	50
భక్తుల ప్రశ్నలకు బాబా జవాబులు	25	చిత్రాలగురుమూర్తిగుప్తాపంచాంగము	50
మనసులోనిప్రశ్నకుశ్రీసాయిబాబాజవాబులు	25	గ్రహభూమి పంచాంగము (గార్గేయ)	116
అక్షరక్రమములో శ్రీసాయిసూక్తులు	25	శ్రీచక్ర పంచాంగము(రాష్ట్రతొలిమహిళపంచాంగకర్త)	30
శ్రీసాయి అష్టోత్తరశతనామావళిమాహాత్మ్యం	25	వేంకట్రామాఙ్కో సిద్ధాంతాలు	
శ్రీ సాయిపూజాకల్పం (సహస్రంతో)	15	రేలంగితంగిరాలవారి గంటలపంచాంగము	30
శ్రీ సాయిభజనమాల	15	తంగిరాల పెద్దపంచాంగం	39
శ్రీ సాయి భజన్స్	15	కాలచక్రం జ్యోతిష క్యాలండర్	20
శ్రీ సాయిభక్తి గీతాలు	15	గ్రహబలం క్యాలండర్(శ్రీనివాసగార్గేయ-భక్తిబీబి)	20
శిరిడిహారతులు (భావంతో)	15	శుభలగ్నం (తంగిరాల) క్యాలండర్	20
ప్రతిగురువారంసాయినిత్యపూజ	8	శుభముస్తు (పిడపర్తి) క్యాలండర్	20
"శ్రీసాయి"కోటి	15	సాదా క్యాలండర్	5
"శ్రీసాయిరామ్"కోటి	12	పాకెట్ క్యాలండర్	10
ద్వారకామాయి భక్తిగీతాలు	9	తాజకనీలకంఠీయమ్	100
శ్రీ సాయిబాబా భక్తిమాల	9	40 రోజుల్లో జ్యోతిషంనేర్చుకొనండి	207
శ్రీలక్ష్మీ సాయిభక్తిమాల	9	40 రోజుల్లో సాముద్రికంనేర్చుకొనండి	150
శ్రీ ద్వారకామాయిభక్తిమాల	9	కేరళ జ్యోతిష రహస్యాలు	150
శ్రీ శిర్డిభక్తిమాల	9	జ్యోతిష బ్రహ్మ రహస్యాలు	150
శ్రీ సాయిబాబా భక్తిమాల	9	మానసాగరి జాతకపద్ధతి	150
శ్రీ సాయినాథ స్తోత్రమంజరి	9	వరాహమిహిర జాతకపద్ధతి	150
శ్రీ సాయివేయనామాలు	4	వధూవర వివాహమైత్రిద్వాదశకూటములు	81
శ్రీ సాయి సహస్ర నామావళి	9	సింపుల్ రెమిడిస్	
శ్రీ సాయి చాలీసా-సుప్రభాతం	9	హోరాసార	
శ్రీ సాయినాథ చాలీసా	9	శంభు హోరప్రకాశిక	
శ్రీ సాయి హారతులు (పాకెట్)	9	పూర్వ వరాశరి	100
శ్రీ సాయి నిత్యపూజ (పాకెట్)	9	పరాశర జ్యోతిషవిజ్ఞాన సర్వస్వం	200
శ్రీ దత్తాత్రేయ నిత్యపూజ F	9	1940-60వరకు పాతపంచాంగములు	225
శ్రీ సాయి సూక్తులు	9	ప్రశ్న సింధు	90
శ్రీ సాయి స్తవనమంజరి	9	నక్షత్ర విశేష ఫలితాలు	36
శ్రీసాయి నక్షత్రమాలిక	9	సర్వార్థ ఫలచంద్రిక	90
హిందీ శ్రీ సాయి హారతులు	10	సూర్యసిద్ధాంత పంచాంగగణితంచేయడంఎలా?	150
భక్తుల సందేహాలకుబాబా సమాధానాలు	45	దృక్పిద్ధాంత పంచాంగగణితం చేయడంఎలా?	150
శని సింగణాపూర్ క్షేత్రమాహాత్మ్యం	45	అయుర్వాయ నిర్ణయం	36
శ్రీ పిర్డిసాయి లీలామృతం (VG)	25	పంచప్రాచీన జ్యోతిషాలు	36
ఇంగ్లీషు శ్రీ సాయిహారతులు	10	జాతక గణిత ప్రవేశిక	30
షిరిడి దర్శనం-శ్రీసాయి వైభవం	90	భృగు సూత్రాలు	36
సాయిపూజావిధి	30	జ్యోతిషమర్మబోధిని	45
సాయిమహిమ		జ్యోతిష ప్రశ్నోత్తరమాల	45
సాయిసత్యప్రతం	15	ముహూర్తం నిర్ణయించడంఎలా?	45
సాయి అనుగ్రహమ్	116	జాతక మకరందం	30
నవగురువారాల ప్రతకల్పము	12	జ్యోతిష సరస్వతి	30
శ్రీదత్తలీలామృతము	72	మీజననకాల విశేషాలు	30
హృదయంలో సాయి	12	ముహూర్త విజ్ఞాన భాస్కరం	30
శ్రీషిరిడిసాయి లీలామృతం(శ్రీసచ్చరిత్ర)	81	జ్యోతిష స్వయంబోధిని	30
		శుభముహూర్త శిరోమణి	30

ఈ ధరలు నికరముకాదు, ఎప్పటికప్పుడు మారుచుండవచ్చును.

సక్షత్ర ఫలమంజరి	30	జాతక రహస్యాలు	250
పంచాంగం చూసే విధానం	30	జాతకమార్పాడం (కొండపల్లి)	250
సర్వార్థ జ్యోతిషం	30	జ్యోతిషవిద్యాప్రకాశిక (కొండపల్లి)	250
ప్రాథమిక జ్యోతిషం	30	గురుశుక్ర ప్రభావము చంద్రకళానాదీ	90
నవరత్నములు శుభయోగములు	30	శనిగ్రహరెమిడీస్	90
జ్యోతిషభావఫలచంద్రిక-1	...	జాతకసుధాసారము-జాతకమోక్షప్రదాయిని	90
శుభశకునాలు	20	నాడీజ్యోతిషం	45
హస్తరేఖాఫలితాలు	30	వివాహజ్యోతిషమంజరి	45
సంఖ్యల్లో భవిష్యత్	30	గార్గేయం మీ గ్రహబలం రెమిడీస్	
ముహూర్త దీపిక	81	మీ పుట్టినతేదీనిబట్టి మీ జీవితరహస్యాలు	
పుట్టుమచ్చలు ఫలితాలు	20	(స్వామిరాలజీ లైఫ్ గైడ్)	81
కలలు ఫలితాలు	20	సక్షత్రపారిజాతం (గోరనవీరభద్రాచార్య)	45
నిత్యజీవితంలో అదృష్ట సంఖ్యలు	9	లగ్నపారిజాతం (గోరనవీరభద్రాచార్య)	45
నిత్యజీవితంలో సక్షత్రాలు	9	గౌతమసంహిత	45
జాతక చక్రం వేయడం ఎలా?	30	హోరరత్నమాల	45
మానసాగరి (ప్రాచీనజ్యోతిషగ్రంథం)		బి.వి.రామన్ గారి గ్రంథములు	
-పుచ్చాశ్రీనివాసరావు	250	జ్యోతిష విద్యారంభం	50
జ్యోతిషశాస్త్ర చిట్కాలు	90	గ్రహభావ బలములు	50
గుప్తా శతాబ్ది పంచాంగం(1940-2050)	900	కాలచక్రదశ	50
ప్రశ్నచండేశ్వరమ్	45	అనుభవ ప్రశ్నాజ్యోతిషం	50
జాతకాలంకారం	36	జ్యోతిషశాస్త్రంలో వాతావరణ భూకంపాలు	50
జ్యోతిష వైద్య రత్నావళి	36	పురోగామి జాతకం	50
ద్వాదశభావ ఫలచంద్రిక	250	భావార్థరత్నాకరం	75
జాతకచక్రం మీరే వేసుకోవచ్చు	30	భారతీయజ్యోతిష సర్వస్వం	75
జ్యోతిష శతయోగరత్నావళి		అష్టకవర్గ పద్ధతి:	75
(నూరుయోగాలఫలితాలు)	90	జ్యోతిషశాస్త్రంలో సందేహాలు,సమాధానాలు	75
అంగసాముద్రికం	30	ప్రశ్నతంత్ర	75
హస్త సాముద్రికం	40	ముహూర్తం	75
వధూవర గుణ సమ్మేళనం		విశిష్ట జాతకములు	125
లాల్ కితాబ్	81	భారతీయఫలితజ్యోతిషం	125
జాతకరాజము	36	300 ముఖ్యమైన యోగములు	125
శకునశాస్త్రం	36	జాతకంపరిశీలించడంఎలా ?	250
ఆధునికప్రశ్నశాస్త్రం	100	రాష్ట్రపతి అవార్డుగ్రహీత, మహామహోపాధ్యాయ, వాచస్పతి	
పరాశరజ్యోతిష ప్రశ్నజ్యోతిషం	150	శ్రీ మధురకృష్ణమూర్తిగారి గ్రంథములు	
అష్టకవర్గ	45	బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-1	రూ. 200
బృహత్జాతకం(ప్రాచీనప్రతికిపునర్ముద్రణ)	200	బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-2	200
లగ్నరత్నాకరం	36	బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-3	200
షట్పంచాశిక	120	బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-4	200
40 రోజుల్లో సంఖ్యాశాస్త్రం	150	భావార్థరత్నాకరము	75
40 రోజుల్లో సక్షత్ర (నాడీ) ఫలితములు	207	ముహూర్త చింతామణి	150
కె.పి.జ్యోతిషం (పరిచయం)	45	స్వప్న శాస్త్రము	30
ముహూర్తచింతామణి	81	శతయోగమంజరి	75
సూర్యచంద్ర గ్రహణములు	45	ప్రతనిర్ణయకల్పవల్లి	250
ప్రసిద్ధవృక్షుల జాతకాలు (వేరేకొండప్ప)	150	వాస్తుశాస్త్రవివేకము-1	150
అదృష్టరెమెడీస్	99	వాస్తుశాస్త్రవివేకము-2	150
ములుగువారిరాశిఫలితాలు(12రాశులువారికి)	36	వాస్తుశాస్త్రవివేకము-3	150
ములుగువారిరాశిఫలితాలు విడివిడిగాఁకొక్కటి	10	వాస్తుశాస్త్రవివేకము-4	150
గ్రహసంచార ఫలనిర్ణయదీపిక	36	అనుభవసులభవాస్తు - 1	75
జ్యోతిష రెమిడీస్	300	అనుభవసులభవాస్తు - 2	125

ఈ ధరలు నికరముకాదు, ఎప్పటికప్పుడు మారుచుండవచ్చును.

5. వాస్తులు					
40 రోజుల్లో “వాస్తువిద్య” నేర్చుకొనండి	180	సర్వదేవతా మంత్రకవచములు	45		
వాస్తుశాస్త్ర రహస్యములు (బైందు)	108	మంత్రాక్షరాలరహస్యం(బీజాక్షరనిఘంటువు)	45		
వాస్తుసుబట్టి మీ ఇల్లు	30	సర్వదేవతా మంత్రరత్నావళి	45		
మీరూ మీ వాస్తు	30	దత్తాత్రేయ మూలికాతంత్రమ్	45		
గృహవాస్తు చిట్కాలు	30	సదాచార దీపిక	45		
వాస్తు పూజ	30	గాయత్రీ తంత్రమ్	108		
వాస్తు సూత్రములు	30	గుప్త సాధన తంత్రం	45		
వాస్తుశాస్త్ర రహస్యాలు	30	యంత్రసిద్ధి	333		
వాస్తు సూక్తులు	10	మంత్రశక్తి	45		
గృహవాస్తు వర్ణాలు	90	దత్తాత్రేయ తంత్రవిద్య	45		
దోలనవిద్య ఉపయోగాలు (దౌజింగ్)	36	మంత్రశాస్త్రం (గ్రంథము)	250		
విశ్వకర్మవాస్తు శాస్త్రరీత్యా మీ ఇంటి ప్లానులు	45	తాంత్రిక పంచాంగం	45		
విశ్వకర్మ వాస్తు శాస్త్రరీత్యా మీ ఇండ్ల ఆయములు	81	హవన తంత్రం	250		
విశ్వకర్మ వాస్తు శాస్త్రం(చిత్రాల)		పంచదశ మహాఖండ తంత్రం	90		
ప్రాచీన వాస్తుశాస్త్రములు	36	మహాశక్తి మంత్ర తంత్ర రహస్యాలు	150		
ఆధునిక గృహవాస్తు	81	ప్రత్యంగిరాకృత్యాతంత్రం	360		
శుభవాస్తు	207	షోడశనిత్యతంత్రం	250		
శుభవాస్తు సలహాలు	36	శాక్తేయతంత్రం	250		
వాస్తుయంత్ర రత్నావళి	90	యోగినీ-వామకేశ్వరతంత్రం	45		
వాస్తుశాస్త్రం	45	రుద్రయామళతంత్రం	250		
హౌస్ ప్లాన్లు	30	ప్రపంచసారతంత్రం	45		
గృహవాస్తుసారం	30	బదనిక తంత్రమ్	45		
గృహవాస్తు చంద్రిక	30	ఉచ్చిష్ట గణపతి తంత్రమ్	45		
గృహవాస్తు దర్పణం	30	రుద్రాష్టాధ్యాయః	90		
జ్యోతిష - గృహవాస్తు చంద్రిక		పరశురామతంత్రమ్	108		
వాస్తురత్నాకరం (కొండపల్లి)	...	లక్ష్మీప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250		
వాస్తు శిరోమణి	...	గంధర్వ తంత్రమ్	45		
శ్రీకృష్ణవాస్తు		హిరణ్యశాలినీ తంత్రమ్	250		
పంచవాస్తు పారిజాతం	90	మాయాప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250		
వాస్తుదిండిమమ్	45	శ్రీ విశ్వరూప ప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250		
వాస్తుదుందిభి	90	కామధేనువు తంత్రం	360		
విశ్వకర్మవాస్తుశాస్త్రము	...	శూలినిదుర్గాతంత్రం	360		
కృష్ణవాస్తుశాస్త్రము	45	సౌందర్యలహరి (మంత్రయంత్రరత్నావళి)	45		
శల్యవాస్తు,జలవాస్తు(దంతూరిపందరీనాథ్)	81	మహామంత్రశాస్త్రసంగ్రహః	150		
మయవాస్తు (గోరనపిరభద్రాచార్య)	120	యంత్ర మంత్ర తంత్ర	45		
		శూలినిదుర్గాతంత్రం (చిన్నది)	100		
6. మంత్రశాస్త్రాలు			7. గ్రంథాలు - ఆరాధనలు		
శ్రీ లక్ష్మీ తంత్రమ్	360	భగవద్గీత శ్లోక తాత్పర్య సహితం	45		
శ్రీ గురు తంత్రం	108	గణేశ ఆరాధన 1	90		
సర్ప (నాగ)తంత్రం	250	గణేశోపాసన 2	90		
మంత్రమహోదధి (స్త్రీదేవతాకల్పమ్)	360	నవగ్రహారాధన	144		
మంత్రమహోదధి (పురుషదేవతాకల్పమ్)	360	నవగ్రహవైభవం	90		
శ్రీ దుర్గ తంత్రమ్	200	నవగ్రహ రెమెడీస్	90		
మంత్రసిద్ధి	90	నవగ్రహ వేదం	90		
మంత్రసాధన	45	శనిగ్రహారాధన	90		
తంత్రజాలం	45	ఆదిత్యారాధన	90		
యక్షిణీ తంత్రం	45	సుబ్రహ్మణ్యారాధన	90		
పాశుపత తంత్రం	90	శ్రీ శివ ఆరాధన	90		
మంత్రానుష్ఠాన చంద్రిక	45	లక్ష్మీ ఆరాధన	90		

ఈ ధరలు నికరముకాదు, ఎప్పటికప్పుడు మారుచుండవచ్చును.

హనుమదారాధన	90	చతుర్వేదములు	108
లలితారాధన	90	సహస్రలింగార్చన	120
శ్రీ చక్రారాధన	...	బృహత్ శివ స్తోత్ర రత్నాకరము	200
గాయత్రీ ఆరాధన	90	బృహత్ దేవీ స్తోత్రరత్నాకరము	200
వీరభద్రారాధన	90	బృహత్ విష్ణు స్తోత్రరత్నాకరము	200
కాలసర్ప యోగం	90	కేదారనాథ్ బదరీనాథ్ యాత్రాగైదు	36
నిత్య జీవితములో రుద్రాక్షలు	90	పంచమవేదం మహాభారతం	81
నిత్య జీవితములో నవరత్నాలు	90	దేవుళ్ళు డాట్ కామ్	81
సుందరకాండ వచనం	90	తాళపత్ర సమాహార గోపురం	144
వేదసూక్తములు	90	శ్రీ హయగ్రీవ ఆరాధన	90
అష్టాదశపురాణములు	...	శ్రీలక్ష్మీనరసింహ ఆరాధన	90
వేమన పద్యసారామృతం	90	దైవారాధన	90
పండగలు పర్వదినాలు	90	(సూరి) వాల్మీకి రామాయణం	90
కుజగ్రహారాధన	90	గణపతిభాష్యం	90
భైరవారాధన	90	దక్షిణామృత శంఖములు	45
సూక్తిరత్నాలు	90	108 దివ్యదేశాల విష్ణువైతదర్శని	30
మనుధర్మ శాస్త్రం (వచనంలో...)	144	ధర్మసింధువు(కేస్బైండింగ్)	240
పురాణపండ రామాయణం	90	గీతారాధన	90
పురాణపండ భారతం	90	యజుర్వేద ఉపనయనవివాహప్రయోగమంజరి	90
పురాణపండ భాగవతం	90	శ్రీ శివగీత	108
శ్రీ లక్ష్మీసన్నిధి	90	భారతీయ శైవవైతయాత్రాదర్శిని	100
సర్వదేవతా స్వరూపుడు వేంకటేశ్వరుడు	90	చిలుకూరి బాలాజీపరిత్ర	30
హనుమచ్ఛరిత్ర	90	నవయోగులు	90
పంచముఖ హనుమత్ వైభవం	45	ఆంధ్రప్రదేశ్లోనిదర్శించవలసిన ప్రముఖదర్గాలు	90
శ్రీ దేవీ సప్తశతి	90	సకలదేవతా అష్టోత్తరశతనామావళి (పెద్దది)	
మానవధర్మాలు		-(108 అష్టోత్తరశతనామావళులతో)	90
గరుడపురాణం	36	భగవత్స్తుతి	90
మాఘపురాణం	30	సూర్యోపాసన	30
శివపురాణం	30	8. వైద్య గ్రంథాలు	
వైశాఖపురాణం	30	అహారం ఆరోగ్యం	30
స్థూలాక్షరి మాఘపురాణం	45	మూలికావైద్య చిట్కాలు	30
స్థూలాక్షరి శివపురాణం	45	ఆయుర్వేద వైద్య చిట్కాలు	20
స్థూలాక్షరి వైశాఖపురాణం	45	ఆయుర్వేద వైద్యం	30
కార్తిక పురాణం	25	గృహవైద్య రహస్యాలు	30
సర్వకార్యసిద్ధికి రామాయణపారాయణ	45	ఆయుర్వేద వైద్యచింతామణి - సెట్	...
మహామృత్యుంజయఅమృతపాశుపతమ్	150	గృహవైద్యసారం	30
పెద్దబాలశిక్ష	36	హోమియోవైద్యం (ద్వాదశలవణచికిత్స)	45
గాయత్రీ మహిమ	30	ప్రకృతివైద్యం	30
మత్స్య యంత్ర మహిమ	45	అహారం-వైద్యం	81
పురాణనామ చంద్రిక		సంపూర్ణ ఆయుర్వేద-చిట్కా వైద్యం	81
వేదమంత్ర సంహిత	108	ఆయుర్వేదమ్	30
వృక్షదేవతలు	36	అనుపాసతరంగిణి	
హనుమద్విజయం	30	ఆయుర్వేద మూలికావైద్యదీపిక	90
హనుమద్వైభవమ్	30	దుంపకూరలు, ఆకుకూరలు, కాయగూరలు	
యాజుష స్మార్త సంస్కార చంద్రిక	150	వాకడం - ఉపయోగాలు	90
సనాతనవైదిక బ్రాహ్మణస్మార్తాగమకల్పమ్	150	ఆకుకూరలు	...
నవగ్రహ దర్శనమ్	90	వనమూలికావైద్యం	300
నిత్యజీవితంలో నవగ్రహాలు	90	ఏకమూలికావైద్యం	90
సాలగ్రామములు	90	అష్టాంగ హృదయం(4భాగాలు)	1200

ఈ ధరలు నికరముకాదు, ఎప్పటికప్పుడు మారుచుండవచ్చును.

రహస్యసిద్ధయోగవైద్యసారమ్	90	పండుగలు-పుణ్యక్షేత్రాలు భక్తిగీతాలు	30
ప్రాథమిక హోమియోవైద్యం	90	గొట్టిళ్ళపాటలు,లాలిపాటలు,కోలాటపాటలు	30
ఒబెసిటీ	90	గానవిద్యాబోధిని	90
హెల్త్ గైడ్	90	అన్నమయ్య సంకీర్తనలు	90
అయుర్వేదం-జీవనవేదం	90	పెళ్ళిపాటలు-స్త్రీలపాటలు	30
ఫుడ్ థెరపి	90	భక్తానంద భజనకీర్తనలు (ఓల్డ్ సీసీ స్టైల్)	30
న్యూచురల్ థెరపి	90	సర్వదేవతాభక్తిమణిమాల	30
సంపూర్ణ ఆరోగ్యానికి 20ని॥	90	బతుకమ్మ ఉయ్యాల పాటలు (జానపదగీతాలు)	30
కీళ్ళనొప్పులు మీ సమస్యలైతే...	90	11. హిట్స్ సాంగ్స్	
యోగామంత్ర	90	ఘంటసాల భగవద్గీత	15
యోగా సందే టు మందే	90	ఘంటసాల సుమధురగీతాలు	90
హెర్బల్ మెడిసిన్-హెల్త్ టుడే	90	పి. సుశీల సుమధురగీతాలు	90
హెల్త్ షైల్	108	ఎస్.పి. బాలు సుమధురగీతాలు	90
9. అయుష్షు - భవానీ రకాలు		ఎస్. జానకి సుమధురగీతాలు	90
శ్రీ అయుష్షు లీలామృతం	25	వేటూరి సుందరరామమూర్తిహిట్స్	90
శ్రీ అయుష్షు ఆరాధన	45	సిరివెన్నెల సీతారామశాస్త్రి హిట్స్	
శ్రీ అయుష్షు యాత్రా విశిష్టత	45	సినీభక్తిగీతాలు	90
శ్రీ అయుష్షు భజనపాటలు	45	12. స్త్రీలకు ఉపయుక్త పుస్తకములు	
శ్రీ అయుష్షు పూజాకల్పం	15	శ్రీకాంతామణి వంటలు (వెజ్)	45
శ్రీ అయుష్షు భక్తి గీతాలు	15	శాకాహార వంటలు	20
శ్రీ అయుష్షు దీక్ష F	9	మాంసాహారవంటలు	20
శ్రీ అయుష్షు భజనమాల F	9	చిట్టిచిట్కాలు	20
శ్రీ అయుష్షు నిత్యపూజ P	9	అందానికి చిట్కాలు	20
శ్రీ అయుష్షు నిత్యనియమావళి P	6	పిల్లల పేర్లు (పెద్దది)	20
శ్రీ భవానీ లీలామృతం (దుర్గాభవానీదీక్ష)	25	పిల్లల పేర్లు (చిన్నది)	9
దేవీలీలామృతం	81	లేటెస్ట్ ఎంబ్రాయిడరీ శారీబోర్డర్స్	30
శ్రీ దేవీ పూజాకల్పం	15	లేటెస్ట్ ఎంబ్రాయిడరీ డిజైన్స్	30
దేవీ భక్తిగీతాలు	15	చిన్నారలకు చిరుతిళ్ళు	20
జై భవానీదీక్ష F	9	వసందైన ఫాస్ట్ ఫుడ్ వంటలు	20
భవానీదీక్ష P	6	పలావ్లు, ఫ్రైడ్ రైస్లు, వెరెటీరైస్లు	20
దేవీ భక్తిమాల	9	వేపుళ్ళు-ఇగుర్లు	20
శ్రీ అయుష్షు భజనావళి	99	శ్రీకాంతామణి వంటలు (నాన్ వెజ్)	45
అయుష్షుపూజావిధి (జేసుదాసుసాంగ్స్ తో)	15	ఇంగ్లీషులో ఆడపిల్లల పేర్లు	36
10. భజనలు - కీర్తనలు		ఇంగ్లీషులో మగపిల్లల పేర్లు	36
అన్నమయ్య కీర్తనలు (బిగ్)	15	క్రైక్ ఫాస్ట్ వంటలు	20
అన్నమయ్య కీర్తనలు (చిన్నవి)	9	పండుగలలో చేసుకొనే పిండివంటలు	20
శ్రీరామదాసు కీర్తనలు (బిగ్)	15	మైక్రోవేవ్ వంటలు	81
శ్రీరామదాసు కీర్తనలు (చిన్నవి)	9	సర్వదేవతాభక్తిమాల	30
త్యాగయ్య కీర్తనలు	9	పిల్లల పేర్లు (బాబు)	30
సర్వదేవతా మంగళహారతులు	20	పిల్లల పేర్లు (పాప)	30
వసుంధర మంగళ హారతులు	20	మోడ్రన్ మెహంది (గోరింటాకు డిజైన్స్)	30
సర్వదేవతా భజనలు	30	వివిధ రకాలు	
జానపదగీతాలు	20	ఎందరో మహానుభావులు	150
చిట్టి పొట్టి పాటలు	9	యోగాసనాలు	30
జాతీయ గీతాలు	9	సూర్యసమస్కారములు	30
శివభక్తి మాల	9	పొడుపుకథలు (పెద్దది)	20
విష్ణు భక్తిమాల	9	పొడుపు కథలు (చిన్నవి)	5
దేశభక్తి గీతాలు	30	కాలజ్ఞాన తత్వాలు	20
సాభాగ్య దేవతా మంగళహారతులు	30	హిందీ-తెలుగు-స్వబోధిని	15

ఇంగ్లీషు-తెలుగు-స్వభోధిని	15	కాళహస్తి దేవీభాగవతం	90
జనరల్ నాటెడ్జ్	15	కులార్తవ తంత్రమ్	150
సూరు ఎక్కాలు	7	అచార్య సిద్ధ నాగార్జునతంత్రం(ఒరిజినల్)	250
1-100 టేబుల్ బుక్	7	యోగాసనాలు (VG/TNL)	30
శ్రీరామకోటి	25	రామరాయ వాస్తుశాస్త్రం (ముద్రగడ రామారావు)	90
శ్రీశివకోటి	25	ఎం.ఎస్.ఆర్.హనుమాన్చాలీసా	9
మేజిక్	20	ఎం.ఎస్.ఆర్.సుందరకాండ	70
అంకెలతో గారడీ	20	అష్టముఖ గండభేరుండతంత్రం	75
ప్రేమకథలు	20	బ్రహ్మంగారిజీవితచరిత్ర (జవంగుల)	75
యువతరంగాలు (యువతరంకోసం)	20	తరిగొండవెంగమాంబవివిత-శ్రీవేంకటాచలమాహాత్మ్యం	150
ప్రేమా నీకు జోహార్లు (లవ్డిక్లనరీ)	20	శ్రీ ఆదిశంకరాచార్య దివ్యచరితామృతం	36
హృదయస్పందన (కవితలు)	20	గీతాంజలి (రవీంద్రనాథ్ ఠాగూర్)	45
వాత్సల్యం కామసూత్రాలు	30	కాశీరామేశ్వర మజిలీ కథలు	75
ఎ.పి.టూరిస్ట్ గైడు	30	శ్రీలలితాసహస్రనామము (భాస్కరభాష్యం)	500
ఇంద్రజాల రహస్యాలు	25	శ్రీదేవీభాగవతం బైండు	261
మహేంద్రజాల రహస్యాలు	25	శ్రీశివపురాణం బైండు	260
విజయం మీదే	30	ప్రకృతిసిద్ధాంతములు-వేదవిజ్ఞానము	
కలిసి జీవిద్దాం	30	-ఫలితజాతక సూత్రములు	595
నాదబ్రహ్మపాసన (ధ్యానం+సంగీతం+మేలు కలయిక)	90	విశ్వకర్మ ప్రకాశము	106
శరీరభాష (బాడీ లాంగ్వేజ్)	90	ప్రాచీనవాస్తుశాస్త్రాలు-ఆధునికవాస్తుపరిశీలన	250
క్రియాయోగం	30	గుప్తవాస్తు వాస్తువిజ్ఞానజ్యోతి	150
ఆనందంగా జీవిద్దాం	81	నారద సంహిత	150
హరిశ్చంద్ర నాటకం	45	రాహుకేతువులు సమస్త ప్రభావములు	100
మ్యాజిక్ గైడ్-ట్రీక్కులు,తమాషాలు-కపటిప్రపంచం	90	అంగారకుడు (కుజుడు)	45
చదరంగం	90	పురోహిత దర్శని (గౌరనవీరభద్రాచార్య)	150
వాత్సల్యం కామసూత్రాలు	90	విశ్వకర్మవాస్తువిద్యారహస్యములు	225
పంచసాయకం	90	వాస్తు విజ్ఞాన చంద్రిక	100
రతిరహస్యాలు	90	మహాదశా పారిజాతం	100
అనంగరంగం (కంభంపాటి స్వయంప్రకాష్)	90	25సం॥ పంచాంగం (2000-2025)	250
శృంగారకేళి (కంభంపాటి స్వయంప్రకాష్)	90	Latitude - Longitude (English)	50
మార్షల్ ఆర్ట్స్ (కరాటే,కుంగ్ ఫూ,నేర్చుకోండి)	90	జాతక నారాయణీయం(వాద్రేపువారివి) రూ.	150
మంత్రశాస్త్రమహోదధి	90	వాస్తు నారాయణీయం	120
అసతోమయ సద్గమయ	36	యోగాపఠీఖండం	120
గాయత్రీవిజ్ఞాన్	90	ముహూర్త సింధువు	150
చింతామణి (నాటకం)	50	జయభారతి (పురాణపండ్రీనివాస్)	21
పాండవ ఉద్యోగం (నాటకం)	45	జయహే...జయహే...	27
బాలనాగమ్మ (నాటకం)	50	జయతు...జయతు...	27
కాళహస్తి స్త్రీల వ్రతకథలు	30	సాయి...	45
కాళహస్తి రామాంజనేయ యుద్ధం(బదిరెడ్డి)	45	శ్రీమాలిక	20
కాళహస్తి గోవింద నామాల భగవద్గీత	25	ఆరతిసాయిబాబా	25
కాళహస్తి గృహవాస్తు చింతామణి	90	అంగారకుడు	45
కాళహస్తి గృహవాస్తు మర్మాలు (బైండు)	45	శుక్రడు	45
కాళహస్తి శివపురాణం	90	రాహుకేతువుల సమస్త ప్రభావాలు	100

తమకు ఏ బుక్స్ కావలసిన, మనియార్డర్ని, డి.డి.గాని క్రింది అడ్రస్కు పంపగలరు.

ఫోన్ : 2462565 (0883)

మోహన్ పబ్లికేషన్స్,

సహస్రాధిక తెలుగు ప్రి ఇ-గ్రంథములకై వీక్షించండి.... అజంతా హోటల్ ఎదుట,

WWW.MOHANPUBLICATIONS.COM కోటగుమ్మం, రాజమండ్రి.

ఈ ధరలు నికరముకాదు, ఎప్పటికప్పుడు మారుచుండవచ్చును.